

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MALATYALI ÂŞIK BİRFÂNİ
(HAYATI, SANATI ve ŞİİRLERİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK

HAZIRLAYAN
Mahmut ERCİL

ELAZIĞ - 2008

**T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**MALATYALI ÂŞIK BİRFÂNİ
(HAYATI, SANATI ve ŞİİRLERİ)**

**Yukarıda adı geçen tez adı geçen jüri üyelerince yüksek lisans tezi olarak oy
birliği / oy çokluğu ile kabul edilmiştir.**

**Danışman
Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK**

**Üye
Doç. Dr. Şener DEMİREL**

**Üye
Yrd. Doç. Dr. Ebru ŞENOCAK**

**ONAY
Doç . Dr. Ahmet AKSİN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü**

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****MALATYALI ÂŞIK BİRFÂNİ (HAYATI, SANATI ve ŞİİRLERİ)****Mahmut ERCİL**

**Fırat Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı**

2007; Sayfa : XVI + 514

Türkler sık sık yurt değiştirerek çok geniş bir coğrafyaya yayılmış, birçok kültürün etkisi altında kalarak farklı uygarlıklar yaşamışlardır. Bundan dolayı edebiyat geleneğimiz Orta Asya'dan günümüze kadar değişip gelişmiştir. Sözlü edebiyat geleneğimizde kopuz eşliğinde sanatlarını icra eden ozanlar, aynı zamanda hekimlik, büyücülük, din adamlığı gibi görevler üstlenmişlerdir. Ozan-baksı veya destan geleneğiyle başlayan İslamiyet öncesi halk şiiri, Anadolu'da İslam kültürünün etkisiyle yeni bir biçim ve öz kazanmıştır. 11. yüzyıldan itibaren Orta Asya'dan özellikle Horasan'dan gelen dervişlerin etkisiyle tanrı aşkını dile getiren dinî – tasavvufî mahiyetteki şiir geleneği, Yunus Emre ile Anadolu'da en parlak dönemini yaşamıştır. Dinî mahiyetteki bu edebiyat geleneği Anadolu'da 15. yüzyılın sonlarına doğru yerini âşıklık geleneğine bırakmıştır.

Ozan - baksı geleneğinin devamı olarak kabul edilen âşık şiirinin ilk dönemleri hakkında fazla bir bilgimiz yoktur. Bundan dolayı 16. yüzyıl âşık şiirinin hazırlık dönemi gibidir. Karacaoğlan, Âşık Ömer ve Gevherî gibi birçok ünlü âşığın yetiştiği 17. yüzyıl ise âşık şiirinin en parlak dönemidir. Bu parlak dönemden sonra durgunluk yaşayan âşık şiiri, 19. yüzyılda yeniden zirve heyecanını yaşamıştır. 20. yüzyılda eski önemini kaybeden âşıklık geleneği, günümüzde çağın şartları doğrultusunda biraz değişerek varlığını devam ettirmektedir.

Kültür varlığımızın önemli bir bölümünü oluşturan âşıklık geleneği geçmişe göre biraz zayıflamış olsa da günümüzde özellikle Doğu Anadolu, Güney Anadolu ve İç Anadolu bölgelerinde canlı bir şekilde yaşatılmaktadır. Malatya, âşıklık geleneğinin

sürdürüldüğü birkaç ilden biridir. Malatya yöresinde yüzyıllar boyunca pek çok âşık yetişmiştir. Niyazi Mısrî, Derviş Muhammed ve Şah Sultan’la başlayan Malatya âşıklık geleneğinin günümüzdeki en önemli temsilcilerinden biri de Birfâni’dir.

Bu çalışmamızda Malatya âşıklık geleneğinin yaşayan güçlü temsilcilerinden Âşık Birfâni’nin hayatını, şiirlerini ve âşıklık geleneği içerisindeki yerini çeşitli yönleriyle değerlendirmeye çalıştık. Türk kültüründe ve Malatya’da âşıklık geleneğiyle ilgili bilgiler verdikten sonra, Birfâni’nin hayatını ve yakın çevresini tanıttık. Daha sonra âşıklık geleneğindeki yerini belirlemeye çalıştık.

Rüyasında bade içtikten sonra halk şiirine yönelen, mahlas kullanan, saz çalan, dedim – dedi ve leb-değmez tarzlarında şiirleri olan, Sefil Selimî gibi usta bir âşıktan feyiz alan Birfâni, âşıklık geleneğini her yönüyle sürdüren âşıklarımızdandır. Birfâni’nin şiirleri, tıpkı etkilendiği Yunus Emre’nin, Karacaoğlu’nın ve Âşık Veysel’in şiirleri gibi toplumun her kesiminden insanın severek okuyacağı ve kendinden bir şeyler bulacağı türdendir.

Bu çalışmada âşığımızın 300 şiirini şekil, dil ve ifade özellikleri, kelime kadrosu, âşıklık geleneğiyle ilişkisi ve içerik açısından detaylı olarak inceleyerek Birfâni’nin gelenekteki yerini belirlemeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Âşık Birfâni, âşık, halk şiiri, gelenek, âşıklık geleneği.

ABSTRACT**Master Degree Thesis****MALATYALI AŞIK BİRFANİ/ HIS LIFE, ART AND POEMS****Mahmut ERCİL****Fırat University
Social Sciences Institute
Department of Turkish Language and Literature****2007; page XVI + 513**

Turks had extended to a large geography by changing their homeland ever so often and had been subject to different civilizations as a result of being effected by many cultures. Due to this our literature tradition have changed and improved from Middle Asia to present. The bards, who performed their arts accompanied by kopuz in our oral literature tradition, also undertook the duties such as medicine, magic and ecclesiastic. Emerging with bard or epic tradition the pre Islam folk poem achieved a new form and essence with the effect of Islam culture in Anatolia. The poem tradition, which has a religious-mystical nature that gives utterance to love for God with the influence of dervishes who come from Middle Asia especially from Horasan beginning from 11th century, had experienced its most brilliant period with Yunus Emre. Throuhg the end of the 15th century this religious nature literature tradition gave his place to the minstrelsy in Anatolia.

We haven't got much information about the first periods of minstrel poem that is accepted as the continuation of bard tradition. So 16th century was as the preparatory period of minstrel poem. 17th century was the golden age for minstrel poem in which Karacaoğlan, Ashik Ömer and Gevheri trained. After this golden age minstrel poem had a recession period however in 19th century it reached its culmination again. Losing ground during 20th century the minstrel tradition is still surviving today in accordance with the circumstances of the age.

Composing the considerable part of our cultural property minstrel tradition is weaker than it was in the past but it is still being kept alive especially in Eastern Anatolia, Southeast Anatolia and Central Anatolia regions. Malatya is one of those provinces where the minstrel tradition exists. In Malatya district many minstrels have been grown. Beginning with Niyazi Mısri, Dervish Muhammed and Shah Sultan, one of the most important coeval representatives of Malatya minstrel tradition is Birfani.

In this study we tried to evaluate the life, poems of Ashik Birfani, who is a modern representative of minstrel tradition, and his place in minstrel tradition. After giving information about minstrel tradition in Turkish culture and Malatya we introduced Birfani's life and his immediate area. Then we tried to set his place in minstrel tradition.

Birfani, tending folk poem after drinking wine of love in his dream, using pen name, playing instrument and having poems in the genres of dialogue form and sound restriction and being inspired by a master minstrel Sefil Selimi, is one of our minstrels who keeps minstrel tradition alive. Birfani's poems are of that kind which are read willingly by all walks of life as poems of Yunus Emre, Karacaoğlan and Aşık Veysel.

In this study we tried to set Birfani's place in tradition by analysing his 300 poems in detail in terms of form, language, expression features, diction, content and their relation with mintsrely tradition.

Key Words: Aşık Birfani, minstrel, folk poem, tradition, minstrel tradition

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
ÖN SÖZ.....	XII
KISALTMALAR.....	XIV

GİRİŞ

0. ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE MALATYALI ÂŞIKLAR.....	1
0.1. Türk Kültüründe Âşıklık Geleneği.....	1
0.2. Malatya Âşıklık Geleneği.....	14
0.3. Malatya’da Yetişen Âşıklar.....	25

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÂŞIK BİRFÂNİ’NİN HAYATI VE ÂŞIKLIĞI.....	31
1.1. Hayatı.....	31
1.1.1. Soyu.....	31
1.1.2. Doğum Yeri ve Tarihi.....	31
1.1.3. Adı ve Mahlası.....	33
1.1.4. Yakın Çevresi.....	34
1.1.4.1. Babası.....	34
1.1.4.2. Annesi.....	35
1.1.4.3. Kardeşleri.....	35
1.1.5. Evliliği ve Çocukları.....	36
1.1.5.1. Eşi.....	36
1.1.5.2. Çocukları.....	37
1.1.6. Öğrenim Hayatı ve Gençliği.....	38
1.1.7. Mesleği.....	39
1.2. Âşıklığı.....	40

1.2.1. Âşıklığını Hazırlayan Ortam ve Etmenler.....	40
1.2.1.1. İrsiyet.....	40
1.2.1.2. Kasabasının Doğal Güzellikleri.....	41
1.2.1.3. Gönül Dünyası.....	42
1.2.1.4. Çevresi.....	42
1.2.1.5. Saza ve Şiire Yönelmesi.....	43
1.2.2. Ustalık Dönemi.....	45
1.2.2.1. Bîrfânî'nin Şiirleri.....	46
1.2.2.2. Bîrfânî'nin Bestelenen Şiirleri.....	48
1.2.3. Diğer Âşıklar Tarafından Bilinip Tanınması.....	49
1.2.4. Aldığı Ödüller.....	53
1.2.5. Bîrfânî'den Bahseden Kitaplar ve Dergiler.....	53
1.2.5.1. Kitaplar.....	53
1.2.5.2. Dergiler.....	55
1.2.5.3. Hakkında Yapılan Çalışmalar.....	56
1.3. Âşıklık Geleneği İçinde Âşık Bîrfânî'nin Yeri.....	56
1.3.1. Usta-Çırak Geleneği.....	58
1.3.2. Rüya Sonrası Âşık Olma (Bade İçme).....	60
1.3.3. Saz Çalma.....	62
1.3.4. Mahlas Alma.....	64
1.3.5. İrticalen Söyleme.....	67
1.3.6. Değişme (Atışma).....	68
1.3.7. Tarih Bildirme.....	69
1.3.8. Nazire Söyleme.....	71
1.3.9. Askı Geleneği (Muamma).....	72
1.3.10. Leb – Değmez (Dudak Değmez).....	73
1.3.11. Dedim – Dedi'li Şiir Söyleme.....	74
1.4. Malatyalı Âşıkların Bîrfânî'yle İlgili Görüşleri.....	76
1.5. Şöhreti ve Etkisi.....	78
1.5.1. Etkilendiği Âşıklar.....	78
1.5.2. Etkilediği Âşıklar.....	82
1.6. Çeşitli Cepheleri.....	85
1.6.1. Fizikî ve Ruhî Yapısı.....	85

1.6.2. İnancı ve Dünya Görüşü.....	86
1.6.3. Öğretmenliği.....	87
1.6.4. Güzel Sanatların Diğer Dallarına İlgisi.....	88
1.6.5. Gazete ve Dergilerde Yayımlanan Yazıları.....	88
1.6.6. Radyo ve Televizyon Programcılığı.....	91
1.6.7. Yayımladığı Kitaplar.....	93
1.6.8. Gezdiği Yerler.....	93

İKİNCİ BÖLÜM

2. BİRFÂNÎ'NİN ŞİİRLERİNİN İNCELENMESİ.....	94
2.1. Şiirlerin Şekil Özellikleri.....	94
2.1.1. Hece ve Durak Yapısı	94
2.1.2. Kafiye Yapısı.....	96
2.1.2.1. Ayak	96
2.1.2.2. Dörtlük İçi Mısraların Kafiyeleşmesi.....	101
2.1.2.3. Beyitler Halindeki Şiirlerin Kafiye Yapısı.....	105
2.1.2.4. Diğer Ahenk Unsurları.....	105
2.1.3. Redifler.....	107
2.2. Dil ve İfade Özellikleri.....	109
2.2.1. Türkçesi.....	109
2.2.1.1. Ağız Özellikleri.....	109
2.2.1.2. Mahallî Kelimeler.....	112
2.2.1.3. Kullandığı Yabancı Kökenli Kelimeler.....	114
2.2.2. İfade Özellikleri.....	116
2.3. Şiirlerde Kullandığı Atasözleri, Deyimler, Özdeyişler ve Veciz Sözler.....	120
2.3.1. Atasözleri.....	121
2.3.2. Deyimler.....	122
2.3.2.1. Mahallî Deyimler.....	123
2.3.2.2. İsim + Fiil Terkibine Dayalı Olan Deyimler.....	124
2.3.2.3. Çeşitli Tamlamalara Dayalı Deyimler.....	128
2.3.2.4. İkilemelere Dayalı Deyimler.....	129

2.3.2.5. Kalıplaşmış İfadelere Dayalı Deyimler.....	130
2.3.3. Özdeyişler.....	130
2.3.3.1. Başkalarına Ait Özdeyişler.....	130
2.3.3.2. Birfâni'ye Ait Veciz Sözler.....	131
2.4. Birfâni'de Sanat Endişesi	132
2.4.1. Benzetmeler (Teşbih).....	133
2.4.2. Telmih.....	136
2.4.3. Teşhis (Kişileştirme).....	139
2.4.4. Mübalağa (Abartma).....	141
2.4.5. Tezat.....	142
2.4.6. Diğer Edebî Sanatlar.....	143
2.5. Şiirlerde İşlenen Konular	144
2.5.1. Aşk (Sevgi) Konulu Şiirleri.....	145
2.5.2. Gönül Konulu Şiirleri.....	151
2.5.3. Dostluk, Kardeşlik ve Hoşgörü Konulu Şiirleri.....	152
2.5.4. Çeşitli Şahıslar ile İlgili Şiirleri.....	154
2.5.5. Kendi Benliğiyle İlgili Şiirleri.....	156
2.5.6. Dert Konulu Şiirleri.....	158
2.5.7. Düşünce Ağırlıklı Şiirleri.....	160
2.5.8. Öğüt Konulu Şiirleri.....	163
2.5.9. Eleştiri Konulu Şiirleri.....	165
2.5.10. Zamandan Şikâyet Konulu Şiirleri.....	168
2.5.11. Tasavvuf Konulu Şiirleri.....	170
2.5.12. Tabiat ve Çevre Konulu Şiirleri.....	174
2.5.13. Malatya ve Çevresi ile İlgili Şiirleri.....	176
2.5.14. Çeşitli Zümreleri Ele Aldığı Şiirleri.....	178
2.5.15. Atatürk, Cumhuriyet ve Demokrasi Konulu Şiirleri.....	179
2.5.16. Diğer Konularda Söylediği Şiirleri.....	180
2.6. Âşıklık Geleneğinin Şiirlerine Etkisi	182
2.6.1. Âşık (Ozan).....	182
2.6.2. Bade.....	184
2.6.3. Saz.....	185
2.6.4. Eren – Pir –Derviş.....	186

2.7. Şiirlerinde Görülen Bazı Yeni Unsurlar.....	187
---	------------

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ÂŞIK BİRFÂNİ’NİN ŞİİRLERİ.....	190
SONUÇ.....	478
ŞİİRLERİN İNDEKSİ.....	481
SÖZLÜK.....	492
BİBLİYOGRAFYA.....	503
KAYNAK KİŞİLER.....	509
ÖZGEÇMİŞ.....	510
EKLER.....	511

ÖN SÖZ

Türklerin tarih sahnesine çıktıkları andan itibaren Türk kültürü birçok güzelliği bünyesinde barındırmıştır. Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan âşıklık geleneğinin geçmişi Türk tarihi kadar eskidir. Orta Asya Türk kültürü içerisinde kam, baksı, oyun, şaman, ozan gibi değişik adlarla anılan âşıklar, özellikle Anadolu Türk kültürü içerisinde 15. yüzyıla kadar “ozan” adıyla anılmış, bu dönemden sonra ozan kelimesi yerini yavaş yavaş “âşık” kelimesine bırakmıştır.

Âşıklar millî kültürümüz içerisinde önemli bir yere sahiptir. Halkımız gerek Orta Asya’da gerekse Anadolu’da âşığa çok değer verip önemli görevler yüklemiştir. Âşık, halkın yaşamından seçtiği konuları halkın diliyle anlatır. Âşıklar yaşadıkları toplumun sözcüleridir. Toplumsal değerlerden ödün vermeden sanatlarını icra ederler. Onlar güncel, toplumsal olaylara göndermeler yaparak halkı; barış, sevgi, kardeşlik gibi insanlığın ortak paydalarına duyarlı kılmak için çaba harcayan gönül adamlarıdır. Âşık edebiyatı, adı bilinen ilk Türk şairi olan “Çuçu”dan bu yana binlerce âşık yetiştirmiştir.

Halk edebiyatı, millî kültürümüzün ve millî edebiyatımızın temel taşlarından biridir. 15. yüzyıla gelinceye kadar edebiyatın yerini iki gelenek tutuyordu. Bunlardan biri destan geleneği diğeri ise dinî-mistik edebiyat geleneğidir. XV. yüzyılın sonlarına doğru destan geleneğinin ve İslâmiyet’ten önceki ozanlık geleneğinin bir uzantısı olarak âşıklık geleneği ortaya çıkmıştır. Halkın sözcüsü durumunda olan âşıklar, toplumun her türlü duygu ve düşüncelerini şiirleriyle dile getiren sanatçılardır. Onlar, bu yönüyle halkın gözü, kulağı, yüreği olmuşlardır.

XVI. yüzyıldan günümüze kadar devam eden âşıklık geleneğinde, âşıkların sanatlarını icra ediş tarzları ve toplum içerisindeki rolleri; siyasi, ekonomik, bilimsel ve teknolojik gelişmelere paralel olarak zaman içerisinde değişmiştir. Buna rağmen zengin Türk kültürünün pınarlarından biri olan âşık edebiyatı çağın şartları doğrultusunda canlılığını korumaya devam etmiştir.

Malatya, âşıklık geleneğinin canlı olarak yaşatıldığı bir ilimizdir. Sivas, Erzincan ve Kahramanmaraş gibi âşıklık geleneğinin canlı olduğu illerle komşu olması Malatya’da bu geleneğin güçlü bir biçimde yaşatılmasına vesile olmuştur. Bu illerle komşu olan Darende, Hekimhan, Arguvan ve Arapgir ilçelerinde halk şiiri sevilip sayılmış ve pek çok âşık yetişmiştir. Bu verimli toprakların bağrında dün Derviş Muhammet, Sadık Baba, Kusurî, Esirî, Fehmi Gür, Beyanî gibi âşıklar yetişmiş;

günümüzde ise Cansever, Âşık Mutsuz, Birfâni ve daha nice âşıklar yetişmeye devam etmektedir.

Malatya’da yetişen güçlü âşıklardan biri olan Birfâni; âşık, öğretmen, araştırmacı, yazar ve sunucu kimlikleriyle karşımıza çıkmaktadır. O, günümüzde âşıklık geleneğini devam ettirip gelecek nesillere aktarmaya çalışan âşıklarımızdan biridir. Bu amacına ulaşmak için televizyon programları yapıp birçok âşığı konuk etmiş, gazetelerde yazdığı yazılarıyla Malatyalı âşıkları tanıtmış ve üç yıllık bir çalışmadan sonra Hasan Kavruk ile birlikte **Geçmişten Günümüze Malatyalı Şairler** kitabını yayımlamıştır. Bu konuyu seçmemizde Birfâni’nin âşıklık geleneğini yaşatmaya çalışma yolundaki büyük gayreti, çok yönlü kişiliği, şiirlerindeki derinlik ve lirizm etkili olmuştur.

Malatyalı Âşık Birfâni / Hayatı, Sanatı ve Şiirleri adını verdiğimiz çalışmamız; “Ön Söz”, “Giriş”, Üç Bölüm, “Sonuç”, “Şiirlerin İndeksi”, “Sözlük”, “Bibliyografya”, “Kaynak Kişiler”, “Özgeçmiş” ve “Ekler”den meydana gelmektedir.

Tezimizin **Giriş** başlığı altında; önce Türk kültüründe âşıklık geleneğini ele aldıktan sonra Malatya âşıklık geleneğini inceledik. Daha önceki çalışmalarda yer almayan Malatyalı âşıklar hakkında kısa bilgiler verdik. Tespit ettiğimiz Malatyalı âşıkları yaşadıkları yüzyıllara göre sınıflandırarak asıl adlarını, varsa mahlaslarını, nereli olduklarını, doğum ve ölüm tarihlerini gösteren bir liste verdik.

Üç ana bölümden oluşan tezimizin **Birinci Bölüm**’ünde Âşık Birfâni’nin hayatına, âşıklığına, Malatya âşıklık geleneği içindeki yerine, şahsiyetine, şöhretine ve çeşitli cephelerine yer vererek âşığımızı bir bütün halinde tanıtmaya çalıştık. Âşığımız Malatya’da ikamet ettiği için sık sık görüşme fırsatı bulduk. Bu görüşmelerde hayatı ve âşıklığı ile ilgili birçok bilgi ve belgelere ulaşma imkânımız oldu. Birfâni’nin hayatını, âşıklığını, şöhreti ve etkisini anlattığımız bu bölümde görüşmelerden elde ettiğimiz bilgi ve belgelerden yararlandık. Âşıklık geleneğindeki yerini tespit ederken önce gelenek hakkında bilgiler verip daha sonra âşığımızın gelenekteki yerini tespit etmeye çalıştık.

İkinci Bölüm’de şiirleri şekil yönünden incelerken hece ve durak yapısını, kafiyelerini, rediflerini, diğer ahenk unsurlarını ve bunların kullanılış şekillerini örneklerle açıkladık. Yine bu bölümde âşığımızın şiirlerindeki dil ve ifade özelliklerine, kullandığı deyimlere, özlü sözlere, edebî sanatlarla yer verdikten sonra, şiirlerinde işlediği konuları, âşıklık geleneğinin şiirlerine etkisini ve şiirlerinde görülen bazı yeni unsurları belirlemeye çalıştık. Hemen her yönden incelediğimiz metinlerden aldığımız;

şiiir, dörtlük ve mısra örneklerinin sonunda; parantez içinde sırasıyla şiirin, dörtlüğün ve mısraın numarasını verdik.

Çalışmamızın “metin”ler bölümünü oluşturan **Üçüncü Bölüm**’de incelediğimiz 300 şiiri önce kullanılan ölçüye göre; beşli, yedili, sekizli, on birli, on dördlü ve on beşli daha sonra da tek dörtlükten oluşan şiirler, beyitler halinde söylenen şiirler ve diğer şiirler diye ayırdık. Ayırdığımız bu şiirleri ilk hanelerinin son harflerine göre alfabetik bir şekilde sıraladık.

Yaptığımız çalışmaların özünü **Sonuç** bölümünde ifade edip kültür mirasımızın taşıyıcılarından olan Bîrfânî’nin tanınması, tanıtılması ve âşıklık geleneğinde hak ettiği yeri almasının edebiyatımız için önemli bir kazanç olacağı kanaatine vardık.

Şiirlerin İndeksi’ni oluştururken incelediğimiz 300 şiiri önce kullanılan ölçüye göre; beşli, yedili, sekizli, on birli, on dörtlü ve on beşli daha sonra da tek dörtlükten oluşan şiirler, beyitler halinde söylenen şiirler ve diğer şiirler (hanelerindeki mısra sayısı beş veya daha değişik olanlar) diye ayırdık. Ayırdığımız bu şiirleri ilk hanelerinin son harflerine göre alfabetik bir şekilde sıraladık.

Mahallî kelimelerin karşılıklarının verildiği **Sözlük** ve çalışmamız sırasında yararlandığımız kaynakların adlarının belirtildiği **Bibliyografya** ile devam eden tezimiz, **Kaynak Kişiler, Öz Geçmiş** ve âşığımızın fotoğraflarını içeren **Ekler** bölümüyle sona ermektedir.

Malatyalı Âşık Bîrfânî / Hayatı, Sanatı ve Şiirleri adlı çalışmamızla halk kültüründe önemli bir yere sahip olan âşıklık geleneğine katkıda bulunmayı gaye edindik. Çalışmamızda bazı eksikliklerin olması muhtemeldir. Temennimiz bu çalışmanın daha sonra bu alanda yapılacak çalışmalara yardımcı olmasıdır.

İlk görüşmemizden itibaren çalışmamızın tamamlandığı son görüşmeye kadar güler yüzüyle, samimiyetiyle ve birikimlerini paylaşmadaki cömertliğiyle verimimizi azami düzeye çıkaran Âşık Bîrfânî’ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca eşi Zibet Hanım’a da gösterdiği konukseverlikten dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Âşık Bîrfânî’nin gelenekteki yerini belirlemeye çalışırken görüştüğümüz Malatyalı âşıklıklardan Cansever, Âşık Mutsuz, Sevim Emir, Kul Bahrî ve Engin Uğurlu’ya çalışmalarımıza katkılarından dolayı şükranlarımı sunarım.

Yüksek Lisans öğrenimine başladığım ilk günden itibaren güler yüzüyle,engin bilgisiyle yolumu aydınlatan ve bana her alanda yardımcı olan danışman hocam Prof. Dr. Esmâ Şimşek Hanımefendi’ye sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmalarım sırasında benden yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. Gülda Çetindağ'a, Yrd. Doç. Dr. Ebru Şenocak'a ve yine çalışmalarım sırasında her zaman yanımda olan eşim Hacer Ercil'e teşekkür ederim.

ELAZIĞ, 14.02.2008

Mahmut ERCİL

KISALTMALAR

Böl.	: Bölümü
C	: Cilt
CÜ	: Cumhuriyet Üniversitesi
dey.	: Deyim
DÜ	: Dicle Üniversitesi
Ed.	: Edebiyatı
Fak.	: Fakültesi
FÜ	: Fırat Üniversitesi
fiz. ter.	: Fizik terimi
HAGEM	: Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü
hık	: Halk ağızı
hık. ed.	: Halk edebiyatı
hız	: Hazırlayan
K.	: Kaynak Kişi
km.	: Kilometre
MAKSAD	: Malatya Kültür Sanat Derneğı
s.	: Sayfa
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
ter.	: Terim
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TV	: Televizyon
Üniv.	: Üniversite
vb.	: Ve benzerleri
vd.	: Ve diğerleri

GİRİŞ

0. ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE MALATYALI ÂŞIKLAR

0.1. Türk Kültüründe Âşıklık Geleneği

Türk edebiyatı çok eskilere dayanmaktadır. Yazının bilinmediği çağlarda sözlü edebiyat geleneği hakimdi. Edebiyatımızın ilk ürünleri, göçebe bir kültürün belirleyici izlerini taşır. Türkler, Anadolu'yu kendilerine yurt yapmadan önce göçebe bir halde yaşadıkları Orta Asya'da hayvancılık ve avcılıkla geçinmekteydiler. Her türlü yabancı etkiden uzak olan bu yaşam edebiyatlarında da kendini göstermiştir. Öz ve biçim yönünden millî olan bu edebiyat, önceleri sözlü daha sonraları yazılı olarak karşımıza çıkar. Ancak sözlü ve yazılı olan bu edebiyat arasında büyük farklar yoktur.

Türk şiirinin en eski dönemi olan bu edebiyat, "İslâmiyet Öncesi Türk Şiiri" diye adlandırılır. Bu dönemin, teorik olarak, başlangıcından 11. yüzyıla kadar sürmüş olduğu düşünülebilir. Ancak Türk şiirinin bize kadar gelebilen en eski örneklerinin 8. yüzyıldan kalma olduğu göz önünde tutulursa, İslam öncesi Türk şiirinin 8. – 11. yüzyıllar arasındaki dönemi kapsadığı söylenebilir. İslâm Öncesi Türk şiir geleneğinin Doğu Türkistan'daki Budist Uygurlar arasında 8. yüzyıl sonlarına kadar devam etmiş olduğu dikkate alınırsa, bu dönemi 8. – 13. yüzyıllar arası kabul edebiliriz (Tekin, 1986:3).

İslamiyet öncesi Türk şiirinin günümüze gelen en eski örnekleri sözlü halk şiirleridir. Elimize geçen ilk örnekler 11. yüzyılda ve daha sonraki yıllarda yazıya geçirilmiş ürünler ve Doğu Türkistan'da Maniheizm ve Budist Uygur kültür çevresinde yaratılmış olanlardır (Tekin, 1986: 7).

Sözlü gelenek ürünleri dinî ve toplumsal amaçlı toplantılarda yer alırdı. Bozkır kökenli topluluklarda sevinç ya da acı toplu tören yeme ve içme toplantılarıyla kutlanır, paylaşılırdı. *Şölen*, totemin yılda bir kurban edildiği dinî bir toplantıydı. *Sığır* töreni, boyun erkeklerinin katıldığı sürgün avı sonrasında yapılırdı. *Yuğ* sevilen, sayılan bir kimsenin ölümü üzerine yapılan bir cenaze töreniydi. Bu tür toplantılar, “kam”, “baksı”, “ozan”, “şaman” vb. adı verilen yarı kutsal kişiler tarafından kopuz eşliğinde yönetilip törenin içeriğine göre şiirler terennüm edilirdi. Bunların yarı kutsal kişiler olarak bilinmesinde hekimlik ve bilicilik yapılarının da önemli bir rolü vardır (Artun, 2001: 18).

Ozanların, kopuz eşliğinde şiir sanatını icra etmeleri yanında; büyü yapma, gelecekte haber verme, ruhlarla görüşme, ölülerin ruhlarını gökyüzüne çıkarma (din adamlığı), idare edenle idare edilenler arasında iletişimi sağlama ve hekimlik gibi rolleri de vardı. Onlar bu özellikleriyle "şaman" denilen din adamı tipine yaklaşılmaktaydılar. Hatta pek çok ozanın aynı zamanda da şaman olduğunu söylemek mümkündür.

"Ozan" sözcüğünün karşılığı olarak Tonguzlar şaman, Altay Türkleri kam, Yakutlar oyun, Kırgızlar baksı sözcüğünü kullanmışlardır. Bu sanatçı kişiler hangi adla anılırlarsa anılınsınlar görevleri aynıdır. Üstelik ilk Türk millî enstrümanı olan kopuzun da mucidi Korkut Ata, hepsinin pîri kabul edilmektedir. Aralarındaki değişen tek şey giydikleri elbiseler, kullandıkları enstrümanlar ve uyguladıkları seans biçimleridir.

Ancak bu ozanların İslâmiyet öncesi dönemde icra ettikleri şiirler daha çok sözlü gelenekte kalmış; kitabî kültüre geçmeye fazlaca muvaffak olamamıştır. Eski Türk şiirinin kitabî ilk örneklerine Çin yıllıklarında ve Turfan kazılarında rastlanmasına rağmen, bu konudaki gelişmeyi kesintisiz olarak 11. yüzyılda yazılmış olan Divan ü Lügat'it-Türk ve Kutadgu Bilig'deki şiir örneklerinden izleyebiliyoruz. Özellikle Divan ü Lügat'it-Türk'te halk şiirine ait örnekleri (koşukları, saguları, destanları) çokça görmek mümkündür (Şişman, 2001: 24).

İslamlıktan sonra da çeşitli Türk sülalelerinin ordularında şair-çalgıcıların bulunduğunu tarihî kaynaklar bildirmektedir. Gaznelilerde, Karahanlılarda, Selçuklularda, Harzemşahlarda, Altın Orduda, Mısır Memlûklerinde, Anadolu Selçuklularında, Osmanlılarda ve Anadolu Beyliklerinde, saraylarda, ordu ve halk arasında şair-çalgıcılar, ozanlar bulunuyor ve eski geleneği sürdürüyordu.

Bütün ilkel toplulukların edebiyatlarında, şiir, mitolojik kimlikte başlar, daha sonra dinî kılığına bürünür. Toplumsal gelişme daha ileri basamağa ulaştıkça, dinî konular yerlerini dinî olmayan konulara bırakır. Türk şiirinde de başta destanî şiirler, dinî şiirlere dönüşmüş, daha sonraları da her konu şiirin alanına girmiştir.

Şiirdeki bu gelişim ve değişiklik, toplumdaki işbölümü ve ayrılaşmanın sonucudur. Kamlar, baksılar, ozanlar da bu toplumsal olayın etkisiyle zamanla görevlerinden bir kısmını bırakmak zorunda kalmışlardır. Kam ve baksılar sonunda birer büyücü, ozanlar da şair-çalgıcı (kopuzlarıyla şiir söyleyen halk şairi) haline gelmişlerdir. Ozanlar sonraları şiirin hem ezgisini hem sözünü hem de çalgısını anlatır olmuşlardır.

Türklerin İslâmiyet'e geçişleriyle eski dinsel inançları, değer ve uygulamaları birden bire sona ermemiştir. İslâmiyet'e geçiş sonrası yurt değiştirme, yani Anadolu'ya gelişleriyle günlük yaşam ve değer yargılarında değişiklikler başlamıştır. Anadolu'da yeni kültür; İslâm kültürü, eski Anadolu uygarlıkları kültürleri ve eski inanç sistemleri arasında bir sentez oluşmuştur. Oluşan bu sentezin etkisiyle bu dönemden sonraki Türk halk şiiri kendi içinde; anonim halk şiiri, dinî – tasavvufî halk şiiri ve âşık şiiri olmak üzere üç ayrı bölüm halinde varlığını sürdürmüştür. Âşık şiiriyle ilgili açıklamalarımıza geçmeden önce halk şiirimizin diğer iki kolunu kısaca açıklamanın faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Anonim halk şiiri, yazanı ya da söyleyeni bilinmeyen ve halk arasında nesilden nesile aktarılan *ninni*, *mani*, *tekerleme* ve *türkü* gibi anonim halk edebiyatımızın içinde yer alan disiplinlerdir (Yardımcı, 1998: 8).

Anonim halk şiiri, sözlü olduğu için birtakım değişikliklere uğrayarak nesilden nesile aktarılır. Bu şiirlerin en önemli özellikleri yabancı etkilerden uzak kalmalarıdır. Bir kısmı besteli, bir kısmı sözlü olan bu eserlerde sade bir dil kullanılmış ve nazım birimi olarak hece ölçüsü esas alınmıştır. Bu ürünlerde Anadolu insanının dünya görüşünü, yaşama biçimini, bireysel ve toplumsal sorunlarını görürüz.

Tarikat mensuplarınca tekkelerde meydana getirilen tasavvuf konulu şiirlere dinî-tasavvufî halk şiiri adı veriliyor. Bu edebiyatın kaynağı İslam mistisizmidir. Türklerin 8. yüzyıldan itibaren Müslümanlığı kabul etmeye başlamalarıyla birlikte, düşünce ve inanç sistemlerinde değişim de başlamış, bu yeniliğe paralel olarak sanat ve estetik anlayışları da yeni şekiller kazanmıştır.

Tekkeler, tasavvuf inançlarını geniş kitlelere yaymak için halk edebiyatı geleneğinden yararlanmıştır. Tekke şairleri, özünü İslam tasavvufundan alan ama yerli öğelerle donatılmış “âdâb ve erkânı” öğretebilmek için yoğun çaba harcamışlardır (Artun, 2001: 21).

10. ve 11. yüzyıllarda asıl merkezi Horasan olmasının yanı sıra, Herat, Nişabur, Buhara, Fergana gibi İslam kültür merkezlerinde gelişen tasavvuf düşüncesi, Türk dervişleri aracılığıyla göçebe Türklerin yaşadığı noktalara da ulaştırılmıştı. Kent merkezlerinden kırsal kesimlere yayılan bu düşünce ve yaşam anlayışında, en önemli rolleri de kuşkusuz tekkeler üstlenmiştir. Bu anlamda ilk Türk sûfisi kendi adına kurduğu tarikat kanalıyla tasavvuf düşüncesini yaymaya çalışan Ahmed Yesevî'dir.

Onun dilinden söylenen "Hikmetler", dinsel konuları s fiyane bir biçimde dile getiriyor; kendisine ba lı dervişler kanalıyla toplumun her kesimine kısa sürede yayılıyordu.

Ahmed Yesevî'den sonra Orta Asya'da tekke edebiyatının temsilcili ini yapan, onun müridi Hakim Süleyman Ata'dır. Orta Asya'da Yesevî ve Hakim Süleyman Ata ile ba layan dinsel (tekke) halk edebiyatı, Türklerin Anadolu'ya göçüp yerleşmelerinden sonra Anadolu'da da varlığını göstermiştir.

12. yüzyılda Türkistan'da ortaya çıkan Ahmet Yesevî, sade ve basit halk diliyle söylediği "Hikmet" adı verilen şiirleri ile tüm Türkler üzerinde etkili olmuştur. Ahmet Yesevî'nin kurduğu "Yesev lik" adı verilen ilk Türk tarikatı bünyesinde yetişen dervişler 12. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya gelmeye ba lamışlar ve bu tarikatın ilkelerinin Anadolu'da kökleşmesine çalışmışlardır.

13. yüzyılda Moğolların Anadolu'yu ele geçirmeleri karışıklıklara yol açmış, Mo ollara karşı koyamayan halk, çareyi Allah'a sığınmada görmüştür. Bu durum tasavvufun sağladığı dünya görüşünün çabuk benimsenmesini sağlamıştır. Anadolu halkı, huzuru Yesevî tarikatına mensup bilge ve âşık kişilerde bulmuştur.

Halk şairleri, "Hak ile hak" olmasını bildikleri gibi, "Halk ile halk" olmasını da bilmişler. Yalnız İslâm dinini, İslâm ahl kını yaymakla kalmamış; halkın özlemleri, üzüntüleri ve her türlü yaşıantıları üzerine de e ilmişlerdir;  mit isteyenlere  mit, teselli isteyenlere teselli sunmuşlardır. Türk halkı kendilerine doğru yolu gösteren bu gezginci şairlere kapılarını ardına kadar açmış, onların karanlık ruhlara  lık tutan sözlerini "Tanrı vergisi" sayarak kulak vermişlerdir (Güney, 1971: 251–252).

13. - 15. yüzyıllar tekke şiirinin en parlak devridir. Türk tekke şiirinin en büyük temsilcisi Türk edebiyatının da en büyük şairlerinden olan Yunus Emre'dir. Ahmet Fakih, Sultan Veled, Âşık Paşa ve G l ehri bu kuruluş döneminin en önemli isimleridir. Mevlâna Cel leddin R m , Farsça söylemekle beraber bütün Türk tasavvuf ve edebiyatını derinden etkilemiştir.

Anadolu'da tekkelerin ve çeşitli tarikat kollarının kurulup gelişmesiyle, tekke edebiyatı da gelişmiş, bu mek nlarda geniş toplumsal kesimlere seslenen şairler yetişmiştir. Bu edebiyatın Anadolu'daki öncüleri, başlangıçta Orta Asya'dan gelen dervişler olmuş, bunlara paralel olarak Yunus'la devam eden bu şiir geleneğinde Nesimî, Yazıcıoğlu Mehmet, Niyazî-i Mısırî, Kaygusuz Abdal, Hacı Bayram Veli, Hatay , Pir Sultan Abdal ve Erzurumlu İbrahim Hakkı gibi birçok tekke şairi yetişmiştir.

Tekke şairleri kendi dileklerini, arzularını ve ilâhi heyecanlarını samimiyetle dile getirmişlerdir. Bu şairlerin amacı düşüncelerini yaymak olduğu için; millî, dinî ve beşerî sahada yazdıkları eserlerini Türk toplumunun kolay anlayabileceği şekillerde vücuda getirmişlerdir. Bu şairler duygu ve düşüncelerini anlatırken halk edebiyatı nazım türlerinin (ilahi, nefes, hikmet, nutuk, devriye, şathiye) yanı sıra divan edebiyatı nazım türlerini (tevhid, münacat, na'at, mehdiye vb.) de kullanmışlardır.

Tekkeler çevresinde oluşan dinî - tasavvufî halk şiiri, âşık edebiyatıyla divan edebiyatının bir karışımıdır. Bu üç edebiyat birbirinden çok farklı olmayıp bir bütünün parçalarıdır. Aynı kültür kaynaklarından beslendikleri için nazım şekli, tür, ölçü, dil, anlatım, üslûp ve içerik yönünden ortaklıklar görülür.

Tekke şiirlerinin yazılma amaçları öğretici olduğu için şekil ve estetik ikinci plandadır. Bu nedenle şiir estetiğine sahip, sanatlı söyleyişleri olan başarılı örneklerle az rastlanır. Telkinci tavırlarıyla divan şairlerinden ayrılırlar. Dinî-tasavvufî halk edebiyatının sınırlarını belirlemek zordur. Ancak konuların halk için, halkın anlayacağı dille yazılması ve şairlerin bağlı bulundukları tarikat konusunda halkı eğitme ve propaganda amacı gütmesi bir ölçüde belirleyicidir (Artun, 2004: 41).

Bugünkü saz şairlerimizin atası olan ozanların yerini âşık tipinin alması, çağın koşulları gereği olmuştur. Bireysel temele dayalı halk şiirimizin ozandan sonraki en önemli temsilcisi âşıktır.

Âşıklık geleneği yeni coğrafyada yeni bir bakışa, yeni bir hayat anlayışına ve zevkine cevap verecek bir biçim ve öz kazanmıştır. Tasavvuf diğer edebiyatları olduğu gibi Anadolu'da âşık edebiyatını şekillendiren bir yol, bir yaşama biçimi olmuştur. Anadolu'da ozan – baksı geleneği yerini yeni kültürle oluşan yeni sanatçı tipine ve bu kültürün beğenisine cevap verecek “âşık şiiri” olarak adlandırılan bir geleneğe bırakmıştır (Artun, 1996: 11).

Âşıklık geleneği yalnızca çalıp söylemeye dayanmayan usta âşık tarafından öğretilmesi gereken bir iştir. Bir kişinin âşık olarak nitelenebilmesi için çağlar boyu gelişen geleneğe uyması gerekir (Kaya, 1994: 29). Âşık edebiyatının en belirgin özelliği âşıklık geleneğiyle bireysel yaratıcılığı bir arada uygulamasıdır (Günay, 1992: 155). Çerçevesi gelenekle belirlenip bireysel yaratıcılıkla beslenir. Âşık edebiyatı usta-çırak ilişkisiyle geleneği taşıyan usta âşıkları dinleyen âşık adaylarının usta malı deyişleri ve hikâyelerini doğru öğrenip gelecek kuşaklara aktarmalarıyla günümüze gelmiştir (Günay, 1992: 156).

İslâmiyet öncesi dönemden günümüze kadar uzanan süreçte geleneği sağlayan asıl unsurlar pek değişmemiştir. Kullanılan nazım öğeleri (hece vezni, dörtlükler, yarım kafiye vs.), müzik eşliğinde nazım, icrada diyalog (âşığın icra esnasında dinleyicilerle diyaloga girmesi, ayak istemesi, soru sorması, bazı açıklamalar yapması vs.), irticalen (doğmaca) şiir söyleme ve kullanılan dilin halk dili olması gibi unsurlar tüm Türk Dünyası'nda yaşayan âşıklık geleneğinin değişmez vasıfları olmuştur.

“Âşık” kelimesi önceleri Yunus Emre tarzında ilahiler ve tasavvufî şiirler söyleyen şairleri ifade eden bir terim olarak kullanılmış, zamanla daha geniş bir mana kazanmıştır. Sonraki asırlarda da geniş kitleler üzerinde etkili olan âşıklar içinde, bu bakımdan en önde gelenleri Hak âşığı veya badeli âşık diye tabir edilenleridir. Bunlarla ilgili menkıbelerde, rüyada veya uyanırken, mürşit veya pir elinden dolu ya da aşk badesi içerek hak âşığı oldukları anlatılır. Bu şahıslar, hayatlarında hiç şiirle uğraşmamış, okuma yazma bilmemiş olsalar bile bade içtikten sonra gayet ustaca şiirler söyleyip güzel bir şekilde saz çalmaya başlarlar. Bu menkıbelerde âşıkların cismanî aşktan ruhanî aşka yükseldikleri; saz çalıp şiir söylemeyi de ilâhî vasıtalarla öğrendikleri anlatılır. Yani bunlar Hak âşıklarıdır ve ilham kaynakları daima ilahîdir.

Halk şiiri geleneği içerisinde ya rüyada pir elinden bade içerek âşık olunur ya da bir ustanın yanında çıraklıktan yetişerek âşık olunur. Gelenek daha çok usta-çırak ilişkisiyle öğrenilmektedir. Âşıklar çıraklıktan başlayarak âşık oluncaya kadar belli bir eğitimden geçerler, fasıllara katılırlar, memleket içinde seyahate çıkarlar nihayet ustalarından mahlas alarak âşık olurlardı. Usta olduktan sonra kendisini yetiştiren ustasının şiirlerini, kendi şiirlerinden önce okuyarak onu unutmadığını ve unutulmasına izin vermeyeceğini minnet duyguları ile gösterir. Ancak, âşıkların pek çoğu bir ustadan icazet almış olmalarına rağmen, halkın yoğun ilgisine mazhar olabilmek adına badeli âşık olduklarını iddia ederler.

Âşık edebiyatının Osmanlı'nın 14. yüzyıldaki kültürel açıdan azametine paralel olarak inkişaf ettiği söylenebilir. Anadolu ve Rumeli'nin büyük merkezlerinde, serhat kalelerinde, Suriye ve Mısır'da, Kuzey Afrika'nın Osmanlı'ya bağlı bölgelerindeki askerî koloniler içinde âşıklarının çoğaldığı görülmektedir. Bu âşıkların büyük bir bölümü yeniçeri ve sipahi âşıklarıdır. Şehir ve kasabalarda, değişik sosyal tabakalara mahsus ayrı ayrı kahvehaneler, bozahaneler, meyhaneler gibi umumî toplantı yerleri vardır. Bazı büyük kahvehanelerde çalgı ve köçek takımları da bulunmaktadır. Bu tür toplantı yerlerinden bazı kahvehaneler, bilhassa âşıkları bir araya getirmişler ve belli

mevsimlerde âşık fasılları düzenlemişlerdir. Bundan başka âşıklar panayır gibi geçici toplantı yerlerinde kurulan kahvehanelerde bulunarak, memleketi dolaşmışlar. Bu seyahatler esnasında bazı ileri gelen devlet adamlarının evleri ile zengin konaklarında ve bilhassa memleketin her tarafına yayılmış bulunan Bektaşî tekkelerinde yatıp kalmışlardır. Bazı ileri gelen devlet adamlarıyla zengin konaklarında çöğürücü denilen âşıklar himaye edilmektedir (Güzel-Torun, 2005: 471). Bu bilgilerden de anlaşıldığı gibi bu yüzyılın en önemli olayı, âşıklık geleneğinin iki ayrı coğrafyada gelişip boy atmasıdır. Kuzey Afrika’da çoğu kahramanlık ve savaş üzerine şiir söyleyen Garp Ocakları’na mensup bu âşıklarda Anadolu ve Rumeli âşıklarının izlerini görüyoruz (Artun, 2002: 593-604).

Yüzyılın başında her türlü yabancı etkiden uzak, halk kültürü öğeleriyle süslenmiş şiirleriyle hece ölçüsü kullanan âşıklar yüzyılın ikinci yarısında divan ve tekke şiirinin etkisiyle Arapça, Farsça kelime ve tamlamaları kullanmaya başlamışlardır. Bu etkilenmeden köy ve aşiret çevrelerinde yetişen âşıklar nispeten uzak kalmışlarsa da şehirlerde yetişen âşıklar klasik şairlerin cezbisine kapılarak geleneksel halk şiiri zevkinden uzaklaşmaya başlamışlardır.

Diğer esnaf teşkilatlarında olduğu gibi âşıkların da teşkilatlandığı bu yüzyılda aşk, kahramanlık, tabiat, vb. konuların yanı sıra yerleşik hayata ait özellikler de âşık şiirine girmeye başlamıştır.

Âşık şiiri 16. yüzyıldan itibaren yazılı kaynaklara aktarılmaya başlanmıştır. Bu yüzyıl, Osmanlı kültürünün en parlak dönemidir. Halk kültürü ve âşık edebiyatı gelişmeye başlayıp Anadolu ve Rumeli’nin büyük merkezlerinde, serhat kalelerinde âşıkların çoğaldığı görülmektedir.

Âşıkların ilk dönemleri hakkında tam bilginiz yoktur. Tezkirelerde âşıkların biyografilerine ve eserlerine rastlayamayız. Bu nedenle 16. yüzyıl bir yönüyle âşık şiirinin hazırlık dönemidir. Bunda âşıkların hafızalarında devam eden sözlü gelenek ürünlerinin büyük bir kısmının cönk adı verilen defterlere geçirilmemeleri, geçirilenlerin de eksik ve karıştırılarak geçirilmesi ile okuma yazma bilen divan edebiyatı mensuplarının bu şiiri yaratan âşıklara düşmanlık beslemesi, tezkirelerde onların biyografilerine ve eserlerine yer vermemeleri etkili olmuştur. Bu yüzyılda üç beş şiiri ile tanıdığımız şahsiyetler şunlardır: Armutlu, Bahşî, Çırpanlı, Geda Muslî, Hayalî, Köroğlu, Kul Çulha, Kul Mehmet, Kul Pîrî, Ozan Ali, Ozan, Öksüz Dede (Alptekin – Sakaoğlu, 2006: 21). Bu âşıkların bir bölümünün elimizde birer şiiri vardır

ve bu şiirlerdeki olaylara bakarak âşıkların hangi yüzyılda yaşadıklarını belirleyebiliriz. Bu şiirlerdeki olaylar daha çok âşıkların deniz seferlerine katılmaları veya komutanlarının ölümleriyle ilgilidir.

17. yüzyıl, saz şiiri tarihimizin en parlak dönemidir. Bu yüzyılda pek çok güçlü âşık yetişmiştir. Bunlar arasında özellikle biri vardır ki tek başına Türk âşık edebiyatını temsil edebilir: Karacaoğlu. Bunun yanında, aruzla da şiirler yazıp söyleyen Âşık Ömer'i, Gevherî'yi ekleyebiliriz (Alptekin – Sakaoğlu, 2006: 40). Bu âşıklar kendilerinden sonra gelenleri yüzyıllarca etkileyecek güzellikte eserler vermişlerdir.

Osmanlı İmparatorluğu genişlediği, Osmanlı kültür ve uygarlığının ileri düzeye ulaştığı bu yüzyılda klasik şiir çevresine yakın yerlerdeki âşıkların şiirlerinde divan edebiyatının etkileri görülür. Dil ağırlaşmış, bazı âşıklar divan şiirinin nazım şekillerini ve aruz ölçüsünü kullanmaya başlamışlardır (Köprülü, 2004:122). Bu yüzyılda şehir çevresinde yetişen âşıklar ile köy ve kasaba çevresinde yetişen âşıklar arasında farklılaşmalar artmış ve iki ayrı âşık tipi ortaya çıkmıştır. Şehir hayatı çevresinde yetişen okuma yazma bilen ve öğrenim görmüş âşıklar, divan şiirine özenerek aruz ölçüsüyle söyledikleri şiirlerinde ağır bir dil kullanmışlardır. Kalem şuarası adı verilen bu âşıklar genellikle saz çalmasını bilmezler. Kasaba ve köy çevresinde yetişen âşıklar ise geleneksel çizgiye devam eden ümmi, saz çalan âşıklardır. Bunlara saz şairi de denir.

Âşıklar, 17. yüzyıldan sonra teşkilatlanmış bunun neticesinde "geleneksel âşıklık gezileri" diye adlandırılan seyahatler yaygınlaşmıştır. Âşıklık geleneği bu yüzyılda gelişerek şekilde, türde, konuda mükemmeli yakalamıştır.

Şehir merkezlerinde yetişen âşıklarda divan şiirinin etkisi görülürken göçebe topluluk içinde yetişen âşıklarda göçebe kültürü etkisiyle göçebe yaşamın ve doğal çevrenin etkisi görülür. Köy ve kasaba kültürünün etkisiyle yetişen âşıklarda, çevrelerine ait özelliklerin varlığı dikkati çeker. Âşıklar ve divan şairleri birçok mazmun, mecaz ve benzetme öğelerini küçük değişikliklerle yaparak ortaklaşa kullanmışlardır. Sanatçılar, bu ortak motifleri kendi geleneklerine uygun bir şekilde işlemişlerdir. Âşıkların şiir çevresi, kültür ve beğeni farklılığı nedeniyle klasik edebiyatın şiir çevresinden ayrılır. Âşıklar, tabiatı, insanı ve olayları konuşma dilimizin rahatlığı içinde özgün imgelerle anlatırlar.

Âşık şiirinin en parlak dönemlerinden birini yaşadığı bu yüzyılda ilk şairname de yazılmıştır. Âşık Ömer, şairnamesinde pek çok âşığın adını vermiş, fakat âşıkların

özelliklerini sıralamamıştır. Ayrıca bu yüzyıldan elimize ulaşan mecmua ve cönkler bize kaynaklık etmektedir (Kaya, 1990: 7).

Âşık şiirinin altın çağını yaşadığı bu dönemde pek çok âşık yüzyıla damgasını vurmuştur: Âşık, Âşık Halil, Âşık İbrahim, Âşık Nev'i, Âşık Ömer, Benli Ali, Bursalı Halil, Ercişli Emrah, Gevherî, Kâmilî, Karacaoğlu, Kayıkçı Kul Mustafa, Keşfi, Koroğlu, Kul Mehmet, Kuloğlu, Öksüz Âşık, Sun'î, Şahinoğlu, Üsküdarî, Yazıcı vb. (Alptekin – Sakaoğlu, 2006: 40)

Bu âşıklar arasında aruz vezni başarıyla kullanıp yüzlerce şiir yazanlar (Âşık Ömer, Gevherî), siyasî olaylara ve kavgalara katılanlar (Kuloğlu, Kayıkçı Kul Mustafa), yaşadığı maceralardan halk hikâyesi düzenlenen (Ercişli Emrah), yeniçeri ocağından yetişenler (Kul Deveci, Kul Mehmet, Kul Süleyman), vb. vardır (Alptekin – Sakaoğlu, 2006: 40).

18. yüzyıldaki âşıklar, siyasal tarihimizde önemli gelişmeler olmasına rağmen 17. yüzyılda yetişen usta âşıkların gücüne ulaşamamışlardır. Halk şiiri bu yüzyılda gerilemenin içine girmiştir. Buna rağmen âşıklar, divan şairlere göre daha canlı ve hayatî konularda şiirler söylemişlerdir.

Bu dönemdeki gerilemede önceki yüzyılda yaşamış Âşık Ömer ve Gevherî'nin divan edebiyatını taklit yolunda açtıkları özentî çılgırının etkisi bir hayli fazladır. Bundan dolayı 18. yüzyılda aruz ölçüsüyle ve divan nazım şekilleriyle şiir yazmayan âşık yok gibidir. Bunun yanında eski halk şiiri gelenekleri de bırakılmış değildir. Koşmalar, destanlar, semailer gibi şekiller sürmektedir. Buna, yani divan şiirini taklide karşılık, yüksek sınıfın da saz şairlerine karşı eski nefreti şiddetini kaybetmiş, âşıklardan bir ikisi de olsa, şura tezkirelerine alınmıştır. Nedim'in hece vezniyle bir türkû yazması divan şairlerinin âşık şiirine duyduğu ilginin en önemli kanıtıdır. Bu karşılıklı ilgi, halk şiirinin zararına olmuş, eski saf içliliğini yavaş yavaş yapmacığa doğru sürüklemiştir.

18. yüzyılın önde gelen âşıklarını şöylece sıralayabiliriz: Abdî, Agâh, Agâhî, Âşık Ali, Âşık Bağdadî, Âşık Derunî, Âşık Halil, Âşık Kamil, Âşık Nigârî, Âşık Nuri, Âşık Ravzî, Âşık Sadık, Âşık Said, Hocaoğlu, Hükmî, Kabasakal Mehmet, Kara Hamza, Kâtibî, Kıymetî, Kûsadî, Levnî, Mağripoğlu, Nakdî, Neşatî, Rıza Seteroğlu, Sırrı, Süleyman, Şermî, Talbî vd. (Sakaoğlu, 1998: 293)

16. yüzyıldan beri gelişimini sürdüren âşık edebiyatı 19. yüzyılda daha büyük önem kazanarak yoluna devam etmiştir. Bu dönem de 17. yüzyıl gibi Türk saz şiirinin

zirveye çıktığı dönemlerden biridir. Kaynakların artması, bazı âşıkların şiirlerinin basılma şansını yakalaması bu dönemdeki gelişmede etkili olmuştur. Ancak yüzyılın ikinci yarısından itibaren toplumdaki değişim ve gelişmelere paralel olarak âşıklık geleneğinde gerileme olmuştur. Gelenekteki zayıflamanın başlıca delili, bu yüzyılda Anadolu ve İstanbul'da yetişen âşık sayısının artmasına rağmen bu âşıkların bir kısmının birer taklitçi hüviyetinde olmalarıdır. Ayrıca bu yüzyılda âşık şiiri divan edebiyatının etkisine daha çok girerek halktan ve halkın zevkinden uzaklaşmış, âşıklar divan edebiyatı nazım şekillerini kullanmışlardır. Hatta hece ölçüsüyle yazdıkları şiirlerde bile Arapça ve Farsça kelimelere sıklıkla yer vererek dildeki saflığı yitirmişlerdir. Divan şiirinin etkisi altındaki bu gelişme, halk şiirinin aslından uzaklaşıp bozulmasına sebep olmuştur. Özellikle Bayburtlu Zihni ve Erzurumlu Emrah'ta divan şiirinin etkisi kendisini kuvvetlice göstermiştir.

Şehir hayatından uzak, göçebe aşiretler arasında yetişen âşıklar her dönemde olduğu gibi bu dönemde de divan şiirinin etkisinden uzak kalmışlardır. Bunlar, halk ruhunun saflığını koruyarak sanatlarını icra etmişlerdir. Bu âşıklar arasında Karacaoğlu'nı izleyen Dadaloğlu gibi usta âşıklar da vardır.

Yukarıdaki paragraflarda dile getirdiğimiz olumsuzlukların yanı sıra âşıklar, saray ve çevresi tarafından bu yüzyılda desteklenmiştir. Özellikle 2. Mahmut'un korumasına nail olan âşık şiiri, gelişimi için uygun bir ortam bulmuştur. Âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı yeniden canlanır gibi olmuştur. 19. yüzyılın sonlarında büyük yerleşim merkezleri ve özellikle İstanbul'daki kuvvetli âşıklık geleneği, yerini başka bir geleneğe "semai kahveleri"ne bırakmıştır. Bu kahvelerde birçok meydan şairleri türemiştir. Ramazan ayı, bayramlar ve cuma günleri semai kahvelerinde yapılan büyük toplantılarda meydan şairleri mani, koşma, semai, divan, destan vb. okur ve saz çalar, bazen de birbiriyle atışırldı.

Âşıkların, 2. Mahmut'tan Abdülaziz'in son zamanlarına kadar düzenli teşkilatları ve esnaf loncalarına benzer loncaları vardı. İstanbul'un belirli semtlerindeki kahvelerde, özellikle Tavuk Pazarı'ndaki âşıklar kahvesinde toplanan âşıkların, hükümetçe şairler arasından seçilen bir kâhyası bulunur, bu kâhya örgütü yönetirdi. Bu âşıklara sonradan türlü mesleklerden birçok saz şairi de katılmış, böylece eski gelenek sürdürülmeye çalışılmışsa da âşık tarzı artık eski özelliğini yitirerek yozlaşmıştır.

Âşıkların ürünleri, müzikle şiirin birleşimidir. Âşıklar sazlarıyla özgün ezgiler, makamlar yaratmışlardır. 19. yüzyılda İstanbul'da âşık kahvelerinde sözlü eğlenceler

düzenlenirdi. Âşıklar kahvenin duvarına asılan ödüllü bağlamayı (muamma) nazımla çözmeye çalışırlardı. Bağlamayı çözen âşık para, saz, tüfek gibi ödüller kazanırdı. Sonradan semai kahveleri adını alan bu âşık kahveleri Beşiktaş'ta, Tophane'de, Boğazkesen'de, Eyüp'te ve Halıcıoğlu'nda açılan çalgıcı kahvelere yerini bırakmış, 1908 Meşrutiyet'inden sonra yavaş yavaş ortadan kalmışlardır (Artun, 2001: 43).

Bu yüzyılda bir yandan klasik edebiyatta mahallileşme akımı artarken diğer yandan halk şiiri klasik edebiyatın etkisine girerek halktan ve halkın zevkinden kopmaya başlamıştır. Bu dönemde âşık zümreleri oluşmuş, Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu kötü durum, politik ve sosyal değişimler şiirin konusunu etkilemiştir.

Bu yüzyılda en çok dikkati çeken olaylardan biri de âşık kolu adını verdiğimiz usta – çırak ilişkileridir. Bu kollar: Emrah Kolu, Ruhsatî Kolu, Şenlik Kolu, Sümmanî Kolu, Dertli Kolu, Huzurî Kolu, Derviş Muhammed Kolu'dur (Kaya, 2000: 13 - 14). Tekkelerin kurulduğu ve geliştiği şehir ortamlarında âşıklar, tekke ve medrese kültürüyle yoğrularak 19. yüzyıl sonlarına kadar geleneksel tavırlarını sürdürmüşlerdir (Artun, 2001: 43).

Bu yüzyıldaki âşıkların çoğu okuryazardır. Bazı âşıklar şiirlerini divan tarzında bastırmışlar, ancak bunların eserleri klasik kalıplara uymamaktadır. Okuryazar âşıkların yanında eski geleneğe bağlı âşıklar kendi dar çevrelerinde şiir söyleyerek geleneği sürdürmeye devam etmişlerdir.

19. yüzyılda âşık edebiyatı alanında pek çok güçlü adı görebiliyoruz. Bunlardan bazıları alanın önde gelen temsilcileri arasında yer almıştır: Âşık Şem'î, Âşık Şenlik, Âşık Tahirî, Bayburtlu Celalî, Bayburtlu Zihnî, Ceyhunî, Dadaloğlu, Deli Boran, Dertli, Erzurumlu Emrah, Gedaî, Kamilî, Kusrî, Meslekî, Minhacî, Ruhsatî, Serdarî, Seyranî, Silleli Sururî, Sümmanî, Tokatlı Nurî bu yüzyıla damgasını vuran başlıca âşıklardır (Alptekin – Sakaoğlu, 2006: 96). Cahit Öztelli 19. yüzyıl âşık şiirini incelediği eserinde bu âşıklara ilave olarak aşağıdaki isimleri de sıralamıştır: Âşık Ali, Âşık Arifî, Âşık Bahri, Âşık Bezlî, Âşık Bezmî, Âşık Gülzarî, Âşık Hengâmî, Âşık Hezarî, Âşık İbrahim, Âşık Kemalî, Âşık Kenzi, Âşık Lütfî, Âşık Mehmet, Âşık Mehmet Ali, Âşık Meydanî, Âşık Micmerî, Âşık Muhibbî, Âşık Nazî, Âşık Niyazi, Âşık Reşidî, Âşık Ruşenî, Âşık Sabri, Âşık Sait, Âşık Zehri, Beşiktaşlı Gedaî, Beyoğlu, Darendeli Remzi, Merzifonlu Âşık Sabri, Silleli Âşık Nigârî, Tamburi Mustafa (Öztelli 1956: 4-14).

20. yüzyılda sosyal hayattaki değişimler karşısında, Orta Çağ Osmanlı esnaf teşkilatı kadrosu içinde özel bir sınıf teşkil eden ve kendine has ideolojik ve edebî

ananeleri saklayan âşıklar zümresi, artık yavaş yavaş ortadan kalmaya başlamıştır (Köprülü, 2004: 162).

Cumhuriyetten sonra maddi ve sosyal yaşamdaki değişmeler âşıklar zümresini derinden etkilemiş ve bu zümrenin eski önemini kaybetmesine neden olmuştur. Yeni iletişim araçlarının ortaya çıkışı, sanayileşme, tekke ve medreselerin kapatılması ve sistemin değiştirilmesiyle âşıklar zümresi yavaş yavaş ortadan kalkarak büyük merkezlerden kırsal kesimlere, gelişmenin az olduğu yerlere doğru gitmeye başlamıştır (Artun, 2001: 44). Özellikle doğu ve kuzey doğu illerinde, Alevilerin yoğun bulundukları yerlerde, Güneydoğu Anadolu ile göçebe hayatın bir dereceye kadar sürdürüldüğü Toroslar bölgesinde, sapa köy ve kasaba çevrelerinde halk şiiri söyleme geleneği geçerliliğini sürdürmektedir (Meydan Larousse, 1973: 560).

Âşıklar, bu yüzyılda millileşme hareketine paralel olarak millî nazım şekillerimize uygun şiirler söylemişlerdir. Günümüzde eskiye oranla az da olsa âşıklar vardır. Halk kültürünü yaşatma hareketlerinin etkisiyle âşıklar arasında hâlâ atışmalar yapılmakta, âşık eğlenceleri düzenlenmektedir. Yüzyılın başlarında geleneğe bağlı olarak şiirler söyleyen âşıklar önce şiirlerine ad vermek suretiyle ilk değişikliğe gitmişlerdir. Cönklerde türkü, koşma gibi genel adlarla anılan şiirler artık konularına uygun adlarla anılmaya başlamıştır (Artun, 2001: 44).

Türkçülük akımının yaygınlaştığı 20. yüzyılın başlarında âşık ve halk edebiyatına olan ilgi en yoğun seviyeye ulaşmıştır. Millî edebiyat akımı içinde yer alan sanatçılar hece veznini benimseyerek âşık şiirinden yararlanmaya çalışmışlardır. Ancak millîliği şekle bağladıkları için ahenk ve ifade sağlamlığını ihmal ettiler. Bu devirde âşık tarzından yararlanarak başarılı şiirler ortaya koyan Rıza Tevfik Bölükbaşı'dır.

Başka bir kültürel ortamda yetişmiş, üstelik halktan kopuk yaşayan şairlerin, şiirlerini sazla, ezgi eşliğinde söyleyen halk şairlerinin doğallığına erişememeleri şaşırtıcı değildir. Ayrıca asıl halk şiiri kendi geleneği içinde gelişimini sürdürürken benzerinin sığ ve yüzeysel kalacağı ortadadır. Cumhuriyet döneminde de Anadolu ya da memleketçi edebiyat aynı sığ örnekleri çoğaltmış, Halkevleri'nin kuruluşundan sonra, özellikle bu kurumun organlarında halk şiiri söylemenin modalaştığı görülmüştür. Bu olumsuz gelişim iki olumlu gelişime yol açmıştır. Bunlardan birincisi aruzun yerini hece ölçüsüne bırakması, ikincisi de şiir dilinin yabancı öğelerden ayrılarak Türkçeleşmesidir. Bu yüzyılda yetişen birçok şair, halk şiirinden malzeme

olarak yeni bir şiir anlayışıyla çağdaş Türk şiirini ortaya çıkarmıştır (Özkırımlı, 1955: 595).

Asırlardan beri çok büyük şairler yetiştiren halk şiiri bu yüzyılda eskisi kadar büyük şairler yetiştiremese de gerek beşerî aşk gerekse sosyal konularda çok sayıda koşma, türkü ve benzerlerinin; tarihî hadiseler ile ilgili acıklı destanların söylenmesi halk şiirinin yüzünü güldürmüştür.

1931 ve 1964'te Sivas'ta, 1938'de Bayburt'ta ve 1966'dan beri de Konya'da düzenlenen âşık bayramları / şöenleri de geleneğin yaşatılmasına ve âşıkların tanınmasına katkıda bulunmuştur (Alptekin – Sakaoğlu, 2006: 169). Bu bayramlar sayesinde âşıklar birbirlerini tanımış, yerel âşıklık geleneğinden Türkiye âşıklık geleneğine geçilmiştir (Artun, 2001: 45).

Âşık bayramlarının yanı sıra âşık edebiyatı konularına yer veren birçok kongre, sempozyum, seminer vb. bilimsel toplantılar yapılmıştır. Ayrıca Erciyes Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Fırat Üniversitesi düzenledikleri âşık şöenleri ile hem öğrencilerine âşıklık geleneğini yakından tanıtmaya hem de halk şiirindeki âşıklık geleneğini canlı tutmaya çalışmışlardır (Yardımcı, 1998: 229 – 232).

Âşıkların çağın şartları doğrultusunda geleneği sürdürmeye çalıştıkları 20. yüzyılın önde gelen âşıklarını şöylece sıralayabiliriz: Ahmet Cansız Güllü, Ali Gürbüz, Ali Rıza Ezgi, Ardanuçlu Âşık Efkârî, Âşık Ali Rahmanî, Âşık Ataroğlu, Âşık Boyacı, Âşık Daimî, Âşık Deli Hazım, Âşık Devaî, Âşık Feryadî, Âşık Fuat Çerkezoğlu, Âşık Hasretî, Âşık Hüseyin Çırakman, Âşık İlhamî Demir, Âşık İmamoğlu, Âşık Mustafa, Âşık Nesimî, Âşık Rüstem Alyansoğlu, Âşık Sefer Erdem, Âşık Talibî Coşkun, Âşık Ümmanî Can, Âşık Veysel Şahbazoğlu, Âşık Abdulvahap Kocaman, Âşık Ahmet Poyrazoğlu, Âşık Ali İzzet Özkan, Âşık Ali Karabacak, Âşık Beyanî, Âşık Beyhudî, Âşık Cevlanî, Âşık Davut Sularî, Âşık Derdiçok, Âşık Deryamî, Âşık Diyarî, Âşık Eminî, Âşık Emsalî, Âşık Erol Erganî, Âşık Erol Şahiner, Âşık Eyyubî, Âşık Fatma, Âşık Ferrahî, Âşık Fethi Kadioğlu, Âşık Feymanî, Âşık Gamgüder, Âşık Gözübenli, Âşık Gülistan, Âşık Hacı Karakılçık, Âşık Hasan Selmanî, Âşık Hicranî, Âşık Hikmet Elitaş, Âşık Hüdaî, Âşık İmamî, Âşık İslam, Âşık İsmetî, Âşık Kaptanî, Âşık Kara, Âşık Kara Mehmet, Âşık Kemalî Bülbül, Âşık Kul Ahmet, Âşık Kul Gazi, Âşık Kul Mustafa, Âşık Kul Semaî, Âşık Mahzunî Şerif, Âşık Maksut Feryadî, Âşık Mehmet Yakıcı, Âşık Mevlüt İhsanî, Âşık Meydanî, Âşık Mustafa Ruhanî, Âşık Nuri Çırağı, Âşık Nuri Meramî, Âşık Nurşah, Âşık Nusret Torunî, Âşık Özhanî, Âşık Samimî, Âşık Sarıcakız,

Âşık Sefâî, Âşık Sefayî, Âşık Sefil Selimî, Âşık Sümmanoğlu, Âşık Şeref Taşlıova, Âşık Şihlioğlu, Âşık Tabibî, Âşık Temel Turabî, Âşık Veysel, Âşık Yanık Umman, Âşık Yaşar Reyhanî, Âşık Yener Yılmazoğlu, Âşık Yoksul Derviş, Âşık Yorgansız, Âşık Zeynelî, Âşık Zülalî, Ayşe Çağlayan, Bardızlı Âşık Nihanî, Bayram Denizoglu, Davutluoglu Âşık İbrahim Karalı, Develili Âşık Ali Çatak, Durbilmez, Fehmi Gür, Gül Ahmet Yiğit, Gürünlü Âşık Gülhanî, Habip Karaaslan, Hayati Vasfi Taşyürek, İsa Oğuz, İsmail Azeri, Kadirlili Âşık Karabulut, Kağızmanlı Cemal Hoca, Kağızmanlı Recep Hıfzî, Karamanlı Gufranî, Köylü Ozan, Kul Nuri, Muhlis Akarsu, Murat Çobanoğlu, Muzaffer Çağlayan, Mürsel Sinan, Ozan Arif, Ozan Nihat, Ozan Rehberî, Öksüz Ozan, Posoflu Âşık Müdamî, Suna Gölpek, Yağız Ozan, Yozgatlı Hüzni, Yusufelili Âşık Huzurî, Zülkifâr Divanî (Alptekin – Sakaoğlu, 2006: 6 - 10).

Âşık tarzı edebiyat, halkın edebiyatı olduğuna göre âşıklar halktaki gelişimi ve değişimi yakaladıkları sürece bu gelenek yaşamaya ve âşıklar da halkın duygularına tercüman olmaya devam edecektir.

0.2. Malatya’da Âşıklık Geleneği

Malatya’da âşıklık geleneğine geçmeden önce Âşıklık geleneği ve Malatyalı âşıklarla ilgili yapılan çalışmalardan bazılarını hatırlatmanın yararlı olacağı kanaatindeyiz. Bu konuda yapılan çalışmalardan biri Osman Kazancı ve Mehmet Yardımcı’nın birlikte hazırladığı **Hekimhan Folkloru ve Hekimhanlı Halk Şairleri (Kazancı – Yardımcı, 1993)** adlı eserdir. Bu eserde Hekimhan folkloru hakkında bilgiler verildikten sonra Hekimhanlı halk şairleri tanıtılmış ve şiirlerinden örnekler sunulmuştur.

Mehmet Yardımcı tarafından hazırlanan **Hekimhanlı Esirî** (Yardımcı, 2000) adlı eser Malatyalı bir âşığın konu edildiği ilk monografik çalışmadır. Bu eserde Esirî’nin hayatı, şiirlerinde işlediği temalar ve şiirleri yer almıştır.

Başka bir monografik çalışma Ramazan Çiftlikçi tarafından hazırlanan **Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür Hayatı – Sanatı -Bütün Şiirleri**’dir (Çiftlikçi, 2000). Bu çalışmada bilim adamlarının Fehmi Gür ile ilgili makalelerine, Malatyalı âşıkların Fehmi Gür için söyledikleri şiirlere ve âşığın 900 kadar şiirine yer verilmiştir.

Geçmişten Günümüze Malatyalı Şairler (Kavruk – Özer, 2006) adlı çalışmayı hazırlayan Hasan Kavruk ve Metin Özer(Birfâni), oldukça hacimli olan bu çalışmalarında 366 Malatyalı şair tanıtarak şiirlerinden örnekler sunmuşlardır.

Malatyalı âşıklar; **Darendeli Şairleri Antolojisi** (Ulu, 1950), **Arapgirli Şairler Şiir Antolojisi** (Kiper 1972), **Malatyalı Şairler Antolojisi** (Şentürk – Gülseren, 1990, 1991, 1993), **Arguvanlı Ozanlar** (2004) ve **Doğanşehir Şairleri** (Sümer, 2005) gibi yerel düzeyde hazırlanan antolojilerde tanıtılarak şiirlerinden örnekler sunulmuştur.

Malatya'da âşıklık geleneği ve Malatyalı âşıklarla ilgili çeşitli üniversitelerde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde çalışmalar yapılmıştır. Mahmet Yardımcı'nın Fırat Üniversitesi'nde hazırladığı **Âşıklık Geleneği ve Âşık Esirî** (Yardımcı, 1997) adlı doktora tezi ve Arslan Akyol'un Gazi Üniversitesi'nde hazırladığı **Malatyalı Âşık Seyit Meftunî** (Akyol, 1999) adlı yüksek lisans tezi bu çalışmalar arasında en çok öne çıkanlardır. Özellikle İnönü ve Fırat üniversitelerinde yapılan çalışmalarla pek çok Malatyalı âşığın gelenek içinde hak ettikleri yerleri almaları sağlanmıştır. Malatyalı âşıklarla ilgili yapılan çalışmalardan bazılarını aktardıktan sonra Malatya âşıklık geleneğiyle ilgili düşüncelerimizi aktarmanın yararlı olacağını düşünüyoruz.

Kaynağı çok eskilere dayanan âşık edebiyatı; halk inanışını, geleneğini, duygu ve düşünce birikimini yansıtmaları açısından çok önemli görevler üstlenmiş ve âşıklar tarafından yaşatılarak günümüze kadar ulaşmış bir gelenektir.

Âşıklığın kökü İslamiyet öncesi ozanlara kadar dayanmaktadır. Şamanlığa giriş merasimlerini yöneten ozanlar, İslamiyetin kabulü ile ortaya çıkan yeni yaşam tarzının etkisiyle âşık kişiliğine bürünmüş, kopuz eşliğinde eserler veren ozanlar Osmanlı kültür üslubu içinde âşık - şair tipine dönüşmüştür (Günay, 1993: 227).

Anadolu'da ozan-baksı geleneği yerini yeni bir kültürde oluşan yeni bir sanatçı tipine bırakmıştır. Yeni kültürün etkisiyle oluşan âşıklar, Orta Asya Türk şiir geleneğine bağlı kalıp, ellerinde sazları ile diyar diyar dolaşarak sanatlarını icra etmişlerdir. Onlar, halkın duygularına tercüman olup sazlarıyla sözleriyle topluma rehberlik yapmışlardır. Bîrfânî, âşıkların bu özelliklerine birçok şiirinde yer vermiştir:

Dem vurur dünyanın binbir halinden,
Ders alınır mızrabından, telinden.
Bal dökülür dudağından, dilinden,
Şekerdir, şerbettir, baldır âşıklar. (225 / 2)

Âşık edebiyatı, Anadolu sahası içerisinde kendine özgü özellikleri bulunan fakat genel olarak âşık edebiyatının tüm özelliklerini içine alan birçok bölgeden oluşmuştur. Bu bölgelerden birisi de Malatya'dır. Malatya, âşıklık geleneğinin tüm özelliklerini kendinde toplayan ve bünyesinde pek çok âşığı yetiştirmiş bir ilimizdir. Malatya ve

yöresinde 17. yüzyıldan itibaren birçok ünlü âşık yetişmiştir. Bu âşıklar arasında Şah Sultan, Esme Köse, Sevim Emir ve Emine Şener gibi kadınlar da vardır. Malatyalı âşıklardan bazıları Türkiye çapında tanınmış bazıları ise güçlü âşıklar olmalarına rağmen sadece yaşadıkları bölgede tanınmışlardır.

Malatya âşıklık geleneği, genel olarak diğer yörelerin âşıklık geleneğinden farklı değildir. Sivas, Tokat, Kars illerimiz gibi bağrında birçok âşık yetiştiren Malatya, âşıklık geleneğine önemli isimler kazandırmıştır. Malatya'nın Sivas gibi âşıklık geleneğinin merkezlerinden birine komşu olması; hem âşıklık geleneği açısından hem de diğer sanat dalları açısından bu iki şehir arasında bir etkileşim yaratmıştır. Malatya'da çok sayıda âşık yetişmesinde Sivas'a komşu olmasının yanı sıra sözlü ortamın mevcudiyeti, çevredeki âşıkların etkisi, rüyanın rolü, manevi etki, dert, seveda, ruhî depresyon ve millî duyguların galebe çalması gibi faktörlerin de etkisi vardır.

Âşıklık geleneği, Malatya'da değişme şartlarına intibak ederek canlılığını sürdürmüştür. Zeki ve yaratıcı olan yöre âşıkları, karşılaştıkları olumsuz şartlara rağmen, sanatlarını ısrarla icra ederek geleneği yaşatmaktadırlar. Âşık ve dinleyici birbirini tamamlar. Geleneğin devam etmesinde âşıklar kadar önemli olan dinleyici kitlesinin âşıklara ilgisi, geleneğin etkili ve değişmez unsurudur. Âşıklar, dinleyici çevreye, geleneğin icra zeminleri yanında, kitle iletişim araçlarını da kullanarak ulaşmaktadırlar. Malatya'da yerel radyo ve televizyonlarda program yapan birçok âşık, kitle iletişim araçlarını kullanarak geleneği canlı tutmaya çalışmaktadır.

Malatyalı âşıklar incelendiğinde Arguvan yöresinin kendine özgü “Arguvan türkü havası” denilen söyleyiş özelliği; Hekimhan, Darende ve Arapgirli âşıklarda ise söyleyiş özelliğinden çok anlam ağırlığı dikkat çekmektedir. (Yardımcı, 1997: 236)

Fuat Köprülü'nün âşıklar zümresinin artık yavaş yavaş ortadan kalktığını ileri süren (Köprülü, 2004: 162) görüşünün birçok yöremiz gibi Malatya'ya da tam olarak uymadığı kanaatindeyiz. Malatya'da birçok âşığın günümüzde var olması ve âşıklık geleneğini günümüzün şartlarına uygun olarak yaşatmaya çalışmaları âşıklar zümresinin günümüzde de varlığını sürdürdüğünü göstermektedir.

Çalışmamıza dahil ettiğimiz 158 âşık Malatya yöresindeki âşıkların son şekli değildir; yıllar boyunca yaşamış ve kayda geçmemiş nice âşıklar daha vardır. Bu da yöredeki diğer illerle karşılaştırıldığında küçümsenmeyecek bir rakamdır. Malatya; Kusuî, Pervane, Esirî, Fehmi Gür, Bîrfânî gibi birçok önemli âşığın kendi kültürü içerisinde yetiştirmiş ve onları halkın gönlüne tercüman etmiştir.

Mehmet Yardımcı, doktora tezinde 117 Malatyalı âşıktan bahsetmiştir (Yardımcı, 1997: 282-285). Biz tekrara düşmemek için bu doktora tezinde yer alan âşıklardan bahsetmeyeceğiz. Doktora tezinin hazırlandığı dönemde gözden kaçan veya sonraki dönemde âşıklık geleneği içinde yer alan 44 âşık daha tespit ettik. Aşağıda haklarında kısa bilgiler verdiğimiz âşıklar, Mehmet Yardımcı'nın doktora tezinde yer almayan, yaptığımız çalışmalar sonucu tespit ettiğimiz âşıklardır:

1. CELAL ADIGÜZEL: 1933 yılında Hekimhan'da doğar. Çeşitli illerde polis memuru olarak görev yapar. Halk şiiri tarzında şiirler yazan Adıgüzel, ayrıca saz, tambur ve keman çalabilmektedir. İzmir'de Malatyalılar Kültür Derneği'nin kurucularındandır. Halen İzmir'de yaşamaktadır (Kavruk- Özer, 2006: 7).

2. ALİ SEYDİ ADIGÜZEL (ÖZLEMÎ): 1948 yılında Arguvan'ın Yukarı Sülmenli köyünde dünyaya gelen Adıgüzel, 1974 yılında iki eserini plâğa okur. Aynı yıl TRT İstanbul Radyosuna girer. Burada yaptığı çalışmalarla TRT repertuarına 30'u Arguvan ağız olmak üzere 67 eser kazandırır. TRT dâhil olmak üzere yerel ve ulusal radyo televizyon programlarına katılır.

Adıgüzel "Özlemî" mahlasıyla Kültür Bakanlığı HAGEM'de kayıtlıdır. Mahlasını 1976 yılında Malatya'dan ayrıldığında hocası Hasan Çağlar'dan almıştır. Ustamalı yanında kendi deyişlerini söyleyen Özlemî, halk hikâyeleri ve menkıbeler de bilmektedir. Usta bir âşık olarak çırak yetiştiren Özlemî'nin; Mahmut Kurukafa, Mehmet Sönmez, Durmuş Çiğdem ve Şükran Yıldırım adlı çırakları vardır (Kavruk-Özer, 2006: 7).

3. MURTAZA AKSÜT (MÜRTEZA): 1938 yılında dünyaya gelen Aksüt; ilkokulu bitirdiği yıllarda saz çalmayı öğrenir. Rüyasında Sadık Baba'yı gördükten sonra âşıklığa başlar. Sadık Baba, Pir Sultan, Hatayî, Nesimî ve diğer âşıklarla ilgili kitapları okur. 200'ün üzerinde olan deyişlerini özel kasetlere okuyarak isteyenlere dağıtmış ve âşıklık geleneğiyle ilgili televizyon ve radyo programlarına konuk olmuştur (Kavruk-Özer, 2006: 26).

4. VAHAP ALKAN: 1937 yılında Hekimhan'ın Başkavak köyünde dünyaya gelen aşığımız genç yaşta saz çalmayı öğrenir. Gençlik dönemlerinde "Çınarî"

mahlasıyla şiirler yazar. Daha sonra oğlunun adı olan “Behlül”ü mahlas olarak kullanır. Muhlis Akarsu’nun sazı eşliğinde bir iki plâk seslendirir. 1973–1980 yılları arasında Âşık Yoksulî, Muhlis Akarsu, Âşık Mahzunî gibi sanatçılarla Almanya konserlerine katılır (Kavruk- Özer, 2006: 34).

5. MEHMET ALİ ALPAY (KUL ALPAY): Hekimhan’ın Hasaңcelebi bucağına bağılı Akmağara köyünde 1943’te dünyaya gelir. Usta- çırak ilişkisinin görüldüğü âşığıımızın ustası Mamaşlı Kurt Veli Dede’dir. Şiirlerinde “Kul Alpay” ya da “Alpay” mahlasını kullanır. Şiirleri yerel gazete, dergi ve antolojilerde yayımlanmıştır (Kavruk-Özer, 2006: 35).

6. MUSA ASLANTAŞ: 1947 yılında Arguvan’ın Kızık köyünde doğar. Malatya Tekel Tütün Fabrikası’na işçi olarak girer. 1963 yılında şiir çalışmalarına başlar. 1987 yılında düzenlenen Malatya Kayısı Festivali’nde “Kan Damarımız” adlı şiiriyle birinci seçilerek Altın Kayısı Ödülü’nü alır (Kavruk-Özer, 2006: 49) .

7. ALİ HAYDAR ATEŞ: 1934 yılında Darende’de doğan âşığıımız, çevresinde “Ateş Ali” lakabıyla anılır. İlkokul mezunu olan Ateş’in bazı şiirleri mahallî gazetelerde ve bazı antolojilerde yayımlanmıştır (Kavruk-Özer, 2006: 58).

8. ALİ BERKTAŞ: 1933 yılında Arguvan’ın Eymir köyünde doğan Ali Berktaş, 1957 yılında Malatya Mensucat fabrikasında işe girer. Aynı yerden 1982 yılında emekli olur. Elinde 500’ü aşkın şiiri bulunan Berktaş, bu şiirlerinde “Sefilî” mahlasını kullanır. Şiirlerin bir kısmını sazı eşliğinde söylemektedir (Kavruk- Özer, 2006: 98).

9. RAMAZAN ÇAĞLAYAN: 1948 yılında Akçadağ’ın Pınarlıgeçit köyünde doğar. Şiir yazmaya ilkokul yıllarında başlayan Çağlayan’ın 80’e yakın şiiri bulunmaktadır (Kavruk-Özer, 2006: 135).

10. BAHİRİ ÇAVUŞOĞLU (KUL BAHİRİ): 1959 yılında Hekimhan ilçesinin Güzelyurt kasabasında dünyaya gelen âşığıımız, 1976 yılında Erzurum’un İspir ilçesinde öğretmenliğe başlar. Halen Yeşilyurt Halk Eğitim Müdürü olarak çalışmaktadır. Lise

yıllarından itibaren şiirler yazan Çavuşoğlu, “Kul Bahri” mahlasıyla 600’den fazla şiir yazmıştır. Battalgazi adlı bir araştırma kitabı vardır (Kavruk-Özer, 2006: 139).

11. MEHMET ÇELİK (SEFİL MEHMET): 1934 yılında Hekimhan’ın Ballıkaya (Mezirme) köyünde doğar. Çocukluğunda köyündeki Karadirek Tekkesi irfan meclisinde yapılan yol kültürüne gönül vermiş, feyz almış, dinî kitaplar okumuş, âşıklık geleneğini takip edip şiirler yazmıştır. 32 yaşında dedelik görevine başlamış ve çeşitli illeri dolaşmıştır. Şiirlerinde “Sefil Mehmet” mahlasını kullanmıştır (Kavruk-Özer, 2006: 146).

12. ÖMER ÇETİN: 1956 yılında Hekimhan’da doğar. 1978 yılında öğretmenliğe başlar ve yurdun değişik yerlerinde öğretmenlik yapar. Saz eşliğinde türkü ve deyiş okuyan âşığımızın bazı şiirleri Hekimhan Ekspres gazetesinde yayımlanır. **En Güzel Çiçeğe İsmi Verdim** adlı bir şiir kitabı bulunmaktadır. Şiirlerinde Hekimhan’a özgü kelimeleri kullanır (Kavruk-Özer, 2006: 151).

13. ALİ RIZA ÇIPLAK: 1934 yılında Arguvan’ın Şotik köyünde dünyaya gelir. Çeşitli kurumlarda çalıştıktan sonra 1981 yılında emekli olur. Ortaokul yıllarında şiire yönelen âşığımız, sazının ve sesinin beğenilmesiyle cesaretlenir. Arguvan ağzı türkülerle birlikte kendi türkülerini de okuyarak Malatya’da bir kaset çıkarır. Âşığımızın **Duygu Pınarı** adlı bir şiir kitabı bulunmaktadır (Kavruk- Özer, 2006: 153).

14. HÜSEYİN ÇÜRÜK: 1942 yılında Doğanşehir’in Fındık köyünde dünyaya gelen âşığımız şiir yazmaya 13- 14 yaşlarında başlar. Askerliğini yaptıktan sonra Kur’an Kursu’nda okur. İmamlık ve müezzinlik yapan Hüseyin Çürük’ün **Mustarip Gönül** adlı bir şiir kitabı vardır (Kavruk-Özer, 2006: 163).

15. ABDULLAH DOĞAN (DOĞANÎ): 1938 yılında Arguvan’ın Karahöyük köyünde doğar. Halk şairlerini takip edip genç yaşlarda şiirler yazar. Şiirlerinde “Doğanî” mahlasını kullanan âşığımız, 2000 yılında Malatya Yorum gazetesinin düzenlediği şiir yarışmasında halk şiiri dalında birincilik ödülünü alır (Kavruk-Özer, 2006: 189).

16. ABUSEYİF DOĞAN: 1972 yılında Hekimhan'ın Yukarısaz köyünde dünyaya gelen Doğan, dedesinin ve babası Ali Rıza Doğan'ın söylediği deyişlerden etkilenir, küçük yaşta saz çalıp şiirler yazmaya başlar. Malatya Kültür Sanat Derneği (MAKSAD) üyesi olan Doğan'ın şiirlerinden bazıları yerel gazete ve dergilerde yayımlanır. Doğan halen yerel bir TV kanalında “Türkü Yağmuru” adlı bir program yapmaktadır (Kavruk- Özer, 2006: 191).

17. İBRAHİM EMİCİ (KUL EMİCİ): Hekimhan'ın Başkanlık köyünde 1942 yılında dünyaya gelen Emici, genç yaşta saz çalmayı öğrenir ve köy odasında çalıp söyleyerek cem âşıklığına başlar. Şiirlerinde “Kul Emici” mahlasını kullanan âşığımız gazete, dergi ve antolojilerde yayımlanan şiirlerinden bazılarını türküleştirmiştir. “Ömrüm Ömrüm” , “Gel Ey Gönül Mülk Edinme”, “Dost Eline Giden Turnam” adlı eserleri TRT repertuvarına girmiştir. (Kavruk-Özer, 2006: 214)

18. SEVİM EMİR (KARAGÜNLÜ): 1946 yılında Malatya’da dünyaya gelen kadın âşığımız babası Âşık Balı’dan etkilenerek şiirler yazmıştır. Şiirlerinin yanında öykü denemeleri de vardır. “Karagünlü” mahlasını kullanan bu değerli kadın âşığımızın **Arguvanlı Âşık Balı Günlüğü ve Şiirleri** ve **Baba Ocağı** adlı iki kitabı yayımlanmıştır (Kavruk-Özer, 2006: 216).

19. HAYDAR ERDOĞAN: 1950 yılında Akçadağ’a bağlı Kürecik nahiyesinin Darıca köyünde doğar. Âşık İhsanî, Âşık Mahzunî ve Şah Turna’dan etkilenir. Âşık İhsanî, Şah Turna ve diğer bazı âşıklarla birlikte konserlere katılır. Halk Ozanları Derneği’nin Yönetim Kurulu Üyesi olan Erdoğan’ın çok sayıda şiirleri ve türkülleri bulunmaktadır. Eserler birçok sanatçı ve grup tarafından seslendirilmiştir (Kavruk-Özer, 2006: 226).

20. HAYDAR FIRAT: 24 Temmuz 1932 tarihinde Yazıhan ilçesinin Karaca köyünde doğar. Üçüncü sınıfa kadar okur. Dokuz yaşında saz çalmaya başlar. Genç yaşında Alevî- Bektaşî tarikat meclisinde bulunur. Hacıbektaş’a giderek uzun süre hizmette bulunur. 20 yaşından itibaren Sıtkı Baba, Sadık Baba ve Halimî’nin şiirlerinden etkilenerek şiirler yazmaya başlar. Serabı Haydar ve Serabı mahlasını

kullanan âşîğın elinde 10.000 dörtlükten fazla deyiş şiirleri bulunmaktadır (Kavruk-Özer, 2006: 264).

21. MEHMET GÖÇER: 1933 yılında Darende'nin Yenice köyünde doğar. 1950'li yıllarda Elbistan'a taşınan Göçer, aynı tarihlerde orada gazeteciliğe başlar. Halen "Elbistan'ın Sesi" adlı gazeteyi çıkarmaktadır. **İlkbaharda Yeryüzü** adlı bir şiir kitabı bulunmaktadır (Kavruk- Özer, 2006: 270).

22. MEHMET GÖRGÜLÜ: 1928 yılında Darende'nin Balaban kasabasında doğar. Millî Eğitim teşkilatında çalışıp oradan emekli olur. Gençlik yıllarından itibaren şiirler yazan ve çevresindeki âşıklerle atışma yapan Görgülü'nün şiirlerinden bazıları mahallî gazete ve dergilerde, antolojilerde yayımlanır (Şentürk- Gülseren, 1993: 34).

23. NURETTİN GÜR (OZANOĞLU): 1950 yılında Arapgir'de doğan âşîğımız, Malatyalı ünlü âşık Fehmi Gür'ün oğludur. 13 yaşında saz çalmaya başlamış, "Âşık Elvanî" mahlasıyla yazdığı şiirlerini türküleştirek 45'lik plâklar yapar. "Ozanoğlu" mahlasıyla yazdığı şiirleri çeşitli gazete, dergi ve antolojilerde yayımlanır. Malatya'da halen yerel televizyon kanallarında "Gönlümüzden Telimizden" adlı bu programı yapmaktadır. **Bahardan Bahar** ve **Maydanoz Adam** adlı şiir kitapları vardır (Kavruk-Özer, 2006: 313).

24. YUSUF ERCAN KADIOĞLU: 1922 yılında Arguvan'ın Çavuş köyünde doğar. Maddi imkânsızlıklar sebebiyle okuyamaz. 15 yaşında çiftçiliğe başlar. Eline geçen kitapları okuyarak bir şeyler öğrenmeye çalışır. Sonraki yıllarda İstanbul'a taşınır. Roman, çocuk hikâyeleri ve şiirler yazar. **Cennet Gülleri** adlı bir şiir kitabı vardır (Kavruk-Özer, 2006: 349).

25. NEVZAT KALKAN (ÂŞIK KALKANÎ): 1954 yılında Darende'nin Karaoğuz köyünde doğar. Darende'de ilk ve ortaöğrenimini tamamlar. 1970'te İstanbul'a giderek ticaretle uğraşır. 1985 yılında tekrar köyüne döner. Köyünde elektrik ve su tesisatı teknik elamanı olarak çalışır. Şiirlerinde "Kalkanî" mahlasını kullanır (Kavruk-Özer, 2006: 358).

26. AHMET RIZA KARGIN: İmam Cafer-i Sadık soyundan geldiğini söyleyen ve Dedekargın ocağının son temsilcilerinden olan Ahmet Rıza Kargin 1920 yılında Yazıhan'ın Dedekargın köyünde doğar. İlkokulu Malatya'da okur. Bir yaralama sonucu genç yaşta cezaevine düşer. Burada okuma alışkanlığı kazanır. Âşıklarla ilgili eserleri okuyarak âşık edebiyatı hakkında bilgi sahibi olur. Deyiş ve koşma tarzında şiirler yazar. Rahime Kışlal ve Ali Yeşilyurt, âşığın hayat öyküsünü, düşüncelerini, şiirlerini, soyağacını **Dede Kargın(Şiirler)** adlı kitapta toplarlar. A. Rıza Kargin 2007 tarihinde vefat etmiştir (Kavruk-Özer, 2006: 377).

27. ABUZER KAPLAN (ÂŞIK KAPLANÎ): 1955 yılında Adıyaman'dan Malatya'nın Battalgazi ilçesine göç eden bir çiftçi ailesinin çocuğu olarak dünyaya gelir. Genç yaşta şiirler yazıp saz çalmayı öğrenir. Malatya'da 1994 yılında Âşık Kaplanî mahlasıyla "Dertli Sazım" adlı bir kaset çıkarır (Kavruk- Özer, 2006: 363).

28. OSMAN KAYA: 1960 yılında Hekimhan'ın Tahtalı köyünün Örü mezrasında dünyaya gelen Kaya, ortaokul yıllarında şiir yazmaya başlar. Elinde 1000'in üzerinde şiir bulunan Kaya'nın **Solgun Çiçek** ve **Sıla** adlı şiir kitapları bulunmaktadır (Kavruk- Özer, 2006:387).

29. ALİ KILIÇ: 1924 yılında Arguvan'ın Karahöyük köyünde dünyaya gelir. Annesini çocuk denecek yaşta kaybeder. Çocuk yaşta ağır işlerde çalışır. 1940 yılında Akçadağ Köy Enstitüsü'nü kazanır. Okulu bitirip doğduğu köye öğretmen olarak atanır. **Hayatımdaki Gül ve Dikenler** adlı bir şiir kitabı vardır (Kavruk- Özer, 2006: 413).

30. MEHMET ALİ KILIÇ: 1945 yılında Arguvan ilçesinin Karahöyük köyünde dünyaya gelir. Liseyi bitirdikten sonra bir ara vekil öğretmenlik yapar. 1971 yılında Malatya Cezaevi'nde memur olarak göreve başlar. Çeşitli şehirlerde görev yaptıktan sonra 1999 yılında emekli olur. Adını mahlas olarak kullanan âşığımızın şiirlerinin çoğu bazı yerel gazetelerde ve antolojilerde yayımlanır (Kavruk- Özer, 2006: 416).

31. HASAN BASRİ KILIÇ (BASİRÎ): 1961 yılında Arguvan'ın Karahöyük köyünde dünyaya gelen Kılıç, Malatyalı âşıklardan Ali Kılıç'ın oğludur. 1991 yılında genel cerrahi uzmanı olan Kılıç, 1972'de "cura" çalmayı babasından öğrenir. Bölge ozanlarının türkülerini, deyişlerini incelemiş, bazılarını çalıp söylemiştir. Âşıklık

geleneği ve halk şiiri konusunda babasında dersler alan âşığımız, şiirlerinde “Basri” ya da “Basirî” mahlasını kullanır. 2003 yılında yayımladığı **Arguvanlı Ozanlar-I** adlı eseri bulunmaktadır (Kavruk- Özer, 2006:414).

32. HÜSEYİN GAZİ KİRAZ: 1934 yılında Arguvan’da doğan âşığımız, ilkokul ve ortaokulu okuduktan sonra kendi ilçesinde doğrama atölyesi kurar. 1963 yılında Almanya’ya giden Kiraz, çeşitli firmalarda çalıştıktan sonra 1986 yılında İstanbul’a döner. 1994’te Altınoluk’ta bir atölye açarak oyma heykel ve saz üretimi yapar. Saz çalmaya ilkokul yıllarında, şiire ile 1970 yıllarında başlar. Şiirleri bazı mahallî gazetelerde yayımlanır. **Duygu Kervanı** adlı bir şiir kitabı varır. Şiirlerinde “Gazi” mahlasını kullanır (Kavruk- Özer, 2006: 438).

33. ESME KÖSE (ÂŞIK ESME): 1939 yılında Kuluncak ilçesinin Konaktepe köyünde dünyaya gelen kadın âşığımız, gençlik yıllarında şiirler yazmaya başlar. Uzun yıllar Almanya’da çalıştıktan sonra emekli olup köyüne döner. **Barış Güvercini** adlı bir şiir kitabı vardır (Kavruk- Özer, 2006: 452).

34. ŞÜKRÜ METİN: 1975 yılında Akçadağ’ın Doğanlar köyünde doğar. Lise yıllarında şiire ilgi duymaya başlar. Elinde çok sayıda şiiri bulunan âşığımız, şiirlerini daha çok on birli hece ölçüsüyle yazmıştır (Kavruk- Özer, 2006: 482).

35. HÜSEYİN ORHAN (KUL HÜSEYN): 1938 yılında Arguvan’ın Minayık köyünde dünyaya gelen Hüseyin Orhan, ozanlık geleneğini sürdüren bir ailede ve çevrede yetişir. 1964 yılında beri mahallî sanatçı olarak Arguvan ve çevresinin eserleriyle birlikte kendi eserlerini başarıyla seslendirmektedir. Şiirlerinde “Kul Hüseyin” mahlasını kullanan âşığımız katıldığı etkinliklerle bölge kültürüne katkıda bulunmuştur (Kavruk- Özer, 2006: 509).

36. MUTLU ÖZER (ÂŞIK MUTLU): 1978 yılında Hekimhan’ın Güzelyurt kasabasında dünyaya gelen Mutlu Özer, Malatyalı âşıklardan Yılmaz Özer (Âşık Mutsuz)’ın oğlu, Âşık Birfâni’nin yeğenidir. Babasının ve amcasının dizelerinden etkilenecek halk şiirine yönelmiş “Mutlu” mahlasını kullanmıştır. Halen Adana’da sınıf öğretmeni olarak çalışmaktadır (Kavruk- Özer, 2006: 535).

37. CEMAL ÖZTAŞ: 1965 yılında Yazıhan'ın Karaca köyünde dünyaya gelir. Sesinin güzelliği ile dikkati çeken Öztaş, lise yıllarında bağlama çalıp şiirler yazar. Bandrollü on kaseti bulunan Öztaş'ın söz ve müziği kendisine ait olan 85 eseri bulunmaktadır. Öztaş, halen konserlerde, düğünlerde ve yerel televizyonlarda programlar yapmaktadır (Kavruk- Özer, 2006: 552).

38. HASAN POLAT: Doğanşehir ilçesinin Dedeyazı köyünde 1941 yılında dünyaya gelir. Beş kardeşiyle birlikte yetim kalır. Yedi yaşından itibaren yedi yıl değişik köylerde çobanlık yapar. Hayatı boyunca çektiği sıkıntıları, okula gidememenin verdiği üzüntüyü ve yalnızlığını şiirlerle dile getirir. **Sitem** ve **Dert Küpü** adlı iki şiir kitabı vardır (Kavruk- Özer, 2006: 575).

40. MEHMET ŞAHİN (ŞAHİNÎ): 1938 yılında Hekimhan'ın Yayladamı köyünde doğar. Âşıklar olarak adlandırılan bir soydan gelen Şahinî, babasının ve dedesinin sazlı sözlü sohbetlerinden etkilenir. Hayatı yokluklar içinde geçer. Şiirlerini "Şahinî" mahlasıyla yazar. 1960 yılında halk şiiri tarzında şiirler söylemeye başlar. Âşıklık geleneğiyle ilgili televizyon programlarına katılır (Kavruk- Özer, 2006: 627).

41. EMİNE ŞENER: 1937 yılında Darende'nin Balaban kasabasında doğan bayan âşığımız küçük yaşlarda halk şiirine ilgi duyar. Sıkıntılarını, acılarını, halkın ve yöneticilerin durumunu kadın hassasiyetiyle şiirleştirir. Halen Ankara'da ikamet eden âşığımız mahlas olarak adını kullanır (Kavruk- Özer, 2006: 642).

42. ALİ RIZA UĞURLU: 1937 yılında Arapgir'de dünyaya gelen âşığımız, bir süre kendi köyünde çiftçilik yaptıktan sonra Almanya'ya işçi olarak gider. Çeşitli derneklerde, sendikalarda faaliyetlerde bulunur. Malatya Kültür Sanat Derneği (MAKSAD)'nin denetim kurulunda görev alır. Sazı eşliğinde Arguvan türkülerinin yanında kendi eserlerini de söyler. Şiirleri bazı dergilerde yayımlanan âşığımızın iki şiir kitabı yayımlanmıştır (Kavruk- Özer, 2006: 697).

43. ENGİN UĞURLU: 1978 yılında Arguvan ilçesinde doğdu. İlkokul yıllarında halk şiiri tarzında şiirler yazmaya başladı. Sazı eşliğinde ustamalı yanında

kendi eserleri söylemektedir. Birfâni'yi ustası olarak kabul eden Uğurlu, yerel televizyonlarda halk müziği programlar yapmaktadır (Kavruk- Özer, 2006: 699).

44. SADIK YILMAZ (AHOĞLU): 1941 yılında dünyaya gelen âşığımız 15–16 yaşlarındayken ağabeyi Ali Yılmaz'dan bağlama çalmayı öğrenir. Babası ona “Ahoğlu” mahlasını verir. Değişik ortamlarda anonim ve ustamalı deyişler okur. Bazı şiirlerinde “Sadık” mahlasını kullanan âşığımız, kendi şiirlerini müziklendirme çalışmaları yanında derleme de yapmaktadır.

Günümüzde sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarında üretilen ve kitlelerle buluşan âşıklık geleneğinde usta-çırak ilişkisi ve diğer birçok özellik değişmiştir. Yukarıda haklarında kısa bilgiler verdiğimiz Malatyalı âşıklar da değişen geleneği çağın imkânlarından yararlanarak yaşatmaya çalışmaktadırlar.

0.3. Malatya'da Yetişen Âşıklar

Malatya'da yetişen âşıkların ilk temsilcilerine 17. yüzyıldan itibaren rastlamaktayız. Niyazi Mısri ile başlayan bu halkada ünü Malatya'nın sınırlarını aşan pek çok âşık yetişmiştir. Malatya'da yetişen âşıkları yaşadıkları yüzyıllara göre gruplandırdığımızda şöyle bir tabloyla karşılaşırız:

17. Yüzyıl

<u>Mahlası</u>	<u>Adı soyadı</u>	<u>Doğum yeri</u>	<u>Doğum tarihi</u>
<i>1. Mısri</i>	Niyazi Mısri	Darende	(1618 - 1694)

18. Yüzyıl

<u>Mahlası</u>	<u>Adı soyadı</u>	<u>Doğum yeri</u>	<u>Doğum tarihi</u>
<i>1. Âşık Baboğ</i>		Arguvan	(XVIII. YY)
<i>2. Âşık Bağdat Hatun</i>		Darende	(XVIII. YY)
<i>3. Âşıkî Mehmet</i>		Arguvan	(1765 - 1821)
<i>4. Âşık Rıfat</i>		Malatya	(XVIII. YY)
<i>5. Derviş Muhammet</i>		Arguvan	(1755 - 1825)
<i>6. Kul Sevindik</i>		Hekimhan	(XVIII. YY)

19. Yüzyıl

<u>Mahlası</u>	<u>Adı soyadı</u>	<u>Doğum yeri</u>	<u>Doğum tarihi</u>
<i>1. Arapgirli Remzi</i>	Mehmet Mevlüt	Arapgir	(1848 - 1907)
<i>2. Âşık Cevrî</i>		Darende	(1845 - 1925)
<i>3. Âşık Dildarî</i>		Darende	(1858 - 1917)
<i>4. Âşık Hıdır Baba</i>		Arguvan	(1770 - 1870)
<i>6. Âşık Nihanî</i>		Darende	(1809 - 1894)
<i>7. Âşık Safine</i>	Zeynel	Hekimhan	(1855 - 1942)
<i>8. Boranî</i>	Abdullah Fahri	Malatya	(1864 - 1908)
<i>9. Esirî</i>	Mehmet	Hekimhan	(1843 - 1913)
<i>10. Fakirî Cafer</i>		Hekimhan	(1866 - 1932)
<i>11. Feryadî</i>		Darende	(1824 - 1904)
<i>12. Fethi Baba</i>	İbrahim	Darende	(1829 - 1899)
<i>13. Kusurî</i>	Ömer	Darende	(1793 - ?)
<i>14. Mecruhî</i>	Süleyman	Darende	(1782 - 1867)
<i>15. Penahî</i>	Mustafa Müslüm	Darende	(1847 - 1942)
<i>16. Remzî</i>	Mehmet Mevlüt	Darende	(1843 - 1896)
<i>17. Rengî</i>	Mehmet	Arapgir	(1817 - 1889)
<i>18. Sadık Baba</i>		Hekimhan	(1771 - 1837)
<i>19. Şah Sultan</i>		Arguvan	(- - 1849)
<i>20. Şurbî</i>	Abdurrahman	Darende	(1839 - ?)

20. Yüzyıl

<u>Mahlası</u>	<u>Adı soyadı</u>	<u>Doğum yeri</u>	<u>Doğum tarihi</u>
<i>1. Abdullah Turan</i>		Yeşilyurt	(1934 - -)
<i>2. Abdullah Yurtseven</i>		Arapgir	(1920 - -)
<i>3. Abuseyif Doğan</i>		Hekimhan	(1972 - -)
<i>4. Ahmet Rıza Kargın</i>		Yazıhan	(1920 - 2007)
<i>5. Ahmet Yenice</i>		Hekimhan	(1918 - -)
<i>6. Ahoğlu</i>	Sadık Yılmaz	Arguvan	(1941 - -)
<i>7. Ali Haydar Ateş</i>		Darende	(1934 - -)
<i>8. Ali Kılıç</i>		Arguvan	(1924 - -)
<i>9. Ali Rıza Çıplak</i>		Arguvan	(1934 - -)

10. Ali Rıza Uğurlu		Arapgir	(1937 - -)
11. Âşık Ali Gürbüz		Darende	(1924 - 2005)
12. Âşık Ali	Ali Demir	Darende	(1927 - -)
13. Âşık Ali	Ali Yurtseven	Arapgir	(1936 - -)
14. Âşık Aygün	Ali Aygün	Darende	(1955 - -)
15. Âşık Balı	Ali Altun	Arguvan	(1907 - 1980)
16. Âşık Bekir		Hekimhan	(1871 - 1934)
17. Âşık Bektaş	Bektaş Kaymaz	Arguvan	(1935 - -)
18. Âşık Beyanî	İbrahim Güleç	Darende	(1938 - 2005)
19. Âşık Cansever	Nevzat Topal	Arguvan	(1938 - -)
20. Âşık Coşar	İsmail Coşar	Malatya	(1903 - -)
21. Âşık Çilekeş	Mevlüt Kılıç	Hekimhan	(1939 - -)
22. Âşık Çobanî		Arguvan	(1940 - -)
23. Âşık Derunî (Devranî)	Mevlüt Öztürk	Yazıhan	(1919 - 1971)
24. Âşık Ekberî	Ali Ekber Gülbaş	Arguvan	(1940 - -)
25. Âşık Emine	Emine Şener	Darende	(1925 - -)
26. Âşık Ertem	Abdullah Ertem	Darende	(1916 - 1997)
27. Âşık Erten	Ahmet Ertem	Darende	(1895 - 1947)
28. Âşık Esme	Esme Köse	Kuluncak	(1939 - -)
29. Âşık Esrarî	Mehmet Şahan	Doğanşehir	(1958 - -)
30. Âşık Fehmi Gür		Arapgir	(1914 - 1982)
31. Âşık Feramuz	Feramuz Öztürk	Arguvan	(1929 - -)
32. Âşık Fevzi	H. Fevzi Ersoy	Arapgir	(1901 - 1990)
33. Âşık Feyzi	Feyzi Şahin	Malatya	(1954 - -)
34. Âşık Göçmez	Mustafa Sıtkı	Malatya	(1894 - 1962)
35. Âşık Hasan Turan		Darende	(1924 - 2001)
36. Âşık Hasan	Hasan Çağlar	Yazıhan	(1903 - 1992)
37. Âşık Hıdır	Hıdır Koluvaçık	Hekimhan	(1919 - 2004)
38. Âşık Hikmet Tuna		Malatya	(1933 - -)
39. Âşık Hulusî	Ömer	Darende	(1869 - 1944)
40. Âşık Hüseyin	H. Hüseyin Orhon	Arguvan	(1900 - 1945)
41. Âşık İçli	Osman İçli	Malatya	(1939 - -)
42. Âşık İdrakî	Ahmet	Arapgir	(1896– 1908?)

43. <i>Âşık İfşanî</i>	Veli Yurtseven	Hekimhan	(1933 - -)
44. <i>Âşık Kadimî</i>	Y. Kenan Gözcü	Hekimhan	(1953 - -)
45. <i>Âşık Kalkanî</i>	Nevzat Kalkan	Darende	(1954 - -)
46. <i>Âşık Kaplanî</i>	Abuzer Kaplan	Battalgazi	(1956 - -)
47. <i>Âşık Kılıç</i>		Hekimhan	(1939 - -)
48. <i>Âşık Kızıltuğ</i>	Ali Kızıltuğ	Arguvan	(1942 - -)
49. <i>Âşık Mahmut</i>	Ç. Mahmut Taş	Malatya	(1928 - 1984)
50. <i>Âşık Mahsubî</i>	Fahri Turgut	Darende	(1963 - -)
51. <i>Âşık Melulî</i>	Karaça	Hekimhan	(1892 - 1989)
52. <i>Âşık Muharrem Yazıcıoğlu ...</i>		Arguvan	(1928 - -)
53. <i>Âşık Musa</i>	Musa Erdoğan	Malatya	(1922 - -)
54. <i>Âşık Mutlu</i>	Mutlu Özer	Hekimhan	(1978 - -)
55. <i>Âşık Mutsuz</i>	Yılmaz Özer	Hekimhan	(1945 - -)
56. <i>Âşık Nevres</i>	Mahmut Özendi	Yeşilyurt	(1924 - -)
57. <i>Âşık Poyraz</i>	Mehmet Emin	Darende	(1912 - 2001)
58. <i>Âşık Saltan</i>	İbrahim Saltan	Arguvan	(1948 - -)
59. <i>Âşık Seyit Meftunî</i>	Memo Temiz	Arguvan	(1920 - 1982)
60. <i>Âşık Tahir</i>	Tahir Şimşek	Darende	(1933 - -)
61. <i>Âşık Yırık</i>	Hüseyin Yırık	Arapgir	(1933 - 1976)
62. <i>Âşık Zeki</i>	Zeki Yıldırım	Hekimhan	(1958 - -)
63. <i>Balabanlı Â. Ömer</i>	Ömer Torunoğlu	Darende	(1881 - 1951)
64. <i>Basirî</i>	Hasan Basri Kılıç	Arguvan	(1961 - -)
65. <i>Bektaş Kaymaz</i>		Arguvan	(1919 - -)
66. <i>Birfânî</i>	Metin Özer	Hekimhan	(1950 - -)
67. <i>Celal Adıgüzel</i>		Hekimhan	(1933 - -)
68. <i>Cemal Öztaş</i>		Yazıhan	(1965 - -)
69. <i>Cumali Deveci</i>		Hekimhan	(1956 - -)
70. <i>Doğanî</i>	Abdullah Doğan	Arguvan	(1938 - -)
71. <i>Emine Şener</i>		Malatya	(1938 - -)
72. <i>Engin Uğurlu</i>		Arguvan	(1978 - -)
73. <i>Eyüp Eraslan</i>		Hekimhan	(1956 - -)
74. <i>Fedaî</i>	Osman Akdaş	Darende	(1941 - -)
75. <i>Gazi</i>	H. Gazi Kiraz	Arguvan	(1934 - -)

76. <i>Gülhanî</i>	Abdullah Tuzcu	Akçadağ	(1951 - -)
77. <i>Hacı Pir</i>		Darende	(1934 – 1995)
78. <i>Halil Yazgan</i>		Hekimhan	(1954 - -)
79. <i>Hasan B. Tuncel</i>		Malatya	(1937 - -)
80. <i>Hasan Koçbaba</i>		Akçadağ	(1932 - -)
81. <i>Hasan Polat</i>		Doğanşehir	(1941 - -)
82. <i>Haydar Erdoğan</i>		Malatya	(1950 - -)
83. <i>Haydar Erdoğan</i>		Akçadağ	(1950 - -)
84. <i>Hüseyin Çürük</i>		Doğanşehir	(1942 - -)
85. <i>Hüseyin Özdemir</i>		Hekimhan	(1956 - -)
86. <i>İbrahim Şahin</i>		Darende	(1940 - -)
87. <i>İzzettin Dönmez</i>		Malatya	(1952 - -)
88. <i>Karagünlü</i>	Sevim Emre	Malatya	(1946 - -)
89. <i>Karahöyükli Ali</i>		Malatya	(1920 - ?)
90. <i>Kul Alpay</i>	Mehmet Ali Alpay	Hekimhan	(1943 - -)
91. <i>Kul Bahri</i>	Bahri Çavuşoğlu	Hekimhan	(1959 - -)
92. <i>Kul Emici</i>	İbrahim Emici	Hekimhan	(1942 - -)
93. <i>Kul Hüseyin</i>	Hüseyin Orhan	Arguvan	(1938 - -)
94. <i>Kul Murtaza</i>	Murtaza Şirin	Hekimhan	(1943 - -)
95. <i>Mahirî</i>	Mehmet Özkoluçak	Yazıhan	(1888 - 1952)
96. <i>Mehmet Ali Kılıç</i>		Arguvan	(1945 - -)
97. <i>Mehmet Doğan</i>		Hekimhan	(1900 - 1982)
98. <i>Mehmet Ertaş</i>		Darende	(1950 - -)
99. <i>Mehmet Göçer</i>		Darende	(1933 - -)
100. <i>Mehmet Görgülü</i>		Darende	(1928 - -)
101. <i>Mehmet Gülseren</i>		Darende	(1933 - -)
102. <i>Mehmet Gürbüz</i>		Darende	(1955 - -)
103. <i>Muharrem Akıncı</i>		Hekimhan	(1960 - -)
104. <i>Musa Aslantaş</i>		Arguvan	(1947 - -)
105. <i>Mürteza</i>	Murtaza Aksüt	Hekimhan	(1938 - -)
106. <i>Orhan Babaoğlu</i>		Malatya	(1910 - 1967)
107. <i>Osman Hulusi Ateş</i>		Darende	(1917 - 1990)
108. <i>Osman Kaya</i>		Hekimhan	(1960 - -)

109. Ozanoğlu	Nurettin Gür	Arapgir	(1950 - -)
110. Ömer Çetin		Hekimhan	(1956 - -)
111. Özlemî	Ali S. Adıgüzel	Arguvan	(1948 - -)
112. Pervane	Sinan	Hekimhan	(1866 - 1941)
113. Ramazan Çağlayan		Akçadağ	(1948 - -)
114. Resul Zengin		Arguvan	(1948 - -)
115. Sefîl Âşık	Mustafa Kazancı	Hekimhan	(1912 - ?)
116. Sefîl Mehmet	Mehmet Çelik	Hekimhan	(1934 - -)
117. Sefîlî Rıza	M. Rıza Ünlü	Malatya	(1934 - -)
118. Sefîlî	Ali Berktaş	Arguvan	(1933 - -)
119. Serabî Haydar	Haydar Fırat	Yazıhan	(1932 - -)
120. Seydi Battal Ekici		Hekimhan	(1945 - -)
121. Sıhhatî	Hamit Yıldırım	Darende	(1928 - -)
122. Sülbiye Kutlu		Doğanşehir	(1950 - -)
123. Şahbudak	Kenan Budak	Hekimhan	(1963 - -)
124. Şahinî	Mehmet Şahin	Hekimhan	(1938 - -)
125. Şükrü Metin		Akçadağ	(1975 - -)
126. Turan Yılmaz		Hekimhan	(1900 - 1982)
127. Türkmen Kızı	Sıdika Yüksel	Malatya	(1940 - -)
128. Vahap Alkan		Hekimhan	(1937 - -)
129. Veysel Karanî		Yazıhan	(1949 - -)
130. Yediharf	Hasan Hüseyin	Hekimhan	(1884 - 1938)
131. Yusuf Ercan Kadioğlu		Arguvan	(1922 - -)
132. Ziya Bars		Malatya	(1942 - -)

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÂŞIK BİRFÂNİ’NİN HAYATI ve ÂŞIKLIĞI

1.1. Hayatı

1.1.1. Soyu

Asıl adı Metin Özer olan Âşık Bîrfânî, Malatya’nın Hekimhan ilçesine bağlı Güzelyurt kasabasındandır. Güzelyurt kasabasının Hacıosmanlı Mahallesi’nden olan Özerlerin aile lâkapları “Emirler”dir. Soyadı kanunuyla birlikte “Emirler” kabilesi Özer soyadını almıştır.

Âşık Bîrfânî, sülalesini birkaç nesil olarak şu şekilde beyan eder: “Ali (Kel Ali) oğlu Hasan, Hasan oğlu Emir, Emir oğlu İsmail, İsmail oğlu Veli, Veli oğlu Hasan Hüseyin, Hasan Hüseyin oğlu Metin Özer (Âşık Bîrfani).”

Âşık Bîrfânî, bir şiirinde âşıklığında soyunun etkili olduğunu şu şekilde ifade eder:

Âşık Mutsuz abim Yılmaz
Soyum beni yazdırıyor.
Köylüm bilir, kentlim bilmez,
Suyum beni yazdırıyor (123 / 1)

Âşık Bîrfânî’nin annesi aynı mahalleden önce “Mıstıklar” lakabıyla tanınan Soyer ailesinden Ali’nin kızı Selvi’dir. Ali, Sarıkamış şehitlerindendir. Âşık Bîrfânî’nin babası 1984’te, anası ise 1987’de vefat etmiştir.

1.1.2. Doğum Yeri ve Tarihi

Âşık Bîrfânî, Hasan Hüseyin’in hayatta olan dört çocuğundan en küçüğüdür. Bîrfânî, 1 Nisan 1950 yılında Hekimhan’daki evlerinde doğmuştur. Özer ailesi diğer Güzelyurtlu aileler gibi kışın Hekimhan’da yazın ise Güzelyurt’ta yaşar. Bundan dolayı Bîrfânî, Hekimhan’daki evlerinde doğar.

Âşık edebiyatına birçok ünlü isim kazandıran Güzelyurt’ta; Âşık Nebi – Âşık Bîrfani’nin dayı tarafından akrabası- , Âşık Bekir – Bu âşığın arazisine Özer ailesi yerleşmiştir.-, Âşık Pervane, Âşık Safine, Mustafa Kazancı gibi âşıklardan sonra günümüzde de bu geleneği devam ettiren Veli Yurtseven, Cumali Deveci, Bahri Çavuşoğlu gibi âşıklar yetişmiştir. Bîrfânî’nin ağayeyi Yılmaz Özer (Âşık Mutsuz),

Güzelyurt kasabasının tarihini ve diğer özelliklerini şu şekilde açıklar: Güzelyurt kasabasının yerleşim yeri haline gelmesi beylikler dönemine kadar uzanır. Anadolu'daki beyliklerden biri olan ve Kahramanmaraş çevresine yerleşen Dulkadiroğulları Beyliği'nin bir kısım hanedanı Güzelyurt'u otlakiye olarak kullanır. Atlarını beslemek ve yetiştirmek için yılın altı ayını bu yaylada geçirirler. Güzelyurt'ta at yetiştiriciliği için müsait olan ortamdaki Dulkadiroğulları Beyliği en güzel şekilde faydalanır. Güzelyurt'un o zamanki adı Uzunyurt'tur. Bu adı almasının nedeni doğu-batı doğrultusunda akan derenin iki yakasında kalan arazi parçasının uzunlamasına 10 km.yi, enlemesine 3-4 km.yi bulmasındandır.

Beyliğin bu kabilesi zamanla tüm hayvanlarıyla birlikte, ilkbahardan itibaren buraya gelir, sonbaharın bitimine kaldıktan sonra giderler. Bu geliş gidişten dolayı kasabanın adı 'Güzüngit' olarak devam eder. Dulkadiroğulları Beyliği dağılmasından sonra ise katılan diğer kabilelerle birlikte Uzunyurt daimi ikametgâh yeri olarak yurt tutulur. Avşar boylarının bir kolu da buraya yerleşenler arasındadır ve günümüzde bu boyun varisleri "Avşar", "Avşaroğlu", "Avşaroğulları", "Tabarlar", "Tabaroğulları" san ve soyadlarını almışlardır. Yerleşim yerinin adı sonra 'Cüzüngüt', 1957 yılında belediyelik olduktan sonra da kasabanın adı Güzelyurt olarak değişir.

Rakımı 1440 olan Güzelyurt kasabasının bugünkü nüfusu 5000'in üzerindedir. Ancak bu sayı yaz aylarında kasaba dışında olan nüfusun da gelmesiyle 15 bine yaklaşmaktadır. Güzelyurt'a yazın gelen insanlar daha çok Malatya, Adana, Mersin, İstanbul, İzmir ve Antalya gibi şehirlerden gelmektedirler.

Güzelyurt kasabasının toprağı tarıma çok elverişli olmamakla birlikte birçok meyve ve sebze yetiştirilir. Bu kasabada meyvelerden yörede en meşhur olan kayısıyla birlikte, dut, ceviz, elma, kara erik ve üzüm yetiştirilir. Tahıllardan buğday, nohut, arpa, mercimek vb ürünler yetiştirilmektedir. Bu yörede tahıl ve sebze türü ürünler kasaba halkının kendi gereksinimleri kadar yetiştirilir. Kasaba halkının geçimi özellikle ceviz ve kayısı üzerinedir.

Güzelyurt kasabası; Karamahmut, Baharlı, Polatlı (Hacıosmanlı da bu mahalleye dâhildir.), Çerme, İsmaili, Köroğlu, Faraşlı ve Kuzukulağı olmak üzere sekiz muhtarlıktır.

Güzelyurt'ta bir lise, iki ilköğretim okulu, bir tarım kredi kooperatifi, bir de sağlık ocağı vardır. Nüfusunun % 95'i okur-yazardır. Orduda generalliğe kadar yükselen, bürokraside genel müdürlük, müsteşarlık düzeyinde görev yapan, akademik

olarak profesörlüğe kadar yükselen Güzelyurtlular vardır. Bu şirin kasaba daha çok eğitimci ve sağlıklı yetiştirmiştir.”¹ (K. 1)

Âşık Bîrfânî, şiirlerinde Güzelyurt kasabasının güzelliklerine yer vermiş ve kasabasına köyüm diye seslenmiştir. Aşağıdaki dörtlükte doğduğu yer ile ilgili duygularını şöyle dile getirmiştir:

Buram buram yayla kokan,
Âşık BÎRFÂNÎ'yi yakan...
Sevda gibi kalbe akan
Bir şiirdir benim köyüm (94 / 7)

1.1.3. Adı ve Mahlası

1950 yılında Hekimhan'da doğan âşığımıza babası “Metin” adını vermiştir. Daha ilkokul yıllarında şiirler yazan Metin, 17 yaşındayken gördüğü bir rüya üzerine halk şiirine yönelir. Bu tarzda söylediği şiirlerde önceleri “Metin” ve “Metinî” mahlaslarını kullanır. 1983 yılından 1990 yılına kadar söylediği şiirlerinde ise Hitabî mahlasını kullanır:

HİTABÎ'yim yok da dilin kirası,
Satırları bağlamanın sırası
Soyka çıksın böyle zengin parası
Bu iki göz böyle gördü birini... (160 / 4)

Sonraki dönemlerde Mehmet Yardımcı'nın âşığıımızın şiirlerinde geçen “bir fânî” sözcüğünden hareketle yaptığı telkin sonucu “Bîrfânî” mahlasını kullanmaya başlar. Mahlasını tevriyeli olarak çok başarılı kullanan âşığımız şiirlerinde mahlasına bağlı olarak bir anlam inceliği oluşturur:

İçmez olaydım aşk şerbetini
BÎRFÂNÎ eyleyip geçtim METİN'i
İstemem éllerin muhabbetini
Olmuyor sevdiğim sensiz olmuyor (237 / 4)

Âşıklık geleneğinde önemli bir yeri olan mahlas kullanmaya önem veren Bîrfânî, hemen hemen bütün şiirlerinde mahlas kullanmıştır.

¹ Kaynak kişilerden Yılmaz Özer (Âşık Mutsuz) ile yaptığımız görüşmelerde edindiğimiz bilgilerdendir.

1.1.4. Yakın Çevresi

1.1.4.1. Babası

Âşık Bîrfânî dar gelirli bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Âşığımızın babası Hasan Hüseyin, çevresinde çalışkanlığıyla, dürüstlüğüyle, inancına ve dostlarına bağlılığı ve sesinin güzelliğiyle tanınır.

Azimli bir insan olan Hasan Hüseyin gayretiyle birçok zorluğun üstesinden gelmeyi başarır. Güzelyurt kasabası Hekimhan'dan yüksekte olduğu için bu yörede sebzeler daha geç çıkar. Ancak Hasan Hüseyin, bahçesiyle o kadar güzel ilgilenir ki, Hekimhan'dan bir ay önce sebzelerini yetiştirir. Yetiştirdiği meyve ve sebzeleri kaymakam dâhil olmak üzere ilçedeki memurlara hediye eder. Her yaz mevsiminde sabırsızlıkla beklenen bu hediyeler de kasaba halkı tarafından karşılıksız bırakılmaz.

Sesi güzel olan Hasan Hüseyin, aynı zamanda doğaya da âşıktır. Güzelyurt, manzarası oldukça güzel olan bir yayladır. Çiğdemli, çiçekli bir yerdir. Güzel kokulu çiçeklerle kaplı bir bitki örtüsü vardır. Bîrfânî'nin babasının kendi elleriyle hazırladığı bahçenin üç tarafı da güllerle kaplıdır. Ağaçlarla kaplı olan bahçedeki bülbüller o bahçenin konukları gibidir. Doğaya âşık olan baba Hasan Hüseyin, diktiği her ağacı evladı gibi görür:

Sanırdım saz-santır çaredir derde,
Meğer bahçem imiş tel ile perde...
Babamın ektiği menekşelerde,
Diktiği kırmızı güllerde buldum (194 / 2)

Hasan Hüseyin, sabah namazını kıldıktan sonra çalışmaya başlar ve güzel sesiyle bülbüllere eşlik eder. Türküler söyleyerek acılarını, yoksulluğunu unutup üzerindeki stresi atmış olur. Çevredeki insanlar, türkülerini Hasan Hüseyin'in tamamlayıcısı gibi görürler.

Çocuklarını çok seven ve onlar için her türlü fedakârlığa katlanan baba, o zamanın imkânsızlığı nedeniyle iki kızını okutamaz. Ancak eğitim aşkıyla doludur. Oğulları Yılmaz ve Metin'i sıkıntılarını belli etmeden öğretmen olarak yetiştirir. Hasan Hüseyin, çocuklarının öğrenim hayatları boyunca katıldıkları sanatsal faaliyetlerden çok hoşlanmış ve onlara her türlü desteği vermiştir. Okutamamakla birlikte kız çocuklarını da iyi bir şekilde yetiştirmiştir. Kızlarına evlendikten sonra da her türlü yardımda

bulunmuş ve torunlarıyla çok ilgilenmiştir. Hasan Hüseyin'in sıkıntılar içinde geçen dünya yolculuğu 1984 yılında sona erer.

1.1.4.2. Annesi

Âşık Bîrfânî'nin annesi cefakâr Anadolu kadınlarından. Yaşadığı sıkıntıları gümrenerek - ancak yanı başındakinin duyabileceği bir şekilde ağıtlar yakarak - dile getiren Selvi Ana, acılarını içine gömerek çocuklarına yansıtmamaya çalışmıştır. Bîrfânî, annesinin dertlendiğinde kimseye belli etmeden bir köşeye çekilip gümrendiği bu ağıtlarla; hayatına, yakınlarına ve acılarına ağlamış olabileceğini dile getirir. Selvi Ana 1987 yılında vefat eder.

Ağıtlar genellikle kadınlar tarafından yakılır. Bîrfânî'nin sesi güzel olan babasının yanında acılarını ağıtlarla dile getiren bir annesi vardır. Bu da âşığımızın anne ve babasının sanatçı kişiliklerinin olduğunu gösterir.

Bîrfânî, anne sevgisinin büyüklüğünü anlatan atasözlerine şiirlerinde yer verir:

Ağlarsa anam ağlar
Ana sadık yâr ana
Gurbette hasret kaldım
Eşe dosta yârana” (3 / 1)

1.1.4.3. Kardeşleri

Hasan Hüseyin ve Selvi Özer'in dört çocuğundan en küçüğü olan Bîrfânî'nin ablaları Şaziye Deveci ile Naciye Kaya; ağabeyi ise Yılmaz Özer (Âşık Mutsuz)'dir.

Bîrfânî'nin ablaları kendi çevrelerinde çok sevilen ve sayılan insanlardır. Her iki abla da aynı kasabanın İsmaili Mahallesi'nde ikamet etmektedir. Ablalarının ilk çocuklarıyla Bîrfânî arasında beş ve altı yaş fark olduğu için yeğenleriyle arkadaş gibi olmuştur. Bîrfânî, ablası Şaziye'yi 2007 yılında kaybeder.

Ağabey Yılmaz Özer'in Malatya âşıklık geleneğinde önemli bir yeri vardır. Âşıklık geleneğini yaşatmaya çalışan, halk şiiri tarzında eserler veren ve Bîrfânî'yle birlikte sazlı sözlü ortamlarda bulunan Âşık Mutsuz geleneğin önemli temsilcilerindendir. Bîrfânî'nin hayatında çok önemli bir yere sahip olan Yılmaz

Özer'in ünü Malatya sınırlarını aşmış, Türkiye genelinde yapılan halk şairleri arası şiir yarışmalarında -çoğu birincilik- önemli dereceler almıştır.

Birfâni ilkokul dördüncü sınıftayken, ağabeyi Diyarbakır Öğretmen Okulu'nda okumaktadır. Diyarbakır'da sanatsal çalışmalara katılan ve gazetelerde şiirlerini yayımlayan Yılmaz Özer, bu şiirlerini kardeşine de gönderir. Ağabeyinin bu çalışmaları o yıllardan itibaren Birfâni'yi etkiler. Yılmaz Özer (Âşık Mutsuz) 1967 yılında kötü bir olay sonucu cezaevine düşer. Bu olaydan sonra Birfâni, halk şiiri tarzında şiirlerini söylemeye başlar. Aşağıdaki dörtlükte ağabeyinin şiirlerindeki etkisini açık açık dile getirir:

Tuttum sazımın kolundan
Geçtim ozanlar yolundan
Tezenem Yılmaz elinden
Tellerdeki dil benimdir (120 / 3)

Birfâni, ağabeyinin cezaevine düşmesinden çok etkilenir. Gerek onun üzüntüsüyle gerekse okuduğu kitapların etkisiyle gördüğü bir rüya üzerine geleneksel halk şiirine yönelir ve saz çalmaya başlar. Bu tarzda yazdığı ilk şiirinde Sivas'ta mahkûm olan ağabeyine özlemini şu şekilde dile getirir:

Sivas ellerine doğru yol alın
Benden dertlisini orada bulun
O gelene kadar yanında kalın
Kanadını süzüp uçu turnalar (223 / 3)

1.1.5. Evliliği ve Çocukları

1.1.5.1. Eşi

Mehmet Ali ve Hanım İşçi çiftinin kızı olan Zibet Hanım, ilkokul mezunu olmamasına rağmen okuma yazma bilmektedir. Âşık Birfâni'yle aynı kasabadan olan Zibet Hanım, 1971 yılında âşığımızla görücü usulüyle evlenir. Birfâni'nin ev hanımı olan eşinden üç çocuğu dünyaya gelir. Özer çifti 37 yıllık evlidirler.

1.1.5.2. Çocukları

Birfâni'nin biri erkek ikisi kız olmak üzere üç çocuğu vardır. Âşığımız, çocuklarına Barış, Özlem ve Sevgi isimlerini koyar. Bu isimlerin Birfâni'nin şiirlerinde “sev yurdu” olarak dile getirdiği âşıkların gönlünün bir yansıması olduğu kanaatindeyiz.

Birfâni'nin çocuklarından Barış 1974'te, Özlem 1977'de ve Sevgi de 1979'da dünyaya gelir. Özgür adlı oğlu ise köy öğretmeni olarak görev yaptığı 1976 yılında zamanında doktora kavuşturamadığı için altı aylıkken vefat eder. Bir şiirinde:

Çekil kara duman çekil yolumdan
Kaçmayınan kim kurtulmuş ölümden
Altı aylık nur topumu elimden
Çekti kara toprak aldı yetimim (184 / 3)

diyerek oğlunun ölümünden duyduğu acıyı dile getirir.

Âşık Birfâni, çocuklarını iyi yetiştirmek için elinden geleni yapar. Ancak maddî anlamda çocuklarını yeterince destekleyemediği için üzüntü duyar. Yine de çocuklarına rehberlik yaparak onların birer meslek sahibi olmasında etkili olur. Birfâni'nin oğlu Barış, İnönü Üniversitesi Matematik Öğretmenliği Bölümü'nden mezun olup halen Diyarbakır'da özel bir okulda matematik öğretmenliği yapmaktadır. Birfâni'nin büyük kızı Özlem, Aksaray'da sınıf öğretmeni olarak, küçük kızı Sevgi ise Tarsus'ta hemşire olarak görev yapmaktadır. Birfâni “Nasihat” adlı şiirinde çocuklarının adlarını zikrederek tüm Türk gençliğine seslenir.

Adınıza bakın beni beni okuyun,
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış,
Kanı kanla değil su ile yuyun
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış (247 / 1)

Üç çocuğunu da evlendiren Birfâni'nin oğlu Barış'tan Elif Melek ve Ferhat; kızı Sevgi'den Derin ve büyük kızı Özlem'den Kevser adlı torunları olmuştur. Birfâni'nin çocukları değişik şehirlerde görev yapmaktadırlar. Âşığımız, ilk torunu olan Elif Melek'e ithaf ettiği şiirinde duygularını şöyle dile getirir:

BİRFÂNÎ ‘yim dileğimdir,
Gökten inmiş Meleğimdir...
Umuduma ışıyan bir
Güne doğru gidiyorum. (88 / 4)

1.1.6. Öğrenim Hayatı ve Gençliği

Birfâni, öğrenim hayatına Aşağı Güzelyurt İlkokulu’nda başlar. Burada aşağı yukarı kırk gün öğrenim gördükten sonra, Hekimhan Sakarya İlkokulu’nda devam eder. Yazın Güzelyurt’ta kışın Hekimhan’da yaşadıklarından dolayı okulunu değiştirmek zorunda kalır.

Birfâni, kendisini içe dönük, çekingen, dinlediğini okuduğunu pek anlamayan bir öğrenci olarak tarif eder. Bunun yanında arkadaşlarını sevdiğini ve onlar tarafından da çok sevilen biri olduğunu ifade eder. Buna rağmen o, arkadaşlarının oynadıkları oyunlara pek katılmadığını, kenardan izlemeyi tercih ettiğini söyler.

Ağabeyinin etkisiyle, ilkokul dördüncü sınıftan itibaren ölçülü ve serbest şiirler yazmaya başlayan Birfâni’nin, bu yıllarda yazdığı ölçülü şiirleri mani ve tekerleme şeklindedir. İlkokul yıllarında çizdiği resimleri, yazıları ve şiirleri arkadaşları ve öğretmenleri tarafından çok beğenilir.

Öğrenim hayatına Hekimhan Ortaokulu’nda devam eder. Ortaokul ikinci sınıftan itibaren mandolin çalmaya başlar. Yine ortaokul sıralarında Türkçe, resim ve müzik derslerinde en yüksek notları alan odur. Arkadaşları tarafından sonraki yıllarda özellikle çizdiği karikatürlerle hatırlanır. Ortaokul arkadaşı Ali Seydi Otlı, “*Metin, ortaokul yıllarında çok iyi karikatür çizdi. Onu özellikle resimleri ve karikatürleriyle hatırlıyorum. Şairliği o yıllarda daha geri plândaydı.*”² (K. 2) diyerek âşığımız ile ilgili anılarını anlattı.

Birfâni’nin halk şiirine yönelmesi de bu yıllarda ağabeyinin cezaevine düşmesiyle başlar. Bu yıllardan itibaren türkülerini saz eşliğinde söyler. 1967 yılının kış aylarında hava kirliliğinden dolayı kırmızı renk alan kara yazdığı şiirini arkadaşlarıyla birlikte müzikleştirmiş ve sazı eşliğinde söylemiştir. Bu şiir Hekimhan yöresinde hâlâ söylenmektedir. Metinî mahlasıyla yazdığı bu şiirin bazı dörtlükleri şu şekildedir:

² Kaynak kişilerden Ali Seydi Otlı ile yaptığımız görüşmelerde edindiğimiz bilgilerdendir.

Hangi renk var hoş a giden erenler
 Ayva sarı, nar kırmızı kırmızı
 Çok yaşayıp nice günler görenler
 Hoşa gider pür kırmızı kırmızı

...

Bir zamanlar bir METİNİ var idi
 Yalan dünyanın nesine yâr idi
 Her kış mevsiminde beyaz kar idi
 Bu kış niye kar kırmızı kırmızı

(Birfâni'nin arşivinden)

Birfâni, 1967-1968 eğitim-öğretim yılında Malatya Şehit Kemal Özalper Endüstri Meslek Lisesi'nin Mensucat Bölümü'ne kaydolur. Ancak bu okuldaki eğitimini bir dönem devam ettirebilir. 1968-1969 eğitim-öğretim yılında Sivas İlköğretmen Okulu sınavını yatılı olarak kazanır. Öğretmen Okulu'nda okuduğu yıllarda da edebiyat ve güzel sanatlarla ilgili derslerinde başarısını devam ettirir.

Sivas'ta kaldığı yıllarda halk şiirine iyice yönelir. Âşık Veysel dâhil olmak üzere çevredeki diğer âşıklarla tanışır. Okul bünyesinde düzenlenen sosyal etkinliklerde çeşitli görevler alır. Hatta bu dönemde bazı arkadaşlarına bağlama ve şiir dersleri verir. Lise ikinci ve üçüncü sınıfta "Müzik Kolu" başkanlığı yapar.

Katıldığı sosyal etkinliklerin kendisine verdiği güven duygusuyla son sınıfta edebiyat ve güzel sanatlar derslerindeki başarılarını diğer derslerine de yansıtır ve iyi bir dereceyle Sivas İlköğretmen Okulu'ndan mezun olur.

Öğretmen olduktan sonra da kendini her alanda geliştirmeye çalışan Birfâni, resim-iş ve iş- teknik dersleriyle ilgili hizmet içi eğitim kurslarına katılır. Bu kurslardan aldığı sertifikalarla ve geçmişteki birikimleri sayesinde resim, müzik ve iş-teknik derslerinde de öğretmenlik yapar.

1987 yılında girdiği Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Eğitim Ön Lisans'ından 1989 yılında mezun olur.

1.1.7. Mesleği

Dar gelirli bir ailenin çocuğu olan Birfâni, küçük yaşlardan itibaren ailesine katkıda bulunmaya çalışmıştır. Ortaokuldan mezun olduktan sonra bir yandan öğretmen okulu sınavlarına hazırlanmış bir yandan da ailesine katkıda bulunmak için çalışıp para kazanmıştır. Daha sonra Sivas İlköğretmen Okulu'nda okumaya hak kazanmış ve

öğretmenlik mesleğine atılmıştır. Âşık Birfâni'nin öğretmenliğinden başka herhangi bir geliri olmamıştır.

1995-1996 yılları arasında kızı Sevgi'yle birlikte yerel bir radyoda “Gönülden Gönüle” programını hazırlayıp sunmuştur. Yine yerel bir televizyon kanalında “Dost Diye Diye” adlı programla âşıklık geleneğine önemli katkılarda bulunmuştur. Ancak bu çalışmalarının karşılığında herhangi bir ücret almamıştır. Davet edildiği bütün programlara katılan Birfâni, bu programlardan ve gazetelerde yazdığı yazılardan herhangi bir ücret almamıştır.

Âşık Birfâni, şiir yarışmalarında ilk aldığı para ödülüyle bir çeyrek altın alır. Devam eden yıllarda Halk Ozanları Derneği'nin düzenlediği yarışmalarda aldığı birincilik ve üçüncülüğten aldığı para ödülleri üyesi olduğu derneğe nakit olarak bağışlar. Âşık Birfâni, 1993 yılında Eskişehir'de düzenlenen Yunus Emre 8. Şiir Yarışması mansiyona layık görülür. Bu yarışmadan kazandığı 5 milyon liralık ödül Birfâni'nin adresine gönderilir. “Aile ve Toplum” konulu şiir yarışmasında da ikinciliğe layık görülmüş ve 28 Aralık 1994 tarihinde düzenlenen törenle 5 milyon liralık ödülü kendisine takdim edilmiştir.

Halk şiirinin ve halk kültürünün gelecek kuşaklara aktarılması için birçok çalışmalar yapan Birfâni, bu çalışmalarından herhangi bir maddî kazanç elde etmemiştir. Ancak programlarıyla halkın sevgisinin kazanmış ve âşıklık geleneğinin Malatya'da canlanmasını sağlamıştır.

1.2. Âşıklığı

1.2.1. Âşıklığını Hazırlayan Ortam ve Faktörler

1.2.1.1. İrsiyet

Birfâni'nin hem annesi hem de babası sanatçı kişilikleriyle dikkat çeker. Güzel sesiyle türküler terennüm eden babanın yanında acılarını ağıtlarla dile getiren bir anneye sahip olan âşığımızın onlardan etkilendiği muhakkaktır.

Ağıtları söyleyenler daha çok kadınlardır. Erkeklerle nazaran daha hassas olan kadınlar yüreklerindeki acıları ve sıkıntıları ezgi ile birlikte dile getirirler. Ağıtların ezgilerinde belirli bir düzen görülse de gelişigüzel söylenilen halk edebiyatı ürünleri olarak kabul edilirler. Bu açıdan bakıldığında Birfâni'nin annesi de acılarını ağıt yakarak (gümrenerek) dile getirdiğinden onun ağıtçı bir kişiliği olduğunu söyleyebiliriz.

Birfâni'nin âşıklığa başlamasında babasının güzel sesiyle terennüm ettiği türküler de etkili olmuştur. Birfâni, babasının söylediği türkülerden bazılarını kâğıda aktarmıştır. Bu türkülerde bazen tarihimizden kesitleri bazen Malatya'nın güzelliklerini bazen de acılarını dile getirmiştir. Hasan Hüseyin'in söylediği türkülerden seçtiğimiz birkaç dördlük şu şekildedir:

Garibi saktular ambar ölçmeye
Kitlen ki kapıyı garip kaçmaya
Kâfir gâvur geldi kanım içmeye
Alınan avlandım kime ne derim. (Birfâni'nin arşivinden)

Üç gün gezdim Malatya'yı boyuna
Hak nazar eylesin Derme Suyu'na
Önünde gülmeyen gider boyuna
Yollanmış yolcusun ağlar bir gelin (Birfâni'nin arşivinden)

Kırmızı güllerin yaprağı yerde
Kul olanlar uğramasın bu derde
Yaz bahar ayında bulanık selde
Sular bayram etsin ben ah ederim (Birfâni'nin arşivinden)

Babası Hasan Hüseyin'in güzel sesiyle söylediği türkülerin Birfâni'nin âşıklığa başlamasında etkili olduğunu aşağıdaki mısralarda da açık açık görmekteyiz:

Kokusu, reyhası, rengi her şeyin,
Ben yaprak diyeyim, siz toprak deyin...
Gâhi bülbul gâhi Hasan Hüseyin
Dostu türlü türlü hallerde buldum. (194 / 3)

Baba ve annenin sanatçı kişilikleri, Birfâni'nin ve ağabeyi Âşık Mutsuz'un âşıklığa başlamalarında etkili olmuştur. Aynı şekilde Âşık Mutsuz'un oğlunun da âşık olması ailede âşıklağa başlamada irsiyetin etkili olduğunu gösterir.

1.2.1.2. Kasabasının Doğal Güzellikleri

Birfâni'nin saza ve şiire yönelmesindeki sebeplerin başında doğduğu kasabanın eşsiz doğal güzellikleri etkili olmuştur. Birfâni kasabasının doğal güzelliklerini şöyle anlatır: “*Güzelyurt yemyeşil bir vadidir. Evler daha çok bahçelerin içindedir. İlk bakışta evler zor görülür. Güzelyurt'ta yayla havası vardır. Çok değişik otların ve dağ*

çiçeklerinin kokusu kasabaya yayılır. Suları görülmeye değer kaynaklardan çıkar. Ilıca'nın suyu şifa dağıtır. Kaynarca, Alakilise, Uğurpınar, Boyralı'daki Cordut suyu ve kasabanın üst başındaki İncecik mevkiindeki Güzelyurt Gölet'i dışarıdan gelenlerin sık sık uğradığı önemli yerlerdir."

Diğer Güzelyurtlular gibi kasabasına köyüm diyen Birfâni, köyünün doğal güzelliklerine şiirlerinde yer vermiştir.

Durmaz öter bülbülleri,
Açtırır gonca gülleri.
Çayır çimenli yolları,
Bir şiirdir benim köyüm. (94 / 1)

1.2.1.3. Gönül Dünyası

Âşıkların taşıdıkları gönüle “sev yurdu” diyen Birfâni, âşığın gönlünü iki cihandan ayrı, alabildiğine zengin üçüncü bir dünya olarak görür. Bu zengin dünyayı ifade edebilmek için “sev yurdu” kelime grubunu kullanır. Gönül zenginliğine önem verir. Ona göre gönül dünyası zenginse dünya malının hiçbir kıymeti yoktur. “Gönül Dünyası” adlı şiirinde gönül dünyasını bize şiir diliyle anlatır:

Okuyalım güzel canlar,
Dünya öğren-bil dünyası
Ancak seven yürek anlar
O derun-i dil dünyası.
...
Mal mülk bizimle mi gider?
Aşk yoksa dost bize ne dér?
BİRFÂNİ ne metah eder
Zenginse gönül dünyası. (Birfâni'nin arşivinden)

1.2.1.4. Çevresi

Sazlı-sözlü ortam âşıklığa yeteneği olan gençlerin bu yola girmesinde etkili olan unsurlardandır. Ağabeyi Âşık Mutsuz'un yaşadığı olaylar ve babasının güzel sesiyle söylediği türkülerin yanı sıra katıldığı sazlı – sözlü ortamlar da âşığımızı etkilemiştir. Âşığımız daha sonraki dönemlerde de arkadaş çevresini edebiyat ve sanatla ilgilenen insanlardan oluşturmuştur. İl dışından âşıklarla haberleşen bazen yüz yüze görüşme

fırsatı bulan Birfâni, kültür-sanat ve edebiyat ortamlarında bulunmaktan hoşlandığını dile getirir.

1.2.1.5. Saza ve Şiire Yönelmesi

Hatıralar tarihe ışık tutan vesikalardır. Hatıralar, yaşandığı dönemin sosyal olaylarını aydınlatır. Devlet adamlarının, düşünürlerin ve sanatçıların daha iyi tanınmasında hatıraların önemli bir katkısı vardır. Birfâni ile ilgili yaptığımız bu çalışmanın amacına ulaşmasında ve âşığın ruhî yapısının daha iyi anlaşılmasında aşağıda zikredeceğimiz hatıraların yararlı olacağı inancındayız. Birfâni, ilkokul yıllarında şiirle ilgili bir anısını şöyle aktarır:

“Öğrenim hayatıma Aşağı Güzelyurt İlkokulu’nda kırk gün okuduktan sonra, Hekimhan Sakarya İlkokulu’nda başladım. İlkokul yıllarımda yaptığım resimler ve yazdığım şiirler beğenilirdi.

İçe dönük, çekingen, cesaretsiz; dinlediğini, okuduğunu pek anlamayan bir öğrenciydim. Arkadaşlarım tarafından sevilirdim. Ancak oyunlara pek katılmaz, kenardan izlemeyi tercih ederdim.

İlkokul üçüncü sınıftaydım. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nda okumam için öğretmenim bana, “Harbe Giden Sarı Çocuk” adlı şiiri vermişti. İlk kez mikrofonda okul ailesine ve halka karşı okuyacaktım.

Ayakkabım eski olmalı ki babam beni Ayakkabıcı Niyazi’ye götürdü. Şiir okuyacak çoğu arkadaşlarımın – Bunlar ilçedeki memur çocuklarıydı.- kırmızı kunduraları olduğu için gözüüm raftaki renkli ayakkabılara takıldı. O ayakkabıların yanında çivilenip kaldım hiçbir şey söyleyemeden. Babam anladı, alacaktı. Fiyatını da öğrendi 20 lira. Niyazi dayı karşı çıktı: “Suya çamura sokup iki günde yırtar. 25 lira verip şu çizmeyi al da beşi bitirene kadar giysin.” dedi. Güya üç yıl giyeceğim o koca lastik çizmeyi babam aldı.

O çizmeyle ilk provaya katıldım. Mikrofonun yanına vardım; çizmem diğer okuyucuların ayaklarındakilere uyum sağlamıyordu. Benden dört-beş yaş büyüklere uygun çizmeydi ayaklarımdaki. Kısacası nutkum tutuldu. Boğuluyor gibiydim, çizmelerim iyice büyüyor, ben küçülüüyordum. Okuyamam dedim. Öldürseler okuyamazdım. Derdimi bilen yoktu.

Öğretmenim ısrar ettikçe, çok hastayım, boğazım ağrıyor, başım dönüyor, dedim ve okumadım. Bu olaydan sonra babam beni ilçe doktoruna götürdü. İğne, ilaç ve raporla eve döndüm. Tam on gün yattım. Şiire böyle başladım... Ta ki öğretmen olana kadar bir şiir okumadım.”

Şiire yukarıda zikrettiğimiz hüznünlü olayla başlayan Bîrfânî, çocukluk yıllarından itibaren birçok sıkıntıyla karşılaşır. Ailece çektikleri maddi sıkıntıların öğrenim hayatına yansımaları ve ağabeyinin üzücü bir olay sonucu cezaevine düşmesi âşığıımızı derinden etkiler. İnsanların yaşadıkları acı olaylar, ıstıraplar, çileler ruh yapısını derinden sarsar. Böyle durumlar şiire yeteneği olan gençlerin âşıklığa yönelmesinde etkili olur.

1967 yılında üzücü bir olay sonucu ağabeyi cezaevine düşen Bîrfânî bu olaydan çok etkilenir ve acılarını halk şiirleriyle dile getirir. On yedi yaşının verdiği yürek kıpırtılarının da etkisiyle saza, şiire iyice yönelir. Ağabeyinin cezaevine düşmesi, gençlik kıpırtılarıyla birleşince Bîrfânî, kendini şiirlerin büyülü dünyasında bulur:

Dostlar ben de bir sınavdan
Geçtim on yedi yaşında
Yaprağıı âşıklığa
Açtım on yedi yaşında (16 / 1)

Ağabeyinin cezaevine düştüğü yıllarda saza olan merakı gittikçe artan Bîrfânî, rüyasında günlerce “saz, saz” diye sayıklar. Bu duruma üzülen babası Sivas’ta cezaevinde olan oğlu Yılmaz’ı ziyarete gittiği bir günde saz alarak Güzeyurt’a döner. Bîrfânî’nin yatağının başucuna sazı bırakır. Bîrfânî uyanırken yanı başında sazı görür. Bu olay âşığın hayatındaki en mutlu anlardan biridir.

Sivas İlköğretmen Okulu’na okuduğu bu yıllarda, Sivas Askeri Cezaevi’ndeki ağabeyini sık sık ziyarete giden Bîrfânî, bu ziyaretlerde ağabeyinden saz dersleri alır. Ağabeyi (Âşık Mutsuz), cezaevinde kasetler doldurup kendisine gönderir. Bu kasetleri dinleyen Bîrfânî, ağabeyinin hüznünlü sesinden derinden etkilenir. Halk şiirine olan ilgisi her geçen gün artan Bîrfânî, âşıklar yatağı olan Sivas’ta Âşık Veysel ve yörenin diğer önemli âşıklarıyla tanışır. Yerel sanatçılarla birlikte bazı sosyal etkinliklere katılır. Kendi okulunda düzenlenen sosyal etkinliklerin önemli ismi olan Bîrfânî, Sivas’ta o zamanlar halka açık etkinliklerin düzenlendiği “Kale Parkı”nda da sazıyla sözüyle duygularını halkla paylaşır.

Birfâni'nin ağabeyi Yılmaz Özer, 1974 yılında cezaevinden çıktıktan sonra Hekimhan ve Güzelyurt halkı çok sevinmiş ve yörede çok sevilen bu âşığı şenliklere davet etmişlerdir. Bu sırada Hekimhan Halk Eğitim Müdürü olarak görev yapan - Şimdiki Hekimhan Belediye Başkanı- Vahit Mutlu, bu yöredeki sanatçıları türkü şöleni için Belediye Parkı'nda buluşturur. Bu etkinliğe Yılmaz Özer'le birlikte Birfâni de davet edilir. Etkinliğin sonunda Vahit Mutlu, Kültür Bakanlığı'nın gönderdiği araştırma formlarını etkinliğe katılan sanatçılara verir ve sanatçılardan bu formları doldurmalarını ister.

Kültür Bakanlığı'nın gönderdiği formları dolduran sanatçılardan biri olan Birfâni'ye birkaç yıl sonra bakanlıktan form gelir. Birfâni bu formu da doldurup Kültür Bakanlığı'na gönderir. 1982 ve 1983 yıllarında bakanlıktan istenen ek bilgileri de postayla gönderir.

1984 yılında Kültür Bakanlığı desteğiyle çalışmalarını sürdüren Halk Ozanları Kültür Derneği'nin düzenlediği bir yarışmaya davet edilir. Turist ve Turizm konulu bu yarışma onun "Halk ozanı" sıfatıyla katıldığı ilk yarışmadır. Bu yarışma vesilesiyle gittiği Ankara'da Kültür Bakanlığı'nda kayıtlı ozanlar arasında bulunduğunu ve adına bir dosya açıldığını öğrenir. Yarışmaya katıldığı "Turist ve Turizm" başlıklı şiiri Halk Ozanları Kültür Derneği Antolojisi'nde yayımlanır. Bu olaylar Birfâni'nin şiirlerini daha bir cesaretle dillendirmesine vesile olur.

1.2.2. Ustalık Dönemi

Ustalık döneminde Kültür Bakanlığı'nın ve diğer kurumların düzenlediği yarışmalara katılan, âşıklık geleneğini canlandırmak için televizyon programları hazırlayıp sunan Birfâni, katıldığı yarışmalarda önemli dereceler alır. Kültür Bakanlığı himayesinde Ankara Halk Ozanları Kültür Derneği'nin düzenlediği şiir yarışmasında 1986 yılında, "Nasihat" adlı şiiriyle destan dalında ikinci olur.

Malatya'lı olun, Konya'lı olun,
Afrika'lı olun, Kenya'lı olun,
Sevgide barışta dünyalı olun
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış (247 / 17)

Birfâni, aynı derneğin 1987 yılında düzenlediği “Okul ve Öğretmen” konulu şiir yarışmasında “Öğretmenim” şiiriyle destan dalında birinci olur.

Bu koca vatanın bacası sensin,
Göklere uzandım yücesi sensin...
Madem BİRFÂNÎ'nin hocası sensin
Öpeyim elini ver öğretmenim. (188 / 18)

Halk ozanları arasında aldığı ödüllerle iyice tanınmaya başlayan Birfâni, 1988 yılında “Özgürlük ve Demokrasi” konulu şiir yarışmasında üçüncülük kazanır.

1993 yılında Eskişehir’de düzenlenen Yunus Emre VIII. Şiir Yarışması’nda mansiyon alır.

Can alıcı gelmeden
Hâller yaman olmadan
BİRFÂNÎ'yim ölmeden
Ömeli Yunuslayın (10 / 15)

Kültür Bakanlığı’nın 1994 yılında düzenlediği “Aile ve Toplum” Konulu Şiir Yarışması’nda ikincilik ödülüne layık görülür.

Bir toplumun temel taşı aile,
Aile olmadan olamaz toplum.
Hem birlikteliğin başı aile,
Yoksa bir araya gelemes toplum. (196 / 1)

Katıldığı yarışmalar ve aldığı ödüller dolayısıyla Türkiye çapında tanınmaya başlayan ve ünlü âşıklarla tanışma fırsatı bulan Birfâni, geçirdiği guatr rahatsızlığı ve tedavisine devam etmek zorunda olduğu Behçet hastalığı yüzünden Türkiye'nin birçok yerinden davet edildiği etkinliklere katılamaz.

1.2.2.1. Birfâni’nin Şiirleri

Gençlik yıllarından itibaren pek çok şiir söyleyen Birfâni’nin bugüne kadar altı deftere not ettiği şiirlerinin sayısı 666’dır. Gençlik yıllarında söylediği yaklaşık 300 şiirini evlenmeden önce anılarını bir daha hatırlamak istemediği için yakmıştır. Şiirlerini

el yazısıyla hat ustası gibi özenerek defterlerine geçirmiştir. Birfâni'nin yazısının güzelliği ekler kısmına aldığımız şiirinde de görülebilir.

Âşığımız defterinden birine “Gelenler” adını vermiştir. Bu defterdeki şiirlerden 54’ü tek mısradan, 151’i tek beyitten, 46’sı ise tek dörtlükten oluşur. “Gelenler” diye ayrı ayrı gruplandığı bu şiirlerden bazılarını ileride söyleyeceği şiirlerin başında veya ortasında kullanabileceğini düşünür.

Birfâni'nin tek mısradan oluşan ve ileride yararlanmayı düşündüğü 54 şiirinden birkaçı şu şekildedir:

Güzel sevmek bahanesiz olur mu? (Birfâni'nin arşivinden)

Hedefsiz âşığın sevdası m’ olur? (Birfâni'nin arşivinden)

Ne güzel yasadır Hakk’ın yasası (Birfâni'nin arşivinden)

Tek beyitten oluşan şiirlerinde de amacı özü söylemektir. Sözün özünün ifade edilmeye çalışıldığı bu beyitlerden birkaçını şöyle sıralayabiliriz:

Maksadı mânâda toplamak gerek
Az etsem ne güzel çok sözlerimi (Birfâni'nin arşivinden)

Biliyorum ufkum dardır
Bilmediğim çok şey vardır (Birfâni'nin arşivinden)

İnsan olan aşk ateşi
Taşımaz mı gönül gözlüm (Birfâni'nin arşivinden)

Âşığımızın “Gelenler” adını verdiği bu defterde tek dörtlükten oluşan 46 şiiri vardır. Bunlar devamı gelmeyen ve söyleneceklerin tam olarak söylendiği şiirlerdir. Birfâni, bu şiirlerin birinde, dünkü şiiri bugün tamamlamanın zor olduğu kanaatindedir:

Başka bir renkteydi dün
Ömürdenmiş geçen gün
Dünkü şiiri bugün
Tamamlamak zor dostum (Birfâni'nin arşivinden)

Birfâni'nin bu defterinde mani tarzında söylediği üç şiiri vardır. Bunlardan biri şu şekildedir:

Yana yana yazıda
Geçirdik bu yazı da
Kağıt kalem ne gerek
Mânâ yoksa yazıda

(Bîrfânî'nin arşivinden)

Âşık Bîrfânî'nin şiirleri konularına göre incelendiğinde en çok dikkati çeken özellik konu çeşitliliğidir. Şiirlerinde aşk, gönül, dostluk, zamandan şikâyet, eleştiri, öğüt, tasavvuf, özlem, dert, sitem, Atatürk ve cumhuriyet, Malatya ve çevresi, tabiat, enflasyon, sağlık ve trafik gibi konulara yer vermiştir. Onun şiirlerinin tamamında aşk, sevgi ve hoşgörü vardır.

Bîrfânî'nin şiirlerinde âşıkların ustalıklarını sergilemek için bir tür söz ustalığı olarak başvurdukları leb-değmezler, âşık edebiyatında bir geleneğe dönüşen dedim – dedi tarzında söyleyişlere ve geleneğe ait daha pek çok özelliğe rastlamak mümkündür.

Âşığımızın “Mektup” adlı şiiri de dikkat çekicidir. Bu şiir, 101 ayak, 100 dörtlük, 400 mısradan oluşur ve ayaklar alfabetik bir sıra izler. Şiirin tamamında 40 tane eş sesli kelime, 40 tane eş anlamlı kelime, 40 tane de mahallî kelime vardır. Şiirde 6+5 durak yapısına tam olarak uyulmuştur. Bîrfânî'nin şiir sahasındaki ustalığını gösteren birçok güzelliği içinde barındıran bu şiir, yukarıda sıraladığımız özellikleriyle âşıklık geleneğinde çok nadir görülen eser bir eserdir.

Çok sayıda şiiri bulunan âşığımız bunları bir araya getirerek kitap halinde yayımlayamamış ve bunun üzüntüsünü yüreğinde her zaman hissetmiştir. Bazı şiirleri çeşitli antoloji, dergi ve kitaplarda yayımlandığı halde bu şiirler hak ettileri ilgiyi görememiştir.

1.2.2.2. Bîrfânî'nin Bestelenen Şiirleri

Bîrfânî'nin şiirlerinden birçoğu bestelenmiştir. Bestekâr Cahit Deniz, Bîrfânî'nin “Senin Gibi Bir Güzeli Görmeden” adlı şiirini uşak makamında besteleyerek bu şiirin TRT repertuvarına girmesine vesile olmuştur. Bîrfânî'nin şiirlerine hayran olan Cahit Deniz, ona olan hayranlığını 14.02.2002 tarihinde gönderdiği bir mektupta şu dörtlük ile dile getirmiştir:

BİRFÂNİ'YE

Hüner ne kâğıtta, ne de kalemde
Ne varsa yürekte var sanıyorum
'Bîrfânî' tanıdım ben bu âlemde
Şairim demeye utanıyorum.

(Bîrfânî'nin arşivinden)

Bîrfânî'nin şiirlerindeki derin mana ve ahengi gören Hamza Demirel, Bîrfânî'nin ödüllü şiirlerinden "Yunuslayın" adlı ilâhîyi neva makamında bestelemiştir. Nemci Göçer ise Bîrfânî'nin "Ne Oldu Sana" adlı şiirini bestelemiştir.

Bîrfânî'nin bazı şiirleri kendisi tarafından bazıları ise ağabeyi Âşık Mutsuz tarafından bestelenmiştir. "Gül Yüzlüm", "Nere Gönül", "Yalan", "Ötme Bülbül", "Bir Fırtına Esti", "Dertli Sazım" ve "Dünyadan Bîrfânî Geçit" adlı eserlerini Bîrfânî'nin kendisi bestelemiştir. Ağabeyi Âşık Mutsuz ise Bîrfânî'nin; "Turnalar", "Gelin Görün", "Benimdir", "Dertli Bülbül" adlı eserlerini bestelemiştir.

Bîrfânî'nin "Gül Yüzlüm" adlı eserini Ali Sezer, Hamit Çavuş ve Canan Özacar adlı sanatçılar kasete okumuşlardır. Bîrfânî'nin bestelenen diğer şiirleri daha çok yerel düzeyde kalmış, hak ettikleri ilgiyi henüz görememiştir. Malatyalıların çok beğendiği "Gül Yüzlüm" adlı şiirinin ilk dördlüğü şöyledir:

Ne diyecek isen söz ile söyle
Gözlerime bakıp durma gül yüzlüm
Beni can evimden vurup da öyle
Öldürüp kanıma girme gül yüzlüm

(203 / 1)

1.2.3. Diğer Âşıklar Tarafından Bilinip Tanınması

17 yaşında kendi gayretleriyle ve ağabeyinin yardımıyla saz çalmaya başlayan Bîrfânî, "saz, söz, sevgi" diye özetlediği sanat anlayışı çerçevesinde günümüze kadar çalışmalarına devam etmiştir.

Sivas'ta okuduğu yıllarda ve öğretmen olarak görev yaptığı yerlerde sanatını icra eden Bîrfânî, Kültür Bakanlığı'nın, Halk Ozanları Kültür Derneği'nin ve başka kurumların düzenlediği yarışmalara katılmış ve aldığı derecelerle Türkiye genelinde tanınmaya başlanmıştır.

Aldığı ödüllerin etkisiyle yurt genelinde tanınmaya başlanan Bîrfânî, 8. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından düzenlenen Âşık Veysel'i Anma

Programı için Ankara'ya davet edilir. Türkiye genelinde tanınmış âşıkların Çankaya Köşkü'ne davet edildiği bu programa Malatya'dan Âşık Beyanî, Âşık Cansever, Âşık Mutsuz ve Âşık Birfâni çağrılmıştır. Birfâni bu programda Cumhurbaşkanı Demirel ile görüşme fırsatı bulmuş ve o anda Âşık Veysel için yazdığı şiiri Süleyman Demirel'e armağan etmiştir.

Âşık Veysel bu toprağın sesidir,
Düşündüren, düşünen ve üreten...
Âşık Veysel Türk'ün öz nefesidir,
Onun dünyasında yer almaz sen-ben... (210 / 1)

Türkiye genelinde tanınmış âşıkların katıldığı bu program üç gün sürmüş, Birfâni bu üç gün boyunca diğer âşıklarla sohbet etme fırsatı bulmuştur.

Malatya dışında bulunan Hasan Kaplanî, Gönüllü Coşkun, Öztürk Erkılıç, İsmail Nar, Müslüm Sümbül, Şahbudak, Muharrem Yazıcıoğlu, Ekberî, Kadimî, Kaptanî gibi âşıklarla dostluklar kuran Birfâni, bu âşıklardan bazılarıyla mektuplaşmıştır. Âşığımız, bazen telefonla da görüştüğü bu sanatçılarla şiir tadında sohbetler etmiştir. Kul Gazi 20 Ekim 1986 tarihinde gönderdiği mektupta Birfâni'ye şöyle seslenir:

Canım sana kurban olsun can hocam
Dost dostunu unutamaz ebedî
Sana lâıyk iki cihan şan hocam
Sensiz harap olur gönül mabedi. (Birfâni'nin arşivinden)

Yozgatlı Âşık Gönüllü Coşkun, 17 Ekim 1987 tarihinde Birfâni'ye yazdığı mektupta ondan "Metin Hoca" diye bahsetmiştir. Coşkun, Birfâni'yi ne kadar sevdiğini ve ondan nasıl etkilendiğini bir şiirle dile getirmiştir. Birfâni'nin arşivinden elde ettiğimiz bu şiiri olduğu gibi aktarıyoruz:

METİN HOCA

Tanışmamız iyi oldu
Sevdim seni Metin Hoca
Gönlüm aşkın ile doldu
Sevdim seni Metin Hoca

Bakan doymaz yüzlerine
Yaş dolmasın gözlerine
Ben mest oldum sözlerine
Sevdim seni Metin Hoca

İnsanlığa meyilmişsin
Huzurunda eyilmişsin
Bir şövenist değilmişsin
Sevdim seni Metin Hoca

Bazıları yalnız ben der
Senin gibi âşık ender
Ara sıra mektup gönder
Sevdim seni Metin Hoca

Muhabbette gönül eyle
Hep böyle ol bunu yeyle
Yüzündeki ifadeyle
Sevdim seni Metin Hoca

Kimi esmer kimi sarı
Yürekleri temiz arı
İyi okut çocukları
Sevdim seni Metin Hoca

Der GÖNÜLLÜ COŞKUN gözüm
Senden kuvvet aldı dizim
Yalan ise şerefsizim
Sevdim seni Metin Hoca

(Birfâni'nin arşivinden)

Birfâni, Gönüllü Coşkun'un muhabbet dolu şiirine ancak on yıl sonra şu şekilde cevap verir:

Tembel fersiz bir ışığım
On yılda yazan âşığım
Dostu üzen sarmaşığım
Bakarsın Gönüllü Coşkun (108 / 4)

İmdat Avşar (Avşarî), 14 Mart 2000 tarihinde Iğdır'dan "Aşk Üstünde Dertleşme" adlı şiirini Birfâni'ye gönderir. Bu mektuba Birfâni 20 Mart 2000 tarihinde yine bir şiirle cevap verir. Avşarî'nin gönderdiği aşağıdaki şiire:

AŞK ÜSTÜNE DERTLEŞME

Yıllar yılı biz hasreti bölüştük,
Vuslat niye görülmüyor Birfâni?
Aşk sürgünü yüreklere alıştık
Gül yarası sarılmıyor Birfâni.

Çileye örmüşüz haftayı, ayı,
Bir kuru selâma verdik dünyayı.
Meğer ne zor imiş sevdanın yayı
Gerilmiyor, gerilmiyor Birfâni.

Yıllarca boş koyduk gönül tahtını,
Göremedik aşkın saltanatını.
Üzengisiz sürdük bu aşk atını
Üzerinde durulmuyor Birfâni.

Gurbeti hasretle bağlayıp durduk,
Aşkın çıkmazında ağlayıp durduk.
Eridi dağımız çağlayıp durduk
Seven gönül durulmuyor Birfâni.

Veresiye verdik onca sevgiyi,
Bedel ödemeyen döner mi geri?
Pusulamız çıktık yola dön beri
Aşkın izi sürülmüyor Birfâni.

AVŞARÎ'yim aşkın özüdür feryat,
Şirinler sır olmuş, yitikler Ferhat.
Zamanenin sarmaşıkları hoyrat
Bedenimiz sarılmıyor Birfâni.

(Birfâni'nin arşivinden)

Birfâni şöyle cevap verir:

Dert yollayıp beni deli eyleme,
Gül dikensiz derilmiyor Avşarî.
Ya denize girme, ya imdat deme,
Dosta kolay erilmiyor Avşarî.

(162 / 1)

Türkiye çapında birçok âşıkla dostluklar kuran Birfâni, Halk Ozanları Derneği'nin başkanlığını yapan Âşık Mahzunî Şerif tarafından Ankara'ya davet edilir. Yine Âşık Kaptanî (Yusuf Kenan Gözcü) de Sivas'ta düzenlediği programa Birfâni'yi konuk eder.

Hocası kabul ettiği ve hayranı olduğu Sefil Selimî'yle 1986 yılında Ankara'da Halk Ozanları Kültür Derneği'nin düzenlediği ve kendisinin destan dalında ikinci olduğu yarışmanın ödül töreninde tanışır.

Ağabeyi Âşık Mutsuz ile birlikte TRT Diyarbakır, TRT İzmir, TRT Ankara ve Türkiye'nin Sesi radyolarına program konuğu olarak katılır. Birfâni, aldığı ödüller, katıldığı radyo ve televizyon programları ve kendisinin yaptığı programlarla önce

Malatyalı âşıklar tarafından, daha sonra da Türkiye genelindeki âşıklar tarafından bilinip tanınmıştır.

1.2.4. Aldığı Ödüller

Âşık Bîrfânî, Kültür Bakanlığı'nın çeşitli dernek ve belediyelerin düzenlediği şiir yarışmalarına katılmış ve bu yarışmalarda birçok ödül almıştır. Bîrfânî'nin ödül aldığı yarışmalar ve bu yarışmalarda aldığı dereceler şunlardır:

- 1986 yılında Ankara Halk Ozanları Kültür Derneği'nin düzenlediği “Sevgi ve Barış” konulu şiir yarışmasında destan dalında ikincilik;
- 1987 yılında Ankara Halk Ozanları Kültür Derneği'nin düzenlediği “Okul ve Öğretmen” konulu şiir yarışmasında destan dalında birincilik;
- 1988 yılında Ankara Halk Ozanları Kültür Derneği'nin düzenlediği “Özgürlük ve Demokrasi” konulu şiir yarışmasında destan dalında üçüncülük;
- 1993 yılında Eskişehir İl Turizm Müdürlüğü'nün düzenlediği “Yunus Emre” konulu şiir yarışmasında mansiyon;
- 1994 yılında Kültür Bakanlığı'nın düzenlediği “Aile ve Toplum” konulu halk şairleri arası şiir yarışmasında ikincilik ödülleri almışlardır.

1.2.5. Bîrfânî'den Bahseden Kitap ve Dergiler

1.2.5.1. Kitaplar

Âşığımızın ödül alan veya yayımlanmaya layık görülen şiirleri, yarışmaları düzenleyen derneklerin yayımlandığı kitaplarda; hayatı, edebî şahsiyeti ve şiirlerinden örnekler ise bazı bilim adamlarının ve araştırmacıların yayımladıkları kitaplarda ve antolojilerde yer almıştır.

Halk Ozanları Kültür Derneği'nin yayımlamış olduğu iki ciltlik **1. ve 2. Ankara Halk Ozanları Şiir Yarışması** adlı eserde “Turist ve Turizm” başlıklı şiirine yer verilmiştir (Ankara Halk Ozanları, 1983: 138 - 139). **Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi** adlı kitapta âşığımızdan kısaca bahsedilerek iki şiirine yer verilmiştir (Özhan

vd. 1992: 255 – 257). **Malatyalı Şairler Antolojisi – 3** adlı çalışmada Birfâni'nin fotoğrafına, kısa yaşamöyküsüne ve iki şiirine yer verilmiştir. (Gülseren – Şentürk, 1993: 57 – 58) **Hekimhan Folkloru ve Hekimhanlı Halk Şairleri Antolojisi**'nde Birfâni'nin hayatından ve edebî şahsiyetinden kısaca bahsedilmiş ve dokuz şiirine yer verilmiştir (Kazancı – Yardımcı, 1993: 254 – 268). Birfâni'nin hayatından ve edebî şahsiyetinden bahseden diğer bir eser **Halkbilim ve Edebiyat Yazıları** adlı çalışmadır (Yardımcı, 1993: 36).

Ozan Naçarî, **Halk Kültürü ve Ozanlarımız** adlı eserinde Birfâni'nin hayatına, aldığı ödüllere ve dört şiirine yer vermiştir. Kültür Bakanlığı'nın düzenlediği “Aile ve Toplum” ile “Hoşgörü” konulu şiir yarışmalarına katılan âşığımızın “Hoşgörülü Olduğun Zaman” ve “Hoşgörü” adlı şiirleri, yarışma sonunda basılan kitapta yer alır (Kültür Bakanlığı, 1997: 111 - 114). Mamak Belediyesi'nin düzenlediği çevre konulu şiir yarışmasına katılan Birfâni'nin özgeçmişine ve iki şiirine yarışmadan sonra yayımlanan **Mamak ve Çevre, Halk Şairleri Şiir Yarışması** adlı eserde yer verilmiştir (Mamak Belediyesi, 1997: 27 - 29).

Mehmet Yardımcı, Birfâni'nin mahlasını nasıl seçtiğini **Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri** adlı çalışmasında açıklar (Yardımcı, 1998: 150). Ramazan Çiftlikçi, **Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür Hayatı – Sanatı – Bütün Şiirleri I** adlı eserinde Birfâni'nin “Fehmi Gür İçin” adlı şiirine yer verir (Çiftlikçi, 2000: 110). Mehmet Gülseren ise **Malatyalı Unutulmayanlar ve Unutulmayacaklar** adlı kitabında âşığımızdan kısaca bahsetmiş ve Hasan Kavruk ile birlikte “Geçmişten Günümüze Malatyalı Şairler” adlı bir kitap yayımladığına değinmiştir (Gülseren, 2007: 76).

Malatya'da radyo ve televizyon programları yapan Umut Bozkurtoğlu, **Tutukla Beni Savcı Bey** adlı kitabı için Birfâni'den değerlendirmelerde bulunmasını istemiştir. Birfâni de bu kitapla ilgili düşüncelerini şiirleriyle dile getirerek ve şaire başarılar dilemiştir (Bozkurtoğlu, 2003: II). Yine Dr. Ata Erdoğan, **Şiir Derman Dediler** adlı kitabında Birfâni'den bir dörtlüğe yer verilmiştir (Erdoğan, 2002: 6). Birfâni'den bahseden son kitap ise Sevim Emir (Karagünlü)'in **Baba Ocağı**'dır. Bu kitapta Birfâni'den bir dörtlüğe yer verilmiştir (Emir, 2005: XI).

1.2.5.2. Dergiler

Âşık Birfâni'yle ilgili yazılar ve şiirlerinden örnekler genelde Malatya'da yayımlanan dergilerde yer almıştır. Bunun yanında Türkiye genelinde yayımlanan bazı dergiler de âşığımızın şiirlerine yer vermiştir.

Malatya Millî Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü'nün Öğretmenler Günü dolayısıyla yayımladığı **Öğretmen Dergisi**'nde âşığımızın “Öğretmenim” adlı şiirine yer verilmiştir (Özer, 1987: 49 - 50). Birfâni'nin “Âşıklar” adlı şiiri **Halk Ozanlarının Sesi** adlı dergide 1993 yılında yayımlanmıştır (Özer, 1993: 78). **Anadolu Şiir Aylık Kültür ve Sanat Dergisi**, 1999 yılı Nisan ayında yayımlanan sayısında âşığımızın “Sormayın Beni” ve “Ne Ekersen Onu Biçersin” adlı şiirlerine yer vermiştir (Özer, 1999: 27). Birfâni'nin sevilen şiirlerinden biri olan “Bütün Güzellere Dağıttım Seni” adlı eseri **Anadolu Şiir Aylık Kültür ve Sanat Dergisi**'nin ikinci sayısında yayımlanmıştır (Özer, 1999: 29). Âşığımızın “Hoşgörülü Olduğun Zaman” adlı şiiri ise Malatya'da yayımlanan **Anadolu Şiir Aylık Kültür ve Sanat Dergisi**'nin üçüncü sayısında yer almıştır (Özer, 1999: 23). Aynı derginin 2000 yılı Mayıs sayısında Birfâni'nin “Yalan” ve “Yer Edebilsem” adlı iki şiirine yer verilmiştir (Özer, 2000: 12).

Birfâni'nin Âşıklarla ilgili görüşlerini dile getirdiği “*Doğa Sözcüleri*” başlıklı yazısı **Maksad Kültür ve Sanat Dergisi**'de yayımlanır (Özer, 2000: 20). Araştırmacı Süleyman Özerol'un Birfâni ile ilgili “*Ozan Birfâni*” adlı yazısı **Yorum Kültür ve Sanat** adlı dergide yer almıştır (Özerol, 2000: 9 - 11). Birfâni'nin aynı dergide yayımlanan “Sen Cahilsin Ben Cahilim” adlı şiiri de Malatyalıların beğenisine sunulmuştur (Özer, 2000: 4). **Umudun Sesi** adlı dergide “Sağlam Olmayan” adlı şiiri yayımlanan âşığımızın (Özer, 2001: 12), “Öğretmenim” adlı şiiri de **Iğdır Valiliği Millî Eğitim Bülteni**'nde yayımlanmıştır (Özer, 1999: 6).

Ulusal düzeyde yayımlanan **Evrensel Gazetesi'nin Evrensel Kent Eki Malatya** sayısında Hasan Kavruk'un “*Şairin Harman Olduğu Yer: Malatya*” adlı yazısına yer verilmiştir. Kavruk, Malatyalı şairleri anlattıktan sonra Birfâni'nin “Hak Eyle Gel” şiiriyle yazısına son vermiştir (Kavruk, 2007: 14). 18 Ekim 2007'de yayımlanan Cumhuriyet Gazete'sinde Turhan Günay, “Arguvan Türkü Festivali” adlı yazısında altı kitabın tanıtımını yapar. Bunlardan biri de Birfâni'nin Hasan Kavruk ile birlikte çıkardığı kitaptır (Günay, 2007: 22).

1.2.5.3. Âşık Bîrfânî Hakkında Yapılan Çalışmalar

Âşık Bîrfânî hakkında çeşitli üniversitelerde lisans tezleri ve yüksek lisans semineri çalışmaları yapılmıştır. Bîrfânî hakkında yapılan biri yüksek lisans semineri olmak üzere üç çalışma vardır. Bu çalışmaların ilki Selim Şekerci'nin **Metin Özer (Bîrfânî)** adlı 18 sayfalık lisans tezidir. Dar kapsamlı olan bu tezde âşığımızın hayatından ve edebî şahsiyetinden kısaca bahsedilmiş şiirlerinde örnekler sunulmuştur (Şekerci, 1999).

Selma Dalkılıç'ın hazırladığı **Âşık Bîrfânî ve Malatya Âşıklık Geleneği İçerisindeki Yeri** adlı 25 sayfalık yüksek lisans seminerinde Âşık Bîrfânî'nin özellikleri ve Malatya âşıklık geleneğindeki yeri tanıtılmıştır. Ayrıca âşığımızın kendi el yazısıyla yazdığı şiirler çalışmanın sonuna eklenmiştir (Dalkılıç, 2000).

Habil Gürbüz'ün hazırladığı **Âşık Bîrfânî'nin Hayatı, Sanatı ve Şiirleri** adlı 236 sayfalık lisans tezinde Bîrfânî'nin edebî şahsiyeti, özellikleri ve şiirleri çeşitli yönleriyle tanıtılmaya çalışılmıştır. Gürbüz, bu çalışmasında âşığımızın 150 şiirini konularına göre sınıflandırmıştır.

1.3. Âşıklık Geleneği İçinde Âşık Bîrfânî'nin Yeri

Türk edebiyatının gerek temsilcileri gerekse eserleri yönüyle bugüne uzanan en önemli kollarından biri âşık edebiyatıdır. Bu edebiyatın temsilcileri olan âşıklar halkın duygularına yüzyıllar boyunca tercüman olmuşlardır. Halk da acılarını, sıkıntılarını ve özlemlerini dile getiren âşıklara değer vermiş, onlara önemli görevler yüklemiştir.

Âşıkların Türk toplumundaki yerini en iyi görebileceğimiz eserlerden biri Dede Korkut Hikâyeleri'dir. Bu hikâyelerde halk ozanı olan Korkut Ata, boyun akıllı piridir. Bütün zor meseleler onun tavsiyeleri ile çözülür, Oğuzlar arasında bilicidir ve her söylediğine inanılır. Ona danışılmadan hiçbir karara varılmaz ve her söylediğine uyulur. Korkut, geleneğin kahramanına ad ve at verir. Kahraman, kahramanlık hünelerini gerçekleştirdiğinde Korkut, bunları şiirleştirir ve kopuz eşliğinde söyler. Kahramanın değeri saz şairine bağlıdır, çünkü kimin değerli kimin değersiz olduğunu saz şairinin bildiğine inanılır (Günay, 1993: 173).

Ozanlık geleneğinin devamı olan âşıklık geleneği, Anadolu'da 15. yüzyılın sonlarından günümüze kadar gelen ulusal kültürümüzü yansıtan bir edebiyattır. Âşıklık

geleneğinin belli kuralları ve töreleri vardır. Bu geleneğin günümüze kadar canlı olarak gelmesinde bu kurallar ve icra töresi etkili olmuştur. Kendine özgü bir yapısı olan ve günümüze kadar varlığını koruyan âşıklık geleneği günümüzde de gelişerek varlığını sürdürmektedir.

Âşıklık geleneği, kültür varlığının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Âşıklık çağlar süren deneyimlerden geçerek biçimlenmiş, kendine özgü icra töresi, geleneğe dayalı yapısı, âşık olmak ve âşıklığı sürdürmek için uyulması gereken kuralları olan bir gelenektir. Ülkemiz çok köklü bir geçmişe sahiptir. Bu kültürel zenginlik âşık tarzı şiir geleneğine de yansır. Bu geleneğin ürünleri toplumun yaşama biçimine, olaylar ve durumlar karşısındaki tavrına, çevresine ve dünyayı algılayışına ışık tutar. Tarihsel gelişim sürecinde Türk insanının sanat beğenisinin, kimliğinin belirlenmesinde önemli rol oynar. Âşıklık geleneği toplum yaşamında kaynaşmayı, birlikteliği sağlar. Âşıklık geleneğinin halkın ortak düşüncelerini dile getirmesi yönüyle Türk kültürünün korunmasında, yaşatılmasında önemli işlevi vardır.

Geleneklerine bağlı olan Anadolu halkı atalarından kalan kültürel zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktararak yüzyıllar boyunca yaşatmıştır. Gelenekçi bir toplum olan Türk milleti Âşık edebiyatını da bazı kurallara bağlamıştır. Bu kurallara göre kullanılan nazım öğeleri (hece vezni, dörtlükler, yarım kafiye vs.), müzik eşliğinde nazım, icrada diyalog (âşığın icra esnasında dinleyicilerle diyaloga girmesi, ayak (kafiye) istemesi, soru sorması, bazı açıklamalar yapması vs.), irticalen (doğmaca) şiir söyleme ve kullanılan dilin halk dili olması gibi unsurlar tüm Türk Dünyası'nda yaşayan âşıklık geleneğinin değişmez vasıfları olmuştur.

Âşık edebiyatı günümüzde kendini yaratan ve yaşatan birçok sebep ortadan kalktığı halde varlığını çağın şartları doğrultusunda sürdürmektedir. Günümüz âşıklarından olan Birfâni de çağın şartları içerisinde bu geleneği sürdürmeye çalışanlardan biridir.

Rüyasında gördüğü bir olay üzerine halk şiirine yönelen, mahlas kullanan, saz çalan, dedim – dedi ve leb-değmez tarzlarında şiirleri olan, Sefil Selimî gibi usta bir âşıktan feyiz alan Birfâni, âşıklık geleneğini her yönüyle sürdüren âşıklarımızdandır. Bu gelenek içinde Birfâni'nin yerini şu şekilde inceleyebiliriz:

1.3.1. Usta – Çırak Geleneği

Âşıklık yalnızca çalıp söylemeye dayanmayan bir usta tarafından öğretilmesi gereken bir iştir. Anadolu’da oluşan eski esnaf teşkilatlarında olduğu gibi âşıklıkta da çırak yetiştirmek gelenek halini almıştır. Bir kişinin âşık olarak nitelenebilmesi için yüzyıllar boyunca gelişen geleneğe uyması gerekir.

Pir elinden bade içip badeyi güç kaynağı olarak görenlerin dışındaki diğer âşıklar, ustasının dizi dibinde dil ve tel eğitiminden geçerek usta - çırak geleneğine göre yetişirler (Yardımcı, 1998: 110).

Âşıklık geleneğinde önemli bir yere sahip olan usta – çırak ilişkisinde usta âşık, saza ve şiire meraklı bir genci yanına çırak olarak alıp yanında gezdirir. Çırak sazın sırlarını, söz, makam, ayak verme ve atışmayı ustasının yanında öğrenir. Ayrıca usta çırağına âşıklık sanatının inceliklerini, iyi saz çalmayı, irticalen şiir söylemeyi de öğretir. Ustası öldükten sonra çırak meclislerde, sohbetlerde ustasının şiirleriyle söze başlar ve adını yaşatarak ona olan vefa borcunu ödemeye çalışır.

Anadolu’da âşıklık geleneğiyle birlikte usta – çırak ilişkisi de yüzyıllar boyunca varlığını korumuştur. Geleneğin altın çağını yaşadığı 17. yüzyıldan itibaren Malatyalı âşıklara rastlarız. Usta - çırak ilişkisinin en canlı biçimde yaşatıldığı şehirlerden biri de Malatya’dır. Türk halk şiirinin usta âşıklarından olan Ruhsatî’nin ustası da Malatyalı Kusurî’dir.

Anadolu’da usta – çırak ilişkisine göre yetişen âşıklardan bazıları şunlardır:

<u>Usta</u>	<u>Çırak</u>
Cesimî	İrşadî
Erzurumlu Emrah	Tokatlı Nuri
Kusurî	Ruhsatî
Meslekî	Noksanî
Muhibbî	Âşık Şamilî
Ruhsatî	Meslekî, Minhacî
Sümmanî	Nihanî
Tokatlı Nuri	Zileli Ceyhunî

Birçok şehirde olduğu gibi Malatyalı âşıklarda da usta – çırak ilişkisi görülmektedir. Malatya’da bu geleneği yaşatan âşıkları şu şekilde belirtmek mümkündür:

Usta

Ali Gürbüz
 Âşık Ali İzzet
 Âşık Baboğ
 Âşık Balı
 Âşık Ferrahî
 Âşık Hasan Hüseyin
 Âşık Hüseyin Noksanî
 Âşık Mutsuz
 Âşık Safine
 Âşık Saltan
 Beyanî
 Birfâni
 Cansever
 Derviş Muhammed
 Fakirî
 Feryadî
 Gürünlü Gülhanî
 Kemterî
 Kusurî
 Mamaşlı Kurt Veli Dede
 Meftunî
 Mustafa Güleç
 Nihanî
 Özlemî
 Sefil Selimî

Çırak

Süleyman Gürbüz, Mehmet Gürbüz
 Muharrem Yazıcıoğlu
 Esirî
 Sevim Emir (Karagünlü)
 Âşık Saltan
 Meftunî
 Murtaza Şirin
 Âşık Mutlu
 Sefil Âşık
 Veli Dilekçi
 Osman Atıcı
 Engin Uğurlu, Sevim Emir
 Cafer Topal
 Âşıkî, Şah Sultan, Âşık Hıdır Baba
 Âşık Hasan
 Nihanî
 Mahsubî
 Kul Sevindik
 Ruhsatî
 Kul Alpay
 Muharrem Akıncı
 Beyanî
 Penahî
 Mahmut Kurukafa, Mehmet Sönmez
 Âşık Kadimî

Geçmişteki usta – çırak ilişkisini günümüz âşıklarında görmemiz imkânsızdır. Günümüzde âşıklığa hevesli gençler usta âşıkların üslubunu beğenerek, şiirlerini örnek

alarak ve onlarla görüşerek çıraklık geleneğini günümüz şartları doğrultusunda yaşatmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında Âşık Birfâni’de usta – çırak ilişkisinin olduğunu görüyoruz. Günümüzde âşıklar bir usta âşığa kapılanmadıkları halde bazı âşıkları usta kabul ederler. Bu ustalık âşıkların etkilenip örnek aldıkları usta âşıklar anlamındadır. Birfâni de ağabeyi Âşık Mutsuz’u örnek aldığını, Sefil Selimî’ye hayran olduğunu ve Âşık Cansever’den ışık aldığını söylemektedir. Âşığımız, bu üç değerli âşığı kendisinin ustası olarak kabul eder.

Malatya’da yazdığı gazete yazılarıyla, yaptığı radyo ve televizyon programlarıyla kültür elçiliği yapan Birfâni, Malatyalı âşıklar arasında usta – çırak ilişkisinin olmadığını görmüş ve bu eksikliği giderebilmek için televizyon programlarına çağın ünlü âşıklarından Şarkışlalı Âşık Sefil Selimî’yi ve çıraklarını birçok kez davet etmiştir. Birfâni bu programlarıyla âşıklık geleneğinde önemli bir yeri olan usta – çırak ilişkisini canlandırmaya çalışmıştır.

Gazetede yazılarında usta âşıkları bir bir tanıtan, şiiirlerinden örnekler sunan Birfâni, “doğa sözcüleri” dediği usta âşıklardan Fehmi Gür, Esirî, Niyaz-i Mısrî, Kusurî, Âşık Ali Balı, Sadık Baba, Derviş Muhammed, Pervane, Âşıkî, Âşık Cansever ve Âşık Mutsuz’u çeşitli yönleriyle okuyucularına tanıtmıştır.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı gibi Birfâni’de, Malatyalı diğer âşıklarda olduğu gibi geçmişteki usta – çırak ilişkisi yoktur. Ancak günümüzde farklı bir şekil alan bu gelenek, bazı âşıkların üslubunu beğenip onları örnek almak şeklinde yaşatılmaktadır. Günümüz şartları doğrultusunda değerlendirildiğinde, ağabeyi Âşık Mutsuz, Âşık Cansever ve çağın usta âşıklarından Sefil Selimî ile sık sık görüşen ve onları örnek alan Birfâni’de usta – çırak ilişkisi görülür.

1.3.2. Rüya Sonrası Âşık Olma (Bade İçme)

Rüya sonrası âşık olma, âşıklık geleneğinde sık karşılaşılan motiflerden biridir. Âşıklık geleneğinde sade bir kişilikten sanatçı kişiliğine geçişte rüya motifinin önemli bir rolü ve fonksiyonu vardır.

Âşık edebiyatının temsilcileri için rüya motifi bir hareket ve başlangıç noktasıdır. Âşıkların gerçek hayat hikâyeleri incelendiğinde rüya görene kadar belli bir süre ya bir usta âşığın yanında çıraklık yaptıkları ya da âşık fasıllarının sık sık yapıldığı yerlerde yetiştikleri görülür (Günay, 1992: 110).

Âşıklık geleneğinde rüya nedeniyle âşık olma oldukça yaygındır. Bazı âşıklar gelenek gereği gördükleri rüyaları anlatmazlar. Rüyalarını hatırlamadıklarını dile getiren âşıklar olduğu gibi, her gece rüyasında saz çaldığını veya pir elinden dolu içtiğini söyleyen âşıklar da vardır (Artun, 2001: 67).

Âşıkların bade içmeleri farklı şekillerde gerçekleşir. Kimi âşıklar rüyasında sıvı bir madde içip âşıklığa başlarken, kimi bir şey yiyerek âşık olmuş, kimi de rüyasında bir din büyüünü görerek badeli âşık olmuştur. Rüyasında bir sıvı içerek badeli âşık olanlar arasında Âşık Feymanî, Âşık Kara Mehmet, Köroğlu, Murat Çobanoğlu ve Şeref Taşhova gibi isimler vardır. Rüyasında şerbet içenler arasında Âşık Efkârî, Âşık Müdamî ve Şarkışlalı Âşık Talibî gibi isimler görülür. Âşık Ömer, rüyasında eline saz verilmesiyle âşık olurken, Âşık Noksanî ise rüyasında pir ya da Hızır'ı görerek âşıklığa başlar.

Malatyalı âşıklar arasında rüya sonrası âşık olma, bade içme olayına rastlanır. Malatyalı âşıklardan olan Hızır Koluvaçık da badeli âşıklardan olduğunu şöyle dile getirir:

Dostun sevdasına düştüm düşeli
Her geçen günlerin bayram dediler
Dost elinden dolu içip coşalı
Gönül sevdiğine hayran dediler (Koluvaçık, 1985: 10)

Birfânî gibi Malatya'nın Hekimhan ilçesinden olan Âşık Esirî'nin badeli âşıklardan olduğunu aşağıdaki mısralardan anlıyoruz:

Erenler yaktı çıramız
Çok şükür Ruşen olduk
Âşıklıkta bu töremiz
İçtik bâde sultan olduk (Yardımcı, 2000: 52)

Malatyalı âşıklardan Murtaza Aksüt'ün âşıklığa başlamasında babasının gördüğü bir rüya etkili olmuştur. Âşığımızın babası rüyasında Sadık Baba'yı görür. Sadık Baba: “*Oğlun Murtaza'ya kırk derece âşıklık verdim.*” der (Kavruk – Özer, 2006: 26).

Âşıklık geleneğinde önemli bir unsur olan rüya motifine Birfânî'de de rastlanır. Âşık Birfânî 1967 yılında gördüğü bir rüyadan çok etkilenir. O, rüyasında gördüklerini şöyle anlatır: “*Bulunduğum yerin Hekimhan'a göre kuzeydoğularında, ulu bir caminin*

oluğundan üç niyetle üç avuç su içtim. Bu üç dilekten biri âşıklıktı, ancak diğerlerini tam olarak hatırlayamıyorum.” Birfâni bu rüyayı gördüğü yıl ortaokulu bitirmiştir.

Âşığımızın o dönemde okuduğu: Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Leyla ile Mecnun hikâyelerinin yanısıra; Karacaoğlu, Köroğlu, Dadaloğlu gibi âşıklarımızın hayat hikâyelerinin bu rüyayı görmesinde etkileri olabilir. “*Köroğlu gibi üç avuç köpüklü sudan içebilsem.*” diye düşünmüş olabileceğini dile getiren Birfâni, bu hayallerinin rüya şeklinde kendisine yansımış olabileceğini dile getirmektedir. Gördüğü bu rüyanın etkisinde kalan Birfâni, bu olaydan yıllarca sonra yazdığı “17 Yaşımda” adlı şiirinde âşıklığa başlamasını sağlayan olayın gördüğü rüya olduğunu dile getirir:

Dostlar ben de bir sınavdan
Geçtim onyediyi yaşımda
Yaprağıma âşıklığa
Açtım onyediyi yaşımda (16 / 1)

Birfâni, 1981 yılında Kültür Bakanlığı’nın yaptığı bir anketteki “Badeli âşık mısınız?” sorusuna karşılık, yukarıda anlattığımız olayı yazmış; Kültür Bakanlığı da **Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi**’nde, Birfâni’den “badeli âşıktır” diye bahsetmiştir. (Özhan vd. 1992: 255)

Daha önce de şiirler söyleyen âşığımız bu rüya üzerine geleneksel halk şiiri tarzına yönelerek bu tarzda çalıp söylemeye başlamıştır. Birfâni’de zaten var olan şiir söyleme yeteneği gördüğü rüyadan sonra çizgisini değiştirmiş, gelişmiş ve belli bir olgunluğa erişmiştir. Şiirlerindeki güç, söyleyiş ve estetik Birfâni’nin badeli âşıklarımızdan olduğunu gösterir.

1.3.3. Saz Çalma

Âşıklar, düz koşmayla şiir söylemeyi “dilden söylemek”, saz eşliğinde şiir söylemeyi ise “telden söylemek” şeklinde ifade etmişlerdir. Bu açıklamalar âşıklık geleneğinde sazın ne kadar önemli olduğunu göstermeye yetmektedir.

Türk edebiyatının en önemli eserlerinden olan **Dede Korkut Hikâyeleri**’nin tamamında yer alan Dede Korkut, aynı zamanda ozandır. Her hikâyenin sonunda yapılan şenliklerde kopuz çalıp destanlar söyler. Bu hikâyelerden biri olan **Kam Büre Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi** ozanın kopuz çaldığı şöyle ifade edilir: “Dedem Korkut

gelüben şadılık çaldı, boy boyladı soy soyladı.” (Ergin, 1994: 153) **Tepegöz Hikâye**’sinde de “şadılık çalmak” olarak ifade edilen kopuz çalmaya şöyle yer verilir: “Dedem Korkut gelüben şadılık çaldı, gazi erenler başına ne geldüğün aydı virdi.” (Ergin, 1994: 215)

Fuat Köprülü, âşıklık geleneğinde saz çalamayan âşığın düşünilemeyeceğini ifade eder (Köprülü, 2004: 171). Erman Artun ise, âşıkların ürünlerinin müzikle şiirin birleşimi olduğunu söyler (Artun, 2001: 66).

Birçok yörede olduğu gibi Malatyalı âşıklar da saza önem verip sazı ilham veren bir alet olarak görmüşlerdir. Bu yörede ‘damura’ denilen ve yaygın olarak kullanılan bağlama cinsinden bir saz türünün yanında ‘cürâ’ denilen saz da kullanılmaktadır. Diğer yörelerde olduğu gibi Malatyalı âşıklar da şiirlerini saz eşliğinde dile getirmişler ve sazsız âşığı pek önemsememişlerdir. Bîrfânî de Malatyalı âşıkların bu düşüncelerini şiirlerine şöyle yansıtmıştır:

Yine bozuk sazımızın düzeni
El dinlemez saz çalmayan ozanı
Gören kaçır dert sırtlayıp gezeni
Nasıl etsek nere gitsek ey olur (239 / 2)

Bîrfânî, saz çalmaya 1967 yılında başlamıştır. Ağabeyi Yılmaz Özer, 13 Mayıs 1967’de cezaevine düşmüş, Bîrfânî ise aynı yılın eylül ayında Sivas İlköğretmen Okulu’na başlamıştır. Mayıs ayından eylül ayına kadar olan dönemde ağabeyinin özlemiyle yanıp tutuşmuş ve uykusunda sürekli saz sayıklamıştır. Bir gün uyandığında yanı başında saz olduğunu görmüş, babasının aldığı bu sazı dertlerini paylaşabileceği bir dost gibi görmüştür.

Saz çalmaya kendi kendine çalışarak başlayan Bîrfânî, daha sonra cezaevindeki ağabeyini her ziyaretine sazıyla gitmiş ve ondan saz dersleri almıştır. Bu gidiş gelişlerden sonra sazın perdelerini ve saza düzen vermeyi de öğrenmiştir. Âşık Bîrfânî, bunun dışında herhangi bir saz eğitimi almamıştır ve o günden bugüne kadar saz çalmaya devam etmiştir. Saz çalma yeteneğine sahip olan Bîrfânî, bazı şiirlerini saz eşliğinde dile getirir.

Bîrfânî’nin bazı eserlerini kendisi, bazı eserlerini ağabeyi Âşık Mutsuz, bazı eserlerini ise başka âşıklar ve bestekârlar bestelemişlerdir. Kısa kol bağlama çalan âşığımız, şiirlerinde sazından da bahseder. “Dertli Sazım” adlı şiirinde tek dostunun sazı olduğunu şu mısralarla dile getirir:

Dertlerim var katar katar
 Düşsem elimden kim tutar
 Senden başka dostum mu var
 Dertli sazım gönül sazım (76 / 2)

Birfâni başka bir şiirinde ise sazı niçin çaldığını çok güzel bir şekilde açıklar:

Dertlerin alayı sardı bedeni
 Garip bencileyin söyletir beni
 Bir kırık saz ile şurda BİRFÂNİ
 Gönلünü eğlemiş ondan çalarım (177 / 4)

Âşıklık geleneğinde önemli unsurlardan biri olan saz çalma, âşıkların önemli niteliklerinden biridir. Âşık Birfâni, gelenekte önemli bir yeri olan saz çalma yeteneğine sahiptir.

1.3.4. Mahlas Alma

Mahlas kelimesinin sözlük anlamı “kurtulacak yer”dir. Mahlas kelimesi saflık, halislik, gönül temizliği anlamlarına da gelmektedir. Âşıklık geleneğinde mahlas kelimesinin yerine ‘tapşırma’ da kullanılmaktadır. Tapşırma, ‘kendini tanıtmak’ anlamına gelir ve şiirin son dördlüğünde yer alır (Kaya, 1994: 83).

Mahlas, divan edebiyatında ve âşık edebiyatında sanatçının benimsediği ve adının yerine kullandığı takma adıdır. Âşıklık geleneğinde mahlas kullanma geleneğe bağlı bir kuraldır. Mahlaslar genellikle usta âşıklar tarafından verilir ve zamanla âşığın asıl adını unutturur. Günümüzde âşıklık geleneği zayıfladığı için âşıklar mahlaslarını kendileri seçmektedirler. Bazı âşıklar mahlaslarını bir rüya sonucu aldıklarını söylemişler, bazıları soyadlarını mahlas olarak kullanmışlardır (Artun, 2001: 65). Bazı şairler yaşayışına ve sanatına uygun olarak kendi seçtiği herhangi bir ismi mahlas olarak kullanır. Nevzat Topal kendisine Cansever mahlasını uygun görürken, Metin Özer’in ise Birfâni mahlasını seçmiştir (Yardımcı, 1998: 120).

Malatyalı âşıklar geleneğe uygun bir şekilde mahlas kullanarak sanatlarını icra ederler. Âşıklar genellikle bir adın sonuna nisbet î’sini ekleyerek mahlas alırlar. Bunun yanında usta bir âşığın veya bir pirin verdiği adı da mahlas olarak kullanan âşıklar da vardır.

Âşık Boranî mahlasını kendi köyü olan Boran’dan almıştır. Malatyalı başka bir âşık olan Cafer Baba da çok fakir olduğu için Fakirî mahlasını kullanmıştır. Mahsubî’ye

mahlasını ustası Gülhanî vermiştir. Esirî ise Hacı Bektaş’a Feyzullah Çelebi’yi ziyarete gittiğinde sazını ve sözünü dinleyen Çelebi’nin: “*Söyle Esirî’m hayranım sözlerine*” demesi üzerine Esirî mahlasını kullanmıştır.

Âşıklık geleneğinde âşıklar genellikle tek mahlas kullanırlar. Âşığın birden fazla mahlas kullanması sık görülen bir durum değildir. 19. yüzyıl şairlerinden Dertli ilk şiirlerinde Lütîf mahlasını kullanırken daha sonraki şiirlerinde Dertli mahlasını kullanmıştır.

Âşıklık geleneğinin güçlü olduğu Malatya yöresinde yetişen ve asıl adı Metin Özer olan Birfânî, âşıklık geleneğine bağlı kalarak mahlas kullanmıştır. Âşığımızın şiirleri incelendiğinde birkaç mahlas kullandığı görülür. Şiirlerinde “Metin”, “Metinî”, “Hitabî” ve “Birfânî” mahlaslarını kullanan âşığımız, bazı şiirlerinde soyadının başına bazı sıfatlar ekleyerek mahlas kullanmıştır. Birfânî, ilk şiirlerinde daha çok ‘Metin’ ya da ‘Metinî’ mahlaslarını kullanır:

METİN’im döktüğüm yaşlar	(24 / 5: 3)
METİN olup da yazana..	(40 / 3: 2)
METİNÎ’yim bu da yeter	(39 / 4: 1)
Der METİNÎ gönül varım	(78 / 3: 1)

Âşığımız, 1983 yılından 1990 yılına kadar yazdığı şiirlerinde “Hitabî” mahlasını kullanmıştır. 1987 yılında kaydolduğu Ankara Halk Ozanları Kültür Derneği’den aldığı üyelik kartında da bu mahlas vardır. Gazete yazılarında da bazen yolda rastladığını söylediği Hitabî’nin dilinden duygularını dile getirir. İncelediğimiz şiirlerinden birinde de bu mahlası kullanmıştır:

HİTABÎ’yim yok da dilin kirası	(160 / 4: 1)
--------------------------------	--------------

Metin Özer, sık sık buluştuğu yakın dostu Mehmet Yardımcı’nın, bazı şiirlerinde ayrı ayrı da olsa geçen “bir fânî” sözcüğünden hareketle: “*Şiirlerinde sık sık bir fâniyim diyorsun da bunu niye mahlas olarak kullanmıyorsun?*” demesi üzerine Birfânî mahlasını kullanmaya başlar. Ancak “17 Yaşımda” adlı şiirinde bu mahlası alış sebebini farklı bir şekilde açıklar:

Rüyamda bir pir-i fânî,
 Deyince ‘Her can bir fânî’
 Ben de mahlası BİRFÂNÎ
 Seçtim onyedî yaşîmda. (16 / 4)

İncelemeye tabi tuttuğumuz şiirlerinin çoğunda Bîrfânî’nin âşıklık geleneğine bağlı kalarak mahlas kullandığını gördük. Âşığımız incelediğimiz 300 şiirinden birer dörtlük halinde yazdığı 23 şiirinde ve “Sayan Olmadı”, “Şarkı”, “Var Yok”, “Hırsız Bey” adlı şiirlerinde mahlas kullanmamıştır.

Âşığımız 24, 40, 46, 47, 120, 190, 241 ve 274 numaralı şiirlerini ‘Metin’ mahlasıyla; 39 ve 78 numaralı şiirlerini ise ‘Metinî’ mahlasıyla söylemiştir.

Âşıklık geleneğinde önemli bir yeri olan leb-değmez tarzında şiirler de yazan Bîrfânî, bu tarzda yazdığı “Seher Yeli” ve “Cayarsın Gönül” adlı şiirlerinde (B,P,M,V,F) seslerini kullanmamak için “Güzelyurtlu Özer” ve “Âşık Özer” mahlaslarını kullanır:

Güzelyurtlu Özer sözünü derle (231 / 4: 1)
 Gün gelir atarsın ÂŞIK ÖZER’i (172 / 5: 1)

Âşıklık geleneğine bağlı kalarak çoğu şiirlerinde mahlas kullanan Bîrfânî, “Bırak” adlı şiirini “Metin Özer” mahlasıyla söylemiştir. “Önce Kendimi Tanısam”, “75. Yıl İçin”, “Hallarım Benim” ve “Alasın Sesimi” adlı şiirlerinde ise “Metin” ve “Bîrfânî” mahlaslarını bir arada kullanmıştır. Âşığımız bu iki mahlası bir arada kullanarak düşüncelerini daha kuvvetli bir şekilde dile getirmiştir. Bu şiirlerden yaptığımız alıntılar şöyle sıralayabiliriz:

METİN miyim, BİRFÂNÎ mi (68 / 7: 3)
 Bu yurdun âşığı BİRFÂNÎ METİN (140 / 8: 1)
 METİN BİRFÂNÎ’yim aman dost aman (186 / 6: 1)
 BİRFÂNÎ eyleyip geçtim METİN’i (237 / 4: 2)

İncelediğimiz şiirlerinden yukarıda sıraladığımızın dışında kalan 255 şiirinde ‘Bîrfânî’ mahlasını kullanmıştır.

Âşıklar arasında “Mahlassız şiir kulpsuz testiye benzer” diye bir söz vardır. Nasıl testi kulpsuz olmazsa âşık da mahlassız olmaz. (Yardımcı, 1998: 120) Âşıklık geleneğinde çok önemli bir yeri olan mahlas kullanma geleneğini günümüzde en güzel şekilde yaşatan âşıklardan biri de Birfâni’dir. Mahlasındaki derin anlamı şiirlerine nakış nakış işleyen âşığımız, âşıklık geleneğinin olmazsa olmazlarından olan mahlas kullanma geleneğine bağlı kalmış ve birçok mahlası başarıyla kullanmıştır.

1.3.5. İrticalen Söyleme

İrtical, kâğıt kalem kullanmadan gönlünden geçenleri söylemek anlamına gelir. Âşıklık geleneğinde irticalen söyleme önemli unsurlardandır. Çoğu âşık, herhangi bir konu üzerine kafiye ile bir manzume söyleme yeteneğine sahiptir. Bu da âşıklardaki sanat gücünü göstermesi açısından önemlidir.

Herhangi bir konuda, herhangi bir kafiye ile şiir söyleyebilmeleri ve doğaçtan atışma yapabilme yeteneğine sahip olmaları âşıkların başlıca övünme kaynağıdır (Yardımcı, 1998: 115). Halk şairleri için irticalen şiir söylemek çoğu zaman doğal bir olay sayılmıştır. Âşıklar bu özelliklerinden dolayı Divan şairlerinden üstün olduklarını savunmuşlardır.

Geleneğe sıkı sıkıya bağlı olan âşığımız, şiirden anlamayan insanların şair geçinip kitap şiir kitabı bastırmalarına dayanamaz. Birfâni, bu tip şairlere duyduğu tepkiyi dile getirmek için kısa bir süre içinde 70 şiir yazar. 30 Haziran 2003 tarihinde arkadaşları Halil Yazgan ve Âşık Cansever ile birlikte Cengiz Topel Üçgen Park’ta otururken yazdığı bu şiirler eleştiri ağırlıklıdır. Birfâni’nin Üçgen Park’ta yazdığı şiirlerden biri de “Nola ki” adlı şiiridir. Bu şiirin ilk dördlüğü şu şekildedir:

Yine aldım gönülü
Gezdim işte nola ki!
Hem bülbülü hem gülü
Üzdüm işte nola ki! (Burfâni’nin arşivinden)

Her biri 3 ile 6 dakika süren 70 şiiri art arda söylemesi ve bu şiirlerinde bile sanat gücünün olması Burfâni’nin güçlü bir âşık olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Bu kadar kısa sürede 70 şiir yazması onun irtical yapabileceğini gösterir.

İrticalen söyleme açısından Malatya’da uygun ortam bulamayan âşığımız, istendiğinde irticalen şiir söyleme yeteneğine sahiptir.

1.3.6. Deyişme (Atışma)

Âşıklık geleneğinde atışmalar çok önemli bir yere sahiptir. Âşıklıkta ilk iş ruh dünyasındaki değişikliği saza döküp topluluğa saz ile sunmaktır. İkinci iş ise âşığın tanınmış bir âşıkla karşılaşması ve onu yenmesidir.

Türkiye’de âşıklık geleneğinde belli yörelerde “karşılama”, “deyişme”, “atışma” veya “karşıberi” gibi adlar altında toplanan sistemli deyişmeler; en az iki âşığın dinleyici huzurunda veya herhangi bir yerde karşı karşıya gelerek, birbirlerini sazda ve sözde belli prensipler içinde denemeleri esasına dayanmaktadır (Günay, 1993: 47). (Bali,1975:7432).

Âşık Bîrfânî’nin bazı şiirleri, âşıklık geleneğinde deyişme olarak adlandırılan tarzda söylenmiştir. Âşığımızın, Cumhuriyet’in 75. yılı kutlamalarında İnönü Kapalı Spor Salonu’nda Âşık Mutsuz ile birlikte karşılıklı söylediği “75. Yıl İçin” adlı şiir deyişme türünde değerlendirilebilir:

Mutsuz:

Şöyle bir bakalım neler kazandık
Ne erdemler bulduk Cumhuriyetle
Devrimlerle çağdaşlığa uzandık
Yüce ulus olduk Cumhuriyetle

Bîrfânî:

Kemâl Atatürk’ün çizdiği yolda
Bugünlere geldik Cumhuriyetle
Mutlu gururluyuz 75 yılda
Meydanlara dolduk Cumhuriyetle (140 / 1, 2)

Bîrfânî’nin 27 Mart 2002 tarihinde Malatya Güneş Tv’de kendisinin hazırladığı “Dost Diye Diye” adlı programda Âşık Cansever ve Âşık Kul Bahrî deyişmesi şu şekilde başlamaktadır:

Can dostum Cansever, sevgili Bahri,
Bir sofraya kuralım dost diye diye!
Sevgiye boyansın gönüller şehri
Tadına erelim dost diye diye! (144 / 1)

Âşıkların birbirlerinin bilgi ve sanatlarını ölçtüğü deyişmelere Birfâni'de de rastlanır. Onun deyişmelerinde daha çok övgü ve hoşgörü vardır.

1.3.7. Tarih Bildirme

Âşıklar; kıtlık, yangın, sel felaketleri, salgın hastalık, önemli savaşlar vb. gibi toplumu yakından ilgilendiren sosyal hayatla ilgili olayları ya da kendi hayatlarındaki önemli anları tarih belirterek şiirlerine aktarmışlardır.

XV. yüzyıldan itibaren Divan edebiyatında Arap harflerinin her birine sayısal değerler verilerek EBCED hesabı denilen bir yöntemle tarih saptama işlemine tarih düşürme denir. Tarih düşürme Divan edebiyatının etkisiyle Âşık edebiyatında da kullanılmaya başlanmış ve zamanla bir gelenek halini almıştır (Yardımcı, 1998: 182). Âşıklar şiirlerinde tarih bildirmeyi EBCED hesabı ile yapmayıp doğrudan doğruya ilgili tarihi söylemişlerdir.

Âşıkların şiirlerinde yer alan tarihlerden yola çıkan halk edebiyatı araştırmacıları, bunlardan hareketle âşıkların doğum yıllarını ve bazı önemli olayların zamanını öğrenmişlerdir. Âşıkların bir kısmı hicri takvime göre tarih bildirirken diğer bir kısmı miladi takvime göre tarih bildirmiştir. Aşağıdaki dörtlükte hicri 1055 miladi 1645 tarihinde Girit'in alındığı kaydedilmektedir:

*Garip Âşık bunu böyle der idi
Kalmayıp düşmanın bağı eridi
Bin elli beşinde aldık Girid'i
Gayet mübarektir hal padişahım* (Yardımcı, 1998: 183)

Âşıklar arasında tarih bildirme geleneği geçmişten günümüze kadar varlığını korumuştur. Malatyalı âşıklar da birçok önemli olaya şiirlerinde yer vererek bu geleneği yaşatmışlardır. Esirî, bazı şiirlerinde tarih bildirerek gelecek kuşaklara mısralarını tarihî bir belge gibi aktarmıştır. Esirî, aşağıdaki mısralarda 1875'teki kış mevsimini şöyle anlatmıştır:

*Sene bin iki yüz doksan bir tarih
Hem dasitan olsun hem bir tevarih
Ne şiddetten gayri candan bu zarih
Kerem edip ihsan eyle ağ yeli* (Kazancı-Yardımcı, 1993: 128)

Kul Sevindik ise aşağıdaki mısralarda doğum tarihini bize şu şekilde aktarmaktadır:

*Sene bin iki yüz yigirmi dört oldu tamam
Gelse gerektir âhir Mehdi-i sahip-zaman (Kazancı-Yardımcı, 1993:
101)*

Birfâni, milletimizi derinden etkileyen deprem olayını ve kendi hayatındaki önemli anları tarih bildirerek şiirlerine aktarır. Âşığımız, daha çok hayatını derinden etkileyen olayları tarih bildirerek mısralara aktarmıştır. Bazen gençlik döneminin geçtiğini bildirmek, bazen yazdığı mektubun tarihini bildirmek, bazen de toplumu derinden etkileyen bir olayın kendisinde bıraktığı izleri aktarmak için bu gelenekten faydalanmıştır. “İki Bine Beş Kaldı” şiirinde yaşının kırk beş olduğunu söyleyerek 1950 yılında doğduğunu ima eder:

*İki avucumda keçeşmiş başım
Önümden kaçıyor ekmeğim aşım
Daha da mı durulmayım gardaşım
Yaşım kırk beş iki bine beş kaldı (147 / 2)*

“Mektup” adlı şiirinde ise tarihi gün, ay ve yıl olarak tam anlamıyla mısralarına kaydettiğini görüyoruz. Bu şiirde tarihe şöyle yer verir:

*Hatam çoktur hoş gör, âşıklık hali,
Hoşçakal sevgiyle güzel sevdalı..
Bugün 13 Temmuz, günlerden salı,
Dokuz yüz yetmiş beş yıl emmimoğlu.. (251 / 93)*

17 Ağustos 1999 Marmara Depremi’nden duyduğu üzüntüyü dile getirirken tam anlamıyla bir tarih vermese de iki binli yıllara adım atacağımız sırada yaşanan bu acı olaydan çok etkilendiğini dile getirir:

*Şad olmam yurdumda acılar varken,
Canlar gitti kan uykuda yatarken,
İkibin yılına adım atarken
Ağladım, bu sabah yine ağladım,
Sakarya’nın talihine ağladım. (297 / 2)*

Birfâni insanın öncelikle kendi kusurlarını araştırmasını gerektiğini söylediği bir şiirinde yaşının kırk, yılın 1990 olduğunu şu şekilde ifade eder:

Topla ey BİRFÂNÎ kendini tanı
Yaş kırk oldu sene buldu doksanı
El saysın eldeki türlü noksanı
Ben kendi kusurum göreydim yeter (Birfâni'nin arşivinden)

Âşıkların tarih bildirmelerinde herhangi bir konu sınırlaması yoktur. Ancak genellikle önemli olayların tarihleri âşık şiirlerinde yer alır. Yukarıdaki bölümlerde görüldüğü gibi Birfâni âşıklık geleneğinde önemli bir yeri olan tarih bildirme geleneğine şiirlerinde yer vermiştir. Birfâni de diğer âşıklar gibi hem kendisini etkileyen olayları hem de toplumu derinden sarsan olayları tarih bildirerek aktarmıştır.

1.3.8. Nazire Söyleme

Divan edebiyatına ait bir gelenek olan nazire söyleme âşıklar tarafından da benimsenmiş ve gelenek halini almıştır. Nazirede aynı kafiye ve ölçüde benzer biçimde şiirler söylenir. Nazire için bir eseri bazı kurallar gözeterek ustalıkla taklit etmek şeklinde bir tanımda yapılabilir. Nazire yapma işine *tanzir* denir.

Arguvan'da doğan ve Derviş Muhammed'in yanında yetişen, ondan tarikat bilgilerinin yanında saz ve söz öğrenen Âşıkî'nin:

Canan bizi aşk oduna
Yaka geldi yaka gider
Boynumuza zülfü bendin
Taka geldi taka gider

dörtlüğü ile başlayan şiiri Yunus Emre'nin:

Aşkın odu ciğerimi
Yaka geldi yaka gider
Garip başım bu sevdayı
Çeke geldi çeke gider

şiirine naziredir (Yardımcı, 1997: 279).

Bazı Malatyalı âşıklarda gördüğümüz nazire söyleme geleneğine Birfâni'de rastlanmaz. 1967 yılına kadar birçok âşığın, birçok şairin şiirlerini okuyan ve onların

tarzında şiirler söyleyen Birfâni, daha sonraki dönemde hiçbir âşığın şiirini okumamıştır. Bunun sebebi diğer âşıklardan etkilenmek istememesidir. Birfâni bugün hâlâ kendisine hediye edilen şiir kitaplarını bile kendi deyimiyle taklitçiliğe düşmemek için okumamaktadır.

Nazire söylemeye ‘benzek’ diyen Birfâni’nin “Deli Gönlüm Oy” adlı şiiri, ağabeyi Âşık Mutsuz’un “Sevdalı Gönül” adlı şiirine nazire olabilir. Bu iki şiir kullanılan ayak yönüyle ve gönlün yerilmesi yönüyle birbirine benzer. Âşık Mutsuz, “Sevdalı Gönül” adlı şiirinin ilk dördlüğünde kendi gönlüne sitem eder:

Bıktım usandım ben senin elinden
Nerelere gidem oy deli gönül
Ne acılar çektim tatlı dilinden
Akılsız fikirsiz toy deli gönül

Birfâni de aşağıdaki mısralarda çektiği sıkıntıların sorumlusu olarak gönlünü görür:

Aldırmam dar gününe yaşıma
Oy benim deli divane gönlüm oy
Dert üstüne dertler sardın başıma
Oy benim deli divane gönlüm oy (254 / 1)

Âşığımızın şiirlerinden sadece birinde nazire sayabileceğimiz bazı benzerliklere vardır. Âşıklar tarafından benimsenen nazire söyleme geleneğine Birfâni’de rastlanmaz. Zaten kendisi de başka âşıklardan etkilenmemek için onların şiirlerini okumamış ve özgün şiirler ortaya koymaya çalışmıştır.

1.3.9. Askı Geleneği (Muamma)

Gelenekte aranan âşıklık kurallarından biri de muamma söylemektir. Âşığın muamma söylemesi onun ustalığını göstermesi bakımından önemlidir. Âşıklık geleneğinde, muammaya özel bir önem verilmiştir. Âşıklara göre muamma düzenlemek veya muamma çözmek zekâ ve bilgi gerektirir. Sazı elinde şehir şehir dolaşan usta âşıklar önceden hazırladıkları muammayı uğradıkları yerlerde kahvelerin uygun yerlerine asıp cevap istemişlerdir.

Malatyalı âşıklar arasında geçmiş yüzyıllarda görülen bu gelenek günümüzde varlığını koruyamamıştır. Âşıklık geleneğinde önemli bir yeri olan Kusurî’de muamma geleneğine rastlıyoruz. 18. yüzyıl saz şairlerinden olan Kusurî, divan edebiyatı geleneğine bağlı şiirler vermekle beraber asıl ustalığını halk şiirinde koşma, türkü, varsağı ve muammalarıyla göstermiştir (Kavruk-Özer, 2006: 458).

Erzurum, Kars, Zile, Konya, Karaman ve İstanbul gibi şehirlerde 19. yüzyılda görülen âşık kahveleri âşıkların şiirlerini paylaştıkları ve sanatlarını icra ettikleri yerlerdi. Âşıklar belli zamanlarda buralarda toplanıp, saz eşliğinde şiirler söyleyip ustalıklarını gösterirlerdi (Yardımcı, 1998: 106).

Malatya’da âşık kahveleri olmadığı için âşıklık geleneğinde önemli yeri olan bazı geleneklerin doğup yaşaması için uygun ortamlar oluşmamıştır. Muamma düzenleme geleneğini uygun şartlar oluşmadığı için Malatyalı âşıklar arasında görülmez. Bundan dolayı Birfânî’de de muamma düzenleme ve çözme geleneğine rastlanmaz.

1.3.10. Leb – Değmez (Dudak Değmez)

Leb – değmez, âşıkların ustalıklarını sergilemek için başvurdukları bir tür söz ustalığıdır. Bu tarz şiirler, (B,P,M,V,F) dudak ve diş-dudak seslerinin bulunmadığı kelimelerle söylenir.

Atışmaların en zor şekli leb-değmezlerdir. Âşıklar bu tarz şiirleri söylerken dudaklarının arasına bir iğne koyarlar ve içinde (B,P,M,V,F) ünsüzlerinin bulunmadığı kelimelerle şiirlerini oluştururlar.

Âşıklar arasında önem verilen geleneklerden biri olan leb-değmez tarzında şiirlere Birfânî’de de rastlanır. Ancak âşığımız leb-değmezlerini atışmalarda söylememiştir. Leb-değmez tarzında altı şiiri bulunan âşığımızın bu tarz şiirlerinden biri şöyledir:

GÜZELYURTLU ÖZER sözünü derle
Azdıkça yaralar üstünü körle
Gâhi turnalarla gâhi seherle
Aşk ateşi cana canan istedir

(231 / 4)

Birfâni'nin leb-değmezlerinden biri de "Cayarsın Gönül" adlı şiiridir. Bu şiirin son dördlüğünde hayatın geçiciliği çok güzel bir şekilde vurgulanır:

Gün gelir atarsın ÂŞIK ÖZER'i
Ezanın okunur kuşluk üzeri
Ak giysi içinde sağ yan üzeri
Teni kara yere dayarsın gönül (172 / 5)

Âşığımız, bu tarz şiirlerinde Birfâni mahlasını kullanamadığı için genelde "Güzelyurtlu Özer" veya "Âşık Özer" mahlaslarında olduğu gibi soyadının önüne bazı sıfatlar getirmiştir.

1.3.11. Dedim – Dedi'li Şiir Söyleme

Halk şiirinde yaygın olarak kullanılan dedim-dedi tarzı söyleyişler koşma ve semailerdeki âşık ve sevgilinin karşılıklı söyleşmeleridir. İlk örneklerin Kaşgarlı Mahmut'un Divanü Lugati't Türk adlı eserinde,

Aydım ona sevük
...
Aydı sening uhdı (Yardımcı, 1998: 177)

şeklinde görmekteyiz.

"Dedim-dedi" söyleyişin güzel bir örneğini Ruhsatî'nin ustası Malatyalı Âşık Kusrî'de görmekteyiz. Kusrî'nin bu şiirinin ilk dördlüğü şöyledir:

Sabahdan uğradım ebru kemane
Dedim insafa gel dedi ağlama
Dedim ebruların dedi hemane
Dedim göster bana dedi ağlama (Yardımcı, 1997: 280)
Âşık Ruhsatî'nin "dedim-dedi" tarzında yazdığı bir şiirinde seven duygularını anlatmış, sevilen ise âşığa acıyarak cevaplar vermiştir:

Dedim dilber seni sevmek niyetim
Dedi ki acırım ben sana vah vah
Dedim neremdedir söyle kusurum
Dedi demedim mi dün sana vah vah (Kaya, 1994: 268)

Âşık edebiyatında bir geleneğe dönüşen ve ilk örneklerini Âşık Hasan, Erzurumlu Emrah gibi şairlerde gördüğümüz “dedim-dedi” tarzı söyleyişin güzel bir örneğine de Arapgirli Âşık Fehmi Gür’de rastlanmaktadır:

Dedim güzel sen kimlerin yârisin?
Dedi tanımadım kim derler sana.
Dedim güzel sen canımın canısın,
Dedi, Mecnun gibi söz etme bana (Çiftlikçi, 2000: 154)

Âşıklık geleneğinde görülen “dedim-dedi” tarzı söyleyişe Birfâni’de de rastlanır. Birfâni’nin “Kaç Yara” adlı şiiri bu tarzda söylenmiş güzel bir örnektir. Birfâni bu şiirinde sevgiliyle değil de yolda gördüğü bir dervişle söyleşir ve ondan birtakım nasihatler alır:

Bu gece bir mecnun tuttu yakamdan
Dedi: Dil ver, öz kat; pak koy iç şehre.
Dedim: Derviş baba n’ola bu hamdan
Dedi: Al bir bez çit; dik giy üç kere. (142 / 1)

Birfâni’nin bu tarzda söylediği diğer şiiri, “Dedim-Dedi” adını taşımaktadır. Bu şiirinde Erzurumlu Emrah’ın “dedim-dedi” tarzındaki şiirlerinin tadını bulabiliriz. Bir güzelle olan diyalogunu akıcı bir dille anlattığı bu şiirinin ilk iki dördlüğü şöyledir:

Bugün bir güzele güzelsin dedim
Dedi: Güzelliğim sana mı kalmış
Dedim: Gördüğüm bu çok söylemedim
Dedi: Gözlerini hileler almış (246 / 1)

Birfâni’nin bazı şiirlerinin içinde “dedim-dedi” tarzındaki söyleyişlere rastlarız. Âşığın, “Alındı” adlı şiiri bu tarzdaki şiirlerinden biridir.

Bir güzele “sevdim” dedim “hak” dedi
Bir tas su istedim “n’olacak?” dedi
“Yanıyorum” dedim “olacak” dedi
Serinden seyretti halımı benim (185 / 3)

Âşık edebiyatında gelenek haline dönüşen dedim-dedi tarzı söyleyişe yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi Birfâni’de de rastlanır. Birfâni’nin dedim-dedili şiirleri bu

tarzın güzel örneklerindendir. Âşığımızın bu şiirleri dedim-dedi tarzı şiir geleneğinin öncüleri kabul edilen Erzurumlu Emrah ve Âşık Ömer'in şiirlerindeki akıcılığa sahiptir.

Birfâni'nin; rüya görmesi, mahlas kullanması, saz çalması, şiirlerinde tarih bildirmesi, leb-değmez ve dedim-dedi tarzı şiirler söylemesi âşıklık geleneğini hemen her yönüyle yaşattığını gösterir. İrticalen şiir söyleme yeteneğine sahip olan âşığımızda usta – çırak ilişkisi de günümüzdeki şekliyle görülür. Birfâni, âşıklığı tam anlamıyla yaşayan ve âşıklık geleneğinde önemli yeri olan bir âşıktır.

1.4. Malatyalı Âşıkların Birfâni'yle İlgili Görüşleri

“Âşık Birfâni, âşıklık geleneğini yürütmeye baş koymuş, bu yola gönül vermiş güzide bir insan. Sanat eğer maddî bir çıkar amacıyla oluşturuluyorsa amacını ve estetiğini yitirmiş demektir. Sanatın asıl parolası ‘Sanat sanat için’ ve ‘sanat toplum için’ olmalıdır. Sanatta maddî unsur ön plâna çıkarılmamalıdır. İşte Âşık Birfâni de bu parolayı yüreğinde hisseden ve sanatı sanat, toplum için işleyen mümtaz bir insandır.” (Gülbüz, 2001: 24).

Yukarıdaki paragrafta Birfâni'yle ilgili görüşlerini açıklayan Sefil Selimî, başka bir ropörtajında ise, Birfâni'nin düşünen ve düşünmeye sevk eden bir bahçe gibi olduğunu söyler (Şekerci, 1999: 7).

Cansever (Nevzat Topal), Birfâni'nin kişiliği ve âşıklık geleneğindeki yeri hakkındaki düşüncelerini şiir tadında dile getirir: *“Birfâni'nin kişiliğini anlatmak için yeteneğim olsaydı birkaç kitap yazardım ama o da yetmezdi. Birfâni yanlışı, kötüyü, haksızlığı kendi benliğinde yeren; doğruyu güzeli haklıyı Hakk'ın sıfatlarında gören ince diliyle en güzel şekilde öven güzel mi güzel, kendine özel güzel bir insan. Birfâni sadece bir âşık değil; o bir ozan, bir şair, bir yazar, bir araştırmacı, bir düşün insanı, düşünce yolcusu, sonsuzu beri eyleyen doğa sözcüsü.*

Onun her sözünde, her mısraında buram buram aşk, tasavvuf, felsefe, geçmiş, gelecek kokar. Kendine has özdeyişlerinde tecrübe, öğüt, övgü ve yergiler var. Geleceğin ve günümüzün atasözleri gibi. Sözleri bir fidan gibi diker, yetiştirir, çiçek açar, meyve verir. O an görebilene, duyabilene tad; kimine acı, kimine ekşi, kimine şirin, kimine olgun, kimine ham, kimine dağın, kimine kiraz. Sevgili canlar bu ön söz ne de son söz. Sözün özü, özün gözü. Birfâni gözeden akan pınar CANSEVER içene yürek tasıyla öz suyu sunar. İçmeyene sevgiler, saygılar.

Birfâni âşıklık geleneğine sınırsız bağlıdır. O'nun ünü Malatya sınırlarını çoktan aştı. O, Malatya'da doğan, Malatya'da yaşayan geçmişten bugüne Malatya'da eser veren tüm edebiyat yolcularını görsel, işitsel ve yazın yoluyla halkımıza sunan büyük bir kültür işçisidir. Âşıklık geleneğinin Malatya'da yaşatılmasında büyük emekleri olan çok yönlü âşıktır.”³ (K. 3)

Birfâni'nin ağabeyi Âşık Mutsuz, kardeşinin kişiliği ve Malatya âşıklık geleneğindeki yeri hakkındaki düşüncelerini şöyle sıralar: “Âşık Birfâni önce can, sonra canan demez. Önce canan sonra can der. O, paylaşımcıdır, bencillikten uzaktır, biraz ağırcahıdır, yavaştan alır işini. Ama sabırla, dirençle, güvenle yapar. Kendi kendini eleştirmesini, sorgulamasını, olumsuzluklarını gidermesini bilen bir anlayışı vardır. Engin gönüllülüğü ona başka bin üstünlük sağlar.

Şiirlerinin içeriği derinlemesine irdelenip, incelenirse tümünde aşk vardır. Ama O'nun şiirlerinde asla erotizme ve egoizme rastlanmaz. O canların can oldukları için sevilmesi, değer verilmesi gerektiğini gizemli bir şekilde yansıtır. Şiirlerini bir kuyumcu titizliği ile örgüler. Sözcüklere olduğunca çok anlam yükler. Bir şiir yazayım diye başlamaz şiirlerine. Gördüklerinin, duyduklarının, hayal ettiklerinin bir harmanı olarak esinlenince yazar.

Malatya'da özellikle yeni kalem sahibi şair ve ozanlar için, Birfâni'nin eleştiri ve süzgecinden geçmek büyük bir şanstır. O, yaptığı radyo ve televizyon programlarıyla bir örnektir. Düşüncelerine başvuranları incitmeden, engin gönüllülükle irdeleyip başarıya yönlendirir.”⁴ (K. 1)

Malatyalı âşıklardan Bahri Çavuşoğlu (Kul Bahrî) ise Birfâni'yle ilgili düşüncelerini şöyle aktardı: “ Âşık Birfâni, Malatya'nın yetiştirdiği halk ozanlarının önde gelen isimlerindendir. Kültür Bakanlığı'na kayıtlı olmasına rağmen kitaplarının yayımlanmamış olması Malatya ve Türkiye için bir eksikliktir. Birfâni Malatya'da birçok şaire yol göstermekte, ustalık etmektedir. Zaman zaman yerel televizyonlarda programlar yapmakta, bölgemizde her türlü şiir organizasyonlara katılmaktadır.

Eğitimciliğinin yanında kişilik olarak da sevilen, saygı duyulan bin insandır. Böyle bir halk ozanıyla tanışmaktan, arkadaş olmaktan mutluluk duymaktayım.”⁵ (K.4)

³ Kaynak kişilerden Nevzat Topal (Âşık Cansever) ile yaptığımız görüşmelerde edindiğimiz bilgilerdendir.

⁴ Kaynak kişilerden Yılmaz Özer (Âşık Mutsuz) ile yaptığımız görüşmelerde edindiğimiz bilgilerdendir.

⁵ Kaynak kişilerden Bahri Çavuşoğlu (Kul Bahrî) ile yaptığımız görüşmelerde edindiğimiz bilgilerdendir.

Malatyalı âşıklar arasında önemli yeri olan Âşık Cansever, Âşık Mutsuz ve Kul Bahri, Birfâni'nin iyi bir dost, sevilen bir insan ve güçlü bir âşık olduğu konusunda hemfikirdirler.

1.5. Şöhreti ve Etkisi

1.5.1. Etkilendiği Âşıklar

Birfâni ilkokul ve ortaokul sıralarında Türk şiirinin usta isimlerinden Âşık Veysel'in, Koroğlu'nun, Yunus Emre'nin, Karacaoğlu'nun, Pir Sultan Abdal'ın ve Sümmânî'nin şiirlerini okumuş ve onlardan etkilenmiştir. Pir Sultan'ın sözleri, Kul Himmet'in deyişleri, yakın zamanlarda vefat eden Âşık Hüdâî'nin şiirleri Âşık Birfâni'yi derinden etkilemiştir.

Âşık Birfâni, ağabeyi Âşık Mutsuz'dan, Sefil Selimî'den ve Âşık Cansever'den etkilendiğini söyler. Birfâni'nin etkilendiği âşıkların başında ağabeyi Âşık Mutsuz gelir. Ağabeyinin tatlı bir ses tonu vardır. Cezaevinde yatmanın verdiği hüznün duygusu Âşık Mutsuz'un sesine ve şiirlerine yansımıştır. Bundan dolayı şiirleri çoğu zaman Birfâni'yi derinden etkilenmiştir. Âşığımız, şiirlerinde de âşıklığa başlamasında ağabeyinin etkili olduğunu dile getirmiştir:

Tuttum sazımın kolundan
Geçtim ozanlar yolundan
Tezenem *Yılmaz* elinden
Tellerdeki dil benimdir (120 / 3)

Birfâni, ağabeyinin bütün şiirlerini beğendini söyler. Ama kendisini en çok etkileyen şiirin “Değmeyin Yaralı Gönlüme” adlı eser olduğunu aktarır. Âşık Mutsuz'un bu şiirinin tamamı şöyledir:

DEĞMEYİN YARALI GÖNLÜME

Zamansız bozulmuş bağlar gibidir
Değmeyin yaralı gönlüme benim
Cihanın derdine ağlar gibidir
Değmeyin yaralı gönlüme benim

Pervaneler gibi görünür yanar
Yaralı kuş gibi yerlere konar

Bir yerine değsen bin yeri kanar
Değmeyin yaralı gönlüme benim

Kulaklar duyamaz gözler göremez
Yürekler hissetmez eller eremez
Cümle tabip gelse merhem süremez
Değmeyin yaralı gönlüme benim

Yıllardır çeker de çilesi dolmaz
Bu derde yanmaktan usanmaz YILMAZ
Söylemesem olmaz söylesem olmaz
Değmeyin yaralı gönlüme benim

Birfâni, çocukluğunda Nurettin Dadaloğlu'ndan dinlediği “Kevser Irmağı” adlı türküyü çok beğenir. Bu türkü Sefil Selimî'ye aittir. Türkünün sözlerindeki derin anlamdan ve türkünün güzelliğinden etkilenen Birfâni, yıllarca bu türkünün kime ait olduğunu bulmaya çalışmıştır. Sefil Selimî'nin bu şiirinin ilk dördlüğü şu şekildedir:

Kevser ırmağında sâki olan yâr
Bir bardak dem ikram etmez mi ola?
Sıratın yolunu iyi bilen yâr
Benim de elimden tutmaz mı ola? (Selimî, 1978: 58)

Birfâni, 1980'li yıllarda Akçadağ'a geldiğinde Sefil Selimî'nin kitabına ulaşır. Bu kitapta yer alan şiirlerdeki doluluk Birfâni'yi Sefil Selimî'ye doğru çeker. O zamanlar Kültür Bakanlığı'yla âşıklık konusundaki yazışmalara devam eden âşığımız, 1986 yılında aldığı ödül için Ankara'ya gittiğinde çok sevdiği usta âşık Sefil Selimî'yle tanışma fırsatı bulur. Daha sonraki dönemde çok değer verdiği bu usta âşığı Malatya'daki televizyon programına davet eder. Birfâni'nin Sefil Selimî'yi konuk ettiği ilk televizyon programında Malatyalı âşıklar Sefil Selimî'nin eserlerini okurlar. Sefil Selimî, ulusal televizyon kanallarının davetlerin dahi erteleyip taşrayı önde tutar ve Birfâni'nin programlarına sık sık konuk olur. Bu programların ikisine چراğıyla birlikte katılır.

Sefil Selimî ve Ozan Kaptanî, Sivas'ta bir yerel televizyon kanalında hazırladıkları programa Birfâni'yi ve Âşık Mutsuz'u birlikte konuk ederler. Ustası olarak kabul ettiği çağın büyük âşıklarından Sefil Selimî'yle en son vefatından altı ay önce İnönü Üniversitesi Adıyaman Fen-Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Rahime

Kışlal'ın hazırladığı programda birlikte olma bahtiyarlığına ulaşır. Bu programa Birfâni ve Sefil Selimî'nin yanı sıra Âşık Mutsuz ve Cansever de katılmıştır.

Birfâni, şiirlerinden ve özgün söyleyişinden çok etkilendiği Sefil Selimî'yi yâd ettikçe çok duygulanmaktadır. Sefil Selimî'nin “Yas Tutacağım” şiiri Birfâni'yi derinden etkileyen şiirlerden biridir:

Ele bayram düştü, bana yas düştü;
Yüzüm gülenece yas tutacağım.
Bu gönül dünyanın güneşi aştı,
Sabah olanaca yas tutacağım...
...
SEFİL SELİMÎ'yem âşık oldukça,
Adım kalacaktır yer gök kaldıkça.
İnsanoğlu yeryüzüne geldikçe
Gaflet ölenece yas tutacağım... (Selimî, 1978: 62-63)

Birfâni etkilendiği âşıkları sayarken ı ışık aldığını söylediği Âşık Cansever üzerinde özellikle durur. Zamanının çoğunu birlikte geçirdiği, sohbetlerine doyamadığı bu usta âşğın şiirlerindeki doluluktan, içtenlikten etkilendiğini söyleyen Birfâni, çok sevdiği bu dostu için “Güzeldir” adlı şiirini yazmıştır. Bu şiirinde dostluğun önemini mısralara şu şekilde yansıtır:

Kendini bilmeyen varını över,
Ancak son nefeste dizini döver.
BİRFÂNÎ'ysek şu dünyada Cansever
Can olup sevgiyi tatmak güzeldir. (235 / 4)

Cansever'le Birfâni yukarıdaki şiirde de görüldüğü gibi can olmuşlar ve vakitlerinin çoğunu birlikte geçirmişler, şiir konusunda birbirlerine danışmışlar, bazen birinin ortaya attığı ayakla şiirler yazmışlardır. Birfâni'nin “Ocak Başında” adlı şiiriyle Cansever'in “Taş-Ocak-İnsan” şiiri aynı günde Cansever'in verdiği bir ayakla yazılmıştır. Birfâni, “Ocak Başında” şiirinde eski köy evlerinde ocak başında geçirilen uzun kış gecelerini şöyle anlatmıştır:

Ana, baba, torun, dede,
BİRFÂN' olurdu sevgide.
Sırlaşırdı gide gide
Yönümüz ocak başında. (17 / 12)

Yukarıda son drtlğn verdiğimiz şiirle Cansever'in aşağıda aktaracağımız şiiri aynı gün, Birfâni'nin de kurucularından biri olduğu Malatya Kültür Sanat Derneğ'i'nin çıkardığı Malatya Yorum gazetesinde yayımlanmıştır. Cansever ise aynı ayakla "Taş-Ocak-İnsan" başlıklı şiiri yazar:

İnsanoğlu ben bir zaman
Taş idim ocak başında
Omzumda nice kazan
Taşıdım ocak başında

...

İnsanoğlu bu bir andı
CANSEVER de uyku sandı
Uyanınca ocak söndü
şdm ocak başında

Cansever'in şiirlerini ruhsal yapısına yakın bulan Birfâni, sevgiyi ilke edinen bu değeri âşıktan çok etkilenmiştir. Birfâni, bu güçlü âşıkla dost olduktan sonra onun düşündüren şiirlerinden hoşlanmaya başlamıştır. Cansever'in Birfâni'yi etkileyen şiirlerinden belki de en önemlisi "Düşüncem" adlı şiiridir:

Dostlar düşünceyle içerim dolu
Düşünür boşalır dolar içerim
Düşündüm ki sonsuz düşünce yolu
Düşüncemi yola salar içerim

Düşündükçe düz yolları görürüm
Her adımda haraç, rüşvet veririm
Düşünceli dalgın dalgın yürürüm
Gittikçe derine dalar içerim

Düşünerek bulduk fizik, kimyayı
Düşünmeden yaktık yıktık dünyayı
Kan kanseri sardı bütün bünyeyi
Gece uykuları böler içerim

CANSEVER'im ekin ürünler için
Doğacak yavrular, torunlar için
İnsanlığa güzel yarınlar için
Güzel düşünceler diler içerim

(Birfâni'nin arşivinden)

1.5.2. Etkilediği Âşıklar

Birfâni; şiirlerinin güzelliğiyle, aldığı ödüllerle, gazetelerde âşıklık geleneğiyle ilgili yazılarıyla ve yaptığı televizyon programlarıyla âşıklık geleneğine ilgi duyan insanların dikkatini çekmiştir. Bundan dolayı birçok âşığı etkilemiş ve onlara halk şiiri konusunda ustalık yapmıştır. Malatyalı kadın âşıklardan Sevim Emir (Karagünlü), halk şiirine ilgi duyan genç âşıklardan Engin Uğurlu, âşığımızın yeğeni Âşık Mutlu ve 1996 yılında vefat eden Faruk Özkul Birfâni'den etkilenen âşıklardandır.

Sevim Emir (Karagünlü), **Baba Ocağı** adlı kitabının önsözünde hece vezni konusunda Birfâni'den dersler aldığını söyler (Emir, 2005: IV). Bu değerli kadın âşığımız, babası Âşık Balı ile Birfâni'yi ustaları olarak kabul eder. Sevim Emir, âşığımızla tanışmasını, ondan âşıklık geleneğiyle ilgili dersler almasını ve birbirlerine “ayak” vererek şiirler söylemelerini uzun uzun anlatır:

“Onu önce Güneş TV'deki Dosta Doğru programıyla tanımuştım. Metin Özer (Birfâni) ile şahsen tanışmamız babam Âşık Balı'nın eserlerini meydana çıkarmamla başladı. Babamın eserlerini düzenleyip yayımlamam için beni cesaretlendirdi. Bir gün babamın şiirlerini alıp eşimle birlikte evine gittik. Babamın şiir defteri uzatıyorum Birfani Hoca hemen ilk şiiri okuyor. “Ahu Gözlüm” isimli şiirde, ilk beytin çok güçlü başladığını söylüyor. Şiirin tamamında ayak ve uyakların birbirine uyumlu olması gerektiğini, hem hece sayısında hem de ses uyumunda aynı uyumun olması gerektiğini söylüyor. Önündeki kâğıtta hece ve ses uyumunu bana gösteriyor. Yalnız âşığın yazdığı şiire bizim bir şey eklememiz saygısızlık olur diyor. Şiir olduğu gibi kalsın, babanın hatıratında kullandığı yerel dili biraz düzelt diyor.

...

Sağlık yürüyüşü yaptığım bir gün gördüğüm eşsiz manzara karşısında Birfâni'yi düşünüyorum. Onun bu manzaraya bir şiir yazacağını düşündüğüm sırada o da aynı duyguları hissetmiş. Birfâni akşam telefonda yazdığı şiiri okuyunca ben de o anda yüreğimi muhabbetle, aşkla yıkayan bu şiire karşılık olarak gönlüme sığdıramadığım şu dizeleri kaleme aldım:

BENİ

Pirin huzurunda aşk deryasında
Bir kadeh muhabbet kandırdı beni
İlimi irfanı dil furyasında
İzzeti ikrarda yandırdı beni

...

O meydanda usta, ben çömez kaldım
Arifti bilgeydi dersimi aldım
Ayak verdi bana yolumu buldum
Eser yağarım dindirdi beni

...

KARAGÜNLÜ yine açık söyledi
Şiirler okudu beni toyladı
Gönlündeki eve buyur eyledi
Ana bacı dedi kondurdu beni

Davet edildiğimiz etkinliklerde diğer arkadaşlarla halk şiirini yaşatmaya çalışıyoruz. Yozlaşmış ayrık otları gibi hızla çoğalan akortsuz şiirlerin karşısında Metin Özer (Birfâni) Hoca gerek televizyon programlarında, gerek toplantılarda, gerekse gazete yazılarında halkımıza arı bir Türkçe ile örneğini ancak tarihin derinliklerinde bulacağımız Yunusvari edep ve üslûpla sesleniyor.”⁶ (K. 5)

Birfâni’den etkilenen bir diğer âşık da Engin Uğurlu’dur. Malatyalı genç âşıklardan olan Engin Uğurlu, Malatya Er TV’deki programlarında Birfâni’yi ustası olarak kabul ettiğini dile getirir. Uğurlu, Birfâni’den nasıl etkilendiğini ve hedeflerinin neler olduğunu şöyle anlatır:

“Bağlamayla amatör olarak tanışmam 1993 yılında oldu. Okul yıllarında çeşitli konularda şiir ödülleri aldım. Gerek bağlama gerekse şiir konusunda hiçbir akademik eğitim almadım. Kendi yazdığım şiirleri notalara dökmeye başladım. Oluşturduğum arşivim (Türkü kasetleri) bana bağlama, beste ve yorum konusunda profesyonellik kazandırırken, şiir konusunda da profesyonelliği değerli hocam Metin Özer (Âşık Birfani) sayesinde kazandığımı özellikle belirtmem gerekiyor.

Gelecekteki hedefim; gerek şiir gerekse müzik alanındaki faaliyetlerimi geniş kitlelere yayabilmek. Hiçbir ticarî amaç gözetmeksizin, türküleri ve de kendi türkülerimi dillendirip, dinletebilmek ve de sevdirebilmek olacaktır.”⁷ (K. 6)

“Bir Zaman Arama Beni” adlı şiiri Uğurlu’nun hece veznine hâkimiyetini ve şiirlerindeki lirizmi göstermesi açısından önemlidir:

⁶ Kaynak kişilerden Sevim Emir (Karagünlü) ile yaptığımız görüşmelerde edindiğimiz bilgilerdendir.

⁷ Kaynak kişilerden Engin Uğurlu ile yaptığımız görüşmelerde edindiğimiz bilgilerdendir.

Yolcuyum sevdiğim, gurbet ellere
 Dönemem bir zaman arama beni
 Bülbül gibi bağındaki güllere
 Konamam bir zaman arama beni

Kavuşmak da sarılmak da hep nasip
 Değerim sinene yel gibi esip
 Söylemem ismini, ağlarım susup
 Anamam bir zaman arama beni

Tez kavuşmak, UĞURLU'nun dileği
 Sılada bıraktı, huri meleği
 Kahrolası merhametsiz feleği
 Yenemem bir zaman arama beni

Malatyalı olan ve 1996 yılında vefat eden Faruk Özkul da Birfâni'den etkilenen şairlerdendir. Şiire öğretmen okulunda okuduğu yıllarda başlayan ve çok sayıda şiiri olan Faruk Özkul, **Geçmişten Günümüze Malatyalı Şairler** adlı kitapta yer alan şiirlerinden birinde Birfâni'den etkilendiğini şöyle ifade eder:

ÖZKUL oturur da gezer her yeri
 Sazın tellerine döker cevheri
 Ustam Birfâni'dir evvelden beri
 Sözlerime bakan bunu tez anlar (Kavruk-Özer, 2006: 545)

Malatyalı âşıklardan biri olan Âşık Mutlu da Birfâni'den etkilenen âşıklardandır. Âşık Mutlu, babası Âşık Mutsuz ve amcası Birfâni'nin dizelerindeki derin duyguların etkisiyle halk şiirine yönelmiştir. Birfâni'nin:

Gönülle baş başa verip
 Seni yaşamak ne güzel...
 Dünyada bir dünya kurup
 Seni yaşamak ne güzel... (63 / 1)

şiirine karşılık Âşık Mutlu da aynı ayakla:

Bir araya gelse güzel simalar
 Kol kola yan yana durmak ne güzel
 Olmasa çelmeler kastlar kamalar
 Haset zincirini kırmak ne güzel (Kavruk-Özer, 2006: 533)

şiiirini söyler. Malatyalı âşıkların çoğu Bîrfânî'yi usta bir âşık olarak görmüş ve yazdıkları şiiirleri ona göstererek değeriendirmelerde bulunmasını istemişlerdir. Âşıklık geleneğini çok iyi bilen Bîrfânî, bu konuda birçok şiiir meraklasına ustalık yapmıştır.

1.6. Çeşitli Cepheleri

1.6.1. Fizikî ve Ruhî Yapısı

Âşık Bîrfânî, orta boylu ve zayıf yapılıdır. Esmer tenli ve kahverengi gözlü olan âşığın yüzünde ilk bakışta insanı etkileyen masum, sevimli bir ifade vardır. 57 yaşında olan âşığımız yaşadığı sıkıntılardan dolayı oldukça yıpranmıştır. Bîrfânî, bir şiiirinde fizikî yapısını şöyle tasvir eder:

Bir deri bir kemik kuru tahtayım
BİRFÂNÎ diyorlar işte ben buyum
Son nefesim için saklamaktayım
Pınarımda iki damla yaş kaldı (147 / 4)

Davranışlarında, sözlerinde ve yazılarında ben merkezli olmayan, Yunus'un “Yaratılanı hoş gör Yaradan'dan ötürü” sözünü kendisine düstur edinen, gönlünü kendi deyimiyle “sev yurdu” olarak gören, ince ruhlu biridir. Hayata bakışını aşağıdaki mısralarda şu şekilde özetler:

Güzel baktım güzel gördüm,
Güzelden güzele erdim.
Her surete gönül verdim
Aslı olabilir diye. (35 / 3)

Aile bireyleri çok sevdikleri babalarının, aile içinde çok sinirli olduğunu ve dışarıya gülen evde bağırıp çağırın biri olduğunu söylerler. İnsanî değeriilere önem veren Bîrfânî sevgiden ve dostluktan yana olmuş, çocuklarına verdiği Barış, Özlem ve Sevgi isimleriyle de ruhî özelliklerini çocuklarının isimlerinde yaşatmıştır. “Yel Sandılar” adlı şiiirinde ruhî özelliklerini sıralar:

İkiliği ayıp gördüm,
Her demde kendimi yerdim.
Gönlümü insana verdim,
Adilere kul sandılar... (113 / 4)

Hak belledim her faniyi,
İncitmedim bir faniyi...
Çalkalanan BİRFÂNÎ'yi
Dalgada sandal sandılar... (113 / 8)

1.6.2. İnancı ve Dünya Görüşü

Malatya'nın Hekimhan ilçesinin Güzelyurt kasabasından olan Bîrfânî, Allah'a ve O'nun peygamberine inanan biridir. İnancına bağlı olarak evrensel düşünen, insanlar arasında dil, din, ırk ve renk ayrımı yapmayan tüm insanları seven bir gönül adamıdır. O, insanların gönül zenginliğine, gönül güzelliğine önem vermiş ve tüm insanları sevdiğini şiirlerinde dile getirmiştir. Hoşgörülü olmaya önem veren âşık, aşağıdaki mısralarda düşüncelerini şöyle dile getirir:

Hoşgörüden yoksun olan insanlar
Ne Hakk'ı düşünür, ne halden anlar
Bir gönül yapmayla can olur canlar
Dünyayı yeniden kurar hoşgörü. (253 / 11)

Bîrfânî, "Hoşgörülü Olduğun Zaman" adlı şiirinde insan olmanın önemine değinir ve inanca bakışını açıklar:

Ne olursa olsun mezhebi soyu,
İnsanım diyorsa o benden iyi.
Bir putperest ile bir ömür boyu
Kalınır hoşgörü olduğu zaman. (207 / 11)

Bîrfânî'nin şiirleri incelendiğinde Allah inancıyla ilgili bölümlere de rastlanır. Aşağıdaki mısralarda Allah'ın birliği ve bütün insanların O'ndan yardım istedikleri ifade edilir:

Aha insanoğlu aha
Cümle varlık nebat daha
Gece gündüz bir Allah'a
Yakarmayan can gördün mü (Bîrfânî'nin arşivinden)

Babasının, “İşin başı inanmaktır.” sözü ve tüm varlık âleminin kardeş olduğu düşüncesi âşışığımızı derinden etkilemiştir. Birfâni, babasının da etkisiyle bütün insanları inanç ve tarikat farkı gözetmeksizin sevmiştir.

1.6.3. Öğretmenliği

Birfâni, 1970 - 1971 eğitim - öğretim yılında Muş Merkez Tan Köyü’nde – şimdi Korkut ilçesine bağlı – öğretmen olarak göreve başlar. Zor şartlar altında başladığı mesleğini şevkle sürdürür. Köyün gençlerinin Türkçe bilmediklerini gören Birfâni, onlara okuma-yazma öğretir ve okuryazar belgesi almalarını sağlar. Sonraki eğitim – öğretim yılında aynı kişilere ikinci aşama eğitimi verir. Bu köyle ilgili acı tatlı hatıralarının olduğunu söyleyen Birfâni, o günlerde yaşadıklarını her günün bitiminde kâğıda aktaramamasını eksiklik olarak görür.

1972- 1973 eğitim - öğretim yılında Malatya’da şimdi Yazıhan’a bağlı olan Yukarı Boyaca Köyü öğretmenliğine atanır. Bu köyde okul olmadığı için dört yıl boyunca eski bir toprak evde birleştirilmiş sınıf okutur. Köylülerle birçok defa harap hale gelmiş bu okulu onarır. Bu köyde de üç yıl yetişkinlere eğitim verir. Birfâni, Malatya’ya 40 km. uzaklıkta olan bu köydeki en acı hatırasının altı aylık oğlunu doktora kavuşturamayışı olduğunu dile getirir. Bu köyde yeni okulun temelini atıldığı 1976 - 1977 öğretim yılında Birfâni Güzelyurt İlkokulu’na atanır.

Kendi kasabasında dört yıl çalıştıktan sonra altı yıl Akçadağ Yatılı İlköğretim Bölge Okulu’nda çalışır. Bu okulda Müzik, Resim-İş, İş ve Teknik Eğitimi öğretmenliği yapar. Daha sonraki yıllarda iki yıl Malatya Merkez Dilek İlköğretim Okulu, Battalgazi Yatılı İlköğretim Bölge Okulu’nda çalışır. 24 Kasım 1990’da Battalgazi ilçesinde yılın öğretmeni seçilir. Daha sonra Malatya Merkez Karakavak İlköğretim Okulu’nda görev yapar. Meslek hayatının son üç yılını Muhittin Özmumcu İlköğretim Okulu’nda çalışarak geçirir. 1998 yılında emekli olan Birfâni, iki kez kademe ilerlemesi, bir kere de maaşla ödüllendirmeye mükâfatlandırılır.

Yıllarca icra ettiği öğretmenlik mesleğiyle ilgili düşüncelerini bazı şiirlerinde dile getirir. Bir şiirinde:

Paşayı, bakanı sen yetiştirdin,
Göklere çıkanı sen yetiştirdin.
Ayşe’yi, Okan’ı sen yetiştirdin
Gel de meyveleri gör öğretmenim (188 / 8)

diyerek öğretmenlik mesleğinin önemini açıklar. Başka bir şiirinde ise:

Karanlığı itemeyen
Yurda ışık tutamayan
Öğretip eğitemeyen
Yurdumda bir öğretmenim
Aramayın suçlu benim. (298 / 1)

deyip toplumdaki bazı aksaklıklardan dolayı kendi şahsında tüm öğretmenleri sorumlu tutar.

1.6.4. Güzel Sanatların Diğer Dallarına İlgisi

Birfâni, ilkokul yıllarında çizdiği güzel resimlerle öğretmenlerinin dikkatini çekmiştir. Ortaokul ikinci sınıftan itibaren mandolin çalmaya başlayan âşığımız, yine ortaokul sıralarında resim ve müzik derslerinde sınıfın en yüksek notları alır. Arkadaşları tarafından sonraki yıllarda özellikle çizdiği karikatürlerle hatırlanır. Öğretmenlik yıllarında resimle ilgilenen âşığımız, resim – iş ve iş - teknik dersleriyle ilgili hizmet içi eğitim kurslarına katılır. Bu kurslardan aldığı sertifikalar ve geçmişteki birikimleri sayesinde resim, müzik ve iş-teknik derslerine öğretmen olarak girmeye başlar. Bu alanlardaki birikimlerini öğrencilerine aktarır.

1.6.5. Gazete ve Dergilerde Yayımlanan Yazıları

Birfâni, Malatya’da yayımlanan Çağrışım ve Malatya Güneş gazeteleri ile Malatya Kültür - Sanat Derneği Dergisi’de yazılar yazar. Bu yazılarının hepsini “Dost Diye Diye” adlı köşesinde yayımlar. Âşığımız bu yazılarında; âşıklık geleneği, âşığın özellikleri ve günlük konularla ilgili düşüncelerini dile getirir. Bu yazıların bazılarının yayımlandıkları tarihleri bulamadık. Elde ettiğimiz yazılarda Birfâni’nin Malatya’da âşıklık geleneğini, âşıkları ve âşıkların özelliklerini tanıtmaya çalıştığını gördük. Âşığın Metin Özer (Birfâni) ismiyle yayımladığı yazılar ve bu yazıların içeriklerini kısaca aktarmaya çalışalım:

Birfâni, Çağrışım gazetesinde “Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür” başlıklı yazısında İnönü Üniversitesi öğretim üyelerinden Ramazan Çiftlikçi’nin âşıkla ilgili

hazırladığı kitabı tanıtmış, Fehmi Gür'ün hayatında bahsetmiş ve şiirlerinden örnekler sunmuştur.

Âşığımız, Çağrışım gazetesinde “Kültür Evi Malatya” başlıklı yazısında 51 tane Malatyalı âşğın adını sıralamış ve yakın dostu Cansever'in Malatya Kültür Evi'ni “Yokluğumuzdan değil çokluğumuzdan kuramıyoruz.” sözüne yer vererek, onun bir şiirine yer vermiştir.

Birfâni, Çağrışım gazetesinde “Sarı Turnam” başlıklı yazısında Hekimhanlı Esirî'yi tanıtarak şiirlerine örnekler vermiştir. Bu yazısında ayrıca Malatyalı ünlü âşıkları (Kusurî, Niyaz-ı Mısırî, Sadık Baba vb.) zikretmiştir.

Âşığımız, Çağrışım gazetesinin 2001 yılında yayımlanan 12. sayısında ağabeyi Âşık Mutsuz'u tanıtmış ve şiirlerini aktarmıştır. Bu yazısında Âşık Mutsuz'un katıldığı programlardan ve aldığı ödüllerden de bahsetmiştir.

17.05.2001 tarihinde Çağrışım gazetesinde yayımlanan yazısında; şair, şiir ve halk şiiri konusundaki düşüncelerini şiirlerden faydalanarak açıklamış ve “Özünde Bul” adlı şiirine yer vermiştir.

21.01.2002 tarihinde Yeni Güneş gazetesinde yayımlanan yazısında ozanların özelliklerine değinmiş, ozanlık geleneğine yer veren programlarından dolayı Malatya Güneş TV'ye teşekkür etmiş ve Ruhsatî'nin bir şiirini aktararak yazısına son vermiştir.

04.02.2002 tarihinde Yeni Güneş gazetesinde yayımlanan yazısında Hekimhanlı Esirî'yi tanıtmış ve tanıttığı bu âşğın bir şiirine yer vermiştir.

11.02.2002 tarihinde Güneş gazetesinde yayımlanan yazısında Niyaz-i Mısırî'yi tanıtmış ve 11 dörtlükten oluşan bir şiirine yer vermiştir.

18.02.2002 tarihinde Güneş gazetesinde yayımlanan yazısında Kusurî'yi tanıtarak, âşğın beş dörtlükten oluşan bir taşlamasına yer vermiştir.

02.09.2002 tarihinde Güneş gazetesinde yayımlanan yazısında Âşık Balı'yı tanıtmış ve âşğın bir şiirine yer vermiştir. Birfâni, bu yazısına Âşık Balı'nın kızı Sevim Emir (Karagünlü)'in babasına yazdığı bir şiirle son vermiştir.

04.03.2002 tarihinde Güneş gazetesinde yayımlanan yazısında Malatyalı âşıklardan Sadık Baba'yı tanıtmıştır. Birfâni bu yazısında Sadık Baba'nın edebî şahsiyetinden, hakkında yayımlanan kitaptan bahsetmiş ve âşğın bir şiirine yer vermiştir.

11.03.2002 tarihinde Güneş gazetesinde yayımlanan yazısında Malatyalı âşıklardan Derviş Muhammed'i tanıtarak, dörtlüklerine örnekler sunmuştur.

18.03.2002 tarihinde Güneş gazetesinde yayımlanan yazısında Âşık Pervane'yi şiirlerinden örnekler sunarak tanıtmıştır.

25.03.2002 tarihinde Güneş gazetesinde yayımlanan yazısında Malatyalı âşıklardan Âşıkî'yi şiirlerinden örnekler vererek tanıtmıştır.

08.04.2002 tarihinde Güneş gazetesinde yayımlanan “Doğa Sözcüleri” başlıklı yazısında âşıkları “Doğa Sözcüleri” olarak vasıflandırır. Âşık şiirinde yer alan motifleri şiirlerinden örnekler vererek açıklar.

Mayıs 2002 tarihinde Malatya Kültür-Sanat Derneği Dergisi'nde yayımlanan “Doğa Sözcüleri” başlıklı yazısında doğa sözcüleri dediği âşıkları tanıtır. Malatyalı âşıkların şiirlerinden örnekler sunmuş ve günümüz âşıklarının geleneği yaşatmak için ağır bir sorumluluk yüklendiklerini ifade etmiştir.

01.04.2002 tarihinde Güneş gazetesinde yayımlanan “Nisan Bir” başlıklı yazısında âşıklık geleneğine uygun olarak yazdığı şiirlerini aktarmıştır.

15.04.2002 tarihinde Güneş gazetesinde yayımlanan “Ozan Cansever” başlıklı yazısında Cansever'i tanıtmış ve şiirlerinde ele aldığı konuları aktarmıştır.

22.04.2002 tarihinde Güneş gazetesinde yayımlanan “Âşık Mutsuz” başlıklı yazısında ağabeyi Âşık Mutsuz'u çeşitli yönleriyle tanıtmış, ödül alan şiirlerinden bazı bölümleri aktarmıştır.

29.04.2002 tarihinde Güneş gazetesinde yayımlanan “Sabahlar Güzel Olsun” adlı yazısında ozanların halkın sıkıntılarını, acılarını yansıttıklarını şiirlerinden örnekler vererek anlatmıştır.

13.05.2002 tarihinde Güneş gazetesinde yayımlanan “Doğrularım Doğru mu” başlıklı yazısında ozanların özelliklerini anlatmış ve ozanların çağa damga vuran kişiler olduklarını yazmıştır.

06.05.2002 tarihinde Güneş gazetesinde yayımlanan “Öze Doğru” başlıklı yazısında Hitabî mahlasıyla yazdığı üç şiirine ve Birfâni mahlasıyla yazdığı bir şiirine yer vermiştir. Bu şiirlerden hareketle ozanların özelliklerini açıklamıştır.

Güneş gazetesindeki “Dost Diye Diye” köşesinde yer alan “Sevgili Mahzunî'ye” başlıklı bir yazısında Âşık Mahzunî'nin ölümünden duyduğu üzüntüyü dile getirdiği 16 dörtlükten oluşan bir şiirini aktarmıştır. Bu şiirinde Mahzunî'yi çağın Pir Sultan'ı olarak görür:

Koca Ozan bugün sustu diyorlar,
 Sazını duvara astı diyorlar.
 Çağın Pir Sultan'ı küstü diyorlar
 Küsmek yakışır mı sana Mahzunî! (161 / 2)

Birfâni'nin yukarıda sıraladığımız gazete yazılarının yanı sıra Güneş gazetesinde yayımlanan 20 kadar köşe yazısına daha ulaştık. Bu yazılarından birinde seçim konusuna değinmiş diğerlerinde ise şiirlerle ilgili görüşlerini yine şiirlerin diliyle ifade etmiştir.

1.6.6. Radyo ve Televizyon Programcılığı

Âşık Birfâni, 1996 yılında yaklaşık bir yıl Radyo Zafer'de âşıklık geleneğini takip eden “Gönülden Gönüle” adlı bir program hazırlayarak kızı Sevgi'yle birlikte sunmuştur.

1997 yılından itibaren Malatya Güneş Televizyon'unda “Dost Diye Diye” adlı bir program hazırlayıp sunan Birfâni, bu programında âşıklık geleneğini yaşatmaya çalışmıştır. Bazen haftada bir, bazen iki haftada bir bazen de ayda bir yayınlanan programa birçok değerli âşığı konuk etmiştir. Başta Şarkışlalı Âşık Sefil Selimî ve çırağı Yalınayak olmak üzere Kahramanmaraş ve Adıyaman gibi komşu illerden birçok âşığı, Malatyalı âşıkları, sanatçı niteliğinde olan gençleri, bilim adamlarını ve basın mensuplarını programında ağırlamıştır. Bu programlarda âşıklık geleneğinin dün – bugünü - yarını, âşıklık geleneğinde Malatya'nın yeri, şairler arası örgütlenmenin önemi, gençlere ulaşabilmenin önemi, çevredeki âşıkların üretim durumu ve halk türkülerinin yozlaşması gibi konular işlenmiştir.

Birfâni'nin hazırlayıp sunduğu “Dost Diye Diye” adlı programlara konuk olan âşıklardan bazıları şöyle sıralayabiliriz: Sefil Selimî, Yalınayak, Mahzunî Şerif, Ekberî, Abbas Aslantürk, Muharrem Yazıcıoğlu, Ali Rıza Uğurlu, Abuzer Kaplanî, Murtaza Aksüt, Mustafa Tosun, Kul Derviş, Engin Uğurlu, Mutlu Özer, Nurettin Gür, Âşık Mahzun Pektaş, Akçadağlı Gülhanî, Hıdır Koluvaçık, Âşık Şahinî, Yılmaz Özer (Âşık Mutsuz), Cansever, Kul Bahri, Sevim Emir (Karagünlü), Ahmet Rıza Kargın, Cemal Öztaş, Cumali Deveci, Abdullah Doğan, Ali Ekber Berktaş, Muharrem Akıncı, Âşık Aygünî, Âşık Biyanî, Resul Zengin.

Yukarıdaki isimlerini sıraladığımız âşıklardan Mahzunî Şerif programa kısa bir süreliğine katılmıştır. Türk kültürünün önemli bir parçası olan âşıklık geleneğini konu edinen bu programlara yukarıda isimlerini zikrettiğimiz âşıkların dışında ustamalı söyleyen âşıklar, şairler, yerel sanatçılar ve bilim adamları da katılmışlardır. Bu grupta olup da programa katılanlardan bazılarının isimlerini şöyle sıralayabiliriz: Hacı Şahin, Maraşlı Kadir Erdevir, Özlem Uğurlu, Süleyman Şahin, Kazım Tatar, Oğuz Tatar, Kubilay Tatar, Celal Dede, Hamit Kuzucu, Hamdi Çalışkan, Ramazan Çiftlikçi, Ali Yeşilyurt, Çetin Bulut, Canan Özacar, Mehtap Keklik, Nemci Göçer, Hasan Polat, Mehmet Kaplan, Muhtar Gazi Topal, Hüseyin Gül, Mehmet Güler, Süleyman Özerol, Kenan Ünver.

Malatya'ya Türk kültürünün zenginliklerini sunan bu programlara Ramazan Çiftlikçi, Cansever, Âşık Mutsuz, Kazım Tatar ve Araştırmacı Süleyman Özerol defalarca katılmışlardır. Sefil Selimî, Malatya dışında olduğu halde yirmiye yakın programa konuk olmuştur.

Hazırlayıp sunduğu bu televizyon programıyla Malatyalıların takdirini kazanan Bîrfânî, programlarını:

Kaderde, kıvançta, bayram gününde
Gönülden gönüle yoldur âşıklar.
Dünümü getirir bugüne verir,
Yarınlara kokan güldür âşıklar. (225 / 1)

mısralarıyla başlayan “Âşıklar” adlı şiiriyle açıp:

Şaşma ha sevdiğim çokça ismine,
Bütün güzellere dağıttım seni.
Sığamadın bir güzelin cismine
Bütün güzellere dağıttım seni. (159 / 1)

mısralarıyla başlayan “Bütün Güzellere Dağıttım Seni” adlı şiiriyle kapatmıştır:

Aralıklarla 2005 yılına kadar devam eden bu program, âşıklık geleneğini tanıtmada ve yaşatmada önemli görevler üstlenmiştir. Bîrfânî, diğer alanlarda gösterdiği başarılarını televizyon programlarıyla da devam ettirmiştir.

1.6.7. Yayımladığı Kitaplar

Âşık Birfâni, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü öğretim üyelerinden Hasan Kavruk ile birlikte Malatyalı âşıklarla ilgili bir kitap hazırlamayı düşünür. Bu çalışma için televizyon programlarına ara veren Birfâni, Hasan Kavruk ile çalışmaya başlar. Çalışmaya başlayan Birfâni ile Kavruk, âşıklık geleneği dışındaki isimleri de çalışmalarına dâhil ederler. Kaynaklarda adı geçen, kitap bastıran hemen hemen tüm şairler güçlü zayıf ayrımı yapılmadan çalışmaya alınır.

Çalışmalar sonucu ele geçen 550 dosyadan 366'sı kitaba alınır. Şehrî, Nuri El-Malâtî, Niyaz-i Mısırî'den başlayıp günümüze kadar gelen şairler, **Geçmişten Günümüze Malatya Şairleri** adıyla yayımlanan kitapta yer alır. Bu çalışmada her şairin hayat hikâyesi ve edebî şahsiyeti kısaca verildikten sonra yaklaşık üç şiirine yer verilmiştir. Üç yıllık bir çalışmanın ürünü olan 798 sayfalık bu kitap Malatya Belediyesi Yayınları arasında 2006 yılında yayımlanır (Kavruk – Özer: 2006).

1.6.8. Gezdiği Yerler

Birfâni, öğretmenliği dolayısıyla Muş'ta iki yıl görev yapar. Âşığımız, çocuklarının görevleri dolayısıyla daha çok Adana, Mersin, Aksaray ve Diyarbakır'a gitmiştir. Bu şehirlerde öncelikle kültür ve edebiyat çevreleriyle buluşmaya çalışmıştır.

Birfâni, yukarıda isimlerini zikrettiğimiz şehirlerin yanı sıra: Kayseri, Kırşehir, Nevşehir, Ankara, İzmit, İstanbul, Eskişehir, İzmir, Kütahya, Konya, Kahramanmaraş, Adıyaman, Gaziantep, Şanlıurfa, Elazığ, Erzincan, Bingöl, Bitlis, Tokat vb. şehirlerde bazen kültürel etkinliklere katılmak amacıyla bazen de özel sebeplerden dolayı bulunmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

2. BİRFÂNİ’NİN ŞİİRLERİNİN İNCELENMESİ

2.1. Şiirlerin Şekil Özellikleri

2.1.1. Hece ve Durak Yapısı

Halk şiirinde hece ölçüsü esas alınmıştır. Âşıklar genel olarak dizelerdeki hece sayılarının eşitliğine dayanan hece ölçüsünü kullanmışlardır. Âşıklık geleneğine bağlı Bîrfânî de şiirlerinin tamamında hece ölçüsünü kullanır. Bîrfânî’nin buraya aldığımız 300 şiirinden; 143’ü on birli, 125’i sekizli, 19’u yedili, beşi on dördü, üçü on beşli, ikisi beşli, biri onlu hece ölçüsüyle biri de tek heceyle söylenmiştir. Âşığımız, sadece bir şiirinde hece ölçüsüne tam olarak uymamıştır. Bîrfânî, hece ölçüsüyle söylediği bu şiirlerin dördünde nazım birimi olarak beyitleri kullanır.

Hece ölçüsünün değişik kalıplarını kullanan âşığımızın şiirlerinin ölçü ve durak yapısı şöyledir:

Yedi Heceli Şiirleri: Bîrfânî, çalışmamıza aldığımız 300 şiirinden 19’unu yedili hece ölçüsüyle söylemiştir. Bu şiirlerinden altısı tek dörtlükten oluşmaktadır. Söylenecek olanları tam olarak ifade ettiğini düşündüğü için bu şiirlerinin tek dörtlükten oluştuğunu dile getiren âşığımız, bu şiirleri için: “*Denecek olanlar denmiştir.*” ifadesini kullanır. Kalan şiirlerinde dörtlük sayısı, üç ile on beş arasında değişir. Bu şiirlerin on üçünde ilk dörtlüğün ikinci ve dördüncü mısraında şiirin ayağı başlatılmış ve bu ayak her dörtlüğün sonunda icra edilmiştir (abab, cccb, çççb, dddb...). Kalan şiirlerin üçünde xaxa, bbba, ccca, ... şeklinde kafiye düzeni görülürken, diğer üç şiirinde ise değişik kafiye düzenleri göze çarpmaktadır. Âşığımızın yedili hece ölçüsüyle söylediği şiirlerinde genellikle durak yoktur.

Sekiz Heceli Şiirleri: Âşığımız, çalışmamıza aldığımız 300 şiirinden 125’ini sekizli hece ölçüsüyle söylemiştir. Bu şiirlerin 95’inde dörtlük sayısı üç ile beş arasında değişir. Bu ölçüyle söylenen şiirlerin sekizi tek dörtlükten oluşur. Sekiz heceli şiirlerin 99’unda ilk dörtlüğün ikinci ve dördüncü mısraında şiirin ayağı başlatılmış ve bu ayak her dörtlüğün sonunda icra edilmiştir (abab, cccb, çççb, dddb...). Kalan şiirlerden 17’sinin kafiye düzeni ise xaxa, bbba, ccca, ..., şeklindedir. Bîrfânî’nin sekizli hece ölçüsüyle söylediği şiirlerinin durakları 4+4 veya 5+3 şeklinde ya da serbesttir. Bîrfânî’nin sekiz heceli şiirlerinin büyük bir çoğunluğu semai tarzında söylenmiştir.

On Bir Heceli Şiirleri: Birfâni şiirlerinde en fazla on birli hece ölçüsünü kullanmıştır. İncelediğimiz 300 şiirinin 143'ü on birli hece ölçüsüyle yazılmıştır. Bu şiirlerden 103'ünün dörtlük sayısı üç ile beş, 25'inin altı ile on sekiz arasındadır. Kalan şiirlerin 13'ü tek, biri 100 dörtlükten oluşurken bir şiiri de beş mısralık beş bölümden oluşmuştur. Genellikle koşma ve destan tarzında söylenen on bir heceli şiirlerin 125'inde ilk dörtlüğün birinci ve üçüncü, ikinci ve dördüncü mısraları kendi aralarında kafiye, diğer dörtlüklerin ilk üç mısraı kendi aralarında dördüncü mısra ise ilk dörtlüğün son mısraı ile kafiye (abab, cccb, cççb, ...). Kalan şiirlerinin 15'inde xaxa, bbba, ccca, ... şeklinde kafiye düzeni göze çarpmaktadır. On bir heceli şiirlerin durak yapısı 6 + 5 veya 4 + 4 + 3 şeklinde ya da serbesttir.

Diğerleri: Birfâni'nin çalışmamıza dahil ettiğimiz 300 şiirinde yukarıda sıraladığımız hece ölçülerinin dışında birli, beşli, on dörtlü ve on beşli ölçülerine de rastlamamız mümkündür.

Âşığımızın “Var-Yok” adlı şiiri tek hecelidir ve aaab, cccb, cççb, ..., şeklinde kafiyeleşmiştir. Türk halk şiirinde iki, üç heceli şiirlere rastlamamız mümkündür. Ancak âşığımızın tek heceli bu şiiri belki de ilktir. “Sayan Olmadı” ve “Severek Ölmek” şiirleri beş hecelidir. Beş dörtlükten oluşan bu şiirler; abab, cccb, cççb, ... şeklinde kafiyeleşmiştir. Âşığımızın beş şiiri on dört hecelidir. Bu şiirlerin üçünde nazım birimi olarak beyitler kullanılmıştır. Birfâni üç şiirini on beşli hece ölçüsüyle söylemiştir. Hece ölçüsünü başarıyla kullanan âşığımızın sadece bir şiiri serbest sayılabilir. Bu şiir de aslında yedi hecelidir, ancak her dörtlüğün sonunda “Öyle mi” mısraı tekrarlandığı için şiirin tamamında yedili hece ölçüsüne uyulmadığını söyleyebiliriz.

Görülüyor ki âşığımız şiirlerinin hemen hemen tamamında hece ölçüsünü başarıyla kullanmıştır. Hece ölçüsünün farklı kalıplarını kullanan âşığımız çalışmamıza aldığımız 300 şiirinden 268'ini sekizli ve on birli hece ölçüsüyle söylemiştir. Şiirlerinde on birli hece ölçüsünü kullandığı zaman duraklar ya 6+5 veya 4+4+3 şeklinde ya da duraksızdır. Sekizli hece ölçüsünü kullandığı zaman duraklar 4+4 veya 5+3 şeklinde ya da duraksızdır. On dörtlü hece ölçüsünü kullandığı şiirlerinin tamamında duraklar 7+7 şeklindedir. Birfâni'nin yedi ve on beş heceyle söylediği şiirlerinde genellikle durak yoktur.

Âşığımızın, yedi heceli şiirleri anlam yoğunluğu olarak manileri hatırlatsa da manilerde görülen hazırlık mısralarına ve kafiye yapısına bu şiirlerde rastlanmaz.

Âşığımızın yedi heceyle söylediği ve tek dörtlükten oluşan altı şiirinden ikisinde mani şeklinde kafiyeleşmiştir. Bîrfânî'nin şiirleri koşma, semai ve destan tarzındadır.

2.1.2. Kafiye Yapısı

Şiirde ahengi ve anlam zenginliğini sağlamak için, mısraların başında, ortasında veya sonunda belli seslerle oluşturulan ses benzerliğine kafiye denir.

Âşık şiirinde, dörtlükte bulunduğu yerlere göre, iki şekilde kafiye vardır:

1. Birinci dörtlüğün ikinci ve dördüncü mısraları ile diğer dörtlüklerin son mısralarından oluşan kafiye: Bu kafiye "ayak" denir. Kimileri ayak terimini "ana ayak" veya "ana kafiye" diye isimlendirmiştir. Ancak âşıklar buna "ayak" demektedirler.
2. Her dörtlüğün (birinci hariç), ilk üç mısraında oluşturulan kafiye: Buna yaygın olarak "kafiye" veya "ayak" denilir (Kaya, 2007: 394).

Âşık Bîrfânî'nin şiirlerinde kafiye'nin her çeşidine rastlamamız mümkündür. Onun şiirlerini yukarıda sıraladığımız iki şekilde kafiye'ye göre incelediğimizde şöyle bir tabloyla karşılaşırız:

2.1.2.1. Ayak

Âşıklık geleneğinde, ayak sözü ile dörtlük sonu mısralardaki kafiye kastedilir. Bu kafiye genellikle ilk dörtlüğün ikinci mısraından başlatılır. Şiiri meydana getiren dörtlüklerin ilk üç mısraları kendi aralarında kafiyeleşir. Hâlbuki ayak, bunlardan bağımsız olarak dördüncü mısralar arasında bir kafiye bütünlüğü arz etmek durumundadır. Bir başka deyişle âşık şiirleri iki çeşit kafiye sistemi ile oluşturulur. Birincisi; dörtlüklerde, ilk üç mısraında oluşturulan kafiyeler; ikincisi ise, dörtlüklerin son mısralarında ses birliğini sağlamak için meydana getirilen kafiyeler. Bunların ilkinde kafiye veya ayak, ikincisine yani dörtlüklerin son mısralarında oluşturulan kafiye'lere ise ayak denir.

Ayak, şiirde ahengi sağlamanın yanında anlam bütünlüğünün sağlanmasına da yardımcı olmaktadır. Ayrıca âşıklar kendi şiirlerini ve usta malı şiirleri ezberlerken şiirin aslı ve tamamı yerine şiirin ayağını, konusunu ve nazım türünü ezberlemekte,

gerektiğinde bu bilgilerinden faydalanarak şiirleri yeniden oluşturmaktadırlar. Sözlü gelenekte sahibi belli şiirlerde varyantlaşmanın sebebi budur (Günay, 1993: 182).

Birfâni'nin şiirlerindeki ayakları incelediğimizde, çeyrek kafiye dışındaki her çeşit kafiye rastlarız. Bu kafiye çeşitlerini şöyle sıralayabiliriz:

Yarım Kafiye: Ses benzerliği tek sese dayanan kafiye çeşididir. Birfâni, dörtlük sonlarında en çok yarım kafiye kullanmıştır. Yarım kafiye oluşturan sesler yoğunluk derecesine göre *l, r, n, z, ş, k, y, ç, t, s, v* ve nadiren diğerleri görülür. “l” sesi ile yapılan dörtlük sonu mısraları yarım kafiye bir örnek verecek olursak:

Çobanını bu/amadın
...
Bir gün kendin ol/amadın
...
Yüreğime gü/emedin
...
Kıymetini bi/emedin (99)

Dörtlük sonu mısraları arasında genellikle mısra sonlarında yarım kafiye görülmekle birlikte bazen mısra başlarında da yarım kafiye yapıldığı görülür:

Ay'a bakar yine kendim(i) görürüm
...
Meye bakar yine kendim görürüm
...
Hû-ya bakar yine kendim görürüm
...
Şeye bakar yine kendim(i) görürüm (204)

...

Yo/unur hoşgörü olduğu zaman
...
Si/inir hoşgörü olduğu zaman
...
O/unur hoşgörü olduğu zaman
...
Bi/inir hoşgörü olduğu zaman (208)

Birfâni'nin destan tarzında yazdığı “Mektup” adlı şiiri 100 dörtlükten oluşur ve 101 ayaklıdır. Bu şiirde ayaklar alfabetik bir sıra izler, “al”dan başlayıp “zil”e kadar devam eder ve ayaklarda genellikle yarım kafiye kullanılır.

İçi ala, dışı *al* emmimoğlu
 ...
 Şekere keserse *bal* emmimoğlu
 ...
 Öpülmez mi böyle *el* emmimoğlu
 ...
 Takmış olmasan da *zi* emmimoğlu (251)

Âşık tarzı şiir geleneğinde gördüğümüz kafiyeleşme özelliklerinden biri de şiirlerde dörtlük sonu çift kafiye kullanılmasıdır. Bu tarzda yazılan şiirlerin ana kafiyesi çift olup aynı sesler vücuda getirilmiştir (Kaya, 1991/2:64). Âşık Bîrfânî'nin "Özgürlük ve Demokrasi" adlı şiir çift ayaklıdır. Bu şiirde dörtlük sonu tek ses benzerliğine dayalı çift kafiye yapılmıştır:

Akıl demokrasi, yol özgürlüktür
 ...
 Şekil demokrasi, hal özgürlüktür
 ...
 Vekil demokrasi, rol özgürlüktür
 ...
 Ekol demokrasi, kol özgürlüktür (241)

Âşık Bîrfânî'nin çok kafiyeleşme örneği olan "Kaç Yara" adlı şiiri, âşık edebiyatında gelenek haline gelen dedim – dedi tarzında yazılmış bir şiirdir. Bu şiirde sekiz ayrı kafiye vardır. Bu yönüyle belki de âşık edebiyatında tek örnek sayılabilir. Bu şiirde de mısra sonlarında genellikle yarım kafiye kullanılmıştır:

Dedi: *Al bir bez çit; dik giy üç kere*
 ...
 Dedi: *Hâl sor, giz tut; Hakk duy güç vere*
 ...
 Dedi: *Yol sür, iz et, tek şey seç ara*
 ...
 Dedi: *Gül dér, tez git; çık pay saç yâre*
 ...
 Dedi: *Gel gör, göz at; bak say kaç yara* (142)

Tam Kafiye: Ses benzerliği iki sese dayanan kafiye çeşididir. Âşık Bîrfânî'nin dörtlük sonlarında yarım kafiyele sona tam kafiye oluşturan sesleri de kullandığı

görülür. Dörtlük sonlarını oluşturan tam kafiyeeye ait bazı sesler şunlardır: *al, an, ar, at, en, er ...* vd. Tam kafiyeeye şöyle bir örnek verebiliriz:

Mânâyı berbat gösterir
 ...
 Aşkı marmelat gösterir
 ...
 Yetmiş iki kat gösterir
 ...
 Karıncayı at gösterir (122)

Zengin Kafiye: İki den fazla ses benzerliğine dayalı kafiyeelere zengin kafiye denir. Âşığımızın şiirlerini incelediğimizde mısra sonlarında zengin kafiye oluşturan seslere de rastlarız. Bu seslerden bazıları şunlardır: *ağla, eni, nan, oyu, rağ...* vd. Mısra sonu zengin kafiyeeye örnek verecek olursak:

Merağım benim
 ...
 Tarağım benim
 ...
 Orağım benim
 ...
 Durağım benim (2)

Tunç Kafiye: Zengin kafiyenin bir çeşidi olup başlı başına anlamı olan bir kelimenin başka bir kelime içinde yer alması ile oluşturulan kafiyeedir. Dörtlük sonlarında tunç kafiyeeye ait bazı kelimelere de rastlamamız mümkündür:

Cayan olmadı!
 ...
 Ayan olmadı! (1)

Sinemi dağlamış ondan çalarım
 ...
 Anamız ağlamış ondan çalarım (177)

Cinashlı Kafiye: Âşık edebiyatında *tecnis* adı verilen cinashlı kafiyeler, yazılışları bir, anlamları farklı kelimelerle yapılmış kafiye çeşididir. Cinashlı kafiye yapıyı oluşturan kelimelerin sayısının en az iki olması gerekir.

Âşık Bîrfânî'nin birçok şiirinde mısra sonu kafiyeleşte cinashlı kafiyeleşte rastlamamız mümkündür. Âşıkımızın “Yarana”, “Yüz İçinde”, “Geçenlerde”, “Ala Dağlar” ve “Göze Derdi” şiirlerinde mısra sonu kafiyeleşte cinashlıdır. Bu şiirlerinden birinde “ala” kelimesi farklı anlamlarda kullanılmıştır:

Benim derdim *âlâ* dağlar
 ...
 Yar bürünür *ala* dağlar
 ...
 Düşürdüler *ala* dağlar
 ...
 Bu derdi kim *ala* dağlar (112)

Dörtlük sonlarında yapılan kafiyeleşte ses benzerliğine dayalı problemlere rastlamamız da mümkündür:

Gönül yarası yarası
 ...
 Yoktur çaresi çaresi
 ...
 Sohbet sırası sırası
 ...
 Aşkın çırası çırası (43)

Yukarıdaki örnekten de anlaşılacağı gibi “*ra*” ve “*re*” heceleri kafiye açısından bir problem oluşturmaktadır. Aşağıdaki mısralarda ise zengin kafiyeleşte oluşumunda bazı ses benzerliklerine dayalı problemler görülmektedir:

Dedim herhal *gece* yazmış
 ...
 Ateş aldı *baca* yazmış
 ...
 Merhameti *yüce*! Yazmış
 ...
 Gönül olmaz *koca* yazmış (129)

Bütün mısraların sonunda aynen tekrarlanan ayaklara *tek ayak* denir. Bu Divan şiirinde şarkı şeklinde kullanılan “*nakarât*”ın karşılığıdır. Âşığımızın incelediğimiz 300 şiirinden 76’sında tek ayak kullanılmıştır.

Âşığımız dördlük sonlarında ağırlıklı olarak yarım kafiye yer vermiş ve kafiyeleleri oluştururken dize sonlarında kafiyele oluştururken seslerin hepsinin birlikte ince sesli olmasına veya hepsinin birlikte kalın sesli olmasına da dikkat etmiştir.

2.1.2.2. Dördlük İçi Mısraların Kafiyelelenişi

Ayak dışında kendi aralarında kafiyelelenen dördlük içi mısralarda kafiyelelenin her çeşidine rastlamamız mümkündür. Bunları maddeler halinde şu şekilde sıralayabiliriz:

Çeyrek Kafiye: Çıkakları birbirine benzeyen seslerden oluşturulan kafiyelele denir. Aynı ses olmayan ama çıkakları birbirine yakın olan seslere bugüne kadar isim verilmemiştir. Çeyrek kafiyele oluştururken sesler: “ç-ş”, “n-l-r”, “z-s”, “ğ-v” gibi sesler olup, önceleri ya kafiye olarak görülmemiş ya da yarım kafiye olarak düşünülmüştür. Hâlbuki bu sesler, yarım kafiyelelen daha zayıf bir kafiyelele ve “çeyrek kafiye” terimi ile karşılanabilir (Kaya, 2007: 394). Ancak bu kafiye çeşidi araştırmacılar tarafından henüz yaygın olarak kabul edilmemiştir.

Birfânî’nin şiirlerindeki kafiyeleleri incelediğimizde çeyrek kafiyelele örnek olabilecek kullanımlara rastlarız:

Ancak bilen bilir birlik tadını,
Erenler yurdunun tabiatını...
BİRFÂNÎ dünyada aşkın atını
Gerçeğe sürelim dost diye diye! (144 / 4)

Yukarıdaki dördlükte “d” ve “t” sesleriyle çeyrek kafiye yapılmıştır.

Yaktın benim yüreğimi
Yıktın gönül sarayımı
Harab etme can evimi
İçinde üstadım kalsın (101 / 3)

Çeyrek kafiye yukarıdaki dördlükte de karşımıza çıkmaktadır. İlk üç mısradaki “yüreğimi, sarayımı, evimi” kelimelerinde “ğ, y, v” sesleri ile çeyrek kafiye yapılmıştır.

Yarım Kafiye: Dörtlük içi kafiyelerde en çok yarım kafiyenin kullanıldığını görüyoruz. Yarım kafiyei oluşturan seslerden en fazla “*l*” sesi kullanılmıştır. *L*’den sonra *r, n, ş, k, z, t, y, m, e, s, d, ğ* vd. sesleri yoğunluğuna göre sıralamamız mümkündür.

Dörtlük içi yarım kafiyeeye birkaç örnek verecek olursak:

Padişahlar ku//lar gördüm
Yol içinde yo//lar gördüm
Türlü türlü hâ//lar gördüm
Yoldan gelip geçenlerde (28 / 3)

Karıncayı nallar hana sürersin
Yeri göğü sallar geri durursun
Öğrencelik gözle nasıl görürsün
Gökteki yıldızı sayarsın gönül (171 / 4)

BİRFÂNİ, sanma ki bu dünya boştur,
Gerçeğe varınca her varlık hoştur.
Toprak olmadıkça taş yine taşır
Sevdasız bedende yâr bulamazsın (214 / 5)

Tam Kafiye: Dörtlük içi ahenk unsurlarını oluşturan kafiyelerden biri de tam kafiye. Birfâni’nin şiirlerinde dörtlük içi kafiyelerde yarım kafiye den sonra tam kafiye de kullandığını görüyoruz:

İki avucumda keçeşmiş başım
Önümde kaçıyor ekmeğim aşım
Daha da mı durulmayım gardaşım
Yaşım kırk beş iki bine beş kaldı (147 / 2)

BİRFÂNİ’yim haberin yok yurdumdan,
Onun için anlamazsın derdîmden.
Ömür boyu koşsan bile ardımdan
Kazancın ne ola, kârın ne ola? (130 / 4)

Tam kafiye ile ilgili ahenk oluşturan bazı sesler şunlardır: *ab, ad, ağ, ak, al, an, ar, aş, at, ay, az, ba, ce, da, de, el, em, en, er, es, et, ev, ğa, hr, im, ir, iz, la, le, ma, na, ne, ni, ok, ol, ra, rd, re, ri, rl, rt, ul, ur, uş, uy, ül, ya, ye, yn, yr ...* vd.

Zengin Kafiye: Dörtlük içi ahenk unsurlarını sağlayan kafiye türlerinden biri de zengin kafiye'dir. Âşığımızın şiirlerinde zengin kafiye'ye örnek olabilecek birçok bölüm vardır:

Haktır cefa her ozana,
METİN olup da yazana...
Girdin ki kaynar kazana
Yaraların söyüne mi? (40 / 3)

Ben de bu gönüle ömür sağladım,
Yüzüme güldükçe gönül bağladım
Ardı sıra ırmak oldum çağladım
Varıp bir cahile kanmasın diye... (145 / 2)

Zengin kafiye ile ahenk oluşturan ses unsurlarından bazıları şunlardır: *acı, adem, adım, afa, ağıl, ağır, ağla, aha, aka, akış, âl, ale, aman, ana, ancı, anı, anır, ara, aram, arı, arın, ark, ası, aşı, avan, ayı, ayıp, cak, daş, den, der, edin, ele, eme, emek, endi, erde, erek, erem, esi, etin, eyin, ile, ine, iri, ise, itab, iye, iyet, ken, kir, kli, lan, lime, man, meğ, nce, prağ, ram, rar, rca, rnek, rul, rün, şte, tın, urum, ver, vda, yan, yır, yon, zan, zel, zele... vd.*

Tunç Kafiye: Âşığımızın şiirlerinde dörtlük içi ahenk unsurlarını sağlayan kafiye'lerden bir diğeri de tunç kafiye'dir.

Sev ateşi düştü dile,
Tanış olduk sevgi ile (42 / 3: 1, 2)

Ne ola ki BİRFÂNÎ'den,
Ecel çağırır aniden... (126 / 4: 1, 2)

Gözümün önünde kobra engerek,
Bunu bilmen için ben olman gerek... (213 / 3: 1, 2)

Tunç kafiye ile ilgili bu örnekleri çoğaltmamız mümkündür: yana > ana, bazı > azı, dağladıkça > ağladıkça, sarayı > arayı, dola > ola, bağlarım > ağlarım, Tahir'i > ahiri, engerek > gerek, meziyet > eziyet, kayıp > ayıp, tarzımız > arzımız... vd.

Cinaslı Kafiye: Âşık Birfâni'nin şiirlerinde bütün kafiye çeşitlerine rastlamamız mümkündür. Âşığımızın şiirlerinde kullandığı dörtlük içi kafiye türlerinden biri de cinaslı kafiye'dir:

Neler olmaz insan yola *düşünce*
 Kimi hayalince kimi *düşünce*
 Kuş misali aklı yoklar *düşünce*
 Yakalamak da var salmak da vardır (233 / 2)

Yukarıdaki dörtlükte düşünce kelimesi ilk mısrada yola çıkmak, ikinci mısrada rüya, üçüncü mısrada ise düşünce anlamlarında kullanılarak cinaslı kafiye oluşturulmuştur.

Bu böğürtlen, *bu dağın*,
 İkisi de *bu dağın*.
 Ne sevdada ey doğa,
 Senin dalın *budağın...* (281)

Bu dörtlükte ise “bu dağın” kelimeleriyle cinaslı kafiye yapılmıştır. Bu kelimeler ilk mısrada bir meyve çeşidini işaret etmek için, ikinci mısrada dağ kelimesini işaret etmek için, son mısrada ise ince ve küçük dal anlamında kullanılmıştır.

Şiirlerinde ses benzerliklerine dayalı problemlere çok az rastlanan Birfâni'nin, aşağıdaki şiirinde *ı* ve *u* sesleri birbirine yaklaştırılmıştır:

Var evimi doku doku,
 Tırmaladı hicran oku.
 Sanki bağrımdan bir çakı
 Çizdi ruhumu bu gece. (24 / 3)

Aşağıdaki dörtlükte ise, *e* ve *a* sesleri arasında benzerlik kurulmasından kaynaklanan bir problem vardır:

Şahitlik yaparken yüzün dön söyle,
 Yetimi sızılatsın, yoksulu payla...
 Girdiğin bahçeyi tarumar eyle
 Güller per perişan, bülbül zâr olsun. (217 / 6)

Dörtlük içi mısralarda ağırlıklı olarak yarım kafiye yer veren âşığımız, diğer kafiye çeşitlerini de başarıyla kullanmıştır. Onun şiirlerinde ses benzerliklerine dayalı problemlere çok az rastlanır.

2.1.2.3. Beyitler Halindeki Şiirlerin Kafiye Yapısı

Âşık Birfâni'nin beyitlerden oluşan dört şiiri vardır. Bunlardan üçü aa – xa – xa – xa - xa ... şeklinde kafiyeleşmiştir. Bu üç şiirde de *musammat gazeller* gibi iç kafiye vardır. Dize ortalarında iç kafiye olan gazellere *musammat gazel* denir. Birfâni'nin bu tarzda söylediği şiirlere örnek verecek olursak:

Gelmiş ise gitmeden, ömrü ziyan etmeden,
Doğmuş ise batmadan ışığını balkıta (291 / 3)

Yeşermektir-solmaktır, yaşamaktır-ölmektir,
Canda canan bu/maktır, yâr elinde fermanıdır (292 / 3)

Sevdasız beden cana yük durur,
Oysa tende can teberrik durur. (293 / 3)

Birfâni'nin beyitler halinde söylediği diğer şiirinde ise her beyit kendi arasında kafiyeleşmiştir. Bu şiirin ikinci beyti şöyledir:

Sen bahçe ol, gül ol ki; bülbül sana alışsın.
Sayende bir bahçevan var olmaya çalışsın. (294 / 2)

2.1.2.4. Diğer Ahenk Unsurları

Âşık Birfâni'nin şiirlerinde yukarıdaki bölümlerde sıraladığımız ahenk unsurlarının dışında aliterasyonlara da rastlarız. Şiirde art arda gelen mısralarda, aynı ünsüzün veya aynı hecelerin ahenk oluşturacak şekilde tekrar edilmesi şeklinde tanımlanan aliterasyonlara âşığımızın bazı şiirlerinde rastlamak mümkündür:

Gel gardaş sipariş şiir yazdırma,
Böyle nasıl tanır sevdiğin seni!
Yazarım evimin eline geçer
Bilmez, beş paralık ederler beni!

Diyorsun: “Sevdiğim, sen de sev n olur!”
Bu cümle sevgiye ihanet olur.
Sev, bekle, sabreyle; yerini bulur,
Kendini sevdiren üzmez seveni...

Sonra sen yirmisin ben otuzbeşte,
Ters düşeriz aşkı tarif edişte.
Elbise sırtır, anla sen işte!
Giyene yakışmaz olsa da yeni.

BİRFÂNÎ âşığım, değilim şair,
Ağır yük getirir aşk denen sihir...
Ha muska yazmışım, ha sana şiir!
Git de bildiğince ver hediyeni! (156)

veya;

Bir toplumun temel taşı aile,
Aile olmadan olamaz toplum (196 / 1: 1, 2)

Varlığına nazar kıldıktan sonra (135 / 1: 4)

...

Kimi can kurtardı öldükten sonra (135 / 3: 4)

...

Bugün var, yarın yok olduktan sonra (135 / 5: 4)

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi **r**, **s** ve **l** sesleri sık sık kullanılarak bir iç ahenk meydana getirilmiştir.

Bunların dışında aynı kelimelerin mısra başlarında ya da sonlarında kullanılarak sık sık tekrarlama yapıldığını görmekteyiz:

Bir can canlı, bir can solgun,
Bir can olgun, bir can yılgın.
Bir can ayık, bir can dalgın,
Bir can şaşa şaşa gider... (116 / 2)

Nice uygarlıklar sana dayanmış,
Nice uygarlıklar sende uyanmış...
Nice ok, gürz, kalkan kana boyanmış,
Nice kılıç girmiş kına Malatyam. (174 / 3)

Koca Ozan bugün sustu *diyorlar*,
 Sazını duvara astı *diyorlar*.
 Çağın Pir Sultan'ı küstü *diyorlar*
 Küsmek yakışır mı sana Mahzunî! (161 / 2)

2.1.3. Redifler

Mısra sonlarında kafiye den sonra gelen yazılışları ve anlamları aynı olan eklere veya aynen tekrarlanan kelimelere redif denir. Halk şiirinde ahengi sağlayan unsurlardan biri de rediftir.

Yahya Kemal, Türk şiirinin rediften doğduğunu, Türk ve Acem şiirlerinin kafiye den çok redife dikkat ettiklerini dile getirir (Beyatlı, 1984: 33).

Âşık Bîrfânî'nin şiirlerinde diğer âşıklarda görüldüğü gibi yapım ekleri, şahıs ekleri, soru ekleri, zaman ekleri gibi unsurlarla redif yapılmaktadır. Bunların dışında mısra veya dörtlük sonlarında tekrarlanan aynı görevdeki kelime ya da kelime gruplarıyla tekrar ya da nakarat yapıldığı görülmektedir. Halk şiirinde redif genellikle mısraların sonundadır. Redif bazen mısra başına kayar. Mısra başındaki kelimenin dışındaki bütün kelimeleri içine alır:

Kişi önce kendini
 Bilmeli *Yunuslayın*.
 Bir Allah'ın aşkını
 Almalı *Yunuslayın* (10 / 2)

Redifler bazen mısraların ortalarında yer alır:

Bütün mazim *bu kitapta*,
 Özüm sözüm *bu kitapta*...
 Gerçek yüzüm *bu kitapta*
 Bu kitabın içindeyim (85 / 2)

Aşağıdaki mısralarda ise görülen geçmiş zaman eki redif olarak kullanılmıştır:

Koyun oldum sütüm aktı,
 Sağanlarım sütsüz çıktı.
 Bakan hep göğsüme baktı
 Yüzüme bakan olmadı. (36 / 2)

Birfâni'nin şiirlerinde bazen redifler peş peşe giderken üçüncü mısradan sonra kafiye döner. Aşağıdaki dörtlüğün ilk iki mısraında geniş zaman ekleri redif görevindeyken üçüncü mısra da kelimenin kökünde yer aldığı için kafiye dönmüştür:

Kendini bilmeyen varını över,
Ancak son nefeste dizini döver.
BİRFÂNÎ'ysek şu dünyada Cansever
Can olup sevgiyi tatmak güzeldir. (235 / 4)

Âşık Birfâni'nin şiirlerinde bazen de tekrarlarla redif yapıldığı görülür:

Şu yollardan sultan geçti, kul *geçti*
Nice güzel geçti lâkin el *geçti*
Gün geçti, ay geçti, onca yıl *geçti*
Göz yolda yoruldu, kulak sestedir (231 / 2)

Birinci dörtlüğün ikinci mısraının ilk ve daha sonraki dörtlüklerin son mısraında tekrar edilmesine nakarat veya kavuşak denir. Nakarat, dörtlüklerin son dizelerinin aynen tekrarlanması şeklinde de olabilir. Âşık Birfâni'nin incelediğimiz 300 şiirinden 76'sında nakarat kullanılmıştır. Bunlardan birkaçını örnek verecek olursak:

Gönül gönül gezesice (25)
İnanma sevdiğim bana inanma (131)
Oy benim deli divane gönlüm oy (254)

Bazı araştırmacılar tek ayağı mısra halinde redif olarak isimlendirmişlerdir (Kaya, 2007: 705). Âşığımız beşliklerden oluşmuş iki şiirinde dördüncü ve beşinci mısralarda iki ayrı tek ayak birlikte kullanmıştır:

Marazata dert deme can,
Dert dediğin bir olmalı.
Yanarsan bir ateşe yan
Dert dediğin bir olmalı,
O da dilde sır olmalı (295 / 1)

Karanlığı itemeyen
Yurda ışık tutamayan
Öğretip eğitemeyen
Yurdumda bir öğretmenim
Aramayın suçlu benim (298 / 1)

2.2. Dil ve İfade Özellikleri

2.2.1. Türkçesi

Âşıklar ana dillerini çok iyi kullandıkları için şiirlerini açık, sade, samimi ve anlaşılır bir Türkçe ile söylerler. Onlar anlatmak istediklerini halkın anlayabileceği bir dille ifade ettiklerinden dilin canlılığını korumada önemli görevler üstlenirler. Anne sütü gibi temiz bir Türkçe ile şiirler söyleyen âşıklarımız, halk ağzında yaşayan deyimleri ve atasözlerini kullanarak halk kültürünün gelecek kuşaklara aktarılmasına katkıda bulunurlar.

Birfâni'yi kullandığı dil açısından değerlendirdiğimizde onun Türkçeyi en güzel şekliyle kullandığını görürüz. Dil konusunda oldukça hassas olan âşığımız, duygu ve düşüncelerini net bir şekilde ifade edebilmek için bazı eş sesli kelimelerde (dé-, él) kapalı “é” sesini kullanır. Mahallî kelimeleri, atasözü ve deyimleri sık sık kullanan âşığımız, şiirlerinde Hekimhan ağzına özgü kelimelerin yanında, Arapça – Farsça kelimelere ve az da olsa tamlamalara yer vermiştir. Yalnız bunlar genellikle halk arasında kullanılan kelime ve tamlamalardır. O, argo sözlerin şiirlerde kullanılmasına karşıdır. Bundan dolayı taşlamalarında bile argo sözlere yer vermez.

Birfâni'nin dili sadedir. Şiirlerinde herkesin anlayabileceği bir dil kullanır. Yunus Emre'nin, Karacaoğlan'ın ve Âşık Veysel'in şiirlerinde kullandıkları duru, sıcak ve samimi dili Bifâni'nin şiirlerinde de görmek mümkündür. Aşağıdaki bölümlerde onun şiirlerini dil özellikleri açısından değerlendirmeye tabi tutacağız.

2.2.1.1. Ağız Özellikleri

Ağız, aynı lehçe içinde, daha küçük yerleşim bölgelerine özgü olan ve daha küçük ayrımlara dayanan konuşma biçimidir. Türkiye Türkçesinde, Anadolu'nun çeşitli yörelerinin konuşma biçimlerini ağız olarak değerlendirebiliriz. Ağızlar gramer ve

kelime farklılığı göstermez, yazı dili aynıdır. Ancak bazı sesler, değişik şekilde söylenir. Rumeli ağzı, Karadeniz ağzı, Malatya Ağzı, Elazığ ağzı vb.

Birfâni pek çok şiirinde ağız özelliklerine bağlı kalmıştır. Âşığımızın ağız özelliklerini taşıyan kelimeleri halkın kullandığı ve anlamı herkes tarafından bilinen kelimelerdir. Ağız özellikleri, Birfâni'nin pek çok şiirinde kendisini ele vermektedir:

Varımı <i>verem</i> dedim	(11 / 6: 3)
Dünyayı versen <i>ne ola</i>	(20 / 1: 3)
Ne <i>dane</i> kalır ne saman	(23 / 6: 2)
Elim yetmez sana <i>gelem</i>	(24 / 4: 2)
BİRFÂNİ sözün <i>nola ki</i>	(26 / 5: 1)
Dedi: “ <i>Aha</i> bıçak sana	(27 / 3: 2)
Yaşıyormuş <i>emmim</i> dayım	(28 / 1: 3)
Muradımız <i>herhal</i> aynı	(29 / 3: 3)
<i>Nere</i> gönül <i>nere nere</i>	(33 / 1: 2)
Dalga dalga sinyal <i>sala</i>	(44 / 4: 3)
Kaburgamı <i>hış</i> eyledi	(46 / 1: 3)
Bitti <i>buğdası</i> -darısı	(47 / 5: 1)
Başka bir sır <i>veresi</i> yok	(60 / 4: 4)
Hani <i>verdiceğin</i> murad	(61 / 2: 1)
<i>Neydem</i> dağlar <i>neydem neydem</i>	(69 / 1: 2)
Çehremin <i>irengi</i> uçtu	(73 / 3: 2)
BİRFÂNİ <i>komaz</i> ki yaram	(73 / 4: 1)
Gövdemiz çalı <i>çıprağa</i>	(111 / 2: 3)
Harman hasat <i>kalkanaca</i>	(111 / 3: 3)
<i>Hadin</i> helâlleşek dersem	(120 / 7: 1)
Yüz verirler <i>hoşalırsın</i>	(125 / 2: 1)
Nerden gelip <i>nere</i> gittiğini <i>dé</i>	(138 / 1: 2)
Dedim: <i>Sındım, iynem...</i> eksiklerim çok	(142 / 2: 1)
Bir avuç <i>ısıcak</i> hediği bile	(147 / 3: 3)
Tatlı dile doydum desem <i>yalanım</i>	(153 / 2: 1)
Tatlı dil güler yüz <i>nemize</i> yetmez	(170 / 3: 3)
Başından <i>ırayıp</i> saldılar sana	(181 / 1: 1)

Nice gül <i>suvarı</i> bu kanlı yaşlar	(184 / 4: 2)
<i>Ürüyamda</i> gördüm perşembe günü	(188 / 12: 1)
<i>Değmen</i> yol olayım dostun yolunda	(198 / 3: 2)
Gösterdiğin yerde ot <i>güvermedi</i>	(199 / 1: 2)
<i>Ey</i> olmaz bu aşkın çoruna düşen	(220 / 2: 1)
Ali Kirvem merttir, <i>eydir</i> çoğundan	(251 / 43: 2)
Ne <i>Eşe'</i> miz güdük, ne Kel Mahmut kel	(251 / 51: 3)

Verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi bazı şiirlerde ağız özellikleri göze çarpar. Bu söyleyişlerde ünlü düşmesi, ünlü türemesi, ünsüz yer değiştirmesi vb. ses olayları görülür. Bu ses değişikliklerini şu şekilde açıklayabiliriz:

BİRFÂNÎ sözün *nola ki*
Yel götürür kalmaz baki (26 / 5: 1, 2)

Yukarıdaki mısralarda “ne ola” sözcükleri birleştirilmiş ve “e” ünlüsü düşmüştür. Bu ses olayını pekçok âşığın şiirinde de görmemiz mümkündür. Bunun sebebi genellikle hecenin tamamlanması için duyulan kaygıdır. Örneğin “ne ettimse, ne olur, kötü mü olur” kullanışları Bîrfânî’nin şiirlerinde “n’ettimse, n’olur, kötü m’olur” şeklindedir.

Ürüyamda gördüm perşembe günü
Öptün, kucakladın, okşadın beni... (188 / 12: 1, 2)

Yukarıdaki bölümde ise “rüyamda” kelimesinde ünlü türemesi olmuştur. Kelimenin başında “ü” ünlüsü türemiştir. Bu özelliği az da olsa Bîrfânî’nin diğer şiirlerinde görmek mümkündür. Sözcelişi “rastgele, rengi” kullanışları Bîrfânî’nin şiirlerinde “ırasgele, irengi” şeklindedir.

Âşığımızın şiirlerinde bazen ünsüzlerin yer değiştirdiğini görülür. Ağız özelliklerinden kaynaklanan bu ses olayında “t” ünsüzü yerine “d” ünsüzünün, “l” ünsüzünün yerine “v” ünsüzünün, “k” ünsüzünün yerine “ğ” ünsüzünün kullanıldığı görülür:

- t - > - d - : Ne *dane* kalır ne saman (23 / 6: 2)
- l - > - v - : Nice gül *suvarı* bu kanlı yaşlar (184 / 4: 2)

- k - > - ğ - : Taşıyamam bu yük bana çoğ olur (257 / 3: 2)
 - ğ - > - y - : Sanma gönül *eğliyorum* (53 / 1: 1)

Birfâni'nin şiirlerinde ünlü harflerde de ağız özelliklerinden kaynaklanan değişikliklere rastlayabiliriz. Aşağıdaki örneklerde görüleceği gibi “iyi” kelimesi “ey” şeklinde, “Ahmet” kelimesi “Ehmet” şeklinde kullanılmıştır:

- i - > - e - : *Ey* olmaz bu aşkın çoruna düşen (220 / 2: 1)
 - a - > - e - : *Ehmetler* oğlana kız bitirmişler (251 / 95: 1)
 - a - > - e - : Ne *Eşe'* miz güdük, ne Kel Mahmut kel (251 / 51: 3)

Yukarıdaki örnekleri çoğaltmamız mümkündür.

2.2.1.2. Mahallî Kelimeler

Bir yöreye ait olan ve o yörede yaşayan insanların kullandığı kelimelere mahallî kelimeler denir. Ağızlarda ise bazı sesler, değişik şekilde söylenir. Bu yönüyle mahallî kelimeler ağızlardan farklılık gösterir.

Birfâni diğer âşıklar gibi, mahallî kelimeleri şiirlerinde bolca kullanmıştır. Çünkü o da halktan biridir. Onun kullandığı mahallî kelimelerin çoğu bugün Malatya halkı arasında konuşulan kelimelerdir. Mahallî kelimelerden bazılarını, geçtiği mısralarla verecek olursak:

- Ne gümüş ne altında
 İnsanlık baş *gıltında* (5 / 2: 1, 2)
 Uğramadın kapıma,
 Taş bindirdin *tapıma* (5 / 5: 1, 2)
 Tozu toza katarak,
 Ağnayarak, yatarak (5 / 6: 1, 2)
 Bilirim yükün ağır,
 Palan yırtık, sırt *yağır* (8 / 2: 1, 2)
 Küller ile dağılıp,
 Arşa kadar *ağılıp* (10 / 8: 1, 2)
Külleme, kömbe çekerdi
 Canımız ocak başında (17 / 4: 3)

Gün ölüsü bir diriyim Gevremiş âdem <i>çiriyim</i>	(31 / 4: 1, 2)
Girdin ki kaynar kazana Yaraların <i>söyüne</i> mi?	(40 / 3: 3, 4)
<i>Hingileyip</i> , yelli yelli Katır beni tepeledi!	(46 / 5: 3, 4)
Nalları eylenmiş <i>gayar</i> Mıhlarında yavuzluk var	(46 / 6: 1, 2)
<i>Duldalanıp</i> şurda balam Can evime göz ederdi.	(47 / 2: 3, 4)
İlahi bu muydu derdin, <i>Şenele</i> vatanın yurdun	(50 / 2: 1, 2)
<i>Pusunacak</i> yerim yoktur Bir kötünün hanındayım	(73 / 1: 3, 4)
İkimiz de ince ince <i>Mertek</i> sınırlar görünce	(76 / 3: 1, 2)
Derler ki gönül <i>farımaz</i> Farıdım dostlar farıdım	(90 / 1: 1, 2)
Oturup da ağlamazsan Suya <i>harga</i> bağlamazsan	(100 / 4: 1, 2)
Yüreciği <i>yeğin</i> dağlı Lakin eli-kolu bağlı	(110 / 2: 1, 2)
Un ederiz dağı taşı, Eker <i>dineltiriz</i> yaşı	(111 / 4: 1, 2)
BİRFÂNÎ'yim itibarım <i>ayasam</i> Dertlerime zam getirdi piyasam	(200 / 4: 1, 2)
Varlıklar içinde <i>soyka</i> yokluğun Defterini düremedin Hekimhan	(205 / 3: 3, 4)
Ey olmaz bu aşkın <i>çoruna</i> düşen Beyhude çırpırır toruna düşen	(220 / 2: 1, 2)
Gönüllendi amma Fadime Bacı, O <i>peğe</i> bir konak kondurdu Hacı	(251 / 38: 1, 2)
Uzun Emmi bağda kendini yormuş, <i>Haymayı</i> alıcın dibine kurmuş	(251 / 88: 1, 2)

Bana doğru *işmar* edip el *édip*
Pencereden niye baktın Deli Kız (258 / 1: 1, 2)

Gelmiş ise gitmeden, ömrü ziyan etmeden,
Doğmuş ise batmadan ışığını *balkıta* (291 / 3)

2.2.1.3. Kullandığı Yabancı Kökenli Kelimeler

Âşık Bîrfânî'nin şiirlerini incelediğimizde mahallî kelimelerin yanı sıra yabancı kökenli kelimeler de karşımıza çıkar. Ancak bu kelimelerin çoğu artık halkın bildiği, kullandığı ve Türkçenin malı olan kelimelerdir. Âşığımızın şiirlerinde az da olsa Arapça ve Farsça tamlamalar görülür. Bunun yanında batı dillerinden Türkçe girmiş bazı kelimelere Bîrfânî'nin şiirlerinde rastlamak mümkündür:

<i>Varağım</i> benim	(2 / 5: 4)
<i>Çeşminde</i> çeşme ıslanır	(21 / 2: 2)
Tırmaladı <i>hicran</i> oku	(24 / 3: 2)
<i>Maral</i> oldum avc(ı) oldular	(36 / 3: 1)
Sen koşa dur ey <i>bîçare</i>	(37 / 3: 3)
<i>Ağumuz</i> bal olamazdı	(38 / 3: 2)
Sev ateşi düştü <i>dile</i>	(42 / 3: 1)
<i>Keremine</i> şükre delim	(44 / 3: 2)
<i>Atmosferi</i> zehirlenmiş	(49 / 3: 2)
<i>Nefsim feylim</i> karnım beni	(52 / 1: 4)
Giyinsem de <i>libasından</i>	(61 / 5: 2)
Gün be gün artıyor <i>zârım</i>	(78 / 3: 2)
Akıl mı kaldı bu serde	(90 / 3: 2)
Çekildin aşkın <i>darına</i>	(92 / 3: 2)
Bahçende <i>güman</i> kalmadı	(98 / 4: 2)
Gafil düşüp olma <i>nadan</i>	(100 / 2: 2)
<i>Kâh</i> durup <i>kâhi</i> koşmazsan	(100 / 5: 2)
Koynum <i>ahu</i> <i>zâra</i> düştü	(105 / 4: 2)
Düşürdüler <i>ala</i> dağlar	(112 / 3: 4)
Aşkın <i>nârında</i> kavruldum	(113 / 2: 1)

Kelimelerle <i>portreler</i>	(114 / 3: 3)
<i>Sin</i> kokusu gelir durur	(126 / 4: 4)
<i>Mürşit</i> olan ilme pusun	(127 / 4: 1)
Yine <i>mahzun</i> gördüm gül <i>cemalini</i>	(133 / 1: 1)
Dedim: BİRFÂNÎ’de dert ile <i>fırak</i>	(142 / 5: 1)
Cihana açıldı senin her <i>bâbın</i>	(146 / 2: 1)
Duvarı süsleyen <i>fon</i> gibi kaldı	(146 / 2: 4)
İnmeyen <i>enflasyon</i> , devleşen kayıp	(150 / 6: 2)
Kanlı yaşlar aldı iki <i>didemi</i>	(163 / 3: 3)
Kapısına var da o <i>cevri hasa</i>	(171 / 4: 2)
Anlayan yok derken <i>derun-i dilden</i>	(172 / 1: 3)
Başına çal <i>dolarını markını</i>	(179 / 3: 1)
<i>Hazaran</i> bedende benim güzelim	(182 / 1: 4)
Gönül bahçesine <i>figanlar</i> doldu	(190 / 2: 2)
Gül yüzlü dostlarım <i>saki</i> dururken	(200 / 1: 3)
Yaşamaz mı <i>maksudunu</i> bulduysa	(203 / 4: 2)
Araya toz, <i>gubar</i> doldurmayasın	(212 / 4: 4)
Girdiğin bahçeyi <i>tarumar</i> eyle	(217 / 6: 3)
<i>Hasret</i> ile <i>vuslat</i> kardeş diyorlar	(233 / 3: 3)
N’olur BİRFÂNÎ’yi <i>irşad</i> eylesen	(234 / 5: 2)
Gönüller seninle <i>şaduman</i> olur	(241 / 11: 3)
Gönül sarayında <i>arzuhalci</i> ol	(257 / 2: 2)
Dünya, <i>Merkür, Jüpiter...</i> hepsi birer <i>elektron</i>	(260 / 4: 2)
<i>Kıy-ı kal’inden</i> , benlik halinden	(293 / 6: 1)

Yukarıdaki örnekler Âşık Birfâni’nin geniş bir kelime hazinesine sahip olduğunu gösterir. Birfâni’nin şiirleri incelendiğinde yukarıdaki kelimelerin yanı sıra: yarân, varsıl, pir, menzil, âlem, kelâm, esrar, ahvâl, muteber, dest, muhabbet, gülistan, selâm, hatip, zikir, sücud, Hakk, âlâ, gani, gazel, meclis, zeval, mesaj, cahil, Mecnun, sıdk, beyhude, gevher, l’âl... vb. kelimeleri de kullandığı görülür. Bu kelimelerin çoğu dilimize yerleştiği için artık Türkçenin malı olmuş kelimelerdir. Öğretmen olması, Sefil Selimî gibi usta âşıkların bulunduğu meclislerde yer alması ve okuduğu eserlerin

etkisiyle oldukça zengin bir kelime hazinesine sahip olan âşığımız, bu zenginliği şiirlerine ustalıkla yansıtmıştır.

2.2.2. İfade Özellikleri

Âşık Birfâni'nin şiirlerinde Yunus Emre'nin, Karacaoğlan'ın, Âşık Veysel'in ve ustası olarak kabul ettiği Sefil Selimî'nin üslûp özelliklerini bulmamız mümkündür. Yunus Emre'nin şiirlerinde gördüğümüz: “bencileyin, Çalab, yanuben, yoklayuben, deyi deyi, turap turap” kelimelerine Birfâni'nin şiirlerinde de rastlamak mümkündür.

Yanuben tüte tüte,
Aşk ilete ilete.. (10 / 7: 1, 2)

Sayrılar, sağları,
Yoklayuben bağları.. (10 / 9: 1, 2)

İşlemeli derine,
Gönül hanelerine...
Hakk Çalab'ın yerine
Dolmalı Yunuslayın (10 / 6: 3)

Yukarıdaki mısralarda gördüğümüz insan sevgisini ve gönül hanesine verilen önemi, Yunus Emre'nin şiirlerinde de görmek mümkündür:

Gönül Çalab'ın tahtı
Gönüle Çalab baktı
İki cihân bedbahtı
Kim gönül yıkar ise (Yunus Emre)

Aşağıdaki mısralarda da görülen “Hakk deyi deyi” söyleyişi bize Yunus'un “Şol Cennetin Irmakları” şiirindeki söyleyişi hatırlatır:

Kimi görsem benden iyi,
Ses verir Hakk deyi deyi.. (87 / 4: 1, 2)

Hakka âşık olan kişi,
Akar gözlerinin yaşı
Pür-nûr olur içi dışı,
Söyler Allah deyü deyü (Yunus Emre)

Birfâni'nin bazı şiirlerinde Karacaoğlu'nın söyleyiş özellikleri kendini gösterir:

Şu dünyanın sarayından,
Köşkünden de köşk m'olurmuş...
BİRFÂNÎ'nin bir fâniye
Aşkından da aşk m'olurmuş. (289)

Yukarıdaki dörtlükte görülen “m'olurmuş” tarzındaki söyleyişlere Karacaoğlu'nın şiirlerinde de rastlamak mümkündür:

Karşımızdan gelen aceb yâr m'ola
Benim gibi yaralanmış zâr m'ola
Benim sevdiceğim güzel var m'ola
Hakk'ın yarattığı kullar içinde (Karacaoğlu)

Âşık Veysel'in şiirlerinde gördüğümüz, “ırahat, ürüya, hepisi” şeklindeki söyleyişleri andıran ifadeler Birfâni'de de rastlamak mümkündür:

Damağımın tadı kaçtı
Çehremin *irengi* uçtu (73 / 3: 1, 2)

Bir avuç *ısıcak* hediği bile
Ne ezecek damak ne de diş kaldı (146 / 3: 3, 4)

Ürüyamda gördüm perşembe günü,
Öptün, kucakladın, okşadın beni.. (188 / 12: 1, 2)

Düşünmeli *hepisin*,
Hâli nedir *hapisin*? (10 / 11: 1, 2)

Âşığımızın “Ötme Bülbül” adlı şiirinde kullandığı bazı ifadeler, bize Âşık Veysel'in “Yeni Mektup Aldım Gül Yüzlü Yârdan” şiirini hatırlatır:

Ötme bülbül ötme kurbanım sana
Yârin ettikleri *kâr etti cana*
BİRFÂNÎ'yim uyku girmez gözüme
Yorgan yastık döşek çul diken oldu (250 / 3)

Veysel bu gurbetlik *kâr etti cana*
Karıştır göçünü ulu kervana
Gün geçirip fırsat verme zamana
Sakın uzamasın yol deyi yazmış (Âşık Veysel)

Sefil Selimî'nin şiirlerinde gördüğümüz, “gülenece, olanaca” şeklindeki söyleyişleri andıran ifadeleri âşığımızın şiirlerinde de görebiliriz:

Harman hasat *kalkanaca*
Anamız dinimiz ağlar. (111 / 3: 3, 4)

Hazır *edenece* aş
Sofrada sinimiz ağlar (111 / 4: 3, 4)

Yukarıdaki mısralar Sefil Selimî'nin “Yas Tutacağım” şiirindeki söyleyişi hatırlatır:

Ele bayram düştü, bana yas düştü;
Yüzüm *gülenece* yas tutacağım.
Bu gönül dünyanın güneşi aştı,
Sabah olanaca yas tutacağım.. (Selimî, 1978: 62)

Âşığımızın şiirlerini incelediğimizde Eski Anadolu Türkçesine ait olan ve günümüzde unutulmaya yüz tutan, “od, don, anda, turap, yavuz, yanuben, bencileyin” gibi bazı kelimelere de rastlarız:

Böyle gaflet zamanında,
Düşmanlarım dost *donunda* (19 / 2: 1, 2)

Aşk *odunu* alayım da
Sevmesini bileyim de (75 / 4: 1, 2)

Birfâni'nin şiirlerinde dikkati çeken ifade özelliklerinden biri de kendisine ait olan bazı kelime gruplarıdır. “Sev yurdu” ve “Aslı suret ilişkisi” gibi söyleyişler onun şiirlerinde belirleyici unsurlardandır. O, âşığın gönlünü iki cihandan ayrı alabildiğine zengin üçüncü bir dünya olarak görür. Bu zengin dünyayı ifade edebilmek için “sev yurdu” kelime grubunu kullanır:

*Sev yurdu*ndan ettim seyri
Bir şey yok bir şeyden ayrı (15 / 3: 1, 2)

*Sev yurdu*na gönül verdim
Hakikat şehrine erdim (75 / 2: 1, 2)

Birfâni'ye göre Yaradan “Asıl”, kâinattaki diğer varlıklar ise o güzelliğin suretleridir. Âşığımızın “Yaradan- yaratılan” anlamında kullandığı “Aslı- suret” kelimelerini şiirlerinde sıkça kullandığı görülür. Bu kelimeler âşığın üslûbunda belirleyici unsurlardandır:

Ey erenler hitabımdır,
Aslı suret ilişkisi.
 Okunacak kitabımdır
Aslı suret ilişkisi (54 / 1)

Yanar durur ocak ocak,
Aslı arar köşe bucak...
 Bilmiyorum ne çabucak
Surete doydu bu gönül (67 / 3)

Sizin gördüğünüz *suret*
Aslı benim kalbimdedir (119 / 3: 3, 4)

Birfâni'nin şiirlerinde diğer âşıklarda olduğu gibi, halk hikâyelerinin kahramanlarına yer verildiği görülür. Âşığımızın şiirlerinde “Aslı – Kerem, Ferhat – Şirin, Leyla – Mecnun, Tahir – Zühre ” gibi kahramanların adı sık sık geçer. Bunda âşığın okuduğu halk hikâyelerinin etkisi vardır:

Erenler yurduna ecel konmadı,
Mecnun Leyla’sını suret sanmadı...
Kerem, Aslı için boşa yanmadı,
Ferhat’ın gücünü *Şirin*’de ara... (134 / 4)

Sınadım hayali, oldu zahiri,
 Anda gördüm *Zühre* ile *Tahir*’i (195 / 4: 1, 2)

Şiirde bir cümlemin mısra ortasında başlamasına veya bitmesine hatta bazen bir birimden diğer birime sarkmasına “anjambman” denir. Âşığımızın bazı şiirlerinde bu şekilde şiirin bir mısraında başlayan cümlemin diğer mısraında bittiği görülür:

Sözünden döndüysen ya ölür ya da
 Kolum kanadımı kır beni kurtar (227 / 4: 3, 4)

Paslı paslı çivileri tertemiz
Beynimize çaktılar haa... Çaktılar! (229 / 5: 3, 4)

Âşık Birfâni'nin iki şiirinde dedim – dedi tarzındaki ifade biçimine rastlarız:

Dedim: Güzel, kirpik kaşa degecek
Dedi: Belâ mısın gözün degecek
Dedim: Ne var bunda yüzün egecek
Dedi: Yüz mü verem ortada kalmış (246 / 2)

Âşığımızın pek çok şiirinde, bir dörtlük boyunca mısraların başında ya da sonlarında tekrar yapmıştır:

*Bir can canlı, bir can solgun,
Bir can olgun, bir can yılgın.
Bir can ayık, bir can dalgın,
Bir can şaşa şaşa gider...* (116 / 2)

Birfâni'nin şiirlerinde konu ve anlam bütünlüğü vardır. Bundan dolayı onun şiirlerinde doldurma mısralara rastlanmaz.

2.3. Şiirlerde Kullandığı Atasözleri, Deyimler, Özdeyişler ve Veciz Sözler

Anonim halk edebiyatı ürünlerinden olan atasözü ve deyimlere âşıklar şiirlerinde sıkça yer verirler. Anlatılmak isteneni daha kolay ifade etmek ve söyleyişte akıcılık sağlamak amacıyla birçok âşık, atasözü ve deyimleri kullanmıştır. Âşıkların bu şekilde özlü sözlere yer vermeleri onların Türkçeyi güzel ve etkili bir şekilde kullandıklarının en önemli göstergesidir.

Âşık Birfâni, şiirlerinde atasözü, deyim ve özdeyişlere sıkça yer vermiştir. Bu sözlerle şiirlerinde ifade etmek istediği duygu ve düşünceleri daha etkili bir şekilde anlatmıştır. Âşığımızın şiirlerinde azımsanamayacak kadar veciz sözlere de rastlayabiliriz.

Âşık Birfâni, şiirlerinde deyimlere geniş yer vermiştir. Bu deyimlerin bir kısmı mahallîdir. İncelediğimiz 300 şiirde çok fazla deyim kullanıldığı için bu çalışmada sadece bir kısmını almakla yetindik. Biz burada, Birfâni'nin şiirlerinde yer alan atasözlerini, deyimleri ve özdeyişleri tespit etmeye çalışacağız.

2.3.1. Atasözleri

Kısa, kesin ve açık bir anlatıma sahip olan atasözleri anonim halk edebiyatı ürünlerindendir. Mümkün olduğunca yalın bir anlatıma sahip olan atasözleri, yalın olmasına rağmen bazı edebî sanatları bünyesinde barındırır. Atasözü; atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş özsözlerdir (Aksoy, 1991: 37).

Âşıklık geleneğiyle ilgili önemli unsurları bünyesinde barındıran Dede Korkut Hikâyeleri, Türk atasözleri için de önemli bir kaynaktır. Dede Korkut'ta yer alan, “Ölen adam dirilmez, çıkan can girü gelmez.”, “Oğul kimden olduğun ana bilür. Erin ağırın yiynisin at bilür.” şeklindeki cümleler bu hikâyelerde atasözlerine geniş yer verildiği gösterir.

Âşığımızın şiirleri incelendiğinde ifadeyi güçlendirmek için atasözlerine yer verildiği görülür. Tespit ettiğimiz bazı atasözlerini şöyle sıralayabiliriz:

Ağlarsa anam ağlar (3 / 1: 1)
(*Ağlarsa anam ağlar, başkası yalan ağlar*)

Kendi düşen ağlamazmış (20 / 3: 2)
(*Kendi düşen ağlamaz*)

Bakımsız yurt viran olur (23 / 7: 3)
(*Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur*)

Her yükselen düşmez sanma (26 / 4: 2)
(*Her yokuşun bir inişi vardır*)

Ağlatanı öğren sırdaş (56 / 1: 3)
(*Dost acı söyler*)

Gül dikensiz olmaz demişler amma (130 / 3: 3)
(*Gül dikensiz olmaz*)

Diken korku değil gül âşığına (155 / 2: 1)
(*Gülü seven dikenine katlanır*)

Ne ekersen onu biçersin gardaş (242 / 3: 4)
(*Ne ekersen onu biçersin*)

Demiştir ki; eden bulur ahiri (242 / 4: 2)
(*Eden bulur, inleyen ölür*)

İğneyi batır da önce kendine
Ondan sonra çuvaldız ile dolaş (244 / 5: 3, 4)
(*İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır*)

Hatasız olmazmış kul emmimoğlu (251 / 59: 4)
(*Hatasız kul olmaz*)

Canın yongasıymış mal emmimoğlu (251 / 63: 4)
(*Mal canın yongasıdır*)

2.3.2. Deyimler

Kısa ve özlü anlatım araçları olan deyimler, atasözleri gibi genel kural niteliği taşımaz. Ömer Asım Aksoy, deymi, çekici bir anlatım özelliği taşıyan ve çoğunlukla gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümceler (Aksoy, 1988: 52) şeklinde, Şükrü Elçin ise, “Asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözler.” (Elçin, 1986: 642) şeklinde tanımlar.

Deyimlerin amacı bir hususu özel bir kalıp içinde etkili bir anlatımla belirtmektir. Birfâni, deyimleri sık sık kullanarak duygu ve düşüncelerini daha etkili bir şekilde dile getirmiştir. Âşığımızın şiirlerinde tespit ettiğimiz deyimleri; mahallî deyimler, isim + fiil terkibine dayalı olan deyimler, çeşitli tamlamalara dayalı deyimler, tekrarlara ve ikilemelere dayalı deyimler ve kalıplaşmış ifadelere dayalı deyimler şeklinde beş alt başlık halinde sıraladık:

2.3.2.1. Mahallî Deyimler

Deyimler, en az iki kelimededen oluşan, kısa ve özlü anlatım araçlarıdır. Yurdun her tarafında kullanılan deyimlerin yanında sadece bir bölgede kullanılan deyimler de vardır. Âşık Bîrfânî'nin şiirlerinde yaşadığı yörede kullanılan bazı deyimlere rastlamamız mümkündür:

Yetimler kalem kaşlı, <i>Olalım bağı başlı</i>	(10 / 12: 1, 2)
<i>Elim yetti sana erdim</i> Yaranı bağrında gördüm	(29 / 2: 1, 2)
Sev ateşi düştü dile, <i>Tanış olduk sevgi ile</i>	(42 / 3: 1, 2)
Kaburgamı <i>hış eyledi</i> <i>Katır beni tepeledi</i>	(46 / 1: 2, 3)
Huyu çirkin, <i>donu bozuk</i> Katır beni tepeledi!	(46 / 8: 3, 4)
Kendinize <i>miyat olun</i> Katır beni tepeledi!	(46 / 9: 3, 4)
Damağımın tadı kaçtı Çehrem <i>irengi uçtu</i>	(73 / 3: 1, 2)
<i>Em olalım yaramıza,</i> Aşk verelim çıramıza	(91 / 4: 1, 2)
Beydağı'ndan aşma dedim, <i>Baş olmadın deli gönlüm</i>	(92 / 1: 1, 2)
Yanılmış <i>adını vuran</i> Sen de BİRFÂNÎ'sin gülüm	(93 / 2: 3, 4)
Yanma gönlüm için için <i>Yüreğimi köz edersin</i>	(107 / 1: 1, 2)
San ki bir <i>çor değdi</i> erken sarardım Koca gönül bir çaresiz baş kaldı	(147 / 1: 1, 2)
<i>Bağrında güverttim, bağrımdan biçtim</i> Bütün güzellere dağıttım seni	(159 / 7: 3, 4)

Bir <i>çingı bıraktın</i> ömür tarlama Yanmakta yüreğim hon derdindeyim	(192 / 3: 3, 4)
Ey olmaz bu aşkın <i>çoruna düşen</i> Beyhude çırpınır toruna düşen	(220 / 2: 1, 2)
Seninle olunca bahçem küsüyor, <i>Gönül ırgalayan</i> yeller esiyor	(249 / 4: 1, 2)
Gel ey gönlüm, dosta götür ayva ile narını, Dostu gözden, dostu dilden, dostu <i>candan ırma</i>	(261 / 1: 1, 2)
Gelmiş ise gitmeden, ömrü ziyan etmeden, Doğmuş ise batmadan <i>ışığına balkıta</i>	(291 / 3)

2.3.2.2. İsim + Fiil Terkibine Dayalı Olan Deyimler

Bazı deyimler bir kelimenin özel bir yardımcı fiille kullanılmasıyla oluşur. Âşığımızın şiirlerinde bu tarz deyimler çok kullanılmıştır:

<i>Adam yerine!</i> <i>Koyan</i> olmadı!	(1 / 2: 3, 4)
<i>Her beze değmez</i> <i>Tarağım</i> benim	(2 / 2: 3, 4)
<i>Kadere boyun eğdin</i>	(3 / 5: 2)
<i>Aklım başımdan aldı</i>	(6 / 1: 1)
<i>Aklına şaşar</i> insan	(7 / 2: 4)
<i>Güzele gönül vermiş</i>	(9 / 4: 1)
<i>Haller yaman olmadan</i>	(10 / 15: 2)
<i>Taşla iki kuş vurur</i>	(12 / 3: 4)
<i>Gönül kazanmaktan başka</i>	(15 / 1: 3)
Külleme, kömbe <i>çekerdi</i> <i>Canımız</i> ocak başında	(17 / 4: 3, 4)
Çok şey yenir, söz yenilmez	(20 / 2: 1)

<i>Çaldı başıma taşları</i>	(21 / 3: 2)
<i>Gönlüm diyor başın al git</i>	(22 / 1: 3)
<i>Senin alın terin demek</i>	(23 / 1: 2)
<i>Bakınca can verir cana</i>	(23 / 2: 2)
<i>Bir güngörmüş böyle dedi</i>	(27 / 1: 1)
<i>Yele verme sözlerini</i>	(30 / 3: 2)
<i>Ancak kendi dizlerini</i> <i>Döven insandan çekinme</i>	(30 / 3: 3, 4)
<i>Düşersin dostun gözünden</i>	(32 / 3: 3)
<i>Kalp kırıp gönül incitme</i>	(32 / 3: 4)
<i>Hazıra konan kazandı</i>	(37 / 1: 4)
<i>Köşeyi dönen kazandı</i>	(37 / 3: 4)
<i>Erenler yol alamazdı</i>	(38 / 3: 3)
<i>Ateşten gömlek misâli</i>	(39 / 2: 3)
<i>Can evime göz ederdi</i>	(47 / 2: 4)
<i>Derinlere salan sevgi</i>	(48 / 2: 4)
<i>Ağzımı yokladın gördün</i>	(50 / 2: 3)
<i>Bilmem niye hor görüyor</i>	(52 / 1: 3)
<i>Hasret koydu Bismillah'a</i>	(52 / 3: 2)
<i>Göz atarım sağa sola</i>	(52 / 4: 2)
<i>Yanıyorken ateşimde</i>	(53 / 2: 1)
<i>Hakikatin yakasından</i> <i>Tutamadım daha güzel</i>	(61 / 5: 3, 4)
<i>Gönülle baş başa verip</i>	(63 / 1: 1)
<i>Nettimse baş edemedim</i>	(67 / 1: 1)
<i>Bir murada eremedim</i>	(69 / 1: 3)

İnsanım <i>kaynıyor kanım</i>	(75 / 3: 3)
<i>Yola düştüm yoldaşımsın</i>	(76 / 1: 1)
Düşsem <i>elimden kim tutar</i>	(76 / 2: 2)
<i>Gözlerim yollarda kaldı</i>	(78 / 1: 3)
Muradıma <i>yol olmuşsam</i>	(81 / 5: 2)
Ben bu yola <i>adım atmam</i>	(83 / 1: 1)
Kim kime <i>yol gösterecek</i>	(83 / 3: 3)
<i>Yoldan çıktım yola geldim</i>	(84 / 1: 3)
<i>Bir deri bir kemik kaldım</i>	(90 / 4: 3)
Her yanlışı <i>yüze vurma</i>	(95 / 2: 2)
Her gün her gün <i>karaları</i> <i>Bağla ne gelir elimden</i>	(96 / 2: 3, 4)
Türkülerde <i>adım kalsın</i>	(101 / 4: 4)
<i>Elleri koynunda kalan</i>	(102 / 2: 3)
Can sıkılır <i>sabır taşar</i>	(103: 2: 2)
Mutluluğa <i>gölge düşer</i>	(103 / 2: 3)
<i>İş görür mü felsefesi</i>	(104 / 3: 3)
<i>Ses vermiyor dağlar taşlar</i>	(105 / 2: 2)
<i>Başına çorap örmüşler</i>	(110 / 4: 3)
<i>Anamız dinimiz ağlar</i>	(111 / 3: 4)
<i>Bağrım yanar ağladıkça</i>	(112 / 2: 2)
<i>Taş attılar meyve sundum</i>	(113 / 5: 1)
Gözlerin <i>gözümde kaldı</i>	(115 / 3: 1)
Bu gerçeğe <i>türkü yakın</i>	(121 / 8: 2)
Kalem <i>elimden düşmedi</i>	(123 / 4: 3)

<i>Aklını çelenler olur</i>	(125 / 1: 4)
<i>Yüz verirler hoşalırsın</i>	(125 / 2: 1)
<i>Okuyan görür ileri</i>	(127 / 2: 1)
<i>Haksıza kul olmak nedir</i>	(128 / 5: 1)
<i>Kimi defterini eliyle dürdü</i>	(135 / 3: 3)
<i>Lale, sümbül kök salmazdı bağrına</i>	(136 / 2: 1)
<i>Bu gece bir mecnun tuttu yakamdan</i>	(142 / 1: 1)
<i>Dedim: Bir ıstık tut düşeyim yayan</i>	(142 / 4: 3)
<i>Ayakta kalmayı dene bir kere</i>	(143 / 1: 2)
<i>Bir daldan bir dala konmasın diye</i>	(145 / 1: 2)
<i>Köşeyi dönenler sürdü sefayı</i>	(146 / 3: 2)
<i>Yanıma kâr kaldı çektiğim çile</i>	(147 / 3: 2)
<i>Bilmez, beş paralık ederler beni</i>	(156 / 1: 4)
<i>Kadere küsülmez sevdiğim benim</i>	(166 / 1: 3)
<i>Sen de benim hatırimi say da gel</i>	(170 / 2: 4)
<i>Kulak asma BİRFÂNÎ'nin sözüne</i>	(170 / 4: 3)
<i>Eyvah... edemeden iki çift sözü</i>	(173 / 1: 1)
<i>Elim bağlı kolum bağlı sultanım</i>	(176 / 3: 4)
<i>Yanıma kâr kalır çektiğim çile</i>	(183 / 2: 2)
<i>Bağrıma basacak hâlde değilim</i>	(183 / 3: 4)
<i>Bir hayır görmedim alın terimden</i>	(193 / 2: 1)
<i>Yarına dal budak salamaz toplum</i>	(196 / 8: 4)
<i>Beni can evimden vurup da öyle</i>	(203 / 1: 3)
<i>Nere gitsem sevdan keser önümü</i>	(222 / 2: 1)
<i>Gözlerin hakkını veremiyorsan</i>	(244 / 3: 1)

Dedi: Yüz mü verem <i>ortada kalmış</i>	(246 / 2: 4)
<i>Başı çeker</i> olduk koca dünyada	(248 / 3: 2)
BİRFÂNÎ'nin <i>aklı</i> bunu <i>kesiyor</i>	(249 / 4: 3)
Bil ki <i>tereciye tere</i> satılmaz	(251 / 9: 1)
Cahil <i>çamur</i> atar kalınca zorda	(251 / 52: 2)
Bir <i>gönül</i> yapmayla can olur canlar	(253 / 11: 3)
Gönlüm diyor <i>taşa tut</i> şu feleği	(255 / 3: 3)
Ötesine <i>aklım</i> yetmez	(295 / 2: 3)
Çok düşündüm <i>kafa</i> yordum	(298 / 8: 1)

2.3.2.3. Çeşitli Tamlamalara Dayalı Deyimler

Bazı deyimler çeşitli tamlamalardan oluşur. İsim ve sıfat tamlamalarından oluşan bu tür deyimler, Âşık Bîrfânî'nin şiirlerinde de kullanılmıştır:

<i>Ateşten gömlek</i> misâli	(39 / 2: 3)
Korkma <i>gönül</i> eriyim ben	(74 / 3: 3)
Gövdesi kof, <i>özü çürük</i>	(80 / 1: 3)
<i>Kuru hayâl</i> ne verecek	(83 / 3: 1)
Harab etme <i>can evimi</i>	(101 / 3: 3)
<i>Dert babası</i> niceler var	(102 / 3: 3)
<i>Dar günümde</i> çarem idi	(105 / 3: 2)
<i>Can evimi</i> figan aldı	(115 / 3: 2)
<i>Gönül ağacını</i> ham salladıkça	(224 / 2: 1)
<i>Kor ateşi</i> sönmez küldür âşıklar	(225 / 3: 4)
<i>Sevda çöllerine</i> dökmüştür yaşı	(225 / 5: 2)
<i>Gönül tutsağıyım</i> senin yüzünden	(227 / 2: 3)

<i>Siması gülistan gül yüzlü şiir</i>	(238 / 1: 3)
<i>Ellerin yurdunda sevdasızlığın</i>	(238 / 3: 3)
<i>Var olsun sizin gibi gönlü yüceler</i>	(240 / 8: 2)
<i>Kanlı yaşlar iner oldu yüzüme</i>	(250 / 4: 2)
<i>Tatlı dil koymadı dilde bu zaman</i>	(251 / 4: 1)
<i>Ateş pahasıymış hâl emmimoğlu</i>	(251 / 46: 4)
<i>Baş ucunda bir tek Zahide Bacı</i>	(251 / 88: 2)
<i>Katı yürekleri yumuşak eder</i>	(253 / 4: 2)
<i>Kopmaz parçasıdır iyi niyetin</i>	(253 / 8: 1)
<i>Aldırmadın dar günüme yaşıma</i>	(254 / 1: 1)
<i>Aşkın kitabını koynuna sokmuş</i>	(255 / 1: 3)
<i>Yaylın ateşine verdin sinemi</i>	(258 / 4: 2)

2.3.2.4. İkilemelere Dayalı Deyimler

Deyimlerin bir türü de ikilemelerdir. Ömer Asım Aksoy, Deyimler Sözlüğü adlı eserinde, bir sözcüğün yinelenmesiyle oluşan ikilemeleri deyim olarak saymamıştır (Aksoy, 1988: 507). Âşığımızın şiirlerinde bu tarz deyimlerin sayısı azdır:

<i>İtişip kakışan canlar</i>	(49 / 1: 3)
<i>Eşim dostum haldaşım yok</i>	(77 / 3: 2)
<i>Çayır çimenli yolları</i>	(94 / 1: 3)
<i>İyi kötü şu dünyada</i>	(101 / 1: 3)
<i>Baktılar ki sessiz-sedasız kaldık</i>	(229 / 3: 1)
<i>İnişli-yokuşlu yol emmimoğlu</i>	(251 / 95: 1)
<i>Cümle âlem “sev sev” diye bakışır</i>	(290 / 1: 2)

2.3.2.5. Kalıplaşmış İfadeler Dayalı Deyimler

Deyimlerin önemli bir bölümünü kalıplaşmış ifadeler dayalı olanlar oluşturur. Bu tür deyimler, kavramları mecaz yoluyla ifade eden kalıplaşmış kelime grupları ya da cümleler şeklinde karşımıza çıkar. Âşığımızın şiirlerinde bu tür deyimlere de rastlamak mümkündür:

Düşmanlarım <i>dost donunda</i>	(19 / 2: 2)
Baktıkça <i>bây eder</i> bizi	(28 / 5: 2)
Az kaldı ki <i>olan ola</i>	(46 / 3: 1)
<i>Bağrıma hançerler indi</i>	(55 / 3: 2)
<i>Aklımı başımdan aldın</i>	(62 / 1: 1)
<i>Özüm sözüm bir ola ki</i>	(66 / 1: 1)
<i>Can arama mezarlıkta</i>	(85 / 4: 2)
<i>Yine halden hale düştüm</i>	(87 / 1: 1)
<i>Karıncayı at gösterir</i>	(122 / 5: 4)
<i>Bundan böyle bildiğimce giderim</i>	(183 / 4: 3)
Dedim: Ne var bunda <i>yüziin egecek</i>	(246 / 2: 3)
Dedi: Var git şurdan <i>aklı piyade</i>	(246 / 3: 2)

2.3.3. Özdeyişler

2.3.3.1. Başkalarına Ait Özdeyişler

Bir düşünceyi en kısa, en özlü biçimde anlatan bir veya birkaç cümleden oluşan bilgece sözlere özdeyiş denir. Özdeyişlerin atasözlerinden farkı, söyleyeninin ya da yazanın bilinmesidir. Vecizeler de tıpkı atasözleri gibi yaşanan olaylardan, gözlemlerden ve deneyimlerden çıkarılan sonuçlara, derslere dayanır. Birfâni'nin şiirlerinde önemli şahsiyetlerin vecizelerine rastlanır. Hz. Ali'nin, "Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum." özdeyişine Birfâni şiirlerinde şu şekilde yer verir:

“*Bir harf öğretenin kölesiyim*” ben
Daha öğret, daha sor öğretmenim. (188 / 13: 3, 4)

Mevlâna’yı okuyan onun hoşgörüsüne, insanlara bakışına hayran olan âşığımız, bu büyük şahsiyetin, “Ya olduğun gibi görün ya görüldüğün gibi ol.” özdeyişini şöyle kullanır:

BİRFÂNÎ’nin aklı bunu kesiyor
Sen sensin, ben benim, doğrusu da bu! (249 / 4: 3, 4)

Yunus Emre’nin, “Yaratılanı hoş gör Yaradan’dan ötürü” özdeyişi Bîrfânî’nin aşağıdaki mısralarında sanki açıklamıştır:

Az gelir bana Türkiye,
İnsanı ayırmak niye?
Hakk sevmiş yaratmış diye
Dünyada her canı sevdim. (79 / 2)

Âşık Bîrfânî, Atatürk ve cumhuriyet konulu şiirlerinde, Atatürk’e ait özdeyişlere yer verir:

Mürşit olan ilme pusun
Gerçeği savunsun usun (127 / 4: 1, 2)

Yaz yavrum “*Ne mutlu Türk’üm Diyene!*”
“*Yurtta sulh, cihanda sulh*”u yaz yine (256 / 11: 2, 3)

2.3.3.2.Bîrfânî’ye Ait Veciz Sözler

Bîrfânî’nin kendisine ait olan atasözü değerindeki veciz deyişleri vardır. O, kısa ömürde kalıcı olmak için özü söylemek gerektiğine inanır. Âşığımızın şiirlerine baktığımızda düşüncelerini, kısa ve özlü bir şekilde anlattığı bilgece söylenmiş sözlere rastlarız:

Her kötüyü âleminden
Kovan insandan çekinme (30 / 2: 3, 4)

BİRFÂNÎ’nin yok serveti,
Kendinde ara mürveti (50 / 3: 1, 2)

Ağlatanı öğren sırdaş Gözyaşını silene bak	(56 / 1: 3, 4)
Söyletir dost diye diye, Asl'olmasa Kerem niye	(67 / 4: 1, 2)
Sevdasız baş derdi neyler, Yarım bakan yanlış söyler	(82 / 5: 1, 2)
Çiçeksiz dal meyve tutmaz, İki ham bir olgun etmez	(83 / 5: 1, 2)
Evirirler çevirirler, Boşu çabuk devirirler	(125 / 3: 1, 2)
Sanma ki bir sende dert ile çile, Yüküyle yol alır karınca bile...	(142 / 6: 1, 2)
Gönül ne ararsan özünde ara Yara sende ise sendedir çare	(208 / 3: 1, 2)
Yarım bakan insan menzil alamaz Bir göz ağlar iken bir göz gülemez	(228 / 4: 2, 3)
Rüstemoğlu var mı bilen yok ama Rüstem'i yaşatan Zal emmimoğlu	(251 / 99: 3, 4)

2.4. Birfâni'de Sanat Endişesi

Şairler şiirlerinde bir ifadeyi anlatmak için birkaç mısra oluşturmak yerine, tek bir edebî sanatla, söyleyeceklerini kısa ve öz bir biçimde en güzel şekliyle dile getirirler. Birfâni'nin şiirlerinde birçok edebî sanatın ustalıkla kullanıldığını görüyoruz. Aslında bütün âşıklar gibi Birfâni'de de sanat endişesi görülmez. Onun şiirlerinde tabî bir söyleyiş vardır. Birfâni, bazı kalem şairlerinin yaptığı gibi sanatlı şiirler söylemeye çalışmamış, ama şiirlerinin tabîi akıcılığı içerisinde edebî sanatlara ustaca yer vermiştir. Teşbih başta olmak üzere telmih, teşhis, mübalağa, tezat gibi birçok edebî sanatı onun şiirlerinde bulmak mümkündür.

Biz burada, Birfâni'nin şiirlerinde yer alan edebî sanatları tespit etmeye çalışacağız. Birfâni'nin şiirlerinde yer alan edebî sanatları yoğunluk derecesine göre şöyle sıralayabiliriz:

2.4.1. Benzetmeler (Teşbih)

Sözün etkisini artırmak için, aralarında çeşitli yönlerden ilgi bulunan iki şeyden, güçsüz olanı, nitelikçe daha üstün olana benzetmeye teşbih denir.

Bîrfânî'nin şiirlerinde kullanılan edebî sanatların başında teşbih gelir. Âşığımızın şiirlerinde, alışlagelmiş klasik benzetmelerin dışında ona özgü benzetmelere de rastlamamız mümkündür:

<i>BîRFÂNÎ'yim ağut gibi Balta yemiş söğüt gibi Dokunmayın dağılırım Suda kalmış kâğıt gibi</i>	(22 / 4)
<i>Âşıklığı bildirmeğe Yunus gibi pişe gönül</i>	(66 / 3: 3, 4)
<i>Geçtim dünya konağından Yedim içtim çanağından</i>	(71 / 2: 1, 2)
<i>Gönül gönül gözlerini, Tatlı şirin sözlerini... Gül bahçesi yüzlerini Özledim gülüm özledim</i>	(78 / 2)
<i>Kalbin aynasıdır gözler Şekil değiştirir yüzler</i>	(80 / 3: 1, 2)
<i>Düştüm ateşten bir derde Akıl mı kaldı bu serde</i>	(90 / 3: 1, 2)
<i>Çayır çimenli yolları Bir şüirdir benim köyüm</i>	(94 / 1: 3, 4)
<i>Seni bir ırmak etmişler Çağla ne gelir elimden</i>	(96 / 3: 3, 4)
<i>Gül katresi her bir sözün Kokarsın Gönüllü Coşkun</i>	(108 / 2: 3, 4)
<i>Tembel fersiz bir ışığım On yılda yazan âşığım</i>	(108 / 4: 1, 2)

- Bağrın kocaman bir çarşı*
Marşın barış sevgi marşı (108 / 5: 1, 2)
- Yüreğimi kalem édip*
Yazdığım doğrudur canlar (114 / 1: 1, 2)
- Sazım petek ben arıyım*
Yaptığımız bal benimdir (120 / 2: 3, 4)
- Benim sözüm rüzgâr, bedenim gazel*
İnanma sevdiğim bana inanma. (131 / 2: 3, 4)
- Bir deri bir kemik kuru tahtayım*
BİRFÂNİ diyorlar işte ben buyum (147 / 4: 1, 2)
- Yurdum otağımsın obamsın dedi*
Ben Kevser'sem sen de Tûba'msın dedi (153 / 3: 2, 3)
- Yüce dağlar gibi dumanlı serim*
Hallere düşürdün yâr beni beni (154 / 1: 3, 4)
- Ha muska yazmışım, ha sana şiir*
Git de bildiğince ver hediyeni (155 / 4: 3, 4)
Aynadan akseden kabahat gibi
Alın çizgileri yüz çizgileri (163 / 1: 1, 2)
- Bülbül idim gül dalında şakıyan*
Gül aşkına bin bir kelâm okuyan (165 / 2: 1, 2)
- BİRFÂNİ der akma seller misali*
Güzel yüziün gülsün güller misali (166 / 4: 1, 2)
- Malatya bir gönül, biz de sarmaşık*
Vatandaşlık sözü tutmaya geldik (169 / 3: 3, 4)
- Gevrek ekmek gibi yedik zamanı*
Yine akşam oldu gördün mü sevdam (173 / 5: 3, 4)
- Yeşil bir denizdir bahçe bağların*
Üretimde ovaların, dağların (174 / 8: 1, 2)
- Ben bir bülbül idim ey arkadaşlar*
Nice gül suvardı bu kanlı yaşlar (184 / 4: 1, 2)
- BİRFÂNİ der yüzler aynaya benzer*
Yapraktaki damla gel bana bak der (204 / 1: 3, 4)
- Ancak kanat çırpıp geçtim kuş gibi*
Dünyada bir nefes kaldığım yalan (206 / 1: 3, 4)

- Ömür dedikleri daldaki yaprak*
Sen yaprağa bakma akibete bak (206 / 2: 1, 2)
- BİRFÂNÎ gönlümde bıraktı bir iz*
Gönlü ulu kapı kalbi tertemiz (218 / 4: 1, 2)
- Senin kaşın benim yüreğim kalem*
Oldukça daha çoook türküler doğar (221 / 3: 3, 4)
- Gönül ağacını ham salladıkça*
Sevdiği kapıya dert yolladıkça (224 / 2: 1, 2)
- Dünümü getirir bugüne verir*
Yarınlara kokan güldür âşıklar (225 / 1: 3, 4)
- Kızılırmak gibi coşarsa Gürcüm,*
Sanki boz bulanık seldir âşıklar (225 / 7: 3, 4)
- Meyve vermiş bahçe miyim bağ mıyım*
Dışı yalan içi talan dağ mıyım (230 / 3: 1, 2)
Rüzgâr gibi gelip geçti seneler
Gördüğüm bu günüm anım bu andır (232 / 1: 1, 2)
- Kuş misali aklı yoklar düşünce*
Yakalamak da var salmak da vardır (233 / 2: 3, 4)
- İnci gibi sözler söylemek kadar*
Verilen bir sözü tutmak güzeldir (235 / 1: 3, 4)
- Dağılıp toplanmış Kerem küliüyüm*
Özüm yine şu meydana gelmiştir (236 / 4: 3, 4)
- BİRFÂNÎ ömürlü bir gönül eri*
Demiştir ki; eden bulur ahiri (242 / 4: 1, 2)
- Sevgisiz bir toplum çöl misalidir*
Kardeş kanı sunan göl misalidir (247 / 12: 1, 2)
Bazı söz zümrüttür, bazı söz kaya
Söz var yakut; söz var l'âl emmimoğlu! (251 / 60: 3, 4)
- Niye sustun sevgilim, niye mahzunsun öyle,
Oynat gül dudakları, bana bir şarkı söyle (259 / 1: 1, 2)
- Aşk; karşıya duyulan; yüce-kutsal sayılan,
Aşk; yüreğe koyulan *koskoca bir volkandır* (292 / 1)

Verilen örneklerde de görüldüğü gibi Bîrfânî; kendini ağıta, balta yemiş söğüde, suda kalmış kâğıda, tembel fersiz bir ışığa, arıya, kuru tahtaya, bülbüle, kuşa, bahçeye,

bağa, dağılıp toplanmış Kerem külüne, ömürlü bir gönül erine; gönlünü Yunus’a, kaleme, ağaca; dünyayı konağa; köyünü şiire; bağrını kocaman bir çarşıya; sazını peteğe; sözü rüzgâra, inciye, zümrüde, kayaya; başını dumanlı dağlara; başkası adına şiir yazmayı muska yazmaya; ömrü daldaki yaprağa; âşıkları yarınlar kokan güle, boz bulanık sele; gelip geçen seneleri rüzgâra; sevgisiz toplumu sele; dudakları güle; aşkı volkana benzetmektedir. Âşık Birfâni’nin şiirlerinde yukarıda verdiğimiz örneklerin dışında da çok sayıda teşbih örneği bulunmaktadır.

2.4.2. Telmih

Edebiyatta temsil yolu ile bilinen bir kıssaya, meşhur bir fıkraya, yaygın bir nükteye, tarihî bir olaya, ilmî bir konuya işaret etmeye telmih denir (Bilgegil, 1989: 267).

Âşıklar peygamber kıssalarına, tarihî olaylara, efsanevî aşk kahramanlarına ve daha pek çok konuya telmihte bulunmuşlardır. Birfâni de diğer âşıklar gibi telmih sanatına şiirlerinde sıkça yer vermiştir. Onun şiirlerinde peygamberlere, ünlü ozanlara, efsanevî aşk kahramanlarına, toplumu derinden etkileyen olaylara ve Mustafa Kemal’e telmih vardır.

Birfâni, şiirlerinde bazı peygamberlere ve onların yaşadıkları olaylara telmihte bulunur. Ayrıca Mevlâna, Ahmet Yesevî, Hacı Bektaş Veli, Tapduk Emre ve Yunus Emre gibi tasavvufî şahsiyetleri belirgin özellikleriyle birlikte zikreder:

Mülkün *Süleyman*’ı oldun
Senden yüce varlık var mı? (41 / 3: 3, 4)

Eyub’u *kuyuya* atar,
Şirin’i çöllere iter (122 / 4: 1, 2)

Uğrayalım *Mevlâna*’ya
Dönelim dost diye diye (34 / 4: 3, 4)

Uya *Yesevî* sözüne,
Düşe *Tapduk*’un izine (121 / 4: 1, 2)

Hacı Bektaş Veli, *Yunus hoş* gördü
Hazreti Mevlâna bu yolda erdi (253 / 12: 1, 2)

Bir Allah'ın aşkını
Almalı *Yunuslayın* (10 / 1: 3, 4)

Yunus'u kırk yere gömdü
Mesaj vere vere gömdü (48 / 4: 1, 2)

Sen engin ol, su ol ki; derya senden oluşsun.
Bin varlığı bir eden şehre *Yunus* doluşsun (294 / 3)

Âşık Birfâni, bazı şiirlerinde Koroğlu, Karacaoğlu, Pir Sultan Abdal ve Âşık Veysel gibi âşıklara telmihte bulunur:

Dinlenirdi dost *Veysel*'den
Sonumuz ocak başında (17 / 11: 3, 4)

Koç Koroğlu yiğit öve,
Karac'oğlu güzel seve...
Veysel toprağını döve
Günümüze gele şiir (121 / 5)

Çağın *Pir Sultan*'ı küstü diyorlar
Küsmek yakışır mı sana *Mahzunî* (161 / 2: 3, 4)

Veysel'in yüzünde, sözünde vardı.
Elbet bizlerde de sürer hoşgörü (253 / 12: 3, 4)

Âşığımız aşağıdaki dörtlükte Âşık Veysel'in "Türk'üz Türkü Çağırırız" ve "Uzun İnce Bir Yoldayım" şiirlerine telmihte bulunmuştur:

Dünden bakıp bugünleri gören O,
*Türk'ün türkü*süne ömür veren O,
Dostu bulup maksuduna eren O,
Uzun ince bir yol sürüp giderken... (210 / 2)

Âşık Birfâni, okuduğu halk hikâyelerinin etkisiyle Aslı-Kerem, Ferhat-Şirin, Leyla-Mecnun, Tahir-Zühre gibi efsanevî aşk kahramanlarının adını sık sık kullanır. Birfâni'nin şiirlerinde özellikle Kerem ile Aslı'nın isimleri çokça geçer. Bu isimler bazen efsanevî bir kimliğe bürünen halk kahramanlarının yerine, bazen de Yaradan'ın ismi yerine kullanılmıştır:

<i>Aslı</i> diye yanan <i>Kerem</i> Surete gel kurtar der mi?	(51 / 3: 3, 4)
<i>Kerem</i> eder yakar beni Aslı suret ilişkisi	(54 / 4: 3, 4)
BİRFÂNÎ <i>Kerem</i> 'e dönmek Bu güzel ateşte yanmak	(62 / 4: 1, 2)
Söyletir dost diye diye Asl' olmasa <i>Kerem</i> niye	(67 / 4: 1, 2)
Sen <i>Aslı</i> ol, ben de <i>Kerem</i> Yak gülüm, yak ki yanayım	(74 / 2: 3, 4)
<i>Kerem</i> olsam böyle derdim Aslı benim kalbimdedir	(119 / 1: 1, 2)
<i>Kerem</i> gibi olur âşık dediğin Kuru sevdalara kafa yormamış	(245 / 1: 1, 2)
<i>Leylâ</i> benim, <i>Mecnun</i> benim Böyle iniler bedenim	(81 / 4: 1, 2)
<i>Ferhat</i> oldum dağlar deştim, <i>Mecnun</i> oldum sahralaştım, <i>Kerem</i> gibi oda düştüm Yanarım bir aşk elinden...	(97 / 2)
<i>Mecnun</i> <i>Leylâ</i> 'da yok oldu Aslı benim kalbimdedir	(119 / 2: 3, 4)
<i>Mecnun</i> 'u gerçek kılalım; <i>Kerem</i> 'den odlar alalım	(34 / 2: 2, 3)
METİNÎ'yim bu da yeter Olmuşum <i>Mecnun</i> 'dan beter	(39 / 4: 1, 2)
<i>Mecnun</i> <i>Leyla</i> hepsi yalan Akıl buna erse gerek	(58 / 5: 3, 4)
<i>Ferhat</i> oldum dağlar eştim duymadın <i>Mecnun</i> oldum çöle düştüm duymadın <i>Kerem</i> oldum yandım koştum duymadın Kavuşmadı sana ünüm n'olacak	(167 / 2)
Sınadım hayali, oldu zahiri, Anda gördüm <i>Zühre</i> ile <i>Tahir</i> 'i	(195 / 4: 1, 2)

Âşığımızın bazı şiirlerinde Kurtuluş Savaşı'na, Mustafa Kemal Atatürk'ün örnek şahsiyetine, harf inkılâbına ve yakın zamanda ülkemizi derinden etkileyen deprem olayına atıfta bulunulmuştur:

*Mustafa Kemal mi senin temelin
Kalemi, kâğıdı hür öğretmenim (187 / 17: 3, 4)
Göz konunca bu milletin malına,
Kan akıttık demokrasi yoluna (241 / 6: 1, 2)*

*Kemal Atatürk'ten geri kalmayın
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış (247 / 5: 3, 4)*

*Atatürk'tür bu toplumu var eden
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz (256 / 1: 1, 2)*

*Yakıp yıkıyordu düşman her yanı,
Tehlikede idi ulusun canı,
Topladı orduyu kovdu düşmanı
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz (256 / 2)*

*Ulusun özünden aldığı ferle,
Girdiği savaştan çıktı zaferle
Türk'ün öz diliyle, yeni harflerle
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz! (256 / 9: 1, 2)*

*Şad olmam yurdumda acılar varken,
Canlar gitti kan uykuda yatarken,
İkibin yılına adım atarken
Ağladım, bu sabah yine ağladım,
Sakarya'nın talihine ağladım (297 / 2)*

2.4.3. Teşhis (Kişileştirme)

Cansız, hassasiyetten mahrum veya soyut bir varlığı maddî ve gerçek bir hüviyete kavuşturarak ona insanlara has özellikler verme sanatıdır (Bilgegil, 1989: 209). Âşık Bîrfânî'nin şiirlerinde felek, kader, gönül gibi soyut kavramların yanında; toprak, bülbül, saz, çöl, güneş gibi somut kavramlar da kişileştirilmiştir:

*Ne suçu var feleğin
Dünyada beşer insan (7 / 1: 1, 2)*

<i>Felek hem kör hem sağır</i> Dayan eşşeğim dayan	(8 / 2: 3, 4)
<i>Kader yüzüme gülmedi</i> Dilimden bilen olmadı	(90 / 2: 1, 2)
Bir güzelin uykusuna Düş olmadın deli gönlüm	(92 / 2: 3, 4)
<i>Felekten silleler yiyen</i> Bir sen misin ki ağlarsın	(102 / 1: 1, 2)
<i>Gönül gezersin âlemi</i> Gezmeyinen dert mi biter	(118 / 1: 1, 2)
<i>Gönül baktığına ayna diye bak</i> Yüzünü yakala hâl istiyorsan	(209 / 1: 1, 2)
<i>Gafil gezme gönül kendini tanı</i> Gafiller erkânı-yolu ne bilsin?	(216 / 1: 1, 2)
<i>Gönlüm diyor taşa tut şu feleği</i> Bir elim uzanır bir elim komaz	(255 / 3: 3, 4)

Yukarıdaki mısralarda soyut kavramları kişileştiren âşışımız, aşağıdaki mısralarda ise somut kavramları kişileştirmiştir:

<i>Toprak yüzüne gülecek</i> Köylüm tarlaya tarlaya	(23 / 5: 3, 4)
<i>Bitir şu feryadı âhı</i> <i>Durdur bülbül zâr eyleme</i>	(29 / 1: 1, 2)
Ne ötersin <i>dertli bülbül</i> Senin derdin boyuna mı?	(40 / 1: 1, 2)
Sır söylerim <i>sır edersin</i> <i>Dertli sazım</i> gönül sazım	(76 / 4: 3, 4)
Derya donlu <i>garip çölde</i> Yanarım bir aşk elinden	(97 / 5: 3, 4)
<i>Liram yataklara düştü</i> <i>Yıllar nolur haber verin</i>	(105 / 4: 3, 4)
<i>Güneş göz altından böyle gülmezdi</i> Kalpten kalbe giden yolun olmasa	(136 / 1: 3, 4)

<i>Nice engel yığsa yol BİRFÂNÎ'ye</i> Seven gönül yorulmuyor Avşarî	(162 / 6: 3, 4)
<i>Bugün Hekimhan'dan turnalar geçti</i> <i>Sinemi doğrayıp biçti turnalar</i>	(223 / 1: 1, 2)
<i>Üzülerek baktım zarfın haline,</i> <i>Ağlıyor üstünde pul emmimoğlu</i>	(251 / 74: 4)

2.4.4. Mübalağa (Abartma)

Bir sözün etkisini güçlendirmek için bir şeyi olduğundan daha büyük veya olduğundan daha küçük göstermeye mübalağa denir. Âşık Bîrfânî şiirlerinde zaman zaman mübalağa sanatına başvurmuştur. Âşığımız özellikle ne kadar dertli olduğunu anlatmak için mübalağa sanatından yararlanmıştı:

<i>Garibi dertleri tanır</i> <i>Çeşminde çeşme ıslanır</i>	(21 / 2: 1, 2)
<i>Dertlerim var katar katar</i> <i>Düşsem elimden kim tutar</i>	(76 / 2: 1, 2)
<i>Bir deri bir kemik kaldım</i> <i>Eridim dostlar eridim</i>	(90 / 4: 3, 4)
<i>Bir ok daha vur ki ey kaşı kalem</i> <i>Bir ah çekeyim de yıkılsın âlem</i>	(157 / 2: 1, 2)
<i>Gözümün yaşından yerler delindi</i> <i>Umutlarım bulut oldu silindi</i>	(175 / 2: 1)
<i>Durmadan akıyor gözüümün yaşı</i> <i>Sel gibi çağlamış ondan çalarım</i>	(177 / 2: 3, 4)
<i>24 Kasım'da senden uzakta,</i> <i>Gözlerimin yaşı hep çağlamakta</i>	(188 / 14: 1, 2)
<i>Yığın yığın dertler bana dağ olur</i> <i>Taşıyamam bu yük bana çoğ olur</i>	(257 / 3: 1,2)
<i>Un ederiz dağı taşı</i> <i>Eker dineltiriz yaşı...</i>	(111 / 4: 1,2)
<i>BİRFÂNÎ'yi kör zanneder</i> <i>Karıncayı at gösterir</i>	(122 / 5: 3, 4)

Şerefli, namuslu emeğin payı
Ufaldı ufaldı un gibi kaldı (146 / 3: 3, 4)

Gayret et kefilim ben,
Dağları taşırsın sen (8 / 3: 1, 2)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi âşığımız bazen çok fazla acı çektiğini dile getirmek için bazen de birilerini eleştirmek amacıyla mübalağa sanatına başvurmuştur.

2.4.5. Tezat

“Aralarındaki bir ilgiden dolayı, birbirine muhalif olan iki manayı bir ifadede toplamaktır.” (Bilgegil, 1989: 184) Şairler bir düşüncüyü daha etkili ifade etmek için onu zıddıyla birlikte anlatmışlardır. Ak akçe kara gün içindir, yaz yalan kış gerçek, güvenme varlığa düşersin darlığa vb. gibi atasözlerinde de zıt kavramlarla düşünce kuvvetlendirilmiştir.

Halkın içinde yetişen onların duygularına tercüman olan âşıklar Türkçeyi çok güzel kullanarak az sözle çok şey anlatmaya çalışmışlar. Bunun için de tezat sanatında bolca yararlanmışlardır. Âşık Bîrfânî de tezat sanatını ustaca kullanarak duygu ve düşüncelerini daha etkili bir şekilde ifade etmiştir:

Dolu dolaş olma *boş*
 Çağır an kâpiya koş (12 / 4: 1, 2)
 Ak kâğıda *kara* kalem
 Yazdı rûhumu bu gece (24 / 4: 3, 4)

Cümle gözler *çok* peşinde
 Azıma bakan olmadı (36 / 1: 1, 2)

Güzel çirkinin kolunda
 Ekmek haksızın elinde (37 / 2: 1, 2)
 BİRFÂNÎ dil bilemezdi,
 Ağumuz *bal* olamazdı (38 / 3: 1, 2)

Yüzüne güler *önünde*,
 BİRFÂNÎ eder *sonunda* (49 / 5: 1, 2)

Gönül *varda yok* durur
 Çünkü özde Hakk durur (65 / 4: 1, 2)

Can ciğerim, <i>azım çoğum</i> Emmin dayım, <i>varım yoğum</i>	(103 / 4: 1, 2)
Bir <i>dostunu</i> bulup tanış, Bir de <i>düşmanı</i> yla konuş	(104 / 4: 1, 2)
<i>Soğukta</i> mı kaldın <i>günde</i> mi yandın Yolunda öldüğüm ne oldu sana	(133 / 2: 3, 4)
<i>Çirkini</i> sayıklar, <i>güzele</i> kanmaz Kıyamete kadar soyu cahilin	(215 / 3: 3, 4)
Kurulan kazanlar, coşan alevler, İçinde <i>cüceler</i> , dışında <i>devler</i>	(224 / 5: 1, 2)
<i>Sıla</i> nedir öğrenmeden çıkma <i>gurbet</i> éline Gül bahçesi gülmez olur düşünce yoz eline	(261 / 3: 1, 2)

2.4.6. Diğer Edebî Sanatlar

Âşık Bîrfânî'nin şiirlerinde yukarıdaki bölümlerde sıraladığımız sanatların dışında; tenasüp, tevriye, kinaye, istifham, istiare, irsâl- i mesel... vb. edebî sanatları da görmek mümkündür. Aşağıdaki şiir parçaları âşığımızın kullandığı diğer sanatlara örnek olarak seçilmiştir:

Tenasüp:

<i>Merhemsiz</i> kaldı <i>yaram</i> , Gül ektim <i>yaram saram</i> ...	(4 / 3: 1, 2)
<i>Bal</i> dökülür dudağından, dilinden, <i>Şekerdir, şerbettir, baldır</i> âşıklar.	(225 / 2: 3, 4)

Tevriye:

Gün ölüsü bir diriyim Gevremiş âdem çiriyim Bu yüzden <i>ince biriyim</i> Kaba - sabalar getirme	(31 / 4)
Bu aşkın zerresi yok imiş sende Meğer <i>BİRFÂNÎ</i> 'ye kanmışım ben de	(167 / 4: 1, 2)

Kinaye:

METİN miyim, *BİRFÂNİ* mi
Önce kendimi tanısam (68 / 7: 3, 4)

Yıkılma gardaşım, kaldır başını,
Ayakta kalmayı dene bir kere! (143 / 1: 2)

İstifham:

Bu yoksulluk beni kötü belledi,
Taydaşım mı, oynaşım mı, yârim mi? (151 / 1: 1,2)

Vurgun yemiş candan hayır *gelir mi?*
Kemer sıktırandan hekim *olur mu?* (213 / 4: 1, 2)

İstiare:

Her bedene konuktur can,
Canda gizli *Yüce Canan* (44 / 6: 1, 2)

Gönül ehli, gönül seferberiyiz
Biz dostu her zaman anarız *gülüm!* (202 / 1: 3, 4)

İrsâl-i Mesel:

Bakımsız yurt viran olur
Köylüm tarlaya tarlaya (23 / 7: 1, 2)

Mısralarla seni şenettim – üzdüm
Hatasız olmazmış kul emmimoğlu (251 / 59: 3, 4)

Âşık Bîrfânî'nin şiirlerinde pek çok edebî sanata ve bu sanatların ustaca kullanılışına rastlıyoruz. Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi teşbih, telmih, tevriye, mübalağa vb. gibi birçok edebî sanatı âşığımızın şiirlerinde görmemiz mümkündür. Diğer âşıklar gibi Bîrfânî'de de sanat endişesi görülmez. Onun şiirlerinde tabî bir söyleyiş vardır. O, sanatlı şiirler söylemeye çalışmamış, ama şiirlerinin tabî akıcılığı içerisinde edebî sanatlara ustalıkla yer vermiştir.

2.5. Şiirlerde İşlenen Konular

Âşıklar yaşadıkları toplumun gözü, kulağı, dili olduklarından toplumun acılarını, özlemlerini ve mutluluklarını şiirlerin diliyle ifade etmişlerdir. Âşık Bîrfânî de diğer

âşıklar gibi “ aşk, ayrılık, çile, ıstırap, yoksulluk, ölüm, güzellik, tasavvuf ” gibi birçok konuyu ele almıştır.

Onun şiirlerinin en önemli özelliği hepsinde sevgi ve hoşgörünün olmasıdır. O, âşığın gönlünü iki cihandan ayrı alabildiğine zengin üçüncü bir dünya olarak görür. Bu öyle bir dünya, öyle bir yurttur ki, oraya “aşk yurdu” veya “gönül bahçesi” yakıştırmaları pek yavan kalır. Ona göre “sev yurdu” bu zenginliği en iyi yansıtacak tabirdir. Dünyaya “sev yurdu”ndan bakan âşığımız, şiirlerini sevgiyle yoğurarak oluşturur. Bundan dolayı bütün şiirlerinin aşk şiiri olduğunu dile getirir.

Âşık Bîrfânî’nin şiirleri konularına göre incelendiğinde en çok dikkati çeken özelliğin konu çeşitliliği olduğu görülür. Âşığımız şiirlerinde; aşk, gönül, öğüt, eleştiri, zamandan şikâyet, çeşitli şahıslarla ilgili, düşünce ağırlıklı, tasavvuf, kendi benliğiyle ilgili, zümre, dert, Atatürk ve cumhuriyet, memleket köşeleri, tabiat - çevre, bilim, sağlık ve trafik gibi konulara yer vermiştir.

Bîrfânî’nin şiirlerindeki konu çeşitliliği, onu diğer âşıklar arasında öne çıkaran en önemli özelliklerindendir. Şiirlerinin konu yönünden zengin; teknik yönden ise sağlam olması onun güçlü bir âşık olduğunun en önemli göstergesidir. Biz burada, Bîrfânî’nin şiirlerinde işlediği konuları tespit etmeye çalışacağız.

2.5.1. Aşk (Sevgi) Konulu Şiirleri

Edebiyatımızda en fazla işlenen konuların başında beşerî aşk konusu yer alır. Divan şiirinde, halk şiirinde ve yeni dönem şiirimizde aşk konusuna geniş yer verildiği görülür. Edebiyatımıza yön veren büyük isimlerin çoğu şiirlerinde ittifakla aşk konusuna yer vermişlerdir. Halk kültüründe de aşk geniş yer tutmuş, “aşk ateşi, aşka tutulmak, aşk olsun, aşka gelmek” gibi derin anlamlı sözler kullanılmıştır. Ayrıca “Aşk ağlatır dert söyler, aşk başa gelirse akıl baştan çıkar” vb. gibi atasözlerimizde de aşk çeşitli şekillerde tarif edilmeye çalışılmıştır.

Bîrfânî’nin gençlik yıllarında söylediği şiirlerin hemen hemen tamamında beşerî aşk vardır. Âşığımız bu dönemdeki şiirlerine “İlkbahar şiirleri” der ve bu dönemde söylediği 300 şiirini evlenmeden önce yaktığını dile getirir. Bîrfânî 17 yaşındayken ağabeyi Yılmaz Özer, nikâhlı eşiyle acı bir olay yaşar. Bu olayın etkisiyle yabancından hayır gelmez düşüncesine kapılan Bîrfânî, yakın akrabası olan bir kızı sevmeye başlar. Bugün elinde olmayan – dört yıl içerisinde yazdığı – şiirler de o kıza söyledikleridir.

Ancak bu ilişkide beklemediği bir durumla karşılaşan âşığımız, sevdiğini terk eder ve ona söylediği şiirleri yakar. Bu olay âşığımızı derinden etkiler ve ailesinden kendisini hemen evlendirmelerini ister. Kısa bir süre sonra şimdiki eşiyle evlenir. Âşığımızın evliliğinden sonra söylediği aşk şiirlerinde eşine sitem ve gönlünü kaptırdığı ya da kaynak olarak aldığı birileri vardır. Daha sonra iç güzelliklere yönelen âşığımız “Bütün Güzellere Dağıttım Seni” şiiriyle beşerî aşktan ilahi aşka yönelir.

Aşkı tarif etmeye çalışan bir program izleyen Birfâni, programa katılan sanatçıların düşüncelerini kendi duygularıyla yoğurarak “Aşk” adlı şiirini söyler. Şiirin son bölümünde aşkın tarif edilemeyeceği kanaatine varır:

BİRFÂNÎ’de en büyük, taşıdığı kutsal yük;
Tarifine imkân yok, tarifi olmayandır. (292 / 12)

Birfâni, aşkı “sev ateşi”, “sev bahçesi” ve “sev yurdu” gibi kendisine mahsus tamlamalarla dile getirir:

Sev ateşi düştü dile,
Tamış olduk sevgi ile (42 / 3: 1, 2)

Gençlik yıllarında söylediği yaklaşık 300 şiiri elinde bulunmamakla birlikte âşığımızın kendi deyimiyle, “ilkbahar şiirleri” dediği bu şiirlerde oldukça fırtınalı ve acı bir ruh hali vardır:

BİRFÂNÎ’yim gayri giydim karalar
Söndü aşk evimde yanan çıralar
Bu dert beni iflah etmez yaralar
Kısacık ömrümü çürüttü gitti (165 / 4)

Âşık Birfâni’nin bazı şiirlerinde gençlik yıllarında yaşadığı; ama unutmak istediği bir aşkın alevleri hissedilir:

Ötme bülbül ötme gayrı dinlemem
Bağrıma bastığım gül diken oldu
Olmaz olayıdı aşkı sevdası
Elimi attığım dal diken oldu (250 / 1)

Âşığımız gençlik döneminde söylediği aşağıdaki şiirinde “ateşten gömlek” tabirini kullanır. Ateşten gömlek son nefesine kadar âşığı çırpındıracaktır. Aşkın cefa ve vefa yüzü olan bu belanın, aynı zamanda bu armağanın değerini ancak çeken bilir:

Aşk sevdanın çılgın hâli
Bilen bilir bu ahvâli
Ateşten gömlek misâli
Yakar adamı adamı (39 / 2)

Birfâni'nin evliliğinden sonra söylediği aşk konulu şiirlerinde genellikle ayrılık, çırpınış, çaresizlik, sitem, acılar ve ıstıraplar vardır. Aşağıdaki dörtlükte de yoğun olarak yaşanan aşk acısı dile getirilir:

Bir ok daha vur ki ey kaşı kalem
Bir ah çekeyim de yıkılsın âlem
Süründürme nolur kurbanın olam
Ya öldür sevdiğim ya güldür beni (157 / 2)

Âşığımız, dar gününde sevdiğinin yanında olmasını ve kendini desteklemesini ister:

Hatır yıkma inadına uyup da
Âşığın bağrını kaya sayıp da
Zor günümde beni darda koyup da
Çekilip kenara çıkma ne olur (238 / 2)

Âşığımızın aşk şiirleri arasında özel bir yeri olan “Gül Yüzlüm” adlı şiirinde sevgiliye sitem en üst noktaya ulaşır:

Ne diyecek isen söz ile söyle
Gözlerime bakıp durma gül yüzlüm
Beni can evimden vurup da öyle
Öldürüp kanıma girme gül yüzlüm (203 / 1)

Birfâni'nin bu dönemde söylediği şiirlerin çok az bir kısmında saç, kaş, göz, dudak, boy vb. ifadeler geçer. Bu ifadelerin geçtiği şiirlerde sevgilinin kaşı, gözü, boynu genellikle klasik benzetmelerle tasvir edilir:

Nazlısın canan nazlısın,
Gönül gözlü, *gül yüzlüsün.* (42 / 2: 1, 2)

Hüzün gölgeledi *kalem kaşları*
Yine önümüze eğdik başları (173 / 3: 1, 2)

Oynat *gül dudakları*, bana bir şarkı söyle
O güzel sesin ile âşığını mest eyle (259 / 2: 3, 4)

Birfâni'nin daha sonraki yıllarda söylediği aşk konulu şiirlerinde geçiş döneminin özellikleri görülür. Bu şiirlerde bir geçiş dönemini müjdeleyen ses, ahenk, renk ve iç güzellikler vardır. Onun sevdiğini göremeyen bütün âşıklar şanssızdır, Birfâni kadar nasıplı değildir:

Aşk elinden yandım diye gezenler
Yüreğini kalem edip yazanlar
Boşa türkü yakmış bütün ozanlar
Senin gibi bir güzeli görmeden (211 / 2)

Aslında gerçek aşkın peşinde olan âşığımız, 45 yaşlarında söylediği “Bütün Güzellere Dağıttım Seni” şiiriyle beşerî aşktan ilahî aşka yönelir. O beşerî aşktan yola çıkarak gerçek aşk olan ilahî aşka ulaşır. Bundan sonra onun için asıl önemli olan Allah aşkıdır. Aslı yani Yaradan'ın peşinden koşmak gerektiğini şöyle dile getirir:

Kerem gibi olur âşık dediğin,
Kuru sevdalara kafa yormamış.
Aslı demiş bir gerçeğin adına,
Suretler peşinde koşup durmamış. (245 / 1)

Sevdasız bir ömür ne yazık ki yaratılmışlığın hazzına varamadan biter. Gerçekleri görebilmek için gönül gözünün açılması gerekir. Ancak farkına varırsak gül kokusunu alabiliriz. O kokuyu alan bülbül mutlu olacak, yanacak ve yüreğindeki yanma feryada dönüşecektir:

Sevdasız bir ömür beş kuruş etmez
Gül koku salmazsa bülbül de ötmez
Tatlı dil güler yüz nemize yetmez
Dertlerini bir kenara koy da gel (170 / 3)

Ortaokul yıllarında Türk halk hikâyelerini okuyan Birfânî, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Tahir ile Zühre vb. gibi efsanevî bir kimliğe bürünen tarihî aşk kahramanlarından derinden etkilenmiş ve şiirlerinde bu kahramanlara yer vermiştir. Şiirlerinde onları öven âşığımız bazen onlardan biri olur. Aşağıdaki dörtlükte de kendini Kerem'in yerine koyar:

Bağrında alevler başında duman
Yan Kerem'in yanabildiğin kadar
Dermanın olamam ne diyem aman
Yan Kerem'in yanabildiğin kadar (220 / 1)

O, çektiği aşk acısı ile bazen Ferhat olup dağları deler, bazen Mecnun olup çöllerde dolaşır, bazen de Kerem olup ateşlere düşer:

Ferhat oldum dağlar deştim,
Mecnun oldum sahralaştım,
Kerem gibi oda düştüm
Yanarım bir aşk elinden... (97 / 2)

Birfânî'nin aşk anlayışı bazı yönleriyle Karacaoğlan'a benzer. O da Karacaoğlan gibi güzele, güzelliklere âşıktır. Nerde bir güzel görse ona tutulur:

BİRFÂNÎ neyi ne bilir;
Kimi görse sevdalanır (55 / 4: 1, 2)

Birfânî aşk şerbetini içtiği günden beri sevdiğiyle beraber yaşamak istemektedir. Onsuz muhabbetin Birfânî için hiçbir anlamı yoktur:

İçmez olayıdım aşk şerbetini
BİRFÂNÎ eyleyip geçtim METİN'i
İstemem éllerin muhabbetini
Olmuyor sevdiğim sensiz olmuyor (237 / 4)

Başka bir şiirinde onun bir güzel ile söyleştiğine ama güzelin ona yüz vermediğine şahit oluruz:

Dedim: Güzel, kirpik kaşa değecek
 Dedi: Belâ mısın gözün değecek
 Dedim: Ne var bunda yüzün eğecek
 Dedi: Yüz mü verem ortada kalmış (246 / 2)

Güzeller güzeli sevgili bazen bakışlarıyla bazen işveleriyle âşığının ilgisini çekmek ister:

Bana doğru işmar edip el édip
 Pencereden niye baktın Deli Kız
 Kaşın ile gözün ile gel édip
 Yüreğime çelme taktın Deli Kız (258 / 1)

Birfâni şiiirlerinde sevgiliye ‘gül yüzlüm, deli kız, canan, nazlım’ diye hitap eder. ‘Sevgilim’ diyerek sevdiğine seslendiğı tek şiiiri “Şarkı” adlı şiiiridir:

Niye sustun sevgilim, niye mahzunsun öyle,
 Oynat gül dudakları, bana bir şarkı söyle (259 / 1: 1, 2)

Âşık Birfâni’nin aşk şiiirlerinde gerçekten bir yanma ve yakma gücü vardır. Âşıklık geleneğinin zayıfladığı günümüzde Birfâni aşkı en anlamlı yaşayanlar arasındadır. Onun şiiirlerinde bu yaşayışın kalıcı dumanlarını görmek mümkündür. Âşık Birfâni’nin aşk konulu şiiirlerinde beşerî aşkla başlayıp ilahî aşka doğru akan bir yolculuk vardır. O, güzele hizmet etmeyi hak bilir ve aşkın ölümsüzlüğünü ustalıklı yorumlar. Dünyaya “sev yurdu”ndan bakan âşığımız, şiiirlerini sevgiyle yoğurarak aşkı buram buram yaşar ve şiiirlerine mükemmel bir şekilde aktarır.

Âşık Birfâni, incelediğimiz 300 şiiirinden 56’sında aşk konusunu ele almıştır. Birfâni’nin aşk konulu şiiirlerinin numaraları şöyledir: 6, 7, 18, 25, 39, 42, 43, 47, 48, 53, 55, 60, 61, 62, 63, 74, 78, 81, 97, 107, 129, 133, 154, 157, 158, 162, 170, 173, 175, 176, 178, 185, 192, 203, 211, 220, 221, 222, 226, 231, 237, 238, 243, 245, 246, 255, 258, 259, 267, 268, 272, 275, 282, 284, 292, 296.

2.5.2. Gönül Konulu Şiirleri

“Gönül, edebiyatta sevgi, arzu, inanç ve duygunun kaynağı olarak düşünülmüş önüne geçilemeyen bir güç olarak algılanmıştır, “deli gönül”, “divane gönül” olarak nitelenmiştir. Tasavvufta ise Allah’ın mekânı olarak kullanılmıştır.” (Kaya, 2007: 350)

Âşıklar güzeli, güzellikleri sevdikleri için gönülleri hep genç kalır. Güzellere vurulan âşıklar, aşk acısı dayanılmaz bir hal alınca gönüllerine sitem ederler. Bundan dolayı âşğın gönlü hep delidir, sevgiliye kavuşmak için sabırsızlanır, daldan dala konar.

Âşık Bîrfânî’nin şiirlerini konularına göre ayırmak gerçekten çok zordur. Ele aldığı her konuda iyilikten, doğruluktan, sevgiden bahsetmiştir. Aşağıdaki mısralarda Asl olana, Yaradan’a ulaşma amacıyla gönlüne seslenen âşğımız:

Yanar durur ocak ocak,
Aslı arar köşe bucak...
Bilmiyorum ne çabucak
Surete doydu bu gönül (67 / 3)

diyerek gönlünün Yaradan’ı aradığını dile getirir. O, suretlerden yani yaratılanlardan yola çıkarak Yaradan’a ulaşır. Aşağıdaki şiirlerinde de:

Çekildin aşkın darına,
Kâr kattın élin kârına...
BİRFÂNÎ’nin duvarına
Taş olmadın deli gönlüm! (92 / 4)

deyip gönlünü kişileştirmiş ve ona sitem etmiştir. Çünkü gönül hep başkalarını düşünür ve âşğımızın dertlerine derman olmaz. Yine başka bir şiirinde:

Derdine dön deli gönül,
Başına gelenler olur
Kulağı küpeli gönül
Aklını çelenler olur (125 / 1)

diyerek kulağı küpeli olan gönlünün aklını çelen birilerinin olmasından endişe eder. Âşğımızın en büyük korkusu gönlüne söz geçirememektir.

Gönül bazen en olmayacak işlerin peşinden koşar. Birfâni bu durumu şöyle dile getirir:

Karıncayı nallar hana sürersin
Yeri göğü sallar geri durursun
Öğrencelik gözle nasıl görürsün
Gökteki yıldızı sayarsın gönül (172 / 4)

Âşıklar gönüllerini olumsuzlukların sorumlusu olarak görmüşlerdir. Birfâni’de de âşıkların bu genel tutumu görülür. Aşağıdaki mısralarda gönlünü yaşadıklarının sorumlusu olarak suçlar:

Ayıldın yurdumdan yuvamdan ettin
Bağımdan dağımdan ovamdan ettin
Yüce Yaradan’a duamdan ettin
Oy benim deli divane gönlüm oy (254 / 3)

Birfâni, günümüz şairlerinin aksine şiirlerinde gönüle yönelir ve gönül dostluğuna önem verir. Gönül konulu şiirlerinde de bu özelliği bulmak mümkündür. O, şiirlerinde gönlünü kişileştirmiş ve sürekli olarak onunla dertleşmiştir. Diğer âşıklar gibi gönlü, deli ve divane sıfatlarıyla nitelemiş ve söz geçiremediği gönlüne sitem etmiştir.

Birfâni’nin gönül konulu şiirlerinin numaraları şöyledir: 66, 67, 69, 91, 92, 98, 99, 125, 145, 172, 254.

2.5.3. Dostluk, Kardeşlik ve Hoşgörü Konulu Şiirleri

Yunus Emre, “*Yaratılmışı seveceksin Yaradan’dan ötürü*” diyerek insan sevgisinin, hoşgörünün simgesi olmuştur. Yunus’tan derinden etkilenen Birfâni de hoşgörüyü, dostluğu mutlu ve huzurlu bir toplumun temeli saymıştır. Şiirlerinden birinin “Hoşgörü” diğerinin de “Hoşgörülü Olduğun Zaman” başlıklarını taşıması da onun bu konuya verdiği önemi gösterir.

Birfâni yaşanabilir bir dünya için insanların hayata güzel bakması gerektiğini, ancak güzel bakanların güzel görüp hayattan lezzet alacaklarına inanır:

Güzele gönül vermiş
Hoş bakıp güzel görmüş
İşin aslına ermiş
Bir dost arıyorum ben (9 / 4)

Dostluğa çok önem veren âşığımız, dostluk konusunda Yunus'u, Mecnun'u, Kerem'i ve Mevlâna'yı zirve olarak görür. Dostluk vadisinde onlarla birlikte yürümek gerektiğini düşünür. Âşığımız dostluk konusunda bu büyük şahsiyetleri örnek almamız gerektiğini şöyle dile getirir:

Yunus'la yoldaş olalım,
Mecnun'u gerçek kılalım;
Kerem'den odlar alalım
Yanalım dost diye diye... (34 / 2)

Uğrayalım Mevlâna'ya
Dönelim dost diye diye... (34 / 4: 3, 4)

O, Yunus gibi yaratılanı Yaradan'dan dolayı sevmektedir:

Hakk sevmiş yaratmış diye
Dünyada her canı sevdim. (79 / 2: 3, 4)

Sadık dostların taşınması gereken bazı vasıflar vardır. Gerçek dostların azaldığı bir zamanda dostun nasıl olması gerektiğini âşığımız şöyle dile getirir:

Sadık dost dostundan gözün ayırmaz
Dostu koyup başkasını kayırmaz
Cevrinden usanıp yaka sıyırmaz
Dost dostun halinden bilir ey dostum (198 / 2)

Tatlı dil nasıl yılanı deliğinden çıkarırsa hoşgörü de imkânsız görülen şeylerin gerçekleşmesini sağlar:

Dikenli bahçeye güle gidilir,
Yaban arısına bala gidilir.
Ateşler üstüne bile gidilir
Gelinir hoşgörü olduğu zaman (208 / 6)

Hoşgörülü insanlar en güzel insanî vasıflara sahiptirler. Birfâni, hoşgörülü insanların özelliklerini sıraladıktan sonra, “Öfkeyle kalkan zararlar oturur” atasözünü bize şu şekilde anımsatır:

Her yanışı yüze vurmaz anında,
Mahcup etmez başkasının yanında...
Öfkeli zamanda, bir hırs sonunda
Verilen en güzel karar hoşgörü. (253 / 9)

Ahmet Yesevî’yi, Mevlâna’yı ve Yunus Emre’yi okuyan, onları hocaları olarak kabul eden âşığımız, onlardaki insan sevgisine, hoşgörüye hayran kalmıştır. Dostluk ve hoşgörü konulu şiirlerinde hep bu büyük şahsiyetlerin etkisi vardır. Âşığımız, günümüz insanının en çok ihtiyaç duyduğu bu konuları, insan ruhunu okşayan bir üslupla ve sade bir dille ele almıştır.

Birfâni’nin dostluk ve hoşgörü konulu şiirlerinin numaraları şöyledir: 2, 9, 34, 72, 79, 144, 198, 208, 218, 253.

2.5.4. Çeşitli Şahıslar ile İlgili Şiirleri

Birfâni aldığı ödüller, yaptığı televizyon programları ve diğer sosyal faaliyetleriyle âşıklar tarafından takdir edilmiş biridir. Katıldığı ödül törenlerinde birçok âşıkla tanışmış ve onlarla güzel dostluklar kurmuştur.

Şiirlerinde kimi zaman yakın dostlarının, kimi zaman ise Türk kültüründe yer etmiş Yunus, Âşık Veysel, Karacaoğlu, Koroğlu, Ahmet Yesevî, Mevlâna gibi önemli kişilerin adlarına yer vermiştir. Bunun yanında başlı başına bir kişiye yazılan müstakil şiirleri de vardır. Âşığımız, şiirlerinde bu şahsiyetleri çeşitli yönleriyle ele almıştır.

Birfâni; Yunus Emre, Âşık Veysel, Fehmi Gür, Mahzunî Şerif, Gönüllü Coşkun, Sevim Emir ve Âşık Cansever için şiirler söylemiştir. Ayrıca Malatya eski valilerinden Atilla Vural’a söylediği bir şiiri vardır.

Yunus Emre’nin hayat felsefesini benimseyen Birfâni “Yunuslayın” şiirinde duygularını şöyle dile getirir:

Kişi önce kendini
Bilmeli Yunuslayın.
Bir Allah’ın aşkını
Almalı Yunuslayın (10 / 1)

Âşık Birfani, 21 Mart 1988 tarihinde Çankaya Köşkü'nde söyleyip 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e verdiği "Âşık Veysel" adlı şiirinde Türk toplumuna mal olan ünlü âşıkla ilgili düşüncelerini dile getirir:

Âşık Veysel bu toprağın sesidir,
Düşündüren, düşünen ve üreten...
Âşık Veysel Türk'ün öz nefesidir,
Onun dünyasında yer almaz sen-ben (210 / 1)

Âşık Veysel gibi çocuk yaşta gözlerini kaybeden Malatyalı ünlü Âşık Fehmi Gür için de müstakil bir şiir yazan Birfâni, bu şiirinde ünlü âşığı çeşitli yönleriyle tanıtmaya çalışır:

Kadere feleğe sitemler ile
Demeler söyletmiş çektiği çile
Lakin incitmemiş bir kuşu bile
Ne de karıncaya kıymış Fehmi Gür (240 / 3)

Bazı âşıklarla mektuplaşan Birfâni, Âşık Gönüllü Coşkun'a yazdığı mektupta ona olan muhabbetini şöyle dile getirir:

Bağrın kocaman bir çarşı
Marşın barış sevgi marşı
Her dem ikiliğe karşı
Çıkarsın Gönüllü Coşkun (108 / 5)

Mahzunî Şerif'in ölümüne çok üzülen Birfâni, acısını bir ağıt yakarak dindirmeye çalışır:

Yorulmuş vücudun fena mı düştü?
Bükülmez bileğin yana mı düştü?
Şimdi ağıt yakmak bana mı düştü?
Eğdirdin başımız öne Mahzunî (161 / 5)

Birfâni, toplumun farklı kesimlerinden insanlarla iyi diyaloglar kuran, toplumda saygın yer edinen bir âşığımızdır. Aldığı ödüller ve yaptığı televizyon programlarıyla halk kültürüyle ilgilenen herkes tarafından tanınmıştır. Şiirlerinde zaman zaman yakın temasta olduğu Cansever, Sevim Emir ve Gönüllü Coşkun gibi âşıkların yahut

kültürümüzde yer etmiş Yunus Emre, Âşık Veysel gibi önemli kişilerin adlarına ve özelliklerine yer vermiştir. Bazen de bu kişilerle ilgili müstakil şiirler söylemiştir. Bu şiirlerinde örnek aldığı, dost olarak kabul ettiği bu şahsiyetlerle ilgili düşüncelerini açıklamış ve onları çeşitli yönleriyle tanıtmıştır.

Birfâni'nin çeşitli şahıslar ile ilgili şiirlerinin numaraları şunlardır: 10, 108, 153, 161, 169, 210, 235, 240.

2.5.5. Kendi Benliğiyle İlgili Şiirleri

Kendi benlikleriyle ilgili şiirleri sayesinde âşıkları daha yakından tanıma fırsatı buluruz. Bu şiirler âşıkların kişilikleriyle ve hayata bakışlarıyla ilgili kaynak niteliğinde olan eserlerdir. Onların ruh ve düşünce dünyalarını, hayatlarından bazı kesitleri bu şiirlerde buluruz.

Birfâni'nin çok zengin bir o kadar da engin bir iç dünyası vardır. Birfâni'nin kendi benliğiyle ilgili şiirlerinde daha çok ruh dünyasını yansıttığını görürüz. Âşığımızın kendi benliği ile ilgili şiirlerine baktığımızda:

Oyuncağım vardı çamurdan- kilden,
Taştan, tenekeden, tahtadan, telden...
Dünyam bihaberdi paradan puldan
Çocukluk günlerim, güzel günlerim. (189 / 4)

gibi çocukluk günlerindeki yoksulluğuna rağmen ne kadar mutlu olduğunu anlatırken kimi zaman:

Dostlar ben de bir sınavdan
Geçtim on yedi yaşımda
Yaprağımı âşıklığa
Açtım on yedi yaşımda (16 / 1)

gibi deyişleriyle âşıklığa nasıl başladığını mısralara ince bir dil ile nakşeder ve yeşermesini, işe başlamasını ve gönül defterini açmasını etkili bir şekilde anlatır. Âşığımız bazen:

Kokusu, reyhası, rengi her şeyin,
Ben yaprak diyeyim, siz toprak deyin...
Gâhi bülbül gâhi Hasan Hüseyin
Dostu türlü türlü hallerde buldum. (194 / 3)

diyerek babası Hasan Hüseyin'in güzel sesiyle söylediği türkülerin âşıklığa başlamasında etkili olduğunu dile getirirken kimi zaman:

Varıp dostun dergâhına
Girmesem rahat edemem
Muhabbet bağından güller
Dermesem rahat edemem (70 / 1)

diyerek muhabbetin kendisi için öneminden bahseder. Birfânî'ye gülen, dostun vefa yüzüdür. Dost meclisindeki Allah dostları âşığın da dostlarıdır. O dostlar ki Allah'ın emriyle ekerler, hâsılatı biçmeyi ve kârı âşığa bırakmanın üzgünlüğünü değil mutluluğunu yaşarlar. Âşığımız bazı şiirlerinde:

Yola düştüm yoldaşımsın
Dertli sazım gönül sazım
Gam ortağım haldaşımsın
Dertli sazım gönül sazım (76 / 1)

şeklindeki deyişle davasını paylaşacak kimseyi bulamayınca saziyle dertleşir. İnsanlar dünya meşakkati ile koşturup dururken kendisi adına maneviyat dediği, aşk dediği karın doyurmaz bir yolun yolcusudur. Birfânî:

İyi kötü anlarımla,
Güzel çirkin yanlarımla,
Dost bildiğim canlarımla
Bu kitabın içindeyim (85 / 3)

gibi söyleyişleriyle kendini tanımak isteyenlere yardımcı olur. Bir şairi değerlendirirken şiirlerine bakmamız gerekir. Birfânî de kendisiyle ilgili her şeyi şiirlerinden öğrenebileceğimizi söyler. Âşığımız kimi zaman:

Bir deri bir kemik kuru tahtayım
BİRFÂNÎ diyorlar işte ben buyum
Son nefesim için saklamaktayım
Pınarımda iki damla yaş kaldı (147 / 4)

şeklindeki deyişleriyle fiziksel ve ruhsal özelliklerini ifade eder. Yaşamındaki samimiyeti, alçakgönüllülüğü şiirlerine de yansıtan âşığımız, kendini olduğu gibi anlatır. Birfâni, bazı şiirlerinde:

Yüce Rabbim demelerim bitmedi
Bir şiirlik ömür daha isterim
Dert dökmeye az zamanım yetmedi
Bir şiirlik ömür daha isterim (191 / 1)

diyerek Yüce Allah ile dostluğunun derecesini gösterir gibi daha uzun bir ömür için duada bulunur. Çünkü âşık şiir söylemeye doymaz. Her seferinde bir şiirlik ömür daha ister.

Birfâni'nin kendi benliği ile ilgili şiirlerini incelediğimizde çocukluk yıllarıyla, fiziksel özellikleriyle, kişiliğiyle, ruh dünyasıyla ve âşık olmasını sağlayan faktörlerle ilgili önemli bilgiler edinmemiz mümkündür. Âşığımız, diğer konularda olduğu gibi kendisiyle ilgili şiirlerinde de içtenliği ve doğallığıyla dikkati çeker.

Birfâni'nin kendi benliğiyle ilgili 34 şiiri vardır. Bu şiirlerin numaraları şöyledir: 16, 35, 38, 50, 52, 59, 65, 68, 70, 76, 84, 85, 88, 104, 114, 120, 123, 147, 152, 155, 163, 177, 180, 183, 186, 189, 191, 194, 206, 232, 236, 274, 277, 286.

2.5.6. Dert Konulu Şiirleri

Edebî metinlerde âşığın muradı sevgiliye kavuşmaktır. Bundan dolayı âşık hep dertlidir, kederlidir, çilekeştir. Hem beşerî aşkta hem de ilahî aşkta durum aynıdır. Dert yükünü çeken âşık, çekilen sıkıntılarla sevdiğine biraz daha yaklaşacağını umar. Aslında dert toplumun her tabakasındaki insanda var olan bir husustur. Başka bir deyişle her insanın bir derdi vardır.

“Dertsiz baş olmaz” atasözünde dile getirildiği gibi her insanın derdi vardır. Birfâni'nin de çocukluk ve gençlik yılları sıkıntılar içinde geçmiştir. Maddi sıkıntılar, ağabeyinin cezaevine düşmesi, gurbet ellerde eğitimine devam etmek zorunda kalması ve âşıklığının en verimli yıllarında yakalandığı behçet hastalığı âşığımızı derinden etkilemiştir. Birfâni:

Sivas ellerine doğru yol alın
 Benden dertlisini orada bulun
 O gelene kadar yanında kalın
 Kanadını süzüp uçtu turnalar (223 / 3)

diyerek ağabeyinin Sivas'ta cezaevinde olduğunu dile getirmiş ve bu durumdan duyduğu üzüntüyü etkili bir şekilde anlatmıştır. Başka bir şiirinde:

BİRFÂNÎ'yim yoldaşım yok,
 Eşim dostum haldaşım yok.
 Dert dökcek sırdaşım yok,
 Yalnızım gurban yalnızım (77 / 3)

deyip yalnızlıktan duyduğu üzüntüyü dile getirir. Âşığımız bazı şiirlerinde:

Derdin nedir deyip durma
 Dertliyim gurban dertliyim
 Nolur başka bir şey sorma
 Dertliyim gurban dertliyim (86 / 1)

deyip çok dertli olduğunu dile getirir. Âşığımız bazı şiirlerinde ise:

BİRFÂNÎ der ben de noldum
 Sanki toprağa garkoldum
 Bir deri bir kemik kaldım
 Eridim dostlar eridim (90 / 4)

deyip çektiği sıkıntılardan dolayı bir deri bir kemik kaldığını ifade eder.

Âşıklar halkla iç içe yaşamış, maddî imkânsızlıklar içinde zor bir hayat sürmüşlerdir. Bîrfânî de diğer âşıklar gibi sıkıntılı bir hayat yaşamış, halkın çektiği sıkıntıları gözlemlemiş ve çalışan insanların sesi olmuştur:

Çalışırız gece gündüz,
 Bizim her anımız ağlar.
 Bir değil, beş değil, üç yüz
 Altmış beş günümüz ağlar (111 / 1)

Yoksulluk, âşıkların üzerinde en çok durdukları konulardandır. Yoksulluktan bunalan âşıklar bu sıkıntılarının dolaylı bazen feleği suçlarlar. Bîrfânî de "Yoksulluk"

adlı şiirinde çocukluk yıllarından itibaren yaşamını derinden etkileyen maddi imkânsızlıklara yer vermiştir:

Kul etti feleğe, itti kadere,
Tüketti ömrümü göz göre göre.
Düşünürüm taşınırım ha bire
Taydaşım mı, oynaşım mı, yârim mi? (151 / 3)

Âşıklar güzeli, güzellikleri severler. Bazen aşk derdiyle yanıp tutuşurlar. Birfâni'de de âşıkların bu özelliğini görüyoruz. O da:

Bir sevda uğruna gül benzim soldu
Gönül bahçesine figanlar doldu
Bağrıma gizlenen gül diken oldu
Sinemi nârına dağlar gezerim (190 / 2)

ve

Ötme bülbül ötme gayrı dinlemem
Bağrıma bastığım gül diken oldu
Olmaz olayıdı aşkı sevdası
Elimi attığım dal diken oldu (250 / 1)

diyerek bir sevda uğruna çektiği çileleri dile getirir.

Birfâni'nin şiirlerinin çoğunda bir nebze de olsa dert, hüznün sezmek mümkündür. Özellikle çektiği maddi sıkıntılar, ağabeyinin cezaevine düşmesi, hastalığı, kitap bastıramaması ve yaşadığı diğer olumsuzluklar onu derinden sarsmıştır. Yüzüne de yansıyan bu acıları şiirleriyle dile getirerek rahatlamaya çalışmıştır.

Birfâni'nin dert konulu 21 şiiri vardır. Bu şiirlerinin numaraları şöyledir: 29, 33, 40, 73, 77, 86, 90, 96, 111, 112, 118, 151, 165, 167, 184, 190, 200, 207, 223, 227, 250.

2.5.7. Düşünce Ağırlıklı Şiirleri

Âşıklar fikrî ve sosyal konulu şiirleriyle yaşadıkları döneme ayna tutarlar. Onlar toplumun acılarını, yapısını, özlemlerini, sevinçlerini ve problemlerini yansıtırken halkın tercümanlığını yapar. Halk da onların fikirlerine önem vererek acılarını, sevinçlerini dile getirirken onların deyişlerinden, türkülerinden yararlanır.

Âşık Bîrfânî diğer âşıklar gibi yazdığı şiirleriyle çeşitli konulardaki düşüncelerini açıklamış bu sorunlara çözümler üretmeye çalışmıştır. Bîrfânî tabiattaki bütün canlıların görevlerini en iyi şekilde yaptığını; ancak insanoğlunun düşünen bir varlık olarak beynini kullanmadan bu dünyadan göçüp gittiğini ifade eder:

Hâl böyleyken neyiz biz
El değmemiş tertemiz
İşlemeden beynimiz
Mezarlığa doluyor (11 / 4)

İdeal insan önce kendini eleştiren, hatayı kendinde arayan insandır. Hatayı başkalarında arayan insan, kendi hastalıklarının farkına varamaz ve sürekli aynı hataları yaparak ömrünü tüketir. Şiirlerinde sürekli kendini eleştirerek doğrulara ulaşmaya çalışan âşığımız yine kendinden yola çıkarak bizi bazı konularda uyarıyor:

Evvel başta akıl varken
Yine dardan dara düştüm;
Éllerde hata ararken
Nice hatalara düştüm. (279)

Âşık edebiyatı konusunda kendini iyi yetiştiren Bîrfânî, zamane âşıklarının bazı konularda kendilerini iyi yetiştirmediklerini düşünür. Ateş anlamındaki “od” ile “nâr” kelimelerinin yerine onlarla alakası olmayan “ot” ve “nar” kelimelerinin kullanılmasına dayanamaz. Bazı âşıkların bu kelimeleri yanlış kullandıklarını şöyle dile getirir:

Bu zamanın âşıkları
Od diyerek ot gösterir.
Karıştırır “nâr”la “nar”ı
Mânâyı berbat gösterir. (122 / 1)

Bîrfânî, gönül diliyle konuşamayan, aşkı yüzeysel yaşayan bazı âşıklarla ilgili yorumlar yapar. Onlarla birlikte yolculuk yapamayacağını dile getirir. Tek dörtlükten oluşan birçok şiiri bulunan âşığımız, bu şiirlerinde özlü ifadelerle düşüncelerini açıklar. Bunlardan birinde geleceğe seslenmeyen şiirler yazan âşıkları ele alır:

Oturup da tekerleme dizenin,
 Üstü tozlanacak kitap yazanın;
 Yarınlara seslenmeyen ozanın
 Kalemine yazık, diline yazık... (273)

Her yiğidin bir yoğurt yiyişi olduğu gibi her âşığın da kendine has bir üslûbu, hayata bakış tarzı vardır. Birfâni bazı arkadaşlarından farklılıklarını şöyle dile getirir:

Birbirinden uzak, bulduklarımız;
 Sohbetinden hoşnut olduklarımız...
 Farklı farklı düşman bildiklerimiz
 Kalkanımız farklı, gürzümüz farklı (148 / 3)

Aile toplumun temel taşıdır. Gelişmiş bir toplumu sağlam aileler oluşturur. Birfâni ödüllü şiiirlerinden biri olan “Aile ve Toplum”da ailenin toplum için öneminden bahseder:

Bir toplumun temel taşı aile,
 Aile olmadan olamaz toplum.
 Hem birlikteliğin başı aile,
 Yoksa bir araya gelemmez toplum (196 / 1)

Birfâni, insanların farklılıklarını zenginlik olarak görür. Bu düşüncesini Mevlâna'nın: “*Ya olduğun gibi görün ya da görüldüğün gibi ol.*” vecizesini anımsatan bir tarzda ifade eder:

Hakikat suyunda yüzemiyorsak,
 İnciyi ipliğe dizemiyorsak...
 Hakkı düğüm edip çözemiyorsak
 Sen sensin, ben benim, doğrusu da bu (249 / 3)

Onun düşünce ağırlıklı şiiirlerinde aydın kişiliği, ileri görüşlülüğü ve yorumlarındaki isabetlilik ortaya çıkar. Toplumsal sorunları, günümüz âşıklarının durumunu dile getirirken aynı zamanda çözüm yollarını da gösterir. Düşüncelerini aktarırken şiiirin gücünden en iyi şekilde yararlanır.

Âşığımızın düşünce ağırlıklı şiiirlerinin sayısı 19'dur. Bu şiiirlerin numaraları şöyledir: 11, 116, 121, 122, 148, 149, 196, 201, 202, 244, 249, 269, 271, 273, 276, 279, 280, 285, 287.

2.5.8. Öğüt Konulu Şiirleri

Edebiyatımızda öğüt vermek amacıyla kaleme alınmış pek çok eser vardır. Nasihat-nâme adıyla anılan bu eserler, halkı ya da devlet yöneticilerini ahlak yönünden olgunlaştırmayı, onların sosyal davranışlarını düzenlemeyi ve erdemli kılmayı amaçlayan değerlerdir. Bu eserler manzum veya mensur ya da manzum-mensur olarak yazılmışlardır. Güvâhî'nin "Pend-nâme"si 16. asırda kaleme alınmış manzum bir eserdir. Bu eser, pendnâ-meler arasında atasözlerine en çok yer vermiş olanlar arasındadır. Eserin neredeyse üçte biri atasözleri ve deyimlerden meydana gelmiştir.

Âşıklar bir şeyi öğretmek, bir düşünceyi tanıttıp yaymak için öğüt konulu şiirler söylemişlerdir. Âşıklarda öğretici olmak yaygın bir niteliktir. Bundan dolayı halk şiirlerinin çoğunda az veya çok öğreticilik özelliği vardır.

Birfâni, diğer âşıklar gibi öğüt konusunda şiirler söylemiştir. Bu şiirlerinde insanın kendini tanımasıyla ilgili öğütler vardır. O, öze yolculuk yaparak kendi şahsında diğer insanlara çeşitli öğütler verir. Birfâni'nin öğüt konulu şiirlerine baktığımızda bazen:

BİRFÂNİ bu tarafa
Aklını koyma rafa
Akıl tutmayan kafa
Düşmanına başvurur (12 / 5)

gibi düşünmeyi, akli kullanmayı öğütlerken kimi zaman:

Çok şey yenir, söz yenilmez;
Sır var gardaşa denilmez.
İnanılmaz güvenilmez
Dili sağlam olmayana (20 / 2)

diyerek sözünde durmayan, sır saklamayan insanların toplumda kabul görmeyeceğine değinir. Âşığımız bazı şiirlerinde:

İnsanoğlu sevgi dolu,
Güven, insandan çekinme!
Bir çocuğu bir de gülü
Seven insandan çekinme! (30 / 1)

gibi dörtlüklerle güvenilebilecek insanların özelliklerini sıralar. Âşığımıza göre çocukların ve gllerin güzellikleri görebilen insanlardan kimseye zarar gelmez. Birfâni:

Her gönüle verme meyil
Gerçek sevenine eğil
Yüzüne gülene değil
Yüreğine gülene bak (56 / 2)

gibi söyleyişlerle gerçek dostun tarifini yapar. Birfâni'nin öğüt nitelikli şiirlerinde de kendisine özgü söyleyişlere rastlamak mümkündür. Bu syleyişlerinden biri de "gönül olmak"tır:

Güzel düşün güzel konuş
Gönül olmak istiyorsan
İnsan ol insanla tanış
Gönül olmak istiyorsan (95 / 1)

Birfâni ğt nitelikli şiirlerinin çoğunda kendi özüne seslenerek tüm insanlığa öğütler verir:

Gönül sana nasihatım ş benim
İnsan ol insandan uzakta durma
Kendine saygıyı n plânda tut
Nefsin(i) hor gr onu bunu hor görme (141 / 1)

Birfâni'nin ödüllü şiirlerinden biri "Nasihat" adını taşımaktadır. Bu şiirinde kendi çocuklarının şahsında tüm Türk gençliğine öğütler vermektedir:

Kardeş kavgasını bitiresiniz,
Selâm alıp selâm getiresiniz.
Her tarafta gller yetiresiniz
Kızım zlem, Sevgi, evladım Barış (247 / 3)

Birfâni'nin destan tarzında söylediği "Mektup" adlı şiiri birçok konuyu bünyesinde barındırır. Bu şiirde öğüt, eleştirisi, sosyal konular hep i içedir. Ağırlıklı olarak nasihat unsurlarına yer verildiği için şiiri bu bölüme dâhil ettik. 100 dörtlükten oluşan bu şiirde atasözleri, veciz sözler, mahallî kelime ve deyimler yer almaktadır:

Gel gardaş gurbette ömür arama,
 Ananı-babanı gözden ırma...
 Rüstemoğlu var mı bilen yok ama
 Rüstem'i yaşatan Zal emmimoğlu! (251 / 99)

Âşıklar kimi zaman ters öğüt destanı adını verdikleri şiirlerinde toplumun ve ferdin yapısına uymayan öğütleri art arda sıralarlar. Âşık edebiyatında bir gelenek haline gelen ters öğüt tarzında şiirlere Birfâni'de de rastlanır. İncelediğimiz şiirlerinden biri bu tarzdadır:

Doğru yürüyenin peşinden gitme,
 İyilik yapana iyilik etme...
 Bir garip düşerse elinden tutma,
 Bir tekme de sen vur yerle bir olsun (217 / 1)

Birfâni'nin şiirlerinin çoğunda içe doğru bir seyahat vardır. Onun öğüt konulu şiirlerinde de kendi benliğinden yola çıkarak toplumu eğitime çabası görülür. Âşığımız insanın insana, topluma, toplumun değer yargılarına karşı olan sorumluluğunu hatırlatarak halka, halkın ihtiyaçları doğrultusunda hizmet eder. Bu öğütler; Türk töresine, ahlak anlayışına dayanır. Birfâni, öğütlerini atasözlerindeki bilgece edayla verir. Vefa, yiğitlik, tok gözlülük, cömertlik, sözünde durma ve insanlığın ortak değerlerine uyma gibi yüksek ahlâki değerleri telkin eder.

Birfâni'nin çalışmamıza dahil ettiğimiz 300 şiirinden 31'i öğüt konuludur. Bu şiirlerin numaraları şöyledir: 12, 19, 20, 30, 31, 32, 41, 56, 58, 80, 82, 95, 100, 102, 127, 128, 132, 141, 143, 156, 166, 212, 216, 217, 242, 247, 251, 257, 270, 283, 294.

2.5.9. Eleştiri Konulu Şiirleri

Âşıklar şiirlerinde çeşitli konulara yer verirken halkın duygularına tercüman olurlar. Toplumdaki güzelliklerin yanında hoşla gitmeyen davranışlar da âşıkların şiirlerinde yerini alır. Onlar bazen kişilerin kusurlarını yahut gülünç yanlarını alaylı bir dille ele alırken bazen de toplumla ilgili olayları eleştirirler.

Birfâni de diğer âşıklar gibi toplumdaki bazı olumsuzlukları eleştirmiştir. Ancak onun eleştiri şiirlerinde argoya, kötü sözlere yer yoktur. Birfâni'nin bu bölümde değerlendireceğimiz 22 şiiri vardır.

Âşıklar halkın dili olduklarından yoksul insanlara değer verilmemesine, onların küçümsenmesine karşı çıkmışlar ve bu durumu eleştirmişlerdir. Birfâni de:

Sarı Mehmedi
Sayan olmadı!
“Merhaba” dedi,
Duyan olmadı! (1 / 1)

diyerek yoksullara değer vermeyenleri eleştirirken bazı şiirlerinde:

BİRFÂNÎ boş dedikçe,
Yiyecekler yedikçe...
Taban yekinmedikçe
Vaziyet böyle gardaş (13 / 4)

Baktılar ki sessiz-sedasız kaldık,
Ne bittin huylandık, ne uyku böldük...
Tırmanması kolay merdiven olduk
Tepemize çıktılar haa... Çıktılar! (229 / 3)

deyip bilinçli olmadığımız sürece bazı kişilerin bizi sömüreceklerini dile getirir. Bir başka şiirinde:

Yazık sahibine yazık,
Zapteylemez olmuş kazık.
Huyu çirkin, donu bozuk
Katır beni tepeledi! (46 / 8)

deyip “donu bozuk” tabiriyle şahsiyetsiz insanları ağır bir şekilde eleştirir. Bir başka şiirinde:

Âşık, dile alma hile,
Hil(e) alınsa ben alırdım.
Üç bin şiir yazmak ile
Yol alınsa ben alırdım (71 / 1)

deyip çok şiir yazmakla övünen âşıkları eleştirmiş. Âşığımız özgün şiirlerin söylenmesinden yanadır. Şiirler özgün olmadıktan sonra şiir sayısının çok olmasının hiçbir anlamı yoktur. Birfâni aşağıdaki şiirinde:

Hasret kaldım gardaş gülümsemeye,
 Gam yemezdim amma gam yemekteyim!
 Fırsat mı kalıyor ekmek yemeye
 Sabah, öğlen, akşam zam yemekteyim (193 / 1)

deyip halkın sözcüsü olarak her gün yapılan zamları eleştirmiştir.

Birfâni'yi rahatsız eden konulardan biri de yalan söyleyen, gözünü para hırsı bürüyen insanlardır. O, yalanla elde edilecek kârı kârdan saymaz ve bu tip insanların yaptıklarını gözümüzün önünde canlandırır:

Irgat tutar tam yevmiye söz verir,
 İşi biter yarısından az verir.
 İnsan kılığında güzel poz verir
 Bu iki göz böyle gördü birini... (160 / 2)

Kendisi de bir eğitimci olan Birfâni, toplumdaki aksaklıkların sebebini bireylere iyi bir eğitim verilmemesine bağlar ve bundan dolayı kendinden yola çıkarak tüm eğitim camiasını mesajlar verir:

Karanlığı itemeyen
 Yurda ışık tutamayan
 Öğretip eğitemeyen
 Yurdumda bir öğretmenim
 Aramayın suçlu benim. (298 / 1)

Âşığımız eleştiri konulu şiirlerinde kişilerin ve toplumun aksayan yönlerini argo sözlere yer vermeden, ince bir dille eleştirir. O, halkın yoksullaşmasına sebep olan zamları, özgün eserler ortaya koyamayan âşıkları, sözünde durmayan ve yalan söyleyen insanları seviyeli bir şekilde eleştirirken aynı zamanda bazı çözüm yolları da ortaya koyar. Ona göre halkın bilinçlenmesiyle birtakım sıkıntılar ortadan kalkacaktır.

Âşık Birfâni'nin çalışmamıza dahil ettiğimiz 300 şiirinden 22'si eleştiri konuludur. Bu şiirlerin numaraları şöyledir: 1, 5, 8, 13, 27, 36, 46, 71, 105, 110, 130, 150, 160, 164, 193, 213, 215, 229, 264, 297, 298, 300.

2.5.10. Zamandan Şikâyet Konulu Şiirleri

Âşıklar yaşadıkları dönemin ahlakî ve sosyal durumunu, değişmelere karşı halkın tepkilerini şiirlerinde işlerler. Yaşadıkları devrin bozukluğundan, insanların değişmesinden ve şehir hayatının olumsuzluklarından yakınan âşıklar zamandan şikâyet etmişlerdir.

Birfâni, şiirlerinde şehir hayatının olumsuzluklarını, ahlakî yozlaşmayı ve dünyanın gidişinin bozukluğunu dile getirerek zamandan şikâyet eder. Köyünün güzelliklerine hayran olan âşığımız şehir hayatına alışamaz. Bir şiirinde:

Şirin köyümden oldum,
Havam suyumdan oldum...
Güzel huyumdan oldum
Şehirde, bu şehirde... (4 / 4)

diyerek şehir hayatının olumsuzluklarını dile getirirken bir başka şiirinde:

Bekle ki yol geçit vere,
Çoluk çocuk ekmek göre...
Sen koşa dur ey bîçare
Köşeyi dönen kazandı... (37 / 3)

deyip ahlak kavramının olmayışından dolayı kolay yoldan para kazanmaya çalışanların çoğaldığından, haksızlıkların artmasından şikâyet eder. Âşığımız aşağıdaki şiirinde:

Yüzüne güler önünde,
BİRFÂNÎ eder sonunda.
Güzel dünyamın yanında
Bu dünya da dünya mı ki! (49 / 5)

deyip insanların ahlakî değerlerini yitirmesinden dolayı dünyanın yaşanılmaz hale geldiğini ifade eder ve iç âlemine sığınır.

2000’li yıllarda daha güzel bir dünya beklerken süren zulümler Birfâni’yi derinden etkiler:

İki bin yılları bu mu?
Süren zulümlere bir bak!
Sırtımızdan geçinen şu
Kanlı zalimlere bir bak! (57 / 1)

Âşıklar yaşadıkları acılardan dolayı daima feleğe sitem etmişlerdir. Dertlerinin, acılarının, yalnızlıklarının sorumlusu olarak feleği görmüşlerdir. Bîrfânî bazı âşıkların yaptığı gibi her olayda feleği suçlamaz. Hatta feleğin her şeyden sorumlu tutulmasına karşıdır. Ama onun da bazı şiirlerinde feleğe sitem ettiği görülür:

Zalim felek vurma bana
Kollarım kanadım kalsın
İyi kötü şu dünyada
Bir nefes feryadım kalsın (101 / 1)

Bîrfânî, kendini doğru dürüst tanımadan eleştiren insanlara sitem etmiş ve üzüntüsünü şöyle dile getirmiştir:

Hep güzeli arz eyledim,
Doğru giden düşmez dedim...
Düşündüren söz söyledim,
Dal oynatmaz yel sandılar... (113 / 3)

Dünyanın değişmesinden, insanların değer yargılarını yitirmesinden dolayı dünyanın tersine döndüğüne inanan âşığımız duygularını şöyle ifade eder:

Başına çal dolarını markını
Baykuşa mal barakanı barkını
Neyleyim ki terse dönen çarkını
Kırıp yüreğimi buz edemedim (179 / 3)

Âşığımız zamanın kendisini yadırgadığını düşünür ve hayal âleminde yarattığı “Ozan Dağı”na sığınır:

Düşündükçe yerim yurdum dar oldu,
Derdimin içinde derdim var oldu.
BİRFÂNÎ'yi kökten yadırgar oldu
Zaman Ozan Dağı kapına geldim (181 / 3)

Âşık Bîrfânî gönlünce bir ömür süremediğinden, dünyanın gidişinin bozulmasından, insanların değer yargılarını yitirmelerinden ve dünyada yaşanan savaşlardan yakını. Bu konulardaki düşüncelerini kendine has üslubuyla dile getirir.

Birfâni'nin incelediğimiz şiirlerinden 13'ü zamandan şikâyet konusunu ele alır. Bunların numaraları şöyledir: 3, 4, 21, 22, 37, 45, 49, 57, 101, 113, 115, 179, 181.

2.5.11. Tasavvuf Konulu Şiirleri

Tasavvufun ıstılahı manası; insanın eğitimi'dir. Bu anlamıyla tasavvuf, insanoğlunun dünya ve ahiret mutluluğunu temin etmeyi amaçlar. Tasavvufî eğitim, İslam dininin hayata uygulanmasıdır. İnsan bu eğitim sayesinde; Allah rızasını kazanır, ebedî saadete ermek için de nefsini eğiterek temizler, ahlakî olarak iyiler ve güzellerin safında yer alır, kendi iç ve dış dünyasını aydınlatır, istikametini belirler. İnsanoğlunun bu tasavvuf eğitimi yaparken de öncelikle İslamın ana kaynakları olan Kur'an ve sünnet'in hükümleri doğrultusunda hareket eder. Böylece toplumda önder, örnek bir kişi olmaya çalışır (Güzel, 2007: 189).

Tasavvuf; gerçek huzura ve edebî saadete erişmek için nefsi tezkiye, ahlakı tasfiye, kalple zikir ve yaşamın hakikatlerini anlamadır. Tasavvuf, cehennem korkusu ve cennet sevdası değil, Allah aşkını kalplere yerleştiren yoldur.

Halk edebiyatının tasavvufî halk edebiyatı türü 12. yüzyılda Ahmet Yesevî ile başlar. Bu edebiyatın konusu Allah'a ulaşmanın yolları, ahlak ve nefsin terbiyesidir. Anadolu'nun bu alanda ilk ve en büyük şairi Yunus Emre'dir.

Tasavvuf felsefesine göre kâinatın yaratılış sebebi tanrının kendi güzelliğini görmek ve bilmek istemesidir. Tanrının "ol" emri ile kâinat yaratılmıştır. Varlıklar tanrıdan kopma bir parçadır. Tanrı "Vücut –ı Mutlak" yani tek varlıktır. Dolayısıyla evrendeki varlıklar asıl varlığa dönmek ister. Varlığın kendi varlığını Tanrı varlığında yok etmesi tasavvufta en son aşamadır.

Birfâni, kendine özgü tasavvufî bir iklimde yaşar. O, Hallac-ı Mansur'dan başlayıp Hoca Ahmet Yesevî ile sürüp gelen birçok tasavvuf âlimini hocası olarak kabul eder. Kitaplığında bulunan otuzdan fazla Tasavvufî eser de onun bu konuda kendini yetiştirdiğinin göstergesidir. Tasavvuf, Birfâni'nin şiirlerinde en çok işlenen konulardandır. Âşıklığı, "*Yananın yakana yolculuğu olarak*" tanımlayan âşığımız, yolculuğu "Asl" olana doğru yapar.

Niyazî Mısırî'nin "Derman aradım derdime / Derdim bana derman imiş" diye başlayan şiirinde belirttiği tasavvufî düşünceye Birfâni de katılır. Âşığımızı göre gönül,

akıl ve ruh üçlüsünü bünyesinde barındıran insanoğlu bunları kullanarak Yaradan'ı kendi özünde bulabilir:

Gönül ne ararsan özünde ara
Yara sende ise sendedir çare
BİRFÂNÎ'yim diye çıkma kenara
İzini yakala yol istiyorsan (209 / 3)

Birfâni'nin tasavvufî şiirleri insanı düşünme ve idrak etmeye yönlendirir. Onun bu tarz şiirlerinin kaynağı Hakk'ın kelimidir. Nitekim Âl-i İmran suresinin 191. ayetinde: “Onlar, ayakta dururken, otururken, yanları üzerine yatarken (her vakit) Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler (ve şöyle derler:) Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın. Seni tesbih ederiz. Bizi cehennem azabından koru!” Âşığımız bu ayetin ışığında insanları düşünmeye davet eder:

Allah bizi yeryüzüne
Dolalım diye yarattı...
Sanatına bakıp mânâ
Bulalım diye yarattı... (44 / 1)

Birfâni'ye göre âşğın gönlü sev yurdudur. O yurttta sadece Yaradan konuşur tamamı sevgili olan canlı cansız cümle varlıklar adına. Yaradan'ın konuştuğu bu yurda giren âşık, ölümlü türküler söylemeyi bırakır:

Sevda yolu süren âşık,
Sev yurduna giren âşık;
Güle ömür veren âşık
Ölümlü türkü söyler mi? (51 / 2)

Âşğımıza göre kendi varlığının farkında olan her can manevi coşkunun esrarında tek olana yolcudur. İnsan kerem sahibinin keremidir, yanandır. Yaratılmışların tamamı sevgiliye götüren suretlerdir. Sevgili ise yakandır, Asl olandır, Asıl'dır yani Yüce Yaradan'ın kendisidir. Asl olana yolculuk yapan âşğımız, Aslı – suret ilişkisi üzerinde derin derin düşünür:

Düşündürür deli deli,
Gönül gözü sevgi dili...
Ayna ile ben misali
Aslı suret ilişkisi. (54 / 3)

Suretin aslını görmek, sureti var edeni görmektir. Hakikat yurduna giren Birfâni, suretin aslını görür ve O'na âşık olur:

Sev yurduna gönül verdim
Hakikat şehrine erdim
Suretin aslını gördüm
Nasıl âşık olmayayım (75 / 2)

Birfâni, kâinatın özeti dediği insanı ve gördüklerini anlamaya çalışan bir öğrencidir. Onun esas aradığı kendi derinliklerindeki mana kıpırtıları ve varoluş sırlarıdır. Aşağıdaki mısralarda mana yolculuğunun hangi aşamada olduğunu anlıyoruz:

Eserde gördüm eseri,
Var olduğum günden beri...
Yeri göğü, âlemleri
Yaradan'ı arıyorum... (87 / 2)

Allah'a sığınmak, O'ndan yardım dilemek fitri bir ihtiyaçtır. Âşığımız, dinsizim diyen nice insanın kendileri farkında olmasalar da kalplerinin aslında Yaradan'ın aşkıyla çarptığını düşünür:

Konuşurum insan ile,
Tüm kâinat gelir dile...
Dinsizim diyenden bile
Din kokusu gelir durur (126 / 3)

Âşık edebiyatında dedim – dedi tarzındaki söyleyişlerde genellikle sevgililer arasındaki diyaloglara yer verilir. Birfâni ise aşağıdaki mısralarda bir derviş ile söyleşerek tasavvufî bir yolculuk yapar. “Ben”in benlik getireceğini düşünen âşığımız ancak benlik- senlik düşüncesinin ortadan kalkmasıyla menzile ulaşılacağını düşünür:

Dedim: Hangi yol var yolcu yemeyen?
 Dedi: Arar bulur “ben” im demeyen.
 Dedim: Bir ışık tut düşeyim yayan
 Dedi: Gül dér, tez git; çık pay saç yâre (142 / 4)

“Bütün Güzellere Dağıttım Seni” şiiri Bîrfânî’nin beşerî aşktan ilahî aşka yöneldiği şiiridir. Bu şiirdeki isimler ve benzetmeler semboliktir. Bu şiirde aşkı, yaratılışa atılan imzanın kıpırdaması, oynaması olarak tarif eder. O’na göre aşk yüreğin kasılıp gevşemesi gibidir. Toplar dağıtır:

Arzu’da, Emel’de, Özlem’de düşün,
 Dudağın Gonca’da, İnci’de dişsin.
 Aynur’da çehresin, Hilâl’de kaşsın
 Bütün güzellere dağıttım seni (159 / 2)

Varlık âlemini sorgulayan Bîrfânî, nereye baksa Allah’ı görmektedir. “Sana şah damarından daha yakınım” diyeni görmek kâmil insana özgüdür. Yaradan zaman ve mekândan münezzehtir. Yaradan’ın önünde nereye gitsek aldığımız yol yoktur. Bundan dolayı da sağın, solun, doğunun, batının başlangıç ya da bitiş noktasını gösteremeyiz:

BİRFÂNÎ özümün ikrarı vardır,
 Her nereye baksam gördüğüm BİR’dir...
 Her nereyi gezsem hep aynı yerdir;
 Vardığım sonucu başlangıç buldum. (195 / 5)

Başkalarının yaşadığı acı âşığımızı da sarsar. Çünkü aynı bedenın dallarından biri de kendisidir. Yetimi, mazlumu, derdini anlatamayanları gönül gözüyle görüp hal diliyle anlatmak gerektiğini düşünür. Kul hakkı gibi göz hakkı da vardır:

Gafil gezen göz kıymetin(i) bilemez
 Yarım bakan insan menzil alamaz
 Bir göz ağlar iken bir göz gülemez
 BİRFÂNÎ bu ibret hâli seyreder
 Bağrında birleşen seli seyreder (228 / 4)

İnsan Hakk’ın sevgilisi, yeryüzünün halifesi ve Allah’ın dostu olduğunun farkına vardığında duaların gücüne inanır. Âşığıma göre bu gücün farkında olarak gerçekten isteyen insan her alanda başarılı olur:

BİRFÂNÎ Hakk sücudunda
 Mevcut senin mevcudunda
 Sistem senin avucunda
 Hatip kutup kâtip sensin (106 / 4)

Âşığın Hakk kelamı söylemekle görevli olduğunu ve badedeki hikmetin de bunu en güzel şekilde gösterdiğini düşünen Bîrfânî, bir tarikata bağlı değildir. Buna rağmen konuşmalarında ve şiirlerinde bir derinlik vardır. Onun tasavvufî şiirlerinde Asl olana, tek olana yolculuk vardır. Âşığımıza göre kendi varlığının farkında olan her can tek olana yolcudur. İnsan Kerem sahibinin keremidir, yanandır. Yaratılmışların tamamı sevgiliye götüren suretlerdir. Sevgili ise yakandır, Asl olandır, Yüce Yaradan'ın kendisidir. Bîrfânî'nin şiirlerindeki Aslı – suret ilişkisi ve sev yurdu çoğu mutasavvıfların vardığı menzilden başka bir yer değildir.

Âşığımızın incelediğimiz 300 şiirinden 52'si tasavvuf konuludur. Bîrfânî'nin tasavvuf konulu şiirlerinin numaraları şöyledir: 14, 15, 26, 28, 44, 51, 54, 64, 75, 83, 87, 89, 93, 106, 117, 119, 126, 131, 134, 135, 138, 139, 142, 159, 168, 171, 182, 187, 195, 199, 204, 209, 214, 219, 224, 228, 230, 233, 234, 261, 262, 263, 265, 266, 278, 288, 289, 290, 291, 293, 295, 299.

2.5.12. Tabiat ve Çevre Konulu Şiirleri

Türklerin sosyal hayatında ve inancında tabiat önemli bir yer işgal eder. Tabiatla iç içe yaşayan halk şairlerinin hayatında da tabiatın ayrı bir yeri vardır. Dağlar, akarsular, çiçekler, göller, gökyüzü, güneş, ay, yıldızlar ... vb. hep âşığın şiirlerine malzeme olur. Âşık edebiyatında tabiat çok canlı bir şekilde tasvir edilir ve sevgilinin güzelliklerini anlatmada bir araç olarak kullanılır.

Âşık Bîrfânî doğduğu köyün güzelliklerinden, babasının itina ile yetiştirdiği güllerden etkilenmiş ve babasının doğaya olan aşkını hayatında ve şiirlerinde yaşatmıştır. Bîrfânî, bir şiirinde doğaya olan hayranlığını ve ağaç dikmek gerektiğini şöyle dile getirir:

BİRFÂNÎ bahçeye bağa,
 Hayrandır yeşil yaprağa,
 Girmeden kara toprağa
 Ağaç diksek kötü m'olur? (124 / 7)

Tabiat âşıklar tarafından canlı olarak tasvir edilir. Diğer âşıklar gibi Birfâni de lale, gül, sümbül gibi çiçek adlarını; bülbül, turna, kuzu gibi hayvan adlarını kullanarak bahar mevsimini canlı bir şekilde tasvir eder:

*Lale, sümbül kök salmazdı bağrına,
Bülbül ah etmezdi gülün uğruna.
Cümle kuşlar gelmez idi çağrına
Çiçekli yapraklı dalın olmasa...* (136 / 2)

Âşık Birfâni'nin şiirlerinde gül dışında lale, nergis, menekşe, nevrüz, sümbül, süsen ve çiğdem gibi çiçek isimlerine de rastlamamız mümkündür:

Her tarafı *çiğdem* çiçek
Yeşil çimen halı olsun (109 / 2: 3, 4)

*Lale, sümbül kök salmazdı bağrına
Bülbül ah etmezdi gülün uğruna* (136 / 2: 1, 2)

Meramın var ise var *güle* söyle
Dokunma *sümbüle süsene* bülbül (171 / 1 : 3, 4)

Dertleşirim *nergis, menekşe* ile
Sümbülde, süsende benim güzelim (182 / 3: 3, 4)

Babamın ektiği *menekşelerde*,
Diktiği kırmızı *güllerde* buldum (194 / 2: 3, 4)

Turna, halk arasında mübarek, akıllı, mukaddes bir kuş olarak bilinir. Uçuşları bir sıra halindedir. Turnalar insanların yaptıkları fena hareketlerden dolayı bazen yollarını şaşırırlar. Halk arasında turnaları öldüren avcının ailesinden birine zarar geleceğine inanılır. Göçmen bir kuş olan turna âşık edebiyatında daha çok haber getirip götüreren bir kuş olarak kullanılır. Sıladaki sevdiklerinden haber almak isteyen şairler turnalardan yardım isterler. Birfâni de turnalardan cezaevindeki ağabeyinin yanına gidip onun dertlerini paylaşmalarını ister.

Sivas ellerine doğru yol alın
 Benden dertlisini orada bulun
 O gelene kadar yanında kalın
 Kanadını süzüp uçtu turnalar (223 / 3)

Birfâni'nin bazı şiirlerinde bahar mevsiminin tasvirini yaptığını görürüz. “Bahar” adlı şiirinde ilkbaharın güzelliğini canlı bir tablo gibi gözler önüne serer:

Nevruz, çiğdem-çiçek yola çıkmazdı,
 Sular senin coşkun ile akmazdı...
 Âşığın BİRFÂNÎ türkü yakmazdı
 Mor menevşe, gonca gülün olmasa... (136 / 5)

Çevre konusundaki hassasiyetini şiirlerine de yansıtan âşığımız çevrenin temiz tutulması konusundaki düşüncelerini “Çevreyi Temiz Tut, Doğayı Korum” adlı şiirinde ele alır:

Nolur hor bakıp da bahçeye, bağa
 Bizi hasret koyma yeşil yaprağa
 İhanet eyleme cömert toprağa
 Çevreni temiz tut, doğayı koru (252 / 6)

Güzelyurt gibi doğal güzellikleriyle anılan bir kasabada çocukluk ve gençlik yıllarını geçiren âşığımız, tabiatla iç içe yaşamış ve şiirlerinde canlı tabiat tasvirleri yapmıştır. Ağaç dikmenin, çevreyi temiz tutmanın öneminden özellikle bahsetmiş ve bu konudaki hassasiyetini şiirlerine nakış nakış işlemiştir. Bu konuda söylediği şiirlerinde gül, bülbül, turna gibi motifleri bolca kullanmıştır.

Birfâni'nin tabiat ve çevre konulu şiirlerinin numaraları şöyledir: 109, 124, 136, 252, 281.

2.5.13. Malatya ve Çevresi ile İlgili Şiirleri

Birfâni'nin Malatya ve çevresiyle ilgili birkaç şiiri vardır. Bu şiirlerinde çok sevdiği Güzelyurt'u, Hekimhan'ı ve Malatya'yı çeşitli yönleriyle ele alır. Bu şiirlerinde tarihî ve doğal güzelliklerin yanında, gurbette olduğu yıllarda Malatya'ya duyduğu özlemi de dile getirir.

Doğal güzellikleriyle Bîrfânî'yi derinden etkileyen Güzelyurt, âşığımızın canlı doğa tasvirleri yapmasında etkili olmuştur. “Benim Köyüm” adlı şiirinde Güzelyurt kasabasını doğasının güzelliğiyle, insanların sıcaklığıyla ve isminin tarihi gelişimiyle ele alır:

Köyümün her yanı canlı,
İnsanları sıcakkanlı.
Dört dörtlük ve dört zamanlı
Bir şiirdir benim köyüm (94 / 4)

Şiirlerinden birinde müstakil olarak Malatya'nın tarihi gelişimine, doğal güzelliklerine, yetiştirdiği değerlere, teknolojik gelişimine ve diğer özelliklerine yer verir:

Medeniyetlere olmuşsun beşik,
Nice kavimlere ana Malatyam (174 / 1: 3, 4)
...
Yeşil bir denizdir bahçe bağların,
Üretimde ovaların, dağların... (174 / 8: 1, 2)
...
Sanayi merkezi oldun doğunun,
Dertlerine çare buldun çoğunun (174 / 11: 1, 2)

Memleketi olan Hekimhan'ın yerinde saymasına çok üzülen âşığımız, kendini halkın sözcüsü olarak görür ve ilçesinin ihtiyaçlarını sıralar:

Der BÎRFÂNÎ halkın nefesi ise,
Bu hastane yarım, yetmez bu lise...
Vekil verdin, bakan verdin meclise
Bir işletme kuramadın Hekimhan (205 / 7)

Özlem âşık şiirinde sık sık ele alınan konulardandır. Genç yaşta gurbete giden âşık köyüne ve sevdiklerine özlem duyar. Bîrfânî de:

Garip garip öter kuşlar,
Hasretlik canıma işler.
METİN'im döktüğüm yaşlar
Süzdü rûhumu bu gece (24 / 5)

diyerek Sivas'ta okuduğu yıllarda memleketine duyduğu özlemi dile getirir. Başka bir şiirinde ise:

Yüzler isteksiz gülmezdi,
Misafirsiz gün olmazdı,
Akşamları boş kalmazdı
Yanımız ocak başında (17 / 10)

deyip çocukluk yıllarında ocak başında geçirdiği güzel günlere duyduğu özlemi dile getirir.

Türkiye'nin her bölgesi, her ili ayrı bir güzellihtedir. Malatya ve çevresinin güzellikleriyle iç içe yaşayan âşığımız, bu güzellikleri ifade etmekten kendini alamamış, şiirlerine bu yörelerin özelliklerini nakış nakış işlemiştir. Ayrıca gurbette okuduğu yıllarda Malatya'ya duyduğu özlemi de bu şiirlerinde dile getirmiştir.

Birfâni'nin Malatya ve çevresiyle ilgili şiirlerinin numaraları şöyledir: 17, 24, 94, 174, 205.

2.5.14. Çeşitli Zümreleri Ele Aldığı Şiirleri

Türk kültüründe âşıklara hem çok önem verilmiş hem de önemli görevler yüklenmiştir. Âşıklar bu önemli görevlerin farkında olduklarından halkın dili olmuş, çeşitli zümrelerin sıkıntılarını, acılarını dile getirmişlerdir.

Birfâni, şiirlerinde az da olsa köylüler ve âşıklar gibi zümreleri ele almıştır. Bu şiirlerinde ele aldığı zümrelerle ilgili duygu ve düşüncelerini dile getirmiştir. Birfâni özellikle köylülerin çektiği sıkıntıları üzümlerek gözlemlemiş, bu konuyu dile getiren şiirler yazmıştır. Bunlardan birinde köylünün durumunu şöyle gözler önüne serer:

Bu millete hizmet eden köylüdür
Köylü fakir, köylü yetim, köylü aç.
Merttir, kahramandır, dalyan boyludur...
Köylü fakir, köylü yetim, köylü aç. (137 / 1)

Birfâni, âşıklarla ilgili düşüncelerine yer verdiği şiirinde bu zümrenin özelliklerini ve erdemlerini şöyle sıralar:

Ariftir cahilin ardından koşmaz,
 Birliği savunur, gerçekten şaşmaz.
 Güzel görmediği yerde eğleşmez
 Sevdieği kapıda kuldur âşıklar (225 / 4)

Birfâni, zümre konulu şiirlerinden birinde köylülerin özelliklerini sıraladıktan sonra onların çektiği sıkıntıları anlatmış ve köylünün sesini ilgili makamlara duyurmaya çalışmıştır. Ayrıca âşıklar zümresini anlattığı şiirinde toplumda önemli görevler üstlenen bu zümreyi özlü ifadelerle tanıtmıştır.

Birfâni'nin zümrelerle ilgili şiirlerinin numaraları şöyledir: 23, 137, 197, 225, 239.

2.5.15. Atatürk, Cumhuriyet ve Demokrasi Konulu şiirleri

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra yetişen halk şairlerinin şiirlerinde dikkatimizi çeken önemli özelliklerden birisi de onların Atatürk'e duymuş oldukları sevgiyi, içtenlikle dile getirmiş olmalarıdır.

Atatürk'ün kurduğu yeni düzendeki mükemmelliğe hayran olan Birfâni, Atatürk ve cumhuriyeti konu alan şiirler söylemiştir. Cumhuriyetimizin kuruluşunun 75. yılı dolayısıyla Malatya İnönü Kapalı Spor Salonu'nda Âşık Mutsuz ile yaptığı deyişmede düşüncelerini şöyle dile getirir:

Kemâl Atatürk'ün çizdiği yolda
 Bugünlere geldik Cumhuriyetle
 Mutlu gururluyuz 75 yılda
 Meydanlara dolduk Cumhuriyetle (140 / 2)

Atatürk'ün yolundan giden Birfâni, bazı kişilerin riyakârlığından rahatsız olur. Atatürk'ün gölgesine sığınanların ve ona karşı çıkanların bu düşüncelerinden bazı çıkarlar sağladıklarını, gerçek Atatürkçülerin ise sıkıntılarla yüz yüze kaldıklarını dile getirir:

Atam gittin, emeklerin zây oldu,
 Hatıran kılıcsız kın gibi kaldı.
 Gölgedeki, karşıdaki bay oldu
 Yolunda yürüyen ben gibi kaldı (146 / 1)

Demokrasinin önemini dile getirdiği bir şiirinde takip edilmesi gereken yolun ne olduğu üzerinde durur:

Okudum, öğrendim, başladım söze,
Okul demokrasi dil özgürlüktür
Ey benim canlarım, derim ki size,
Akıl demokrasi, yol özgürlüktür. (241 / 1)

Atatürk'ün üstün meziyetlerini bilen Birfâni, aşağıdaki mısralarda onun bu özelliklerini sıralar:

Dev bir yenilikçi, ulu bir önder,
Üstün dehasıyla emsali ender.
Gelmemiş dünyaya böyle bir lider
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz (256 / 3)

Atatürk'e duyduğu sevgiyi içten duygularla dile Birfâni'de derin bir Atatürk sevgisi gözümüze çarpar. O, Atatürk'e, cumhuriyete ve demokrasiye bağlıdır. Şiirlerinde bu konulardaki düşüncelerini etkili bir şekilde dile getirir.

Birfâni'nin Atatürk, cumhuriyet ve demokrasi konulu şiirlerinin numaraları şöyledir: 140, 146, 241, 256.

2.5.16. Diğer Konularda Söylediği Şiirleri

Canlı ve etkili üslûbuyla hemen her konuda şiir söyleyen Birfâni, bu yönüyle Âşık Veysel'i anımsatır. Birfâni de Veysel gibi konu çeşitliliğine sahip ender âşıklarımızdandır. Âşığımızın yukarıda sıraladığımız konuların dışında; öğretmenlik mesleği, bilim, sağlık ve trafik gibi konularda da şiirleri vardır.

Birfâni'nin müstakil olarak bilim ve fen konusunu işlediği bir şiiri vardır. Bu şiirinde atom modelini somut benzetmelerle gözümüzün önüne getirir ve çeşitli özelliklerini açıklar:

Bir atom modelini gözün önüne getir,
Çekirdek etrafında elektron dönmektedir...
Hareket eden bir şey biliriz ki canlıdır,
Öyleyse atom canlı; benim varışım budur (260 / 1)

Toplumun acılarını yüreğinde hisseden âşıklar, bu acılara sebep olanları eleştirmekten geri durmamışlardır. Birfâni de birçok insanımızın aramızdan ayrılmasına sebep olan trafik canavarını şiddetle eleştirmiştir:

Mezbaha misali yollar hep kanda,
Seni de bekliyor bu son her anda!
Nasıl olsa yatıp çıkar on günde
Kaygısızın biri insan çiğnemiş! (248 / 2)

Emekli öğretmen olan Birfâni, “Öğretmenim” adlı şiiriyle 1987 yılında Ankara’da Kültür Bakanlığı desteğiyle Ankara Halk Ozanları Kültür Derneği’nin düzenlediği “Okul ve Öğretmen” konulu, Halk Ozanları Arası Şiir Yarışması’nda birincilik ödülünü almıştır. Bu şiirinde öğretmenlerin özelliklerini şöyle dile getirir:

Cehaletle savaş, dostluk ve barış,
İlimde, irfanda, bilgide yarış;
Rehberlik, önderlik, ileri görüş
Hepisi de sende var öğretmenim (188 / 2)

Sağlık konusuna da değinen âşığımız, akraba evliliğinin sakıncalarını dile getirerek halkı bu konuda uyarır:

Tıp ne diyor ona bakın,
Ona göre ocak yakın...
Hala teyze gibi yakın
Akrabadan kız almayın! (103 / 3)

Birfâni, hayata geniş bir pencereden baktığı için birçok konuda şiir söylemiştir. Onun şiirlerinde her kesimden insanın ayrım yapılmadan anlatıldığını görürüz. Âşığımız şiirlerinde toplumu ilgilendiren hemen her konuyu acısıyla sevinciyle dile getirmiştir. Onun şiirinin özünde sevgi, saygı ve hoşgörü vardır.

Birfâni’nin diğer konularda söylediği şiirlerinin numaraları şöyledir: 103, 188, 248, 260.

2.6. Âşıklık Geleneğinin Şiirlerine Etkisi

Birfâni, âşıklık geleneğine önem veren ve kendini bu konuda iyi bir şekilde yetiştiren bir âşığımızdır. Gelenekte yer alan unsurları iyi bilen, bu konuda genç âşıklara rehberlik yapan âşığımız, eserlerini bu gelenekten yararlanarak vücuda getirir. Onun şiirlerinde âşık, bade, dolu, eren, pir ve derviş gibi âşıklık geleneğinde önemli yeri olan motifler sık sık kullanılır. Biz burada, Birfâni'nin şiirlerinde âşık tarzına ait unsurları tespit etmeye çalışacağız.

2.6.1. Âşık (Ozan)

“Âşık, daha çok kırsal kesimlerde yetişen, şiirlerini saz eşliğinde ve hece vezni ile vücuda getiren, halk hikâyesi tasnif edebilen ve anlatabilen sanatçıya verilen addır.” (Kaya, 2007: 65) Âşık, saz eşliğinde hazırlıksız şiir söyleyen bir sanatkârdır. Âşık terimi yerine saz şairi, çöğür şairi, halk âşığı, badeli âşık ve ozan gibi terimler de kullanılmaktadır. Âşıklar halk tarafından sazlarıyla birlikte yer anılır. Sazsız bir âşık âdeta düşünülemez. Oysa saz çalamayan fakat irticalen şiir söyleyebilen âşıklar da vardır.

Televizyon programlarında, gazete yazılarında âşıklarla ilgili düşüncelerini açıklayan Birfâni, şiirlerinde de bu konuya geniş bir şekilde verir. Kimi şiirlerinde:

Haktır cefa her ozana,
METİN olup da yazana (40 / 3: 1, 2)

diyerek ozanların cefa çektiklerini dile getirirken kimi şiirlerinde:

Âşık, dile alma hile,
Hil(e) alınsa ben alırdım.
Üç bin şiir yazmak ile
Yol alınsa ben alırdım (71 / 1)

deyip çok şiir yazmanın iyi bir âşık olmak için yeterli olmadığını, önemli olanın özgün eserler vermek olduğunu ifade eder. Kimi şiirlerinde:

Eyub’u kuyuya atar,
 Şirin’i çöllere iter.
 Mecnun olur dağda yatar,
 Leyla’yı Ferhat gösterir. (122 / 4)

deyip zamane âşıklarının âşık tarzı hakkında yeterli birikime sahip olmağını dile getirerek onları eleştirir.

Âşığın bazı özellikleri vardır. Bunlardan belki de en önemlisi saz çalmasıdır. Birfâni, âşıkların özellikleriyle ilgili olarak bazı şiirlerinde:

Yine bozuk sazımızın düzeni
 El dinlemez saz çalmayan ozanı (239 / 2: 1, 2)

mısralarıyla satsız âşığın itibar görmeyeceğini, kimi şiirlerinde:

Övgüden kaçınır asl olan âşık,
 Geceye gece der, ışığa ışık... (169 / 3: 1, 2)

mısralarıyla gerçek âşıkların övgüden kaçındıklarını vurgular. Âşıkların geleceğe seslenebilmeleri gerektiğini şu mısralarla ifade eder:

Oturup da tekerleme dizenin,
 Üstü tozlanacak kitap yazanın;
 Yarınlara seslenmeyen ozanın
 Kalemine yazık, diline yazık... (273 / 1)

Birfâni, âşık ve ozan kelimelerine birçok şiirinde yer verir. Biz yukarıda bu şiirlerinden bazılarını yer verdik. Âşığımızın bu konuyu müstakil olarak ele aldığı “Âşıklar” adlı bir şiiri de vardır. Bu şiirinde âşıklarla ilgili düşüncelerini akıcı bir dille ifade eder:

Ariftir cahilin ardından koşmaz,
 Birliği savunur, gerçekten şaşmaz.
 Güzel görmediği yerde eğleşmez
 Sevdiği kapıda kuldur âşıklar. (225 / 4)

Birfâni, âşık tarzında önemli bir unsur olan “âşık” teriminin anlamını çok iyi bilen ve bu anlamı şiirlerine nakış nakış işleyen bir âşığıdır.

2.6.2. Bade

“Bade, rüyada içildikten sonra insanlara şiir söyleme yeteneğini kazandıran manevi içkidir. Âşıkların bir kısmı bunu ‘dolu’ olarak adlandırır. Tadı ve evsafı tam olarak bilinmeyen bu doluyu içenler badeli âşık olarak anılır.” (Kaya, 2007: 130)

Âşık tarzı şiirlerde sıkça görülen unsurlardan biri de badedir. Âşıklık geleneğinde rüya sonrası âşık olma oldukça yaygındır. Âşıklar gördükleri rüyada pir elinden veya sevgili olarak gördükleri kişinin elinden bade içip âşıklık yeteneği kazanırlar. İçilen bade ya şaraptır, ya berrak bir sudur ya da başka bir gıda maddesidir.

Âşık Birfâni, rüya gördüğünü ve üç niyetle üç avuç su içtiğini söyler. Ancak bu üç niyeti tam olarak hatırlamadığını dile getirir. Bu yönüyle badeli sayılabilecek bir âşığıdır. Âşık edebiyatı araştırmaları içerisinde önemli yeri olan, bilinen âşık olma yollarından rüyada bade içerek âşık olma aşağıdaki şiirde karşımıza çıkmaktadır:

Bir ses duydum hepsi bu,
Gösterildi Hakk kapısı.
Üç niyetle üç avuç su
İçtim on yedi yaşında (16 / 3)

Birfâni’nin şiirlerinde bade kelimesi rüya ile alakalı olarak dolu şeklinde de kullanır:

Ne bir dolu veren oldu
Ne bir ateş süren oldu (16 / 2: 1, 2)

Dolular içmişiz kerem nehrinden
Öyle kurtulmuşuz dünya kahrından (201 / 2: 1, 2)

Birfâni, bade kelimesini bazen rakipleri için kullanır. “Adım Kalsın” şiirinde rakiplerine bade içeren felekten yakını:

Gönül kuşumu uçurdun
Günümü zından geçirdin
Kanlıma bâde içirdin
Bana da bir yudum kalsın (101 / 2)

Âşığımızın rehber olarak kabul ettiği nazlı dostu, onu mana âleminde diyar diyar gezdirir. Yüzüne, sözüne âşık olunan bu nazlı dost, bade olup âşığımıza ilham verir:

Bahar olur çiçek çiçek açılır
Bade olur yudum yudum içilir
Güzünü kışını kendisi bilir
Yazına âşığım o nazlı dostun (218 / 3)

Bade konusuna şiiirlerinde yer veren Birfâni, gördüğü rüya sonrası geleneksel halk şiirine yönelmiştir. Âşıklık geleneğinde önemli bir yeri olan bade ve dolu motiflerine şiiirlerinde yer veren âşığımız, bu motifleri gelenekteki şekliyle başarılı bir biçimde kullanmıştır.

2.6.3. Saz

Saz şairlerinin çaldıkları çalgıya verilen isme saz denir. Âşıklık geleneğinde müşterekliği sağlayan saz, muhtelif Türk boylarında değişik adlarla anılır ve değişik şekillerle karşımıza çıkar. Saz âşığa ilham veren bir alet olup âşıklık geleneğinin en önemli unsurlarından biridir. Bu unsuru Âşık Veysel, usta yüzü görmeden mükemmel bir şekilde kullanmıştır. Âşıklık geleneğinde saz çalmaya âşıklar arasında büyük önem verilir. Hatta geleneğe bağlı olarak yetişen âşıklar sazsız âşık olmayacağı kanaatindedirler.

Halk arasında yaygınlık kazanan “*Sazsız âşık kulpsuz testiye benzer*” sözüne hak veren Birfâni, sazı âşığın ilham kaynağı olarak görür. Şiiirlerinde saz kelimesinin yanında tel, tezene ve perde gibi kelimeleri de kullanır. Âşığımızın şiiirlerinde saz motifinin geçtiği bölümleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Top zülüften sazımıza
Tel uzatan olmasaydı (38 / 2: 3, 4)

Senden başka dostum mu var
Dertli sazım gönül sazım (76 / 2: 3, 4)

Sazım petek ben arıyım Yaptığımız bal benimdir	(120 / 2: 3, 4)
Tezenem Yılmaz elinden Tellerdeki dil benimdir	(120 / 3: 3, 4)
Koca Ozan bugün sustu diyorlar, Sazını duvara astı diyorlar	(161 / 2: 1, 2)
Hani ne söyledin aşkın dilinden Ne döküldü sazın ince telinden	(172 / 2: 1, 2)
Bir kırık saz ile şurda bir fakir Gönlünü eğlemiş ondan çalarım	(177 / 4: 3, 4)
Sanırdım saz-sanır çaredir derde, Meğer bahçem imiş tel ile perde	(194 / 2: 3, 4)
Dertli sazım, sen bu işe ne dersin? Ben dosta yanarım, dost éle yanar	(226 / 1: 1, 2)
Yine bozuk sazımızın düzeni El dinlemez saz çalmayan ozanı	(239 / 2: 1, 2)

Âşık Bîrfânî, saz çalmayan âşığın sözünün dinlenmeyeceği kanaatindedir. Âşıklık geleneği içinde önemli bir yere sahip olan sazı, âşığımız da kutsal bir varlık olarak görmüş, ona çok değer verip özenle korumuştur. Saza verdiği önemi şiirlerine yansıtan Bîrfânî, bu mucizevî aletin öneminden, özelliklerinden şiirlerinde ustalıkla bahsetmiştir.

2.6.4. Eren – Pir –Derviş

“Dünyadan yüz çeviren, kendini Allah’a veren kişi, fakir, dilenci veli ve eren sözleri ile de derviş kastedilir. Dervişlikte nefsanî duygulardan kendisini alıkoymak, az yemek, az konuşmak ve az uyumak, dünya lezzetlerinden uzak durmak, yapılacak zikir ve ibadetlerle gerçek varlık olan Allah’a karşı kulluk vazifesini yerine getirmek esastır.” (Kaya, 2007: 218)

Âşıklık geleneğinde âşıklığa başlamanın yollarından biri de pir veya derviş elinden bade içmektir. Bundan dolayı âşık şiirinde eren, pir ve derviş gibi Allah dostu kabul edilen ve âşığa ilham verdiğine inanılan manevî şahsiyetlerin ismi sık sık geçer.

Birfâni'nin şiirlerinde bu isimlerin gelenekteki şekliyle kullanıldığı görülür. Âşığımız bu şiirlerinde mahlasını aldığı pirden, kendisine yol gösterdiğine inandığı rehberden bahseder:

Rüyamda bir pir-i fâni,
Deyince “Her can bir fâni”
Ben de mahlası BİRFÂNÎ
Seçtim on yedi yaşımda. (16 / 4)

Erenler yol alamazdı
Dil uzatan olmasaydı (38 / 3: 3, 4)

Erenler yurduna ecel konmadı,
Mecnun Leyla'sını suret sanmadı (134 / 4: 1, 2)

Dedim: Derviş baba n'ola bu hamdan?
Dedi: Al bir bez çit; dik giy üç kere. (142 / 1: 1, 2)

Seyrimde bir derviş yoluma çıktı
Dikildi karşıma yüzüme baktı (234 / 3: 1, 2)

Dedim derviş baba bu ne sevdadır
Dedi bende yüz bin misli dolaşır (234 / 4: 3, 4)

Âşığımız bazı şiirlerinde pir kelimesini üstat anlamında kullanır. Aşağıdaki mısralarda da pir derken Malatyalı eski âşıklardan Âşık Balı'yı kasteder:

Kutlu bir anadır can ilacıdır
Pirin hatırası başlar tacıdır (153 / 4: 1, 2)

Birfâni, yüzyıllardır âşıklar tarafından yaşatılan geleneğe bağlı kalarak şiirler söylemiştir. Âşıklık geleneğinde önemli bir yeri olan derviş, pir ve eren kelimelerini gelenekteki şekliyle kullanan âşığımız, bu kelimelere yer verdiği bölümlerde ilham kaynakları hakkında da ipuçları vermiştir.

2.7. Şiirlerinde Görülen Bazı Yeni Unsurlar

Âşıklar kültür hayatımızda meydana gelen değişmelere ayak uydurmaya çalışarak sanatlarını çağın şartları doğrultusunda icra etmeye çalışmışlardır. Bundan

dolayı şiirlerini söylerken âşıklık geleneğinde alışık olmadığımız kelime ve kavramları da kullanmışlardır.

Âşık Bîrfânî'nin şiirlerinde alışlagelmiş kavramların yanı sıra âşık şiirinde görmeye alışık olmadığımız bazı terim anlamlı kelime ve kavramların kullanıldığını görmekteyiz. Âşığımız aşağıdaki mısralarda mevsim sonu indirimlerini hatırlatan bir ifadeye yer verir:

Kendimi de sevdim amma
Ancak *mevsim sonu sevdim* (79 / 3: 3, 4)

Meyvelerin rendelenip şeker katılarak kaynatılmasıyla yapılan bir çeşit reçel olan marmelât kelimesini âşığımız şu şekilde kullanır:

Bülbül sanıp yere çöker,
Baykuş fotoğrafı çeker.
Gonca güle pekmez döker,
Aşk *marmelat* gösterir. (122 / 2)

Bilimsel gelişmelerin artmasıyla hayatımıza giren bilgisayar ve uydu gibi kelimeleri, ülkemizin 75 yılda teknoloji alanında aldığı mesafeyi göstermek için kullanır:

İşte *bilgisayar* okulda evde
Uzaya gönderdik *Türksad* görevde (140 / 6: 1, 2)

Halkın sözcüsü olan âşığımız, hayat pahalılığından yakınırken gelenekte yeri olmayan enflasyonu kelimesini kullanır:

BİRFÂNÎ d r, senin-benim bu ayıp,
 nmeyen *enflasyon*, devleşen kayıp (150 / 6: 1, 2)

Genellikle toplumu etkileyen durumlarda uygulanan ve ifade özgürlüğünü suistimal eden düşünceleri bastırma amacı güden sansür terimini âşığımız farklı bir amaçla kullanır:

Yüreğime *sansür* kelepçe koydun
Kendi âlemimden söz edemedim (179 / 4: 3, 4)

Aşağıımız aşağıdaki şiirlerde; demokrasi, loto, gol ve hol gibi kültür hayatımıza cumhuriyet döneminden sonra giren kelimelere de yer vermiştir:

Okudum, öğrendim, başladım söze,
Okul *demokrasi* dil özgürlüktür (241 / 1: 1, 2)

Ne *lotoya* yatır tutar diyerek
Ne de göle maya çal emmimoğlu! (251 / 12: 3, 4)

Şu anda kahveden bir ses yükseldi
Herhalde atıldı *gol* emmimoğlu (251 / 41: 3, 4)

Ara yerden boğmuş Le salonunu
Bir tarafı etmiş *hol* emmimoğlu (251 / 48: 3, 4)

Bilim ve fen konulu “Atom” şiirinde terim anlamlı kelimelere yer veren Birfâni, bu terimlerin anlamlarını ve özelliklerini şiir diliyle açıklamaya çalışır:

Atomlar kaynaşarak *molekül* oluşturur
Moleküller birleşir maddeler vücut bulur (260 / 2: 1, 2)

Şu aşka bak ki canım; *hidrojenle oksijen*
Sevişince su olmuş; hadi gel de ayır sen (260 / 5: 3, 4)

Güneş’i *çekirdek* say, etrafında Plüton,
Dünya, *Merkür, Jüpiter*... hepsi birer *elektron* (260 / 4: 1, 2)

Birfâni’nin şiirlerinde âşıklık geleneğinde görmeye alışık olmadığımız bazı terim anlamlı kelime ve kavramların kullanıldığını görmekteyiz. Âşıklar halkın duygularına tercüman olabilmek ve düşüncelerini daha iyi ifade edebilmek için güncel olan bazı kelimelere şiirlerinde yer vermişlerdir. Birfâni de gelenekte olmayan enflasyon, mevsim sonu, sansür vb. gibi kelimelerle düşüncelerini daha etkili bir şekilde dile getirmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ÂŞIK BİRFÂNİ’NİN ŞİİRLERİ

{Âşığımızın defterlerinde kayıtlı olan 666 şiirinden 300’ünü inceledik. İncelediğimiz 300 şiiri önce kullanılan ölçüye göre beşli, yedili, sekizli, on birli, on dördü ve on beşli daha sonra da tek dördlükten oluşan şiirler, beyitler halinde söylenen şiirler ve diğer şiirler (hanelerindeki mısra sayısı beş veya daha değişik olanlar) diye ayırdık. Ayırdığımız bu şiirleri ilk hanelerinin son harflerine göre alfabetik bir şekilde sıralayıp yazılış tarihi belli olanların tarihlerini şiirlerin altında verdik. }

BEŞ HECELİ ŞİİRLER:

1. SAYAN OLMADI

Sarı Mehmedi
Sayan olmadı!
“Merhaba” dedi,
Duyan olmadı!

Baktı birine
Birilerine...
Adam yerine!
Koyan olmadı!

Aldı serinden,
Çekti derinden...
Yine fikrinden
Cayan olmadı!

Ne için niye,
Kime ne diye...
Hali kimseye
Ayan olmadı!

Sallandı düştü,
Kahveci koştu...
“Bu nasıl işti?”
Diyen olmadı!

(1978)

2. SEVEREK ÖLMEK

Yanar aşk ile
Çerağım benim
Her dem güzele
Merağım benim.

Çirkini sevmez,
Kötüyü övmez...
Her beze değmez
Tarağım benim.

Güllerim açar,
Kokular saçar...
Bağrımdan biçer
Orağım benim.

Sıcacık eller,
Kırmızı güller...
Seven gönüller
Durağım benim.

Şu ki nicedir,
Seven incedir...
BİRFÂNÎ'cedir
Varağım benim.

(1991)

YEDİ HECELİ ŞİİRLER:**3. YARANA**

Ağlarsa anam ağlar
 Ana sadık yâr ana
 Gurbette hasret kaldım
 Eşe dosta yârana

Yatarım derdim ince
 Şu dört duvar işkence
 Anam anmadan önce
 Gözledim ki yâr ana

Yataklarda çürürüm
 Günden güne eririm
 Kalan ömrü veririm
 Şu bağrımı yarana

Tükendi gelip giden
 Yok beni sual eden
 Gönül şu hemşireden
 Başka kime yarana

BİRFÂNÎ çile giydin
 Kadere boyun eğdin
 Bir dostla yetinseydin
 Em bulurdun yarana

(1989)

4. BU ŞEHİRDE

Bir balkonluk köyüm var
 Şehirde, bu Şehirde...
 Daha başka neyim var
 Şehirde, bu Şehirde...

Balkonda gül sularım,
 Hayallere dalarım...
 Tükendi arzularım
 Şehirde, bu Şehirde...

Merhemsiz kaldı yaram,
 Gül ekdim yaram saram...
 Gecem gündüzüm haram
 Şehirde, bu Şehirde...

Şirin köyümden oldum,
 Havam suyumdan oldum...
 Güzel huyumdan oldum
 Şehirde, bu Şehirde...

Kimse bilmez zârımı,
 Silmez gözyaşlarımı...
 Şaşırdım pazarımı
 Şehirde, bu Şehirde...

BİRFÂNÎ'yim köy oğlu,
 Ne ağa ne bey oğlu...
 Yoktur emmi-dayoğlu
 Şehirde, bu Şehirde...

(1993)

5. EŞŞEK DE GİDİP GELDİ

İki bidon, bir bavul,
Eşşek de gidip geldi.
İnanmazsan sor oğul,
Eşşek de gidip geldi.

Ne gümüş ne altında
İnsanlık baş gıltında.
Uz dedemin altında
Eşşek de gidip geldi.

Can gerektir tavafa,
İnsafa gel insafa.
Aynı kıl aynı kafa
Eşşek de gidip geldi.

Başın divana vardı,
Yüzlerin mi kızardı?
Evvel uçak mı vardı?
Eşşek de gidip geldi.

Uğramadın kapıma,
Taş bindirdin tapıma.
Batman sanıp Batum'a
Eşşek de gidip geldi.

Tozu toza katarak,
Ağnayarak, yatarak...
Yolda yolcu satarak
Eşşek de gidip geldi.

Babanın yoktur vakti,
Yıl aktı, ömür aktı...
Sen bakmadın el baktı
Eşşek de gidip geldi.

BİRFÂNÎ'nin sazında,
Mânâ ara sözünde...
Palancının gözünde
Eşşek de gidip geldi.

(2003)

6. BİR GÜZEL

Aklım başımdan aldı
Bugünlerde bir güzel
Çektim içime doldu
Yerleştiği yer güzel

Beni âşık edenim
Sen bendesin ben senim
Varsın yansın bedenim
Sevenler yanar güzel

BİRFÂNÎ her kelime
Yüreğimden dilime
Vay halime halime
Sır saklamak zor güzel

7. SEVDİKÇE YAŞAR İNSAN

Ne suçu var feleğin,
Dünyada beşer insan.
Kul ise bencileyin
Hataya düşer insan.

Bazen bir iştah ile,
Geleni söyler dile...
Bazen kendinin bile
Aklına şaşar insan.

BİRFÂNÎ yağdım dindim,
Kendimde değil kendim.
Şu sözü çok beğendim
“Sevdikçe yaşar insan.”

(1996)

8. DAYAN EŞŞEĞİM

Yığılıp kalma hele,
Dayan eşşeğim dayan!
Var gücünü silkele
Dayan eşşeğim dayan!

Bilirim yükün ağır,
Palan yırtık, sırt yağır...
Felek hem kör hem sağır
Dayan eşşeğim dayan!

Gayret et kefilim ben,
Dağları taşırsın sen!
Gün tepeyi dönmeden
Dayan eşşeğim dayan!

Yokuş bitti düz kaldı,
BİRFÂNÎ'ye söz kaldı...
Son durağa az kaldı
Dayan eşşeğim dayan!

(1997)

9. BİR DOST ARIYORUM

İnce nazik duygulu
Bir dost arıyorum ben
Varlığına saygılı
Bir dost arıyorum ben

Sevgiyi ilke sayan
Evrensel görüş yayan
Kendi bir dost arayan
Bir dost arıyorum ben

Hak deyip Hakk'ı öven
Tüm insanları seven
Kendisine güvenen
Bir dost arıyorum ben

Güzele gönül vermiş
Hoş bakıp güzel görmüş
İşin aslına ermiş
Bir dost arıyorum ben

BİRFÂNÎ'yim dopdolu
Keşfeden ince yolu
Yüreği yaşam dolu
Bir dost arıyorum ben

10. YUNUSLAYIN*

Kişi önce kendini
Bilmeli Yunuslayın.
Bir Allah'ın aşkını
Almalı Yunuslayın

Yılmayıp usanmayıp,
Günü etmeden kayıp;
Kalp gözüyle arayıp
Bulmalı Yunuslayın.

Kim ki aşk ile bula,
Sırlara ermiş ola.
Gönül kuşun(u) o yola
Salmalı Yunuslayın.

Ulu birdir, yolu bir
Padişahı-kulu bir.
Varsılı, yoksulu bir
Kılmalı Yunuslayın

Us ilmi- gönül ilmi
Mânâ ilmi, dil ilmi;
Engindedir hâl ilmi
Dalmalı Yunuslayın

İşlemeli derine,
Gönül hanelerine...
Hakk Çalab'ın yerine
Dolmalı Yunuslayın

Yanuben tüte tüte,
Aşk ilete ilete...
Yetmiş iki millete
Gülmeli Yunuslayın

Küller ile dağılıp,
Arşa kadar ağılıp...
Yağmur ile sağılıp
Gelmeli Yunuslayın.

Sayrıları, sağları,
Yoklayuben bağları...
Asırları çağları
Delmeli Yunuslayın

Gül yarası çekenler...
Boyuncuğun(u) bükenler...
Gül dibinden dikenler
Yolmalı Yunuslayın.

Düşünmeli hepinin,
Hâli nedir hapisin?
Yetimlerin kapısın
Çalmalı Yunuslayın

Yetimler kalem kaşlı,
Olalım bağı başlı;
Onlar ki gözü yaşlı
Silmeli Yunuslayın

Dağarcığı- torbayı,
Soğan- ekmek- çorbayı...
Ne varsa kardeş payı
Bölmeli Yunuslayın..

Şu üç günlük dünyada,
Eylemeden elveda...
Kubbede hoş bir sedâ
Kalmalı Yunuslayın

Can alıcı gelmeden
Haller yaman olmadan
BİRFÂNÎ'yim ölmeden
Ölmeli Yunuslayın.

(1993)

* Bu şiir, 1993 yılında Eskişehir Turizm Müdürlüğü'nün düzenlediği Yunus Emre VIII. Şiir Yarışması'nda mansiyon almıştır.

11. KİTAPLAR GEÇ KALİYOR

Şu güzelim dünyada
İnsan mutsuz oluyor
Ya erken doğduk ya da
Kitaplar geç kalıyor

Toprak topraklığını
Biliyor da bağını
Yaprak yapraklığını
Yaşamadan soluyor

Örümcek ağ örmekte
Kiraz kiraz vermekte
Kuşlar yuva kurmakta
Su suca yol alıyor

Hâl böyleyken neyiz biz
El değmemiş tertemiz
İş görmeden beynimiz
Mezarlığa doluyor

Işıklı bir düşünce
Düşünceye düşünce
Gerçeğe yaklaşınca
Zaman zaman oluyor

BİRFÂNÎ'yi eledim
Toplayıp inceledim
Varımı verem dedim
Elimden bu geliyor

12. YAŞ VURUR

Su böğrüne ev yapma
Duvarını yaş vurur
Cehlin yoluna sapma
Her geçen bir taş vurur

Bozulur mercimeğin
Tadı kaçır yemeğin
Düşüncesiz emeğin
Meyvesini kış vurur

Çekirdeği madem bir
Kaysı ile badem bir
Aşıl原因 âdem bir
Taşla iki kuş vurur

Dolu dolaş olma boş
Çağırın kapıya koş
Hiç isteme daha hoş
Ödünç şapka baş vurur

BİRFÂNÎ bu tarafa
Aklını koyma rafa
Akıl tutmayan kafa
Düşmanına başvurur

(1999)

13. HE GARDAŞ

Dertli dertli söylersin,
Söyle gardaş he gardaş!
Kaderim buymuş dersin
Düşünüp söyle gardaş!

Hırsızımız bey oldu,
Arsızımız bâî oldu...
Kabuğumuz soyuldu
Merhamet eyle gardaş!

Kapımızı çaldılar,
Soframıza daldılar...
Bizi aptal buldular
Bilmez misin be gardaş!

BİRFÂNÎ boş dedikçe,
Yiyecekler yedikçe...
Taban yekinmedikçe
Vaziyet böyle gardaş!
(1993)

14. YAKIŞMAZ

Güzel âşık cahile
Uymak sana yakışmaz
Saygısızın hatırın
Saymak sana yakışmaz

Görme çirkin yüzleri
Yol çeldiren izleri
Eğri-büğrü sözleri
Duymak sana yakışmaz

Ahd eyleyip yol sürdün
Gönül gördün göz gördün
Mademki bir söz verdin
Caymak sana yakışmaz

Dönüşmeden gazele
Yaprağını tazele
BİRFÂNÎ hem güzele
Doymak sana yakışmaz

(2001)

SEKİZ HECELİ ŞİİRLER:**15. BU DÜNYADA**

Güzel dostum yârsız aşka,
 Yer görmedim bu dünyada.
 Gönül kazanmaktan başka
 Kâr görmedim bu dünyada

Her doğruyu demek kadar,
 Kolayı söylemek kadar,
 Aşkı aşk eylemek kadar
 Zor görmedim bu dünyada

Sev yurdundan ettim seyri
 Bir şey yok bir şeyden ayrı...
 Hakikâttan, Hakk'tan gayri
 Yâr görmedim bu dünyada

İsteyince her can görür,
 Elsiz - ayaksızlar yürür...
 Her varlık bir mesaj verir
 Sır görmedim bu dünyada.

BİRFÂNÎ'yim hamca beden,
 Karnı ile kavga güden...
 Benim gibi kusur eden
 Tür görmedim bu dünyada.

16. 17 YAŞIMDA

Dostlar ben de bir sınavdan
Geçtim on yedi yaşımda
Yaprağımı âşıklığa
Açtım on yedi yaşımda

Ne bir dolu veren oldu,
Ne bir ateş süren oldu;
Ne gördüm, ne gören oldu
Biçtim on yedi yaşımda.

Bir ses duydum hepsi bu,
Gösterildi Hakk kapısı.
Üç niyetle üç avuç su
İçtim on yedi yaşımda.

Rüyamda bir pir-i fâni,
Deyince “Her can bir fâni”
Ben de mahlası BİRFÂNÎ
Seçtim on yedi yaşımda.

17. OCAK BAŞINDA

Cansever dost ayak verdi,
Konumuz “OCAK BAŞINDA”
Acı-tatlı ne günlerdi
Dünümüz ocak başında.

Fikri beni benden aldı,
Kırk yıl öncelere saldı.
Bilmem iz mi, is mi kaldı
Anımız ocak başında.

Bazen masal dinlenirdi,
Lamba bile canlanırdı.
Kış günleri şenlenirdi
Günümüz ocak başında.

Gözler yürekten bakardı,
Çoluk-çocuk diz çökerdi...
Külleme, kömbe çekerdi
Canımız ocak başında.

Çalı-çirpi, tezek, saman,
Yanıp kül olurdu hemen...
Kurulurdu çoğu zaman
Sinimiz ocak başında.

Bazen de meşe olurdu,
Alevler aşka gelirdi...
Gevrekçe bir renk alırdı
Tenimiz ocak başında.

Kenarda taranır önce,
Bükülürdü ince ince,
Kazak örülürdü gence
Yünümüz ocak başında.

Bakışınca gören gözle,
Anlaşılır bir çift sözle;
Çatışmazdı eskimizle
Yenimiz ocak başında

Pişen bizimdi ocakta,
Birlik vardı kap-kacakta...
Erir giderdi sıcakta
Kinimiz ocak başında.

Yüzler isteksiz gülmezdi,
Misafirsiz gün olmazdı,
Akşamları boş kalmazdı
Yanımız ocak başında.

Radyo gelir dayımgilden,
Haber alınır her halden...
Dinlenirdi dost Veysel'den
Sonumuz ocak başında.

Ana, baba, torun, dede,
BİRFÂN'olurdu sevgide.
Sırlaşırdı gide gide
Yönümüz ocak başında.

(Ocak - 2000)

18. AĞLAMA

Bu dünyaya gelen ağlar
 Ağlama nazlım ağlama
 Gözyaşı dökmek ne sağlar
 Ağlama nazlım ağlama

Ağlarsan ayan oluyor
 Beni bir efkâr alıyor
 Yüreğim dertte kalıyor
 Ağlama nazlım ağlama

Kara gözler yağmur alır
 Kirpiklerin yaşıta kalır
 İncilerin heder olur
 Ağlama nazlım ağlama

BİRFÂNİ duygu selinden
 Etkilenir bu halinden
 Kötü kaderin elinden
 Ağlama nazlım ağlama

19. DEĞME BANA

İnce ince bir yol aldım,
Gidiyorum değme bana!
Her sözüne razı oldum,
“He” diyorum değme bana!

Böyle gaflet zamanında,
Düşmanlarım dost donunda
Kuzularım kurt önünde
Güdüyorum değme bana!

Yanıyorum él görüyor,
Yüreğime od yürüyor!
Cahil testi gösteriyor
“Su” diyorum değme bana!

Kahrın nedir ey sitemkâr,
Sen sana yâr, ben bana yâr!
BİRFÂNÎ'ye borçlarım var
Ödüyorum değme bana!

(1993)

20. SAĞLAM OLMAYANA

Altın kemer çare midir
Beli sağlam olmayana
Dünyayı versen ne ola
Eli sağlam olmayana

Çok şey yenir, söz yenilmez;
Sır var gardaşa denilmez.
İnanılmaz güvenilmez
Dili sağlam olmayana.

BİRFÂNÎ söylemiş, yazmış;
Kendi düşen ağlamazmış.
Hakk diyen bel bağlamazmış
Yolu sağlam olmayana.

(2000)

21. KİMİN NESİNE

Şurda bir garip seslenir
Gelin sesine sesine,
Kâh bürünür kâh süslenir
Gönül yasına yasına

Garibi dertleri tanır
Çeşminde çeşme ıslanır
Çeşmeler suyun kıskanır
Dolmaz tasına tasına

Ah şu feleğin işleri
Çaldı başıma taşları
BİRFÂNÎ'nin gözyaşları
Kimin nesine nesine

(1972 - Muş)

22. DUVAR AŞINA AŞINA

Duvar aşına aşına
İnsan düşüne düşüne
Gönlüm diyor başın al git
Dağlar başına başına

Başım duman dağlar duman
Gezer dururum bir zaman
Boşa nefes tüketmesin
Felekten merhamet uman

Yığıldı yolcu yolunda
Gayrı baş ayak elinde
Her duyguma perde indi
Kara bulutlar halinde

BİRFÂNÎ'yim ağıt gibi
Balta yemiş söğüt gibi
Dokunmayın dağılırım
Suda kalmış kâğıt gibi

(1991)

23. TARLAYA

Toprağa verdiğin emek
 Senin alın terin demek
 Kolay değil yemek yemek
 Köylüm tarlaya tarlaya

Toprak vatan toprak ana
 Bakınca can verir cana
 Meyil verme başka yana
 Köylüm tarlaya tarlaya

Toprak senden sürüm ister
 Tohum ister tarım ister
 Bebecikler dürüm ister
 Köylüm tarlaya tarlaya

Nemlenecek yaşaracak
 Çimlenecek yeşerecek
 Başak verip başaracak
 Köylüm tarlaya tarlaya

Ümit kapını çalacak
 Emek seninle olacak
 Toprak yüzüne gülecek
 Köylüm tarlaya tarlaya

Üretim durduğu zaman
 Ne dane kalır ne saman
 Tüketen çoğaldı aman
 Köylüm tarlaya tarlaya

Şehir dolar köy boşalır
 BİRFÂNİ merakta kalır
 Bakımsız yurt viran olur
 Köylüm tarlaya tarlaya

(1979)

24. BU GECE

Beni tüketen hayalin,
Gezdi rûhumu bu gece.
Bir gariplik, bir yalnızlık
Ezdi rûhumu bu gece.

Ne yolcuyum ne de hancı,
Oldum ben bana yabancı.
Yüreğime çöken sancı
Üzdü rûhumu bu gece.

Var evimi doku doku,
Tırmaladı hicran oku.
Sanki bağrımdan bir çakı
Çizdi rûhumu bu gece.

Gönül aldı hüznün, elem,
Elim yetmez sana gelem.
Ak kâğıda kara kalem
Yazdı rûhumu bu gece.

Garip garip öter kuşlar,
Hasretlik canıma işler.
METİN'im döktüğüm yaşlar
Süzdü rûhumu bu gece.

(1968 - Sivas)

25. GÖNÜL GÖNÜL GEZESİCE

Bu kadar gezmek mi olur.
Gönül gönül gezesice...
Bizi de hatırla nolur
Gönül gönül gezesice...

Hangi dağın ardındasın,
Hangi gönül yurdundasın...
Yine kimin derdindesin?
Gönül gönül gezesice...

Sesin gelir dostum diye
Uzaklardan BİRFÂNÎ'ye...
Durmaz mısın bir saniye
Gönül gönül gezesice...

26. TANIMADAN ÖNCE

Bülbül sen kendini tanı
Gülü tanımadan önce
Bağrına kur ilk vatanı
Çalı tanımadan önce

Açılacak kapıya bak
Kök asıl mı tapuya bak
Gövdedeki yapıya bak
Dalı tanımadan önce

Akli kararını yeğle
Menzilini tahmin eyle
Yolcu musun onu söyle
Yolu tanımadan önce

Kanadın var diye kanma
Her yükselen düşmez sanma
Her havada havalanma
Yeli tanımadan önce

BİRFÂNÎ sözün nola ki
Yel götürür kalmaz baki
Sükût eyle ağzındaki
Dili tanımadan önce

(1994)

27. YÜZ İÇİNDE

Bir güngörmüş böyle dedi;
 “Şilte yatar yüz içinde,
 Dört ayaklı hazır yedi,
 İki elli yüz içinde!”

Dedim; açık misal göster,
 Hangi yüzde olmaz astar?
 Dedi: “Muhtar olmak ister
 Yüzü tutar yüz içinde!”

Dedim: devam eyle ana,
 Dedi: “Aha bıçak sana;
 Yüzsüz başı at kazana
 Derisini yüz içinde!”

Dedim: Arttı ilmim-fenim,
 Desene ki: “Derya benim!”
 Dedi: “Sağ ol can BİRFÂNÎ'm,
 Arif isen yüz içinde!”

(1995)

28. GEÇENLERDE

Güzel dostlar anlatayım
 Bir düş gördüm geçenlerde
 Yaşıyormuş emmim dayım
 Başka gelip geçenler de

Anam orda babam orda
 Şehit dedem obam orda
 Kavimim, akrabam orda
 Gonca iken geçenler de

Padişahlar kullar gördüm
 Yol içinde yollar gördüm
 Türlü türlü hâllar gördüm
 Yoldan gelip geçenlerde

Güzel dostlar iş bu düşü
 Yorumlasın bilen kişi
 Bu iş bir yârenlik işi
 İş sınıfı geçenlerde

Baktığımız yârin yüzü
 Baktıkça bâý eder bizi
 Oysa cevhersizin gözü
 Ak bileğe geçenlerde

BİRFÂNÎ sözün sağ ola
 Yüreğin aşk ile dola
 Aş derdinden başka n'ola
 Aşkla dalga geçenlerde

29. ZÂR EYLEME

Bitir şu feryadı âhı
Durdur bülbül zâr eyleme
Her gecenin bir sabahı
Vardır bülbül zâr eyleme

Elim yetti sana erdim
Yaranı bağrında gördüm
Senin derdin benim derdim
Birdir bülbül zâr eyleme

Bkktr âşığın boynu
Aşk ateşi taşır koynu
Muradımız herhal aynı
Yârdır bülbül zâr eyleme

Bu yaranın sağılması
Bunca gamın dağılması
BİRFÂNİ'nin sevilmesi
Zordur bülbül zâr eyleme

(1989)

30. ÇEKİNME

İnsanoğlu sevgi dolu,
Güven, insandan çekinme!
Bir çocuğu bir de gülü
Seven insandan çekinme!

Cehaleti kaleminden,
İkiliği kelâmından,
Her kötüyü âleminden
Kovan insandan çekinme!

Öze çevir gözlerini,
Yele verme sözlerini,
Ancak kendi dizlerini
Döven insandan çekinme!

BİRFÂNÎ'ysen aşk çölünde,
Kerem bulup dost ilinde,
Sureti aslı yolunda
Öven insandan çekinme!

31. KÖR GETİRME

Senin derdin senin olsun
Benim derdim var getirme
Koparma dalında kalsın
Yoz bağından nar getirme

Bağsız bahçesiz kalayım
Altın akçesiz olayım
İnsanlık getir alayım
Bana başka kâr getirme

Tut elinden hâlsiz getir
Sağır getir dilsiz getir
İstersen akılsız getir
Ardın sıra kör getirme

Gün ölüsü bir diriyim
Gevremiş âdem çiriyim
Bu yüzden ince biriyim
Kaba - sabalar getirme

BİRFÂNÎ'yim fukarayım
Ne köşküm var ne sarayım
Getir hizmetçi durayım
Bana hizmetkâr getirme

(1990)

32. İNCİTME

Gönül hanesi naziktir
Usul yürü yol incitme
Bülbülü kovma yazıktır
Çiçek ezme gül incitme

Nefsin seni itti diye
Meyletme gördüğün şeye
Heveslenip her meyveye
El uzatıp dal incitme

BİRFÂNÎ söyler özünden
Kendi hatası yüzünden
Düşersin dostun gözünden
Kalp kırıp gönül incitme
(1988)

33. NERE GÖNÜL

Başın almış gidiyorsun
Nere gönül nere nere
Kime sitem ediyorsun
Nere gönül nere nere

Yerin mi dar yurdun mu dar
Çaresiz bir derdin mi var
Önün kış mevsim sonbahar
Nere gönül nere nere

Aynalarla tanışmadan
İki nefes konuşmadan
BİRFÂNÎ'ye danışmadan
Nere gönül nere nere
(1996)

34. DOST DİYE DİYE

Gel ey gönül varımızı,
 Analım dost diye diye...
 Güzel dostâ kârımızı
 Sunalım dost diye diye...

Yunus'la yoldaş olalım,
 Mecnun'u gerçek kılalım;
 Kerem'den odlar alalım
 Yanalım dost diye diye...

Çıkalım Ozan Dağı'na,
 Akalım Gülşen Bağı'na...
 Hacı Bektaş Ocağı'na
 İnelim dost diye diye...

BİRFÂNÎ'yim, duya duya,
 Bu sevdâyı yaya yaya...
 Uğrayalım Mevlâna'ya
 Dönelim dost diye diye...

(2000)

35. ALIR DİYE

Yolcu doğdum yola düştüm,
Yol misafir alır diye.
İnsanoğlu ne ararsa
Er-geç onu bulur diye.

İniş-yokuş, düzler geçtim,
Soğuk yedim, sıcak içtim...
Düştüm-kalktım, ölçtüm-biçtim
Çok eksikim kalır diye.

Güzel baktım güzel gördüm,
Güzelden güzele erdim.
Her surete gönül verdim
Aslı olabilir diye.

Seyrettim yüce âlemi,
Elime aldım kalemi.
BİRFÂNÎ eder kelâmı
Bir dinleyen olur diye.

(1996)

36. BAKAN OLMADI

Cümle gözler çok peşinde
Azıma bakan olmadı.
Âlem baharın düşünde,
Yazıma bakan olmadı.

Koyun oldum sütüm aktı,
Sağanlarım sütsüz çıktı.
Bakan hep göğsüme baktı,
Yüzüme bakan olmadı.

Maral oldum avc(ı) oldular,
Dağlara çıktım buldular...
Etimi nişan aldılar,
Gözüme bakan olmadı.

Görkemli bir ağaç oldum,
Kuşları bağrıma aldım...
Meyve dalda baltalandım,
Kozuma bakan olmadı.

Gönül oldum can eğledim,
Güzele hizmet eyledim...
Az konuşup öz söyledim
Sözüme bakan olmadı.

BİRFÂNÎ'yim konup göçtüm,
Şu dünyada gelip geçtim...
Adım adım sevgi saçtım
İzime bakan olmadı.

(1994)

37. YENEN KAZANDI

Sen kaybettin gönöl gözlüm,
 Seni kör sanan kazandı...
 Sen ter döktün insan yüzlüm;
 Hazıra konan kazandı...

Güzel çirkinin kolunda,
 Ekmek haksızın elinde...
 Silah namerdin belinde
 Yiğidi yenen kazandı...

Bekle ki yol geçit vere,
 Çoluk çocuk ekmek göre...
 Sen koşa dur ey biçare
 Köşeyi dönen kazandı...

Kendini BİRFÂNİ bildin,
 Hakikati rehber kıldın.
 Toprak ile toprak oldun
 Sırtına binen kazandı...

(1997)

38. OLMASAYDI

Yüce dağdan aşmaz idim
El uzatan olmasaydı.
Aşka esir düşmez idim
Gül uzatan olmasaydı.

Gün vurmasa özümüze
Kim bakardı yüzümüze...
Top zülüften sazımıza
Tel uzatan olmasaydı.

BİRFÂNÎ dil bilemezdi,
Ağumuz bal olamazdı...
Erenler yol alamazdı
Dil uzatan olmasaydı.
(2003)

39. AŞK BİR BÜYÜ

Aşk bir büyü esrar perde
 Çeker adamı adamı
 Umulmadık türlü derde
 Sokar adamı adamı

Aşk sevdanın çılgın hâli
 Bilen bilir bu ahvâli
 Ateşten gömlek misâli
 Yakar adamı adamı

Koşturur hayâl peşinde
 Gezdirir dağlar başında
 Öldürmez ya genç yaşında
 Yıkar adamı adamı

METİNÎ'yim bu da yeter
 Olmuşum Mecnun'dan beter
 Aşk dediğin kör de eder
 Bakar adamı adamı

(1967)

40. DERTLİ BÜLBÜL

Ne ötersin dertli bülbül,
Senin derdin boyuna mı?
Soldu yaprak, sarardı gül,
Gözledin ki soyuna mı?

Ağlamakla geçti günün,
Dikene bulanmış kanın...
Şikâyetin kime senin
Emmine mi dayına mı?

Haktır cefa her ozana,
METİN olup da yazana...
Girdin ki kaynar kazana
Yaraların söyüne mi?
(1970 - Sivas)

41. İNSANOĞLU

İnsanoğlu yeryüzünde
Senden yüce varlık var mı?
Her mânâ senin özünde
Senden yüce varlık var mı?

Sendedir üreten beyin
Akılda yüklü her şeyin
Düşünürsün güzelleyin
Senden yüce varlık var mı?

Aradın Allah'ı buldun
Hükmetme ruhsatı aldın
Mülkün Süleyman'ı oldun
Senden yüce varlık var mı?

Çözerken nice sırları
Var eyledin varda varı
Şu âlemin iftiharını
Senden yüce varlık var mı?

Ancak BİRFÂNÎ'yim dersin
Varlığına şükredersin
Kul oldukça mutebersin
Senden yüce varlık var mı?
(1995)

42. YAŞAMAZ MI?

Söyle güzeller güzeli
Seni seven yaşamaz mı?
Öz duygunun ince gülü
Seni seven yaşamaz mı?

Nazlısın canan nazlısın,
Gönül gözlü, gül yüzlüsün.
Sen ki sevende gizlisin
Seni seven yaşamaz mı?

Sev ateşi düştü dile,
Tanış olduk sevgi ile.
BİRFÂNÎ'yim desem bile
Seni seven yaşamaz mı?

43. GÖNÜL YARASI

Karaymış dost ne karaymış,
Bahtın karası karası.
Ne sağılmaz bir yaraymış
Gönül yarası yarası.

Bilmem nasıl nerde düştüm,
Hangi bir seherde düştüm.
Amansız bir derde düştüm
Yoktur çaresi çaresi.

Çile ömrüm çile çile...
Bir gün olsun bir an bile
Bulamadım gönül ile
Sohbet sırası sırası.

BİRFÂNÎ yaprağım soldu,
Gün görmeden günüm doldu.
Yaktıkça bağrımı deldi
Aşkın çırası çırası.

(1991)

44. YARATTI

Allah bizi yeryüzüne
Dolalım diye yarattı...
Sanatına bakıp mânâ
Bulalım diye yarattı...

Akıl mantık verdi bize,
Gönül verdi hepimize...
Düşünceyi beynimize
Salalım diye yarattı...

Yaşamı gaye güdelim,
Keremine şükredelim...
Kendimizi fark edelim
Bilelim diye yarattı...

Âlemde renklilik ola,
Öz duygu kaynağı bile...
Dalga dalga sinyal sala
Alalım diye yarattı...

Yol alıp öze inelim,
Bir gerçeğe bağlanalım...
Elbette ki eğlenelim,
Gülelim diye yarattı...

Her bedene konuktur can,
Canda gizli Yüce Canan...
BİRFÂNÎ mükemmel insan
Olalım diye yarattı...

(1995)

45. AYRI GİBİ

Nasıl arkadaşlık ne hâl
Hâllerimiz ayrı gibi
Yalandan yolculuk herhâl
Yollarımız ayrı gibi

Dövüyoruz yavan yavan
Ayrı dibek ayrı havan
Benim türküm senin havan
Tellerimiz ayrı gibi

Ayrı tatta pınarımız
Sırıtır ayva narımız
İklimimiz rüzgârımız
Yellerimiz ayrı gibi

İhmal ettik tanışmayı
Aklı akla danışmayı
Bilemedik konuşmayı
Dillerimiz ayrı gibi

BİRFÂNİ gönül dağımız
Hem bahçemiz hem bağımız
Ateşimiz ocağımız
Küllerimiz ayrı gibi

(1996)

46. KATIR BENİ TEPELEDİ

Biri geldi “çüş” eyledi,
Katır beni tepeledi!
Kaburgamı hış eyledi
Katır beni tepeledi!

İşim bitik bu günlerde,
Kimse düşmeye bu derde.
Kırıkçının evi nerde?
Katır beni tepeledi!

Az kaldı ki olan ola,
Çocuklarım yetim kala...
Geliyorum der mi belâ
Katır beni tepeledi!

Ben buranın yabancıısı,
Nerde bu hanın hancısı?
Beynime vurur sancısı
Katır beni tepeledi!

Arkası var çifte telli,
Ayağı var yeğin nallı...
Hingileyip, yelli yelli
Katır beni tepeledi!

Nalları eylenmiş gayar
Mıhlarında yavuzluk var.
Ölüyorum arkadaşlar
Katır beni tepeledi!

Düşünüp tedbir almadım,
Hancıyla yoldaş olmadım.
Nerden geldiğin bilmedim
Katır beni tepeledi!

Yazık sahibine yazık,
Zapteylemez olmuş kazık.
Huyu çirkin, donu bozuk
Katır beni tepeledi!

Sözlerimden hisse alın,
Yolcusuyuz biz bu yolun...
Kendinize miyat olun
Katır beni tepeledi!

METİN söyler er kişiye,
Bu meydanda her kişiye...
Gören görmeyene diye
Katır beni tepeledi!

(1983)

47. GÖZE DERDİ

Altın versen almam dayı,
 Alsam ki kaç göz ederdi?
 Bu sevdakâr bu tarlayı
 Bir çift ala göze dèrdi.

Bu tarlaya kurban olam,
 Kırk gün ekinini yolam.
 Duldalanıp şurda balam
 Can evime göz ederdi.

Mânâlı mânâlı bakar,
 Evimi başıma yıkar;
 Ömrüme bir türkü yakar
 Yaramı göz göz ederdi.

Yakalardı sanığını,
 Ağırlardı konuğunu...
 Uzatırdı aşk tığını,
 “Canı cana göze” dèrdi

Bitti buğdası-darısı,
 Gitti ömrümün yarısı...
 METİN’im ilk göz ağrısı
 İner durur göze derdi.

(1970)

48. SEVGİ

Ne yüce sevgidir Ya Rabb,
İnsanda var olan sevgi...
Tatmayanın yüreğinde
Yeşermeden solan sevgi.

Enginlerden ses getiren,
Gönüllere esin veren,
Âşığı alıp götürən
Derinlere salan sevgi.

Cana candan bakışandır,
Kalpten kalbe akışandır.
Her varlığa yakışandır.
Hakk'ı gerçek kılan sevgi.

Yunus'u kırk yere gömdü,
Mesaj vere vere gömdü.
Seven gönüllere gömdü
Bağrında yer alan sevgi.

BİRFÂNÎ'ye aşkı veren,
Nice canları övdüren...
Kendini bile sevdiren
Yüreğine dolan sevgi.

(1996)

49. DÜNYA MI?

Nice nice dünyalar var,
Bu dünya da dünya mı ki!
İtişip kakışan canlar
Bu dünya da dünya mı ki!

Kana alışmış toprağı,
Açmadan solar yaprağı.
Sırt dönmüş bahçesi bağı
Bu dünya da dünya mı ki!

Toprağı suyu kirlenmiş,
Atmosferi zehirlenmiş.
Kapılar var mühürlenmiş
Bu dünya da dünya mı ki!

Hâlâ örtülü yasaklı,
Hâlâ kabuğunda saklı.
Karıştırıp durur akli
Bu dünya da dünya mı ki!

Yüzüne güler önünde,
BİRFÂNÎ eder sonunda.
Güzel dünyamın yanında
Bu dünya da dünya mı ki!

(1990)

50. BİRFÂNÎ'NİN YOLU

Hoş gör ey can fukarayım,
Hâlim bir fâninin hâli.
Neyim var ki ne vereyim
Elim bir fâninin eli...

İlahi bu muydu derdin,
Şenele vatanın yurdun...
Ağzımı yokladın gördün
Dilim bir fâninin dili...

BİRFÂNÎ'nin yok serveti,
Kendinde ara mürveti...
O da dostun emaneti,
Yolum bir fâninin yolu...

(2000)

51. BAHAR GÖREN

Güzel dostum, bahar gören
Kara kıştan haz eyler mi?
Ömrünü güzele veren
Gönlünde çirkin eğler mi?

Sevda yolu süren âşık,
Sev yurduna giren âşık;
Güle ömür veren âşık
Ölümlü türkü söyler mi?

BİRFÂNÎ der cana erem,
Canımı canana verem.
Aslı diye yanan Kerem
Surete gel kurtar der mi?
(2000)

52. NEFSİM-FEYLİM

Sürükleyip götürüyor
Nefsim feylim karnım beni
Bilmem niye hor görüyor
Nefsim feylim karnım beni

Arı idim sinek etti
Her pislige leşe itti
Topladığım ile yuttu
Nefsim feylim karnım beni

Daha daha daha daha
Diye diye şeklim aha
Hasret koydu Bismillah'a
Nefsim feylim karnım beni

BİRFÂNÎ düşmüşüm yola
Göz atarım sağa sola
Hangi taştan atar ola
Nefsim feylim karnım beni

(1989)

53. SEVİYORUM GÜZEL SENİ

Sanma gönül eğliyorum,
Seviyorum güzel seni...
Âlemlere söylüyorum
Seviyorum güzel seni...

Yanıyorken ateşimde,
Bir güneş doğdu içimde.
Tarifi zor bir biçimde
Seviyorum güzel seni

Ancak sana eren bilir,
Varlığını gören bilir...
Sana gönül veren bilir
Seviyorum güzel seni

BİRFÂNÎ'yim bu aşk bende,
Güzel sensin güzel sende...
Artık kabul etmesen de
Seviyorum güzel seni

54. ASLI SURET İLİŞKİSİ

Ey erenler hitabımdır,
Aslı suret ilişkisi.
Okunacak kitabımdır
Aslı suret ilişkisi.

Ölümsüz bir dava güder,
Beni benden alır gider...
Varlığımı göz göz eder
Aslı suret ilişkisi.

Düşündürür deli deli,
Gönül gözü sevgi dili...
Ayna ile ben misali
Aslı suret ilişkisi.

Âlemine çeker beni,
Hâlden hâle sokar beni.
Kerem éder yakar beni
Aslı suret ilişkisi.

Hakikâtin keremi bol,
Ne ararsan özünde bul.
BİRFÂNÎ'nin sürdüğü yol
Aslı suret ilişkisi.

(1996)

55. YAKTIM GİTTİ

Nazlı dostum yola çıkmış,
Ben de yola çıktım gitti...
Muhabbete başlamadan
Derin bir âh çektim gitti...

Dedi ki “bu kadar yanma,
Sana yâr olurum sanma.”
Cevap veremedim amma
Bir sigara yaktım gitti...

Yürüdük yol tez tükendi,
Bağrıma hançerler indi...
Köşeden o yana döndü,
Ardı sıra baktım gitti...

BİRFÂNÎ neyi ne bilir;
Kimi görse sevdalanır...
Bilmem sonu nerde kalır
Zamana bıraktım gitti...

56. BİLENE BAK

Sevenini anla gardaş
 Kıymetini bilene bak
 Ağlatanı öğren sırdaş
 Gözyaşını silene bak

Her gönüle verme meyil
 Gerçek sevenine eğil
 Yüzüne gülene değil
 Yüreğine gülene bak

Hem sevip hem sayabilen
 Varlığını duyabilen
 Bir gün “senim” diyebilen
 Hakk sevdayla dolana bak

Göz at hele BİRFÂNÎ'ye
 Yanıp yakılması niye
 Aradığım sensin diye
 Dosta talip olana bak

57. BİR BAK

İki bin yılları bu mu?
Süren zulümlere bir bak!
Sırtımızdan geçinen şu
Kanlı zalimlere bir bak!

Azrail dolu her yanın,
Sudan ucuz tatlı canın...
Hepisi mi kader bunun
Gelen ölümlere bir bak!

Yakamız hırsız desdinde,
Canavar kuzu postunda...
Yer altında, yer üstünde
Dönen filimlere bir bak!

BİRFÂNÎ bilmez n'olacak,
Sonumuz nerde kalacak?
Şaşkına rehber olacak
Akli selimlere bir bak!

(1997)

58. GÖRSE GEREK

Mevla'm bizi yaratırken
Böyle yürek verse gerek
Bu yüreğin derinine
Bir avuç kor sürse gerek

Sevmektir âşığın işi
Sevgidir ekmeği aş
Yüreğimizin telaşı
Dilimize vursa gerek

Yârde aranır çaresi
Hasretle şefkat arası
Yaramız O'nun yarası
Yine kendi sarsa gerek

Gönlümüze gül ekenler
Ok vurup geri çekenler
Gözümüzden yaş dökenler
Halimizi görse gerek

BİRFÂNÎ'yim gidip gelen
Evvelinden hazır olan
Mecnun Leyla hepsi yalan
Akıl buna erse gerek

(1996)

59. BİLMEM GEREK

Arıyorum Hacı Dayı,
Bulacağım, bulmam gerek.
İnsan gibi yaşamayı
Bileceğim, bilmem gerek.

Ben getirdi ben talibi,
Ortada işin galibi...
Olmalıydım kendim gibi
Olacağım, olmam gerek.

Sabır sabır sabır andım,
Defterime taşı bendim...
Nasıl olsa yazan bendim
Silmeliyim, silmem gerek.

Sözüm vardır gülçiçeğe;
Kararım öte geçeye...
Varlığımı bir gerçeğe
Salacağım, salmam gerek.

Düşlerime, hikâyeme,
Ulaşmak için gayeme...
BİRFÂNÎ'yi himayeme
Alacağım almam gerek.

(2002)

60. YARASI YOK

Yamacıma bir kuş konu
 Kanadında karası yok
 Daldan indi güle döndü
 Bir kararda durası yok

Sevdalandı nazlı nazlı
 Mavi donlu gönül gözlü
 Bağrında bir güzel gizli
 Çirkin ile arası yok.

Sağa baktı sola baktı
 Ömrüme bir türkü yaktı
 Gözlerinden yaşlar döktü
 Görünür bir yarası yok

Seke seke beri geldi
 BİRFÂNÎ'yi gamda buldu.
 Gönül verdi gönül aldı
 Başka bir sır veresi yok

(2000)

61. SATAMADIM

Bülbül ettin sanma beni,
Ötemedim daha güzel...
Üflesen de ateşini,
Tütemedim daha güzel...

Hani verdiğin murad,
Varıma var, adıma ad...
Renge koku, eyleme tad
Katamadım daha güzel...

Başım para, bağrım yara,
Él usandı sara sara...
Sayrılığı bir kenara
Atamadım daha güzel...

Düştüm aşkın furyasına,
Yelken açtım deryasına...
Sabahımın rüyasına
Yatamadım daha güzel...

Dem alsam da aşk tasından,
Giyinsem de libasından...
Hakikatin yakasından
Tutamadım daha güzel...

Gel eyleme serin serin,
Sanki yok gibi haberin...
BİRFÂNÎ'den bir dal ürün
Satamadım daha güzel...

(2003)

62. BAŞKA GÜZEL

Aklımı başımdan aldın,
Görmeseydim keşke güzel.
Yüreğime odlar saldın,
Esir ettin aşka güzel.

Nere gitsen gönül tadım,
Peşindeyim adım adım...
Başkaca iş tutamadım
Seni sevmek başka güzel.

Seni bende var etmişim,
Özüm ile bir etmişim.
Sonsuz misafir etmişim
Gönlümdeki köşke güzel.

BİRFÂNÎ Kerem'e dönmek,
Bu güzel ateşte yanmak
Her nefeste seni anmak
Yaşamak bambaşka güzel.

(1970 - Sivas)

63. SENİ YAŞAMAK

Gönülle baş başa verip
Seni yaşamak ne güzel...
Dünyada bir dünya kurup
Seni yaşamak ne güzel...

Her anışım ömür bana,
Yüz bin şiir azdır sana...
Nasip değil her ozana
Seni yaşamak ne güzel...

BİRFÂNÎ d r sevda udum,
Aşk iksirim, gönül tadım...
Nefes nefes, yudum yudum
Seni yaşamak ne güzel...

64. GÜZELE GİDELİM

Ver elini bir olalım
Güzele gidelim güzel
Bunu bir ilke kılalım
Güzele gidelim güzel

Ver elini dünya gülü
Sürelim güzel bir yolu
Çirkinler kapmadan kolu
Güzele gidelim güzel

Varıp bir güzel bulalım
Üç gün yanında kalalım
Gelmek isterse alalım
Güzele gidelim güzel

Sen ben o davası ölsün
Kaç güzel var ise gelsin
Yürüten bir yürek olsun
Güzele gidelim güzel

Ver elini BİRFÂNÎ'ye
Yum gözünü bu fâniye
Durmaya bir saniye
Güzele gidelim güzel

65. İZ DEĞİL

Yanarım geçen güne,
Dönüp bakınca düne
Erimiş elli sene,
Ömür doksan-yüz değil.

Üç mevsim yalan mevsim,
Yeşerip solan mevsim.
Kapıyı çalan mevsim,
İlkbahar, yaz, güz değil.

Elden alıp satmışsam,
İşe hile katmışsam
Bine bine gitmişsem,
O iz benim iz değil.

Gönül varda yok durur,
Çünkü özde Hakk durur.
Diyeceğim çok durur,
Lâkin cümlem öz değil.

Geldi geçti BİRFÂNÎ,
Fânilerden bir fâni.
Affeder mi Hakk beni,
Hatalarım az değil.
(2000)

66. BİR GERÇEĞE DÜŞE GÖNÜL

Özüm sözüm bir ola ki,
 Bir gerçeğe düşe gönül.
 Aşkta gözüm var ola ki
 Sev yurdundan aş a gönül.

Sev yurdu hem canlar yurdu,
 Ancak ora çeke derdi.
 Diyem görmez gözüm gördü
 İş almadan baş a gönül.

Ham bedeni öldürmeye,
 Yetmişbini kaldırmaya...
 Âşıklığı bildirmeğe
 Yunus gibi pişe gönül

Marazatı yokluk sayıp,
 BİRFÂNÎ'yi éde kayıp.
 Damla iken kıpırdayıp
 Irmak olup taş a gönül.

(2001)

67. BU GÖNÜL

Nettimse baş edemedim
Kendine uydu bu gönül.
Hayali düş edemedim
Gerçeğe saydı bu gönül.

Varlık deryasına daldı,
Gördü sevdi, verdi aldı.
Her çiçekten tozlar çaldı
Peteğe koydu bu gönül.

Yanar durur ocak ocak,
Aslı arar köşe bucak...
Bilmiyorum ne çabucak
Surete doydu bu gönül.

Söyletir dost diye diye,
Asl'olmasa Kerem niye?
Yürü diyor BİRFÂNÎ'ye
Olmaz olaydı bu gönül.

68. ÖNCE KENDİMİ TANISAM

Hiçbir işe başlamadan
Önce kendimi tanısam.
Kimse beni işlemeyen
Önce kendimi tanısam.

Dü-şü-ne-bi-li-yor-mu-yum?
Çalışıyor mu her duyum?
Yumuşak mı, sert mi huyum
Önce kendimi tanısam.

Sessiz miyim, sesli miyim?
Bir gerçeğe yasal mıyım?
Suret miyim, aslı mıyım?
Önce kendimi tanısam.

Yakan mıyım, yanan mıyım?
Akan mıyım, donan mıyım?
Konduran mı, konan mıyım?
Önce kendimi tanısam.

Doğam nedir, türküm nedir?
Cesaretim korkum nedir?
Taştan, kuştan farkım nedir
Önce kendimi tanısam.

Bedenim ruhuma yâr mı?
Var olmaya gönlüm var mı?
Varlığım işe yarar mı
Önce kendimi tanısam.

Her yanıma neşter vurup,
Bütün sistemleri görüp...
Mayama özüme erip
Önce kendimi tanısam.

Bir can mıyım, bir canı mı?
Ka-lı-cı-mı-yım, fâni mi?
METİN miyim, BİRFÂNİ mi
Önce kendimi tanısam.

(1996)

69. NEYDEM DAĞLAR

Bir kararda duramadım
 Neydem dağlar neydem neydem
 Bir murada eremedim
 Neydem dağlar neydem neydem

Aklımda gardaş olmuyor
 Saklımla sırdaş olmuyor
 Deli gönlüm baş olmuyor
 Neydem dağlar neydem neydem

BİRFÂNÎ'yle konuşurum
 Dertler ile tanışırım
 Geldim size danışırım
 Neydem dağlar neydem neydem
 (1981)

70. RAHAT EDEMEM

Varıp dostun dergâhına
Girmesem rahat edemem
Muhabbet bağından güller
Dermesem rahat edemem

Dostu düşünce düşünce
Ben de düşmüşüm peşine
Sinemi aşk ateşine
Vermesem rahat edemem

Kıymet vermem BİRFÂNÎ'ye
Ölürüm dost diye diye
Bir dakika bir saniye
Görmesem rahat edemem
(1983)

71. BEN ALIRDIM

Âşık, dile alma hile,
 Hil(e) alınsa ben alırdım.
 Üç bin şiir yazmak ile
 Yol alınsa ben alırdım.

Geçtim dünya konağından
 Yedim içtim çanağından...
 Her bahçenin yanağından
 Gül alınsa ben alırdım.

Cehaletin çerisinden,
 Haberliyim verisinden...
 Dostum eşşek arısından
 Bal alınsa ben alırdım.

Bak BİRFÂNÎ özürüne,
 Geç gerçeğin huzuruna...
 Hep ellerin kusuruna
 Dil olunsu ben olurdum.

(2003)

72. NEYE YARARIM

Bakmış durmuşum ne çıkar,
Görmezsem neye yararım.
Hocam hemen topla çıkar,
Sormazsam neye yararım.

Teslim etmeden boynumu,
Toprak almadan koynumu...
Azıcık olsun beynimi
Yormazsam neye yararım.

Arı konar ki çiçeğe,
Varlığı bir şeye değe...
Var ömürde bir gerçeğe
Ermezsem neye yararım.

Ad konmuş ki eser kala,
Yaşamım da anlam bula...
Ömürde bir yara bile
Sarmazsam neye yararım.

İşyınca düşünen baş,
Pırlantaya dönüşür taş...
Karanlığa karşı savaş
Vermezsem neye yararım.

Dün-bugünden ibret alıp,
BİRFÂNÎ'yi yolcu bilip;
Sevdası hak bir yol bulup
Sürmezsem neye yararım.

(1996)

73. BUGÜN BAYRAM

Söyletmeyin derdim çoktur
Hâl bilmezler yanındayım
Pusunacak yerim yoktur
Bir kötünün hanındayım

Düzeni bozulmuş sazdan
Farkım yok çürük bir kozdan
Soğudum oğuldan kızıdan
Fırtınalar önündeyim

Damağımın tadı kaçtı
Çehremi irengi uçtu
Gönlüm her şeylerden geçti
Sanki yolun sonundayım

BİRFÂNÎ komaz ki yaram
Yaramı yarama saram
El âleme bugün bayram
Bilmem ben ne günündeyim

(1996)

74. YAK Kİ YANAYIM

Yanmak için doğmuşum ben,
Yak gülüm, yak ki yanayım.
Yakmak senden, yanmak benden,
Yak gülüm, yak ki yanayım.

Gecemle gündüzüm haram,
Ben bu yolu nasıl sürem?
Sen Aslı ol, ben de Kerem
Yak gülüm, yak ki yanayım.

BİRFÂNÎ'nin biriyim ben,
Kurulardan kuruyum ben...
Korkma gönül eriyim ben,
Yak gülüm, yak ki yanayım.

75. NASIL ÂŞIK OLMAYAYIM

Âşık mısın deme bana
Nasıl âşık olmayayım
Benziyorsam ben de sana
Nasıl âşık olmayayım

Sev yurduna gönül verdim
Hakikat şehrine erdim
Suretin aslını gördüm
Nasıl âşık olmayayım

İçmişim sarhoşum canım
Güzele kesti her yanım
İnsanım kaynıyor kanım
Nasıl âşık olmayayım

Aşk odunu alayım da
Sevmesini bileyim de
BİRFÂNÎ ben olayım da
Nasıl âşık olmayayım

(1997)

76. DERTLİ SAZIM

Yola düştüm yoldaşımsın
Dertli sazım gönöl sazım
Gam ortağıım haldaşımsın
Dertli sazım gönöl sazım

Dertlerim var katar katar
Düşsem elimden kim tutar
Senden başka dostum mu var
Dertli sazım gönöl sazım

İkimiz de ince ince
Mertek sanırlar görünce
Sen eğlence ben eğlence
Dertli sazım gönöl sazım

BİRFÂNİ söyler dinlersin
Dinler dinler inilersin
Sır söylerim sır edersin
Dertli sazım gönöl sazım

(1991)

77. YALNIZIM

Dün gibi yine bugün de,
Yalnızım gurban yalnızım.
Kalabalıklar içinde
Yalnızım gurban yalnızım.

Çöktüm yalnızlık tahtına,
Döndüm dünya bedbahtına.
Bütün yalnızlar adına
Yalnızım gurban yalnızım.

BİRFÂNÎ'yim yoldaşım yok,
Eşim dostum haldaşım yok.
Dert dökecek sırdaşım yok,
Yalnızım gurban yalnızım.

(1991)

78. ÖZLEDİM

Her günüm sanki yıl oldu,
 Özledim gülüm özledim.
 Gözlerim yollarda kaldı
 Özledim gülüm özledim.

Gönül gönül gözlerini,
 Tatlı şirin sözlerini...
 Gül bahçesi yüzlerini
 Özledim gülüm özledim.

Der METİNÎ gönül varım,
 Gün be gün artıyor zârım
 Tat vermiyor rüyâlarım
 Özledim gülüm özledim.

79. SEVDİM

İnsanlar ne kadar iyi,
Kimi gördüm onu sevdim,
Baştanbaşa Türkiye'yi
Altmış beş milyonu sevdim.

Az gelir bana Türkiye,
İnsanı ayırmak niye?
Hakk sevmiş yaratmış diye
Dünyada her canı sevdim.

BİRFÂNÎ'yim yama yama,
Sevgi yamarım dünyama.
Kendimi de sevdim amma
Ancak mevsim sonu sevdim.

(1995)

80. GÜVENME

Niceler var sözü çürük
Dile güvenme sevdiğim
Gövdesi kof, özü çürük
Dala güvenme sevdiğim

Varsa seni candan seven
Hakikatı Hakk'ı öven
Ona dayan, ona güven
Ele güvenme sevdiğim

Kalbin aynasıdır gözler
Şekil değiştirir yüzler
Rüzgâr önündedir sözler
Yele güvenme sevdiğim

Halini anlat haldaşa
Gayrıları üzme boşa
Yâr olmayacak yoldaşa
Yola güvenme sevdiğim

BİRFÂNÎ'yim gönül sunan
Her sevilen değil canan
Takma kol ile uzanan
Ele güvenme sevdiğim

81. BENDESİN BENSİN

Nasıl sen diyeyim gayrı,
 Bendesin bensin sevdiğim.
 Düşünemem ayrı-gayrı
 Bendesin bensin sevdiğim.

Aşkın yüreğime doldu,
 Bedenimi ateş aldı.
 Çektim seni gölgen kaldı
 Bendesin bensin sevdiğim.

İçime süzülen peri,
 Mekân sayma başka yeri.
 Kendimi sevenden beri
 Bendesin bensin sevdiğim.

Leylâ benim, Mecnun benim,
 Böyle iniler bedenim.
 Beni bende var edenim
 Bendesin bensin sevdiğim.

BİRFÂNÎ'yim kul olmuşsam,
 Hem bülbül hem gül olmuşsam,
 Muradıma yol olmuşsam
 Bendesin bensin sevdiğim.

82. SÖZ EDELİM

Bende ne var güzel canlar,
Gelin bizi biz edelim.
Bizim ise şu zamanlar
Zamana bir göz edelim.

Dost diyenler yola çıkar,
Irmaklar deryaya akar...
Belki bir insana bakar
Yüzümüzü yüz edelim

Kalmayalım gün ardında,
Bir olalım can derdinde...
Yol aldıkça Hakk yurdunda
Hakikatten söz edelim.

Güneş her kapıya vurur,
Her varlık bir mânâ verir
Aşk kervanı aşkla yürür
Sevdamızdan haz edelim.

Sevdasız baş derdi neyle,
Yarım bakan yanlış söyler...
BİRFÂNÎ çok kusur eyler
Biz hatayı az edelim.

(2000)

83. BEN CAHİLİM

Ben bu yola adım atmam,
Sen cahilsin, ben cahilim!
İz düşmemiş yerden gitmem,
Sen cahilsin, ben cahilim!

Akıl başa inmedikçe,
Aşk bedene sinmedikçe...
İkiliği yenmedikçe
Sen cahilsin, ben cahilim!

Kuru hayâl ne verecek,
Hangi derde em sürecekt?
Kim kime yol gösterecek
Sen cahilsin, ben cahilim!

Havayı boz duman alsa,
Can kaygısı öne gelse...
Birimiz bir değnek bulsa
Sen cahilsin, ben cahilim!

Çiçeksiz dal meyve tutmaz,
İki ham bir olgun etmez...
İki köre bir göz yetmez
Sen cahilsin, ben cahilim!

Gel sen beni BİRFÂNÎ say,
Gör halimi fikrinden cay...
İnsan olmak dile kolay
Sen cahilsin, ben cahilim!

(1999)

84. DOĞRUYA DOĞRU

Eğri büğrü yollar aldım
Doğruya doğru giderim
Yoldan çıktım yola geldim
Doğruya doğru giderim

Sarhoşum içmişim canım
Yalpalamam bundan benim
Mademki ben bir insanım
Doğruya doğru giderim

Değneğim yere çakıldı
Şekline gözüm takıldı
Göz gerçeği rehber kıldı
Doğruya doğru giderim

Ne için BİRFÂNÎ adım
Bunu duydum adım adım
Bir kararda doğruladım
Doğruya doğru giderim

(1991)

85. İÇİNDEYİM

Tanıyacak isen beni,
Bu kitabın içindeyim.
Terk ettim ince bedeni,
Bu kitabın içindeyim.

Bütün mazim bu kitapta,
Özüm sözüm bu kitapta...
Gerçek yüzüm bu kitapta,
Bu kitabın içindeyim.

İyi kötü anlarımla,
Güzel çirkin yanlarımla,
Dost bildiğim canlarımla
Bu kitabın içindeyim.

BİRFÂNÎ'yim varda-yokta,
Can arama mezarlıkta...
Belki seninle birlikte
Bu kitabın içindeyim.

(1995)

86. DERTLİYİM

Derdin nedir deyip durma
Dertliyim gurban dertliyim
Nolur başka bir şey sorma
Dertliyim gurban dertliyim

Dert iline girmedin mi?
Dert alıp dert vermedin mi?
Dertli insan görmedin mi?
Dertliyim gurban dertliyim

Nolur beni böyle bırak
Sen işine gücüne bak
Yol almışım ufak ufak
Dertliyim gurban dertliyim

BİRFÂNÎ'yim ummanlarda
Yüküm ağır başım darda
İmdat diyecek hâl nerde
Dertliyim gurban dertliyim

(1991)

87. YARADAN'I ARIYORUM

Yine halden hale düştüm
Yaradan'ı arıyorum...
Dönüşsüz bir yola düştüm
Yaradan'ı arıyorum...

Eserde gördüm eseri,
Var olduğum günden beri...
Yeri göğü, âlemleri
Yaradan'ı arıyorum...

Benden aldı bana verdi,
Yüreğime odlar sürdü...
İçimdeki gizli derdi
Yaradan'ı arıyorum...

Kimi görsem benden iyi,
Ses verir Hakk deyi deyi...
Her fânide BİRFÂNÎ'yi
Yaradan'ı arıyorum...

(1989)

88. CANA DOĞRU GİDİYORUM**- Elif 'ime-**

Yine bugün kendim oldum,
 Bana doğru gidiyorum.
 Can evimden haber aldım
 Cana doğru gidiyorum.

Elif okur yöneldiğim,
 Sesi(i) alıp şeneldiğim.
 Yeryüzüne ilk geldiğim
 Ana doğru gidiyorum.

Kadir Mevlâ'm ölçmüş biçmiş,
 Nurundan armağan saçmış...
 Bahçemizde bir gül açmış
 Ona doğru gidiyorum.

BİRFÂNÎ'yim dileğimdir,
 Gökten inmiş Meleşimdir...
 Umuduma ışıyan bir
 Güne doğru gidiyorum.

(15.08.2003)

89. SENİ GÖRDÜM

Kendimi tanıyam derken,
Yamacımda seni gördüm.
Yüzüme ayna ararken
Sana baktım beni gördüm.

Sanırdım ki şehrim dardır,
Varlığım yokluk kadardır.
Yalnızım derken yıllardır
İçimde gezeni gördüm.

Beden ağırlarsa canı,
Kim görmez canda cananı.
Bir damla suda yanarı
Ateşte yüzeni gördüm.

Yine Hakk'ın kelâmıyla,
Aşkın gönül âlemiyle
BİRFÂNÎ'nin kalemiyle
Güzeli yazanı gördüm.

(1996)

90. ERİDİM

Derler ki gönül farımar
Farıdım dostlar farıdım
Kim demiş insan çürümez
Çürüdüm dostlar çürüdüm

Kader yüzüme gülmedi
Dilimden bilen olmadı
Gözlerimde yaş kalmadı
Kurudum dostlar kurudum

Düştüm ateşten bir derde
Akıl mı kaldı bu serde
Bilmiyorum ne hâllerde
Yürüdüm dostlar yürüdüm

BİRFÂNÎ der ben de noldum
Sanki toprağa garkoldum
Bir deri bir kemik kaldım
Eridim dostlar eridim

(1970 - Sivas)

91. DELİ GÖNLÜM – I-

Çok itiştik, hatamızı
Bulalım gel deli gönlüm...
Sahamızı kıtamızı
Bilelim gel deli gönlüm...

Satan satsın, alan alsın,
Giden gitsin, kalan kalsın...
Bir ömürde bir gün olsun
Gülelim gel deli gönlüm...

Bakalım bir aynımıza,
Kesemize, koynumuza...
Düşünceyi beynimize
Salalım gel deli gönlüm...

Em olalım yaramıza,
Aşk verelim çıramıza...
BİRFÂNÎ'yi aramıza
Alalım gel deli gönlüm...

(2001)

92. DELİ GÖNLÜM –II-

Beydağı'ndan aşma dedim,
Baş olmadın deli gönlüm!
Havalara düşme dedim
Kuş olmadın deli gönlüm!

Acı göle oldun suna,
Yüreğimi suna suna...
Bir güzelin uykusuna
Düş olmadın deli gönlüm!

Nettiğini bile bile,
Var ömrümü verdin yele...
Bir kez olsun özüm ile
Eş olmadın deli gönlüm!

Çekildin aşkın darına,
Kâr kattın élin kârına...
BİRFÂNÎ'nin duvarına
Taş olmadın deli gönlüm!

(2002)

93. SEN DE BİR FÂNİSİN

Her ölümlü fâni demek
 Sen de bir fânisin gülüm
 Elde mi kabul etmemek
 Sen de bir fânisin gülüm

Böyle kurmuş evi kuran
 Görülmüş mü baki duran
 Yanılmış adını vuran
 Sen de bir fânisin gülüm

Gayet fakirsin ben gibi
 Anan baban deden gibi
 Şu omuzda giden gibi
 Sen de bir fânisin gülüm

Doğar-ölür cümle varlık
 Yalan gençlik-ihhtiyarlık
 Baksana her yer mezarlık
 Sen de BİRFÂNÎ'sin gülüm

(1993)

94. BENİM KÖYÜM

Durmaz öter bülbülleri,
Açtırır gonca gülleri.
Çayır çimenli yolları,
Bir şiirdir benim köyüm.

Havası hoş, suyu tatlı,
Kuşları altın kanatlı
Meyveleri çok lezzetli
Bir şiirdir benim köyüm.

Vadiye yerleşmiş ezel,
Tabiatta sanki özel...
Kendi adı gibi güzel
Bir şiirdir benim köyüm.

Köyümün her yanı canlı,
İnsanları sıcakkanlı.
Dört dörtlük ve dört zamanlı
Bir şiirdir benim köyüm.

Güven verir toplumu mert,
Yüreğinde mânâdır dert.
Güzel yurdumda Güzelyurt
Bir şiirdir benim köyüm.

Olsa bile bağı ezik,
Güzelleri nazlı, nazık.
Türküleşmez ise yazık
Bir şiirdir benim köyüm.

Buram buram yayla kokan,
Âşık BİRFÂNÎ'yi yakan...
Sevda gibi kalbe akan
Bir şiirdir benim köyüm.

(1995)

95. GÖNÜL OLMAK

Güzel düşün güzel konuş
Gönül olmak istiyorsan
İnsan ol insanla tanış
Gönül olmak istiyorsan

Kimsenin kalbini kırma
Her yanlışını yüze vurma
Dost ahbaptan uzak durma
Gönül olmak istiyorsan

Vermeden ellere öğüt
Önce sen kendini eğit
Sevgi topla sevgi dağıt
Gönül olmak istiyorsan

Hakk diyen bir kula benze
Turap turap yola benze
Çiçeklere güle benze
Gönül olmak istiyorsan

Geldin gördün dünya fânî
Senden öncekiler hani
Aslına dön ey BİRFÂNÎ
Gönül olmak istiyorsan

(1995)

96. NE GELİR ELİMDEN

Yine bugün ağlamışsın,
Ağla ne gelir elimden...
Yüreğini dağlamışsın,
Dağla ne gelir elimden...

Ağlamanın sıraları,
Onmaz gönül yaraları...
Her gün her gün karaları
Bağla ne gelir elimden...

BİRFÂNÎ d r ah bu düşler,
Yüreğime sancı işler...
Seni bir ırmak etmişler
Çağla ne gelir elimden...

97. AŞK ELİNDEN

Kendimi bildim bileli,
Yanarım bir aşk elinden...
Gezerim dertli, çileli
Yanarım bir aşk elinden...

Ferhat oldum dağlar deştim,
Mecnun oldum sahralaştım,
Kerem gibi oda düştüm
Yanarım bir aşk elinden...

Evvelinden almışım ok,
Düşmüşüm kal-dı-ra-nım yok...
Gülüp geçenlerim birçok
Yanarım bir aşk elinden...

Bu âşıklık bir yol bana,
Duacıyım Yaradan'a...
Bir ateş seğırtti cana
Yanarım bir aşk elinden...

BİRFÂNÎ'yim yaban elde,
Metinlik mi kaldı elde...
Derya donlu garip çölde
Yanarım bir aşk elinden...

(1981)

98. BIRAK

Gönül sana bir hâl olmuş,
 Bırak Allah'ın seversen!
 Yaşın kemâlini bulmuş
 Bırak Allah'ın seversen!

Kendini bazı bilmezsin,
 Sohbeti sazı bilmezsin.
 Baharı, güzü bilmezsin
 Bırak Allah'ın seversen!

Konuyorsun daldan dala,
 Düşüyorsun haldan hala...
 Giriyorsun yoldan yola
 Bırak Allah'ın seversen!

Dizinde derman kalmadı,
 Bahçende güman kalmadı.
 Yolcuyuz, zaman kalmadı
 Bırak Allah'ın seversen!

METİN ÖZER aynaya bak,
 Benzin soluk, saçların ak...
 Dökülürsün yaprak yaprak
 Bırak Allah'ın seversen!

(1986)

99. YÜREĞİME GÜLEMEDİN

Yürü deli gönlüm yürü
 Bir adım yol alamadın
 Dert ürettin sürü sürü
 Çobanını bulamadın

Yağmur oldun göle doldun
 Turna oldun yolda kaldın
 Mecnun oldun Kerem oldun
 Bir gün kendin olamadın

Yumma gönül gözün yumma
 Bu oyunu oyun sanma
 Yüzüme çok güldün amma
 Yüreğime gülemedin

BİRFÂNÎ sevdana uydum
 Varımı varlığın saydım
 Ömrümü avcuna koydum
 Kıymetini bilemedin

(2003)

100. NASIL TANIYASIN?

Gönül inceyi bilmezsen
 Dili nasıl tanıyasın
 Yüz görmeden zülüfteki
 Teli nasıl tanıyasın

İnsansan özüne dadan
 Gafil düşüp olma nadan
 Sen kendini tanımadan
 Éli nasıl tanıyasın

Gülistana inmeyince
 Gül dalına konmayınca
 Dikene dağlanmayınca
 Gülü nasıl tanıyasın

Oturup da ağlamazsan
 Suya harga bağlamazsan
 Enginlerde çağlamazsan
 Seli nasıl tanıyasın

Kalkıp bir yol dolaşmazsan
 Kâh durup kâhi koşmazsan
 İrgalanıp da düşmezsen
 Yeli nasıl tanıyasın

Hemen düşün ince ince
 Gerçeğe Hakk demeyince
 Önünü göremeyince
 Yolu nasıl tanıyasın

BİRFÂNİ hoş dersin ancak
 Yerin yoktur pusunacak
 Yoklamazsan tutunacak
 Dalı nasıl tanıyasın

(1996)

101. ADIM KALSIN

Zalim felek vurma bana
Kollarım kanadım kalsın
İyi kötü şu dünyada
Bir nefes feryadım kalsın

Gönül kuşumu uçurdun
Günümü zından geçirdin
Kanlıma bâde içirdin
Bana da bir yudum kalsın

Yaktın benim yüreğimi
Yıktın gönül sarayımı
Harab etme can evimi
İçinde üstadım kalsın

BİRFÂNÎ söyler dilince
Gider çilesi dolunca
Bedenim toprak olunca
Türkülerde adım kalsın

(1970)

102. AĞLARSIN

Felekten silleler yiyen
Bir sen misin ki ağlarsın
Ateşten gömleği giyen
Bir sen misin ki ağlarsın

Ne yapasın oldu olan
Gül bağı ald talan
Elleri koynunda kalan
Bir sen misin ki ağlarsın

Varsın yağsın dağlara kar
Koca dünya sana mı dar
Dert babası niceler var
Bir sen misin ki ağlarsın

Kimisi yaşın derdinde
Kimisi başın derdinde
Kimisi aşın derdinde
Bir sen misin ki ağlarsın

Bilesin ki dert ganisi
Herkes kendinin canisi
Şu âlemin BİRFÂNÎ'si
Bir sen misin ki ağlarsın

(1981)

103. AKRABADAN KIZ ALMAYIN

Tecrübeler bunu söyler
 Akrabadan kız almayın!
 Sözüme gülmeyin beyler
 Akrabadan kız almayın!

Ocakta aş yavan pişer,
 Can sıkılır sabır taşar.
 Mutluluğa gölge düşer
 Akrabadan kız almayın!

Tıp ne diyor ona bakın,
 Ona göre ocak yakın...
 Hala teyze gibi yakın
 Akrabadan kız almayın!

Can ciğerim, azım çoğum,
 Emmim dayım, varım yoğum...
 Aynı hane, aynı doğum
 Akrabadan kız almayın!

Evlenmeyi Hakk emreder...
 Sağlam adım sağlam gider.
 BİRFÂNÎ d r hasbelkader
 Akrabadan kız almayın!

(1995)

104. ÖZÜNE BAK

Tanımak istiyor isen,
Gözüne bak BİRFÂNÎ'nin,
Gözler ifade verirken
Yüzüne bak BİRFÂNÎ'nin.

İnsaninki yaklaşmakla,
Kaynaşmakla, sıklaşmakla.
Sağlam mı, çürük mü yokla
Özüne bak BİRFÂNÎ'nin.

Dolu mu boş mu kafası,
Nasıl esiyor nefesi..
İş görür mü felsefesi
Sözüne bak BİRFÂNÎ'nin.

Bir dostunu bulup tanış,
Bir de düşmanıyla konuş.
İkisine birden danış
İzine bak BİRFÂNÎ'nin.

(1996)

105. KURUŞUM

Kuruşumu arıyorum,
Yollar nolur haber verin...
Dağdan taştan soruyorum
Diller nolur haber verin...

Kuruşlar... sarı kuruşlar,
Ses vermiyor dağlar taşlar...
Gökyüzünde uçan kuşlar
Yeller nolur haber verin...

Har günümde haram idi,
Dar günümde çarem idi...
Günlük ekmek param idi
Éller nolur haber verin...

Yüreğime yara düştü,
Koynum ahu zâra düştü...
Liram yataklara düştü
Yıllar nolur haber verin...

Üzerinde ak buğdaylar,
Ay yıldızlı sembolüm var...
Kör kuyular, kanlı çaylar,
Seller nolur haber verin...

Yol böğründe biten otlar,
Yaylımından dönen atlar...
Koyunumu yiyen kurtlar,
Beller nolur haber verin...

BİRFÂNÎ d r i te gurban,
Tepemizde dönen tırpan...
Senelerdir çalıp  ırpan
Eller nolur haber verin...

(1993)

106. HAKK ÂDEMDE

İnsanoğlu Hakk âdemde
 Hatip kutup kâtip sensin
 Ne arasan yine sende
 Hatip kutup kâtip sensin

Selâm sende kelâm sende
 Yetmiş iki âlem sende
 Hüküm sende kalem sende
 Hatip kutup kâtip sensin

Sende akıl mantık fikir
 Marifet ibadet zikir
 Hakikat sende gizlidir
 Hatip kutup kâtip sensin

BİRFÂNÎ Hakk sücudunda
 Mevcut senin mevcudunda
 Sistem senin avucunda
 Hatip kutup kâtip sensin
 (1991)

107. HAZ EDERSİN

Yanma gönlüm için için
 Yüreğimi köz edersin
 Bir geçimlik köprü için
 Bir derdini yüz edersin

Neydem ki sen olamayıp
 Kalırsın dil bilemeyip
 Kelimeyi bulamayıp
 Kalabalık söz edersin

Kapılırsın büyüüne
 Düşersin aşk kuyusuna
 Karanlığın koyusuna
 Yüz getirip göz edersin

Hayal evi olmuş inin
 İlâhi yapıla sinin
 Ne buldun ki BÎRFÂNÎ'nin
 Sevdasından haz edersin

(2003)

108. GÖNÜLLÜ COŞKUN

Gönül gözü can incitmez
Bakarsın Gönüllü Coşkun
Sen adamı âşık etmez
Yakarsın Gönüllü Coşkun

Gördüğün yüz senin yüzün
Böyle ister gönül gözün
Gül katresi her bir sözün
Kokarsın Gönüllü Coşkun

Sevda var amma şu serde
Âşıklık nerde ben nerde
Sen her zaman enginlerde
Akarsın Gönüllü Coşkun

Tembel fersiz bir ışığım
On yılda yazan âşığı
Dostu üzen sarmaşığım
Bıkarsın Gönüllü Coşkun

Bağrın kocaman bir çarşı
Marşın barış sevgi marşı
Her dem ikiliğe karşı
Çıkarsın Gönüllü Coşkun

Bakmazsın tek düzelere
Aşk verirsın gözelere
İncileri dizelere
Dökersin Gönüllü Coşkun

Ben de seni sevdim candan
İnsan kaçır mı insandan
BİRFÂNÎ dost, sen bir yandan
Şekersin Gönüllü Coşkun

(1997)

109. BİR BAHÇE GÖSTERİN

Bana bir bahçe gösterin,
İğde kokan yolu olsun.
Gölgesi göleği derin
Ağaçlarla dolu olsun.

Yaz gelende konup göçek,
Seda versin börtü böcek.
Her tarafı çiğdem çiçek
Yeşil çimen halı olsun.

Suları deli akmasın,
Coşup bendini yıkmasın.
Yâd yaramaza kokmasın
Bülbüle has gülü olsun.

BİRFÂNÎ açtı yarayı,
Sarsıldı gönül sarayı.
Bulsam arayı arayı
Bu gönlümün malı olsun.

(1982)

110. GELİN GÖRÜN

Şu tepenin arkasında
Bir yurttaş var gelin görün!
Kara taşın duldasında
Bir yurttaş var gelin görün!

Yüreciği yeğın dağılı,
Lakin eli-kolu bağılı...
Hakkı yenmiş gerçek oğlu
Bir yurttaş var gelin görün!

Yurttaş doğmuş yetim kalmış,
Büyüdükçe derde dalmış,
Evlenecek çağa gelmiş
Bir yurttaş var gelin görün!

Ağzına kilit vurmuşlar,
Umutlarını kırmışlar.
Başına çorap örmüşler
Bir yurttaş var gelin görün!

Aba sırtından alınmış,
Kavalı taşa çalınmış.
Adı defterden silinmiş
Bir yurttaş var gelin görün!

Sabanı toprağa batmaz,
Traktöre gücü yetmez...
BİRFÂNÎ yurttaş fark etmez
Bir yurttaş var gelin görün!

(1974)

111. CANIMIZ AĞLAR

Çalışırız gece gündüz,
Bizim her anımız ağlar.
Bir değil, beş değil, üç yüz
Altmış beş günümüz ağlar.

Terimiz akar toprağa,
Süzülür çıkar yaprağa.
Gövdemiz çalı çıprağa
Dağlanır canımız ağlar.

Çalışırız tütsün baca,
Helâl ekmek düşsün saca.
Harman hasat kalkanaca
Anamız dinimiz ağlar.

Un ederiz dağı taşı,
Eker dineltiriz yaşı...
Hazır edenece aşı
Sofrada sinimiz ağlar.

BİRFÂNÎ d r hallerimiz,
Böyle söyler dillerimiz.
Parça parça ellerimiz
Delindi yanımız ağlar.

(1980)

112. ALA DAĞLAR

Ayrılmışım gayrı gülmem
Başı duman ala dağlar
Sizin derdinizi bilmem
Benim derdim âlâ dağlar

Dert sinemi dağladıkça
Bağrım yanar ağladıkça
Ben karalar bağladıkça
Yar bürünür ala dağlar

Rakiplerim hor gördüler
Her düzene baş vurdular
Yoluma tuzak kurdular
Düşürdüler ala dağlar

BİRFÂNÎ'niz olmayayım
Size mihnet kılmayayım
Siz almayın ben almayım
Bu derdi kim ala dağlar

(1995)

113. YEL SANDILAR

Yüzümü gören hor baktı,
Hurdalıkta nal sandılar...
El uzatan geri çekti,
Bende günah bol sandılar...

Aşkın nârında kavruldum,
Özüme doğru kıvrıldım.
Sevdikçe yandım savruldum,
Cehennemden kül sandılar...

Hep güzeli arz eyledim,
Doğru giden düşmez dedim...
Düşündüren söz söyledim,
Dal oynatmaz yel sandılar...

İkiliği ayıp gördüm,
Her demde kendimi yerdim.
Gönlümü insana verdim,
Adilere kul sandılar...

Taş attılar meyve sundum,
Toplayan sevinir sandım.
Saf uyudum, saf uyandım,
Beni bir aptal sandılar...

Aklımla kalbim(i) bir ettim,
En büyük aşkı türettim...
Arı oldum em ürettim,
Suni bayat bal sandılar...

Ben de Hakk kuluyum dedim,
Değmeyin doluyum dedim...
Toplumun malıyım dedim,
Çayırdaki mal sandılar...

Hak belledim her fâniyi,
İncitmedim bir fâniyi...
Çalkalanan BİRFÂNÎ'yi
Dalgada sandal sandılar...

(1995)

114. DOĞRUDUR CANLAR

Yüreğimi kalem édíþ
Yazdığım doğrudur canlar
Beğenirseniz inciler
Dizdiğim doğrudur canlar

Akıl varsa düşün gerek
Boşá çarpıyor bu yürek
Hep güzeli düşünerek
Gezdiğim doğrudur canlar

Neler görüyorum neler
Göz gördüğünü irdeler
Kelimelerle portreler
Çizdiğim doğrudur canlar

Çözmem amma ördüğümü
Didiklerim gördüğümü
İçimdeki kördüğümü
Çözdüğüm doğrudur canlar

Cümle âlem kan uykuda
BİRFÂNÎ engin duyguda
Bazen ateş bazen suda
Yüzdüğüm doğrudur canlar

(1995)

115. BAĞLAMISLAR

Kader örmüş ağıımızı,
Yolumuzu bağlamışlar...
Her taraftan sağımızı,
Solumuzu bağlamışlar...

Söyletme, yüreğim yara,
Rahat yok seven canlara...
Ayrı zaman, mekânlara
Yılımızı bağlamışlar...

Gözlerin gözümdе kaldı,
Can evimi figan aldı...
Damağımız kurur oldu
Dilimizi bağlamışlar...

Dertlerim var yama yama,
Engeller bağrımda kama...
Sarmazsam ölürüm amma,
Kolumuzu bağlamışlar...

BİRFÂNÎ'nin nazlı gülü,
Avutamam bu gönülü...
Mahkûm etmişler bülbülü,
Gülümüzü bağlamışlar...

116. İŞE GİDER

Yoldan geçenlere baktım,
Bir can koşa koşa gider...
Bir can bir canın ardından
Yorgun düşe düşe gider...

Bir can canlı, bir can solgun,
Bir can olgun, bir can yılgın.
Bir can ayık, bir can dalgın,
Bir can şaşa şaşa gider...

Bir can canlar selâmında,
Bir can gönül kelâmında;
Bir can yokluk âleminde,
Bir can coşa coşa gider...

Bir can kara kara yanmış,
Bir can yeşil- al kuşanmış...
Bir can kabından boşanmış,
Bir can taşa taşa gider...

Bir can ölçer yararını,
Dünyada kâr zararını...
Bir can almış kararını,
Derdiyle baş başa gider...

Bir can durur yol başında,
Bir can yürür pir yaşında...
Bir can umut yokuşunda,
Bir can paşa paşa gider...

Bir can verirse alacak,
Bir can herhâl geç kalacak...
Bir can belli iş bulacak,
Bir can hazır işe gider.

Bir can yürür, durur bazı,
Karıştırır çoğu azı...
Bir can beşi bulsa razı,
Bir can yirmi beşe gider.

Bir can yürür nokta nokta,
Bir can yürek soğutmakta...
Bir can nisan dağıtmakta,
Bir can karakışa gider.

Bir can bakar, bir can görür
Bir can yola ömür verir...
Bir can ince ince yürür,
Bir can yürür boşa gider.

Bir can yürür fâni fâni,
Bir can yürür gani gani...
Bağla sözü ey BİRFÂNÎ,
Yol; yol ise hoşla gider.
(2002)

117. BELLE YETER

Ey can, bulmak istiyorsan,
 Aramay belle yeter.
 Meyve almak istiyorsan
 Var bahçeni belle yeter.

Bu dal kendi nüvesinden,
 Yapraklandı hevesinden...
 İn ağacın tepesinden
 Varlığını salla yeter.

Yine ey can, her şey senin,
 Giden yolun, yol gidenin...
 Başta akıl fark edenin,
 Bilmeyene kelle yeter.

Kim ki candan bir can ana,
 BİRFÂNÎ kul ola ona.
 Daldan yaprak sunma bana,
 Senden bir harf yolla yeter.

(2002)

118. DERT Mİ BİTER

Gönül gezersin âlemi
Gezmeyinen dert mi biter
Bırak kâğıdı kalemi
Yazmayınan dert mi biter

Ey aşkın ham kahramanı
Sevdiysen sevenin hanı
Gece gündüz tatlı canı
Üzmeyinen dert mi biter

Dünyaya gelenden beri
Gözyaşıyla yudun yeri
Damla damla incileri
Dizmeyinen dert mi biter

Yükünden haberli gemi
Bilmez mi rüzgârı nemi
Deryada bir problemi
Çözmeyinen dert mi biter

BİRFÂNÎ hayalde düşte
Günde üç yüz altmış beşte
Uçsuz bucaksız ateşte
Yüzmeyinen dert mi biter

119. ASLI BENİM KALBİMDEDİR

Kerem olsam böyle derdim
 Aslı benim kalbimdedir
 Bağrımı yardılar gördüm
 Aslı benim kalbimdedir

Bu dünyada kimler kaldı
 Toprak toprağa yol aldı
 Mecnun Leylâ'da yok oldu
 Aslı benim kalbimdedir

BİRFÂNÎ'de yok keramet
 Kerem sevgiden ibaret
 Sizin gördüğünüz suret
 Aslı benim kalbimdedir

(1995)

120. BENİMDİR

Felek kem göz ile bakmış
Kibridimi çilem çakmış
Oyunumu kader yakmış
Arta kalan kül benimdir

Gerçek ozanlar yâriyım
Âdemin has damarıyım
Sazım petek ben arıyım
Yaptığımız bal benimdir

Tuttum sazımın kolundan
Geçtim ozanlar yolundan
Tezenem Yılmaz elinden
Tellerdeki dil benimdir

Ben söylerim sazım inler
Arzu eden gelir dinler
Geri gelmez geçen günler
Pişman esen yel benimdir

Karlı yüce dağlar aşmış
Izdıraptan bağı pişmiş
Sevdiğinden ayrı düşmüş
Bülbül benim gül benimdir

Sızlarım ben yana yana
Nerde kaldı baba ana
Hasret kaldım Hekimhan'a
Zalim gurbet el benimdir

Hadin helâlleşek dersem
Dostlara veda edersem
Bir gün dünyadan gidersem
Yolcu METİN yol benimdir

(1967)

121. YÂR ELİNDEN OLA ŞİİR

Varlığımı aşk eyleyim,
Bedenimi ala şiir...
Aşksız bedeni neyleyim
Yâr elinde ola şiir.

Elime vermezse sazi,
Ne ola ki tadı-tuzu...
Benim gibi bir susuzu
Düşürmezse yola şiir.

Öz dilimi unutmaya,
Yâr üstüne yâr tutmaya...
İkircikli yol gütmeye
Gerçeği hak kıla şiir.

Uya Yesevî sözüne,
Düşe Tapduk'un izine...
İnsanlığın can özüne
Yunus Yunus dola şiir.

Sevda bile savaşını
İpten kurtara başını
Mazlumların gözyaşını
Pir Sultan'la sile şiir

Koç Köroğlu yiğit öve,
Karac'oğlan güzel seve...
Veysel toprağını döve
Günümüze gele şiir.

Dilerim ki tüte tüte
On sekiz bin yurda yete.
Bildiğim yok bundan öte,
Ötesini bile şiir.

İçi içe gülmezin de,
Nasihattan almazın da...
Şiir nedir bilmezin de
Kapısını çala şiir.

Şiirdeki güce bakın,
Bu gerçeğe türkü yakın...
Cana candan daha yakın
Olanı da bula şiir.

Zaman zamana erse de,
Araya bin yıl girse de...
İnsan Satürn'e varsa da
Dostu dostu sala şiir.

Nice BİRFÂNÎ'ler öle,
Boş kafes çukura dola...
Mezarımız kayıp ola,
İnsanlığa kala şiir.

(2002)

122. KARINCAYI AT GÖSTERİR

Bu zamanın âşıkları
Od diyerek ot gösterir.
Karıştırır “nâr”la “nar”ı
Mânâyı berbat gösterir.

Bülbül sanıp yere çöker,
Baykuş fotoğrafı çeker.
Gonca güle pekmez döker,
Aşk marmelat gösterir.

Bekler kavuşma anını,
Yârdan esirger canını.
Bir mevsimlik çıbanını,
Yetmiş iki kat gösterir.

Eyub’u kuyuya atar,
Şirin’i çöllere iter.
Mecnun olur dağda yatar,
Leyla’yı Ferhat gösterir.

Rüyasını gerçek eder,
İz düşmemiş yoldan gider.
BİRFÂNÎ’yi kör zanneder
Karıncayı at gösterir.

(2002)

123. YAZDIRIYOR

Âşık Mutsuz abim yılmaz
Soyum beni yazdırıyor.
Köylüm bilir, kentlim bilmez,
Suyum beni yazdırıyor.

Suyum beni benden aldı,
Başım taştan taşa çaldı.
Babam öldü, emmim kaldı,
Dayım beni yazdırıyor.

Çayır çimendir yoları,
Kokar kırmızı gülleri...
Şakrak öter bülbülleri
Köyüm beni yazdırıyor.

Gönül yolundan şaşmadı,
Bir köşeye bağlaşmadı.
Kalem elimden düşmedi
Huyum beni yazdırıyor.

Ne var ise bucağımda,
Kaynamakta ocağımda.
BİRFÂNÎ'yim bıçağımda
Payım beni yazdırıyor.

(1985)

124. AĞAÇ DİKSEK*

Sıra sıra yollar boyu,
Ağaç diksek kötü m'olur?
Ayırmadan kenti köyü
Ağaç diksek kötü m'olur?

Yakınına, ırağına,
Kavşağına, durağına,
Tarlamızın kırağına
Ağaç diksek kötü m'olur?

Yamaçlara sapalara,
Kıraç, bozkır, tepelere,
Uygun düşen cephelere
Ağaç diksek kötü m'olur?

Gölgelensin bahçe bağı,
Orman ister ölü-sağı,
Çevresine mezarlığın
Ağaç diksek kötü m'olur?

Bak toprağın kayıp giden,
Düşündün mü acep neden?
Rahmet alır koyup giden
Ağaç diksek kötü m'olur?

Sevgi, insanlık yolunda,
Çiçekler güzel dalında,
ATA'nın doğum yılında
Ağaç diksek kötü m'olur?

BİRFÂNİ bahçeye bağa,
Hayrandır yeşil yaprağa,
Girmeden kara toprağa
Ağaç diksek kötü m'olur?

(1981)

* Bu şiir Atatürk'ün 100. doğum yılı nedeniyle yazılmıştır.

125. DİRDİNE DÖN

Derdine dön deli gönöl,
Başına gelenler olur
Kulağı küpeli gönöl
Aklını çelenler olur

Yüz verirler hoşalırın
Boş bulunur boşalırın...
Dolu verir boş alırın,
Haline gülenler olur...

Evirirler çevirirler,
Boşu çabuk devirirler...
Seni sana çok görürler
Bağrında talanlar olur...

Gel BİRFÂNİ, bil varını,
Ağlatma ayva narını
Cehaletin rüzgârını
Bahçene salanlar olur.

(1991)

126. CAN KOKUSU

Kime baksam, kimi görsem
Sen kokusu gelir durur.
Hangi cana selâm versem
Ben kokusu gelir durur.

Gelenlerden, gidenlerden,
Dünyayı terk edenlerden...
Nice cansız bedenlerden
Can kokusu gelir durur.

Konuşurum insan ile,
Tüm kâinat gelir dile...
Dinsizim diyenden bile
Din kokusu gelir durur.

Ne ola ki BİRFÂNÎ'den,
Ecel çağırır aniden...
Şu âlemde her fâniden
Sin kokusu gelir durur.

(2002)

127. OKU

Okuyan cahil kalır mı
 Eline geçeni oku
 Faydasız kitap olur mu
 Dilini bil, feni oku

Okuyan görür ileri
 Edindikçe bilgileri
 Gazeteler, dergileri
 Her gün yeni yeni oku

Elbet yanlış yazı da var
 Okuyanın gözü de var
 Geçmişimiz yazıda var
 Dost ile düşmanı oku

Mürşit olan ilme pusun
 Gerçeği savunsun usun
 Cumhuriyet çocuğusun
 Atatürk'ten konu oku

Sevgi oku ömür boyu
 Sevgisize verme oyu
 Saygısızın pistir huyu
 Getirdiği günü oku

BİRFÂNÎ d r derde çare
 Bulacaksan sende ara
 Ne okursan yanı sıra
 Biraz da kendini oku

(2002)

128. İNSANOĞLU

Kâinatın özeti sen,
Boş değilsin insanoğlu...
Sen kendini bilmez isen
Hoş değilsin insanoğlu...

Her varlıktan bir ibret al,
Gerçeklerin özüne dal...
Sen bir gaflet, sen bir hayal,
Düş değilsin insanoğlu...

Kaçma senden kenar kenar,
Can oluşun tadına var...
Aklın, fikrin, düşüncen var
Kuş değilsin insanoğlu...

Sende hedef, sende niyet,
İçindeki gücü gözet...
Uyan doğrul hareket ét
Taş değilsin insanoğlu...

Haksıza kul olmak nedir?
Dert sende çare sendedir.
Hiçbir zaman kayıtsız bir
Baş değilsin insanoğlu...

Bak BİRFÂNÎ âşığına,
Varma cahil eşiğine...
Doymazların kaşığına
Aş değilsin insanoğlu...

(2000)

129. GECE YAZMIŞ

Bir dosttan bir şiir düşmüş,
Dört artı dört hece yazmış...
Mısra mısraya dolaşmış,
Dedim herhal gece yazmış...

“Beni Kerem ettin” diye
Aşk iletmiş sevgiliye...
“Halimi görmezsin niye
Ateş aldı baca” yazmış.

“Âşığa nazar kılmazsın,
Netsem oralı olmazsın...
Hiç mi bir selâm salmazsın
Merhameti yüce!” yazmış.

“Suçla sıfatımı suçla,
Suratıma vur pabuçla!
Aşkın ağarttığı saçla
Gönül olmaz koca” yazmış.

BİRFÂNİ vazgeçemedim,
Okumadan geçemedim.
Sonlarını seçemedim
Alaca bulaca yazmış.

(1999)

ON BİR HECELİ ŞİİRLER

130. KÂRIN NE OLA

Yeter âşık çok tanıttın kendini,
Bugünün bu, sende yarın ne ola!
Bir gerçeikle doldurmazsan bendini
Varlığın ne ola, varın ne ola!

Çadır çekmişsin ki bilen olmaya,
Kokusunu bir tarafa salmaya...
Kim meyleder benlenmemiş elmaya
Gün görmemiş ayva narın ne ola!

İnsan olam, insan gele odama,
Her zaman gerektir adam adama.
Gül dikensiz olmaz demişler amma
Sen bahçeyse bunca hârın ne ola?

BİRFÂNÎ'yim haberin yok yurdumdan,
Onun için anlamazsın derdimden.
Ömür boyu koşsan bile ardımdan
Kazancın ne ola, kârın ne ola?

(2001)

131. BANA İNANMA

Göz açıp kendini görebilmişsen,
 İnanma sevdiğim bana inanma.
 Varlığına selâm verebilmişsen,
 İnanma sevdiğim bana inanma.

Ne var ise sende demişler ezel,
 Âlemi kendinde oku bir güzel.
 Benim sözüm rüzgâr, bedenim gazel,
 İnanma sevdiğim bana inanma.

Sevgiye dayandım, aşka boyandım,
 Kimi gördüm ise sevdiğim sandım.
 Desem ki billahi bir sana yandım
 İnanma sevdiğim bana inanma.

Gönül yolcu yiyen yola karşıdır,
 Canı can etmeyen dile karşıdır.
 BİRFÂNÎ ölse de éle karşıdır
 İnanma sevdiğim bana inanma.

(1999)

132. YÂR OLDU MU?

Aziz dostum haber ver de alayım
Yâr dediğin yâr oldu mu yarana
Oldu dé ki sana kurban olayım
Yâr dediğin yâr oldu mu yarana

Er dediğim yanlış étti diyen var
Pir dediğim koyup gitti diyen var
Yâr dediğim yardan attı diyen var
Yâr dediğin yâr oldu mu yarana

Otuz yıl yâr dedin kazancın hani
Bak hele deftere almış mı seni
Cevap ver de ibret alsın BÎRFÂNÎ
Yâr dediğin yâr oldu mu yarana
(1997)

133. NE OLDU SANA

Yine mahzun gördüm gül cemalini
Kurbanı olduğum ne oldu sana
Gizlesen de beğenmedim hâlini
Derdini aldığım ne oldu sana

Beni gördün görmez gibi davrandın
Bu bedeni senden ayrı mı sandın
Soğukta mı kaldın günde mi yandın
Yolunda öldüğüm ne oldu sana

BİRFÂNÎ yolundan almasın seni
Oynat dudağını öldürme beni
Kapılıp uğrunda fânî bedeni
Odlara saldığım ne oldu sana

134. DERİNDE ARA

Var git gönül, dönüp gelene kadar,
Zamanında ara, yerinde ara...
Sevdanın ateşi ölene kadar
Serinliği kendi serinde ara.

Tanışık ol bağrındaki âlemle,
Sabah-akşam can özünü selâmla...
Barışık ol hece ile kelâmla
Dildeki mânâyı derinde ara...

Perde var mı kabuğundan çıkmışsan,
Var oluşun türküsünü yakmışsan...
Bulacağım diye yola çıkmışsan
İstersen gecenin köründe ara...

Erenler yurduna ecel konmadı,
Mecnun Leyla'sını suret sanmadı...
Kerem, Aslı için boşa yanmadı,
Ferhat'ın gücünü Şirin'de ara...

BİRFÂNÎ'yim çekilsek de aradan,
Hangi deniz ayrılmıştır karadan...
İster yaprak olsun ister Yaradan;
Ne ararsan kendi varında ara...

(2002)

135. ÖLDÜKTEN SONRA

Hakk’a şükret gönül sen bu cihana
İnsan sıfatında geldikten sonra...
Kadere, feleğe bulma bahane
Varlığına nazar kıldıktan sonra...

İnsanoğlu kaya değil, taş değil,
Burda hiçbir varlık demirbaş değil...
“Ne ararsan sende” diyen boş değil,
Ne söy-le-di-ği-ni bildikten sonra...

Dert ehline demdir âlemin derdi,
Erebilenindir hakikat yurdu...
Kimi defterini eliyle dürdü,
Kimi can kurtardı öldükten sonra...

Düşünürüm; neyi bilsem, ne bilsem?
Düşünebilmeyi düşünebilsem...
Seni “elif” bilsem, beni “be” bilsem
İnsanı bir kitap aldıktan sonra...

Gel gönül, gönülsüz düşme bu yola,
Aşk ile yürü ki hatıran kala...
BİRFÂNÎ’nin varlığından ne ola
Bugün var, yarın yok olduktan sonra...

(2002)

136. BAHAR

Bahar, senin adın bahar olmazdı,
 Gönüller fetheden halin olmasa...
 Güneş göz altından böyle gülmezdi,
 Kalpten kalbe giden yolun olmasa...

Lale, sümbül kök salmazdı bağrına,
 Bülbül ah etmezdi gülün uğruna.
 Cümle kuşlar gelmez idi çağrına
 Çiçekli yapraklı dalın olmasa...

Havalar ısınır, gökler gürüler,
 Peydah olur allar, morlar, sarılar...
 Çiçek çiçek dolaşmazdı arılar
 Ondan alınacak balın olmasa...

Doğa burcu burcu gizemle tüter,
 Bu zengin tabloya paha mı yeter?
 Kuzu mu meleşir, kaval mı öter
 Çayır-çimen, yeşil halin olmasa...

Nevruz, çiğdem-çiçek yola çıkmazdı,
 Sular senin coşkun ile akmazdı...
 Âşığın BİRFÂNÎ türkü yakmazdı
 Mor menevşe, gonca gülün olmasa...

(1977)

137. KÖYLÜ AÇ

Bu millete hizmet eden köylüdür
 Köylü fakir, köylü yetim, köylü aç.
 Merttir, kahramandır, dalyan boyludur...
 Köylü fakir, köylü yetim, köylü aç.

Yazın olur ellerinde yaba var,
 Kışın olur sırtlarında aba var.
 Hepsinde güçlü bir gayret çaba var
 Köylü fakir, köylü yetim, köylü aç.

Altı ayda bir uğrarlar pazara,
 Köylünün ürünü uğrar nazara...
 Karaborsa olmuş şeker sigara
 Köylü fakir, köylü yetim, köylü aç.

Tohum yeşertmese mahsul almasa,
 BİRFÂNÎ yaşamaz ekmek olmasa
 Vekil diye saldı amma meclise
 Köylü fakir, köylü yetim, köylü aç.
 (1973)

138. YOLCU DUR HELE

Selâm verdin madem yolcu dur hele
 Nerden gelip nere gittiğini dé
 Boynunda camekân sırtında sele
 Neler alıp neler sattığını dé

Tecrübeni söyle faydalanayım
 İster misin böyle boş dolanayım
 Müsaade buyur ki seni anayım
 Özünden özüme kattığını dé

Bekletmeyim seni halkan boynunda
 Kimin var kimin yok toprak koynunda
 Ölümlü dünyada insan beyninde
 Şafağın ne zaman attığını dé

Dünya döndü sen de gezdin âlemi
 Gelip BİRFÂNÎ'ye verdin selâmı
 Nefse mi hırsa mı şu gönüle mi
 Hangisine hizmet ettiğini dé

(1995)

139. CANLAR İÇİNDE

Gönül gel gidelim güzel bir yere,
Ayrılık kokuyor bunlar içinde...
Mademki cihana geldik bir kere,
Yitip gitmeyelim hanlar içinde...

Derdi olanların uykusu gelmez,
Derdi dert ehline demesek olmaz...
İkilik şehrine hak nazar kılmaz
Gezmeyelim ayrı donlar içinde...

Yokluk âleminde var bulunur mu?
Gönülsüz gönüle yâr olunur mu?
Yaprak oynatmadan yol alınır mı?
Hareketsiz beden sinler içinde...

Aşk olalım aşk davulu çalmadan,
Aslı zuhur etmez Kerem olmadan...
BİRFÂNÎ surete zeval gelmeden
Canı can edelim canlar içinde...

(2000)

140. 75. YIL İÇİN*

Mutsuz:

Şöyle bir bakalım neler kazandık
Ne erdemler bulduk Cumhuriyetle
Devrimlerle çağdaşlığa uzandık
Yüce ulus olduk Cumhuriyetle

Birfâni:

Kemâl Atatürk'ün çizdiği yolda
Bugünlere geldik Cumhuriyetle
Mutlu gururluyuz 75 yılda
Meydanlara dolduk Cumhuriyetle

Mutsuz:

Sanayide ulaşımında aşama
Uygar çehre geldi giyim kuşama
Kadın hakkı geçti sosyal yaşama
Eşitliği kıldık Cumhuriyetle

Birfâni:

Her zümreye açık okullar açtık
Kadın-erkek görev başına geçtik
Bizi yöneteni kendimiz seçtik
Ankara'ya saldıktık Cumhuriyetle

Mutsuz:

Yargıda hukukta sanatta tıpta
Atılımlar yaptık en büyük çapta
Baraj baraj ovalara akıp da
Kayaları deldik Cumhuriyetle

Birfâni:

İşte bilgisayar okulda evde
Uzaya gönderdik Türksad görevde
Dünyaya seslendik sevgide sevede
Mesaj verip aldık Cumhuriyetle

Mutsuz:

Hatay'ı Samsun'u İzmir'i Van'ı
Şerit şerit yollar sardı her yanı
Kurbandır yolunda **Mutsuz**'un canı
Özgürce saz çaldık Cumhuriyetle

Birfâni:

Bu yurdun âşığı BİRFÂNİ METİN
Lâik demokratik Cumhuriyetin
Kültürel olguda yüce milletin
Sesi olabildik Cumhuriyetle

(1998)

* Bu şiir Cumhuriyet'in 75. yılı kutlamalarında İnönü Kapalı Spor Salonu'nda Âşık Mutsuz ile birlikte karşılıklı söylenmiştir.

141. ARAYA VERME

Gönül sana nasihatım şu benim
 İnsan ol insandan uzakta durma
 Kendine saygıyı ön plânda tut
 Nefsin(i) hor gör onu bunu hor görme

Taşa çalma namusunu ârını
 Hesap eyle zararını kârını
 Düzeltmeye çalış hatalarını
 Kimsenin aybını yüzüne vurma

Saygı ile başla sevgi ile dol
 Âlemi düşünen incelikte ol
 Kalplere uzanan gizli yolu bul
 Gönül kazanayım derken kalp kırma

Sana lâıyk görmediğin bir şeyi
 Başkasına lâıyk görme hak deyi
 Ey BİRFÂNÎ incitip de kimseyi
 Kırk yıllık emeği araya verme

(1990)

142. KAÇ YARA

Bu gece bir mecnun tuttu yakamdan
 Dedi: Dil ver, öz kat pak koy iç şehre.
 Dedim: Derviş baba n'ola bu hamdan?
 Dedi: Al bir bez çit; dik giy üç kere.

Dedim: Sındım, iynem... eksiklerim çok...
 Dedi: Ne günedir bağrındaki ok?
 Dedim: Şal da giysem yaklaşım yok
 Dedi: Hâl sor, giz tut; Hakk duy güç vere.

Dedim: Haller gördüm canlar yakmakta,
 Dedi: Canlar vardır inci dökmekte.
 Dedim: Bildiklerim yanlış çıkmakta,
 Dedi: Yol sür, iz et, tek şey seç ara.

Dedim: Hangi yol var yolcu yemeyen?
 Dedi: Arar bulur nefsim demeyen.
 Dedim: Bir ışık tut düşeyim yayan
 Dedi: Gül dér, tez git; çık pay saç yâre.

Dedim: BİRFÂNÎ'de dert ile firak.
 Dedi: Hiçbir şey yok gönülden ırak.
 Dedim: Bağın bahçen şen olsa gerek.
 Dedi: Gel gör, göz at; bak say kaç yara.

(2002)

143. DENE BİR KERE

Yıkılma gardaşım, kaldır başını,
Ayakta kalmayı dene bir kere!
Göster cemâlini, sil gözyaşını,
Hayata gülmeyi dene bir kere!

Aklı olan geçmez tatlı canından,
Dünyayı başına eyleme zından...
Biraz da yaşamın acılarından
Tad alabilmeyi dene bir kere!

Nice hazineler neler var sende,
Hakikat saklıdır fânî bedende...
Var gücünü kullan böyle bir günde
Arayıp bulmayı dene bir kere!

Aldırma bilmezin densiz haline,
Kötünün adını alma diline...
Kerem bahçesine gönül iline
Muhabbet salmayı dene bir kere!

Yürü gerçeklerin şaşmaz izinden,
Mânâ zor seçilir élin sözünden...
Kendi varlığından, kendi özünden
Nasihat almayı dene bir kere!

Sanma ki bir sende dert ile çile,
Yüküyle yol alır karınca bile...
Hiç mi tanışmadın BİRFÂNÎ ile
Sen gibi olmayı dene bir kere!

(2002)

144. MUHABBET*

- Birfâni: Can dostum Cansever, sevgili Bahri,
Bir sofrâ kuralım dost diye diye!
Sevgiye boyansın gönüller şehri
Tadına erelim dost diye diye!
- Cansever: Can dostum Bahri'yle gülüm Birfâni,
Bir bağa girelim dost diye diye!
Bastığımız yerde güller açılsın
Gül alıp verelim dost diye diye!
- Kul Bahrî: Birfâni isterse dostlar reddetmez,
Sofrayı serelim dost diye diye!
Cansever'in güllerine güç yetmez
Birlikte derelim dost diye diye!
- Birfâni: Ancak bilen bilir birlik tadını,
Erenler yurdunun tabiatını...
BİRFÂNÎ dünyada aşkın atını
Gerçeğe sürelim dost diye diye!
- Cansever: CANSEVER'im deki çağlardan taşıp,
Sevgiliye, ışıkla çağları aşp,
Bütün varlıklarla sarıp sarmaşıp
Dünyayı saralım dost diye diye!
- Kul Bahrî: Malatya'nın kaysıları soyulmaz,
KUL BAHRÎ'yim bala sirke koyulmaz.
Sizin ile muhabbete doyulmaz
Bir karar duralım dost diye diye!
- (2002)

* 27 Mart 2002 tarihinde Malatya Güneş Tv'de "Dost Diye Diye" adlı kendisinin hazırladığı programda Âşık Cansever ve Âşık Kul Bahrî ile birlikte söylediği şiiirdir.

145. KANMASIN DİYE

Gönlümün bağını elime aldım
 Bir daldan bir dala konmasın diye...
 Bıraktım yollara seyrine daldım
 Aldığı karardan dönmesin diye...

Ben de bu gönüle ömür sağladım,
 Yüzüme güldükçe gönül bağladım
 Ardı sıra ırmak oldum çağladım
 Varıp bir cahile kanmasın diye...

BİRFÂNÎ sureti âlem eyledik,
 Üç günlük dünyaya selâm eyledik...
 Naçizane üç beş kelâm eyledik
 Sevdığımız dilsiz sanmasın diye.
 (2000)

146. BEN GİBİ KALDI

Atam gittin, emeklerin zây oldu,
Hatıran kılıcsız kın gibi kaldı.
Gölgedeki, karşıdaki bay oldu
Yolunda yürüyen ben gibi kaldı.

Cihana açıldı senin her bâbın,
Şimdi dolaplarda kitli kitabın...
Çerçeveye mahkûm olmuş hitabın
Duvarı süsleyen fon gibi kaldı.

Herkes bir yol buldu artınca sayı,
Köşeyi dönenler sürdü sefayı...
Şerefli, namuslu emeğin payı
Ufaldı ufaldı un gibi kaldı.

BİRFÂNÎ d r nerden nereye geldik...
İnsanlıktan uzak bir toplum olduk.
Bozulduk, dağıldık, öldürdük, öldük;
Öfkemiz fele e kin gibi kaldı.

(1992)

147. BEŞ KALDI

San ki bir çor değdi erken sarardım
 Koca gönül bir çaresiz baş kaldı
 Yanar iken sanki birden karardım
 Hayallerim umutlarım düş kaldı

İki avucumda keçeşmiş başım
 Önümden kaçıyor ekmeğim aşım
 Daha da mı durulmayım gardaşım
 Yaşım kırk beş iki bine beş kaldı

Bugünlere geldim ağlaya güle
 Yanıma kâr kaldı çektiğim çile
 Bir avuç ısıcak hediği bile
 Ne ezecek damak ne de diş kaldı

Bir deri bir kemik kuru tahtayım
 BİRFÂNİ diyorlar işte ben buyum
 Son nefesim için saklamaktayım
 Pınarımda iki damla yaş kaldı

(1995)

148. ARZIMIZ FARKLI

Farklı farklı gardaş doğrularımız,
 Sanıyorum çizim tarzımız farklı.
 Göz önünde amma olan varımız,
 Malı müşteriye arzımız farklı.

Dostluksa hayata reyha, renk katan,
 Gerçeğe gülmeli gönülde yatan.
 Oysa yarınlara özlem yaşatan
 Emelimiz farklı, arzumuz farklı.

Birbirinden uzak, bulduklarımız;
 Sohbetinden hoşnut olduklarımız...
 Farklı farklı düşman bildiklerimiz
 Kalkanımız farklı, gürzümüz farklı.

Fazla yaklaşmayı göze alamam,
 Her yolda her cana yoldaş olamam.
 Kendi sistemimden ayrı kalamam
 Yörüngemiz farklı, Arz'ımız farklı

BİRFÂNÎ'de, sende budur kanaat,
 Tartışsak da boşa her geçen saat...
 Ne hoca olalım ne de cemaat
 Sünnetimiz farklı, farzımız farklı.

(2000)

149. NEYE YARAR Kİ

Dünyaya gelmişken rahat bir nefes
 Almazsam varlığım neye yarar ki
 Görüntümde biçim içimde heves
 Bulmazsam varlığım neye yarar ki

Ömrü bitirmeden güzel görmeyi
 Aklı yitirmeden gönül vermeyi
 Gerçeğin özüne doğru varmayı
 Bilmezsem varlığım neye yarar ki

BİRFÂNÎ'yim madem canlar ileyim
 İnsan olduğumu ben de bileyim
 Bayramdan bayrama olsun güleyim
 Gülmezsem varlığım neye yarar ki
 (2001)

150. NERELİ?

Gemi yattı dersin güzel hemşerim,
 Bu gemiyi yatıranlar nereli?
 Kimseyi suçlama rica ederim
 Düşün hele batıranlar nereli?

Ne var şu gerçeği ikrar eylesek...
 Toplum senden benden oluyor desek
 Biz de bu toprağın evladı isek
 Bizi böyle bitirenler nereli?

Aşırdılar bu milletin malını,
 Çökerttiler vatandaşın belini...
 Şu güzelim memleketin halini
 Bu duruma getirenler nereli?

Biz kaçırız, suçlu yakalar bizi,
 İndirir şamarı, bellidir izi...
 Asalağı, utanmazı, yüzüsü
 Omuzunda götürenler nereli?

Ortalıkta sürüm sürüm sürünüp,
 Meydanlarda erkekliğe bürünüp...
 Haksızlığın karşısında görünüp
 Haksıza hak yetirenler nereli?

BİRFÂNİ d r, senin-benim bu ayıp,
 İnmeyen enflasyon, devleşen kayıp...
 Geçim girdabında yol bulamayıp
 Dünyasını yitirenler nereli?

(1994)

151. YOKSULLUK

Bu yoksulluk beni kötü belledi,
 Taydaşım mı, oynaşım mı, yârim mi?
 Ensem tıpışladı, koynum elledi
 Taydaşım mı, oynaşım mı, yârim mi?

Yorulunca gözcü saldı peşime,
 Türlü türlü iş getirdi başıma.
 İmza koydu ekmeğime aşıma
 Taydaşım mı, oynaşım mı, yârim mi?

Kul etti feleğe, itti kadere,
 Tüketti ömrümü göz göre göre.
 Düşünürüm taşınırım ha bire
 Taydaşım mı, oynaşım mı, yârim mi?

BİRFÂNÎ der, evim-damım akacak,
 Azaldı zahirem, bitti yakacak.
 İkide bir bana açıyor kucak
 Taydaşım mı, oynaşım mı, yârim mi?

(1978)

152. GERİ DÖNER Mİ?

Bırakın da kararımca döneyim,
Dinlenmeden giden carı döner mi?
Kırkbeş dağ devirdim nefesleneyim
Eğmeli kazancın kârı döner mi?

Aklım ereliden bugüne deĝin,
İzleyeni oldum börtü böceĝin.
Sadaka vermeyen gülün çiçeĝin
Üstünde kelebek arı döner mi?

Dervişin selâmı gönlü kadardır
Her sözü demeye dilimiz dardır.
Ya bir inci ya bir nişanı vardır
Deryada ıslanan kuru döner mi?

Gözüm yumulunca yüzüme bakın,
Ben sizden uzağım, siz bana yakın.
Rüyanıza girmem korkmayın sakın,
BİRFÂNÎ'yim diyen geri döner mi?

(1995)

153. KANDIRDI BENİ

Bugün bir güzele misafir oldum
Tez dönersin diye kandırdı beni
Gönül sofrasına bir nazar kıldım
Balı'nın balına bandırdı beni

Tatlı dile doydum desem yalanım
Gördüğüm rüyaya tanık olanım
Bir kerem etti ki can buldu canım
Aslı olup çıktı yandırdı beni

Sen benim gardaşım babamsın dedi
Yurdum otağımsın obamsın dedi
Ben Kevser'sem sen de Tûba'msın dedi
Cennetin bağına kondurdu beni

Kutlu bir anadır can ilacıdır
Pirin hatırası başlar tacıdır
Gönlümüzü yağmalamış bacıdır
Yağmaya başladım dindirdi beni

Sundu şarabını canım eğledi
Sevenlerin kitabından söyledi
BİRFÂNÎ damlaydım ırmak eyledi
Deryanın bendine indirdi beni

(2007)

154. YOLLARA DÜŞÜRDÜN

Aklım(ı) aldın ırasgele gezerim
 Yollara düşürdün yâr beni beni
 Yüce dağlar gibi dumanlı serim
 Hallere düşürdün yâr beni beni

Sevdiğim elime verdin kalemi
 Sapladın okunu kestin selâmı
 Bezdirdim elimden cümle âlemi
 Dillere düşürdün yâr beni beni

BİRFÂNÎ'yim oldum akıldan serden
 Mecnun ben Kerem ben yanıp dönen ben
 Kurtulayım derken şu ateşlerden
 Çöllere düşürdün yâr beni beni
 (1970)

155. KENDİM KADARIM

Yüzünü sevdiğim güzel insanlar
Asık surat gezip germeyin beni
Güzelimin kapısından ayırıp
Çirkinler yurduna sürmeyin beni.

Diken korku değil gül âşığına
Ateş halkasının sarmaşığına
Yüzümü yüz ettim dost eşığıne
Başka kapılardan sormayın beni

BİRFÂNÎ yolcuyum geldim giderim
Avucum içinde yarı kaderim
Ne azım ne çoğum kendim kadarım
Bundan ötelerde görmeyin beni

(1995)

156. SİPARİŞ ŞİİR

Gel gardaş sipariş şiir yazdırma,
Böyle nasıl tanır sevdiğin seni!
Yazarım evimin eline geçer
Bilmez, beş paralık ederler beni!

Diyorsun: “Sevdiğim, sen de sev n olur!”
Bu cümle sevgiye ihanet olur.
Sev, bekle, sabreyle; yerini bulur,
Kendini sevdiren üzmez seveni...

Sonra; sen yirmisin ben otuz beşte,
Ters düşeriz aşkı tarif edişte.
Elbise sırtır, anla sen işte!
Giyene yakışmaz olsa da yeni.

BİRFÂNÎ âşığım, değilim şair,
Ağır yük getirir aşk denen sihir...
Ha muska yazmışım, ha sana şiir!
Git de bildiğince ver hediyeni!

(1985)

157. YA ÖLDÜR SEVDİĞİM YA GÜLDÜR BENİ

Yaraladın akar durur gözyaşım
 Ya öldür sevdiğim ya güldür beni
 Bir canım var sana teslim etmişim
 Ya öldür sevdiğim ya güldür beni

Bir ok daha vur ki ey kaşı kalem
 Bir ah çekeyim de yıkılsın âlem
 Süründürme nolur kurbanın olam
 Ya öldür sevdiğim ya güldür beni

BİRFÂNÎ yanarken dost diye diye
 Bir gün tatlı bir gün acısın niye
 Dayanmak mümkün mü bu işkenceye
 Ya öldür sevdiğim ya güldür beni
 (1983)

158. YARIM YARIM YARALAMA

Hañerin elinde kurban olduğum
Yarım yarım yaralama dost beni
Günde bir elinden yara aldığım
Yarım yarım yaralama dost beni

Hiçbir şey söyleme hiçbir şey déme
Derdimin üstüne dertler ekleme
Yıkılmışım doğrulmamı bekleme
Yarım yarım yaralama dost beni

BİRFÂNÎ'yi yaktın son sözüm budur
Haldaş olmak yoldaş olmak bu mudur
Vuracaksan hañerini doğru vur
Yarım yarım yaralama dost beni
(1983)

159. BÜTÜN GÜZELLERE DAĞITTIM SENİ

Şaşma ha sevdiğim çokça ismine,
Bütün güzellere dağıttım seni.
Sığamadın bir güzelin cismine
Bütün güzellere dağıttım seni.

Arzu'da, Emel'de, Özlem'de düşsün,
Dudağın Gonca'da, İnci'de dişsin.
Aynur'da çehresin, Hilâl'de kaşsın
Bütün güzellere dağıttım seni.

Sevgi'nin gözleri, kirpiği yayı,
Dilşad'ın dilisin, Nazlı'nın huyu.
Elif'in belisin, Fidan'ın boyu
Bütün güzellere dağıttım seni.

Serpil'sin, Serap'sın, Gülşen'sin, Gülden,
Aslı sen, Leyla sen, o Züleyha sen.
Gizem'de gamzesin, Emine'de ben
Bütün güzellere dağıttım seni.

Hülya'nın hayali, Duygu'nun nemi,
Nil'in gözyaşısın, Derya'nın demi.
Gülseren'in saçı, Gül'ün perçemi
Bütün güzellere dağıttım seni.

Neşe'nin gülüşü, Zeliş'in pozu,
Tülay'ın endamı, Gülay'ın yüzü.
Hadî gözün aydın sevdanın kızı
Bütün güzellere dağıttım seni.

Bir ömür topladım, bir anda saçtım,
Bir defter bitirdim, bir defter açtım.
Bağrımda güverttim, bağrımdan biçtim
Bütün güzellere dağıttım seni.

Övünüp dururken güzelim niye,
Yüz bin parça oldun şu BİRFÂNÎ'ye.
Beni yaktın, éller yanmasın diye
Bütün güzellere dağıttım seni

(1996)

160. BÖYLE GÖRDÜ

Kalemime konu oldu yazayım,
Bu iki göz böyle gördü birini...
Kendi çıkarına kayım mı kayım
Bu iki göz böyle gördü birini...

Irgat tutar tam yevmiye söz verir,
İşi biter yarısından az verir.
İnsan kılığında güzel poz verir
Bu iki göz böyle gördü birini...

Para hırsı bürümüştür gözüne,
Deveyi almadan vermez kazını.
Oğlanlardan ayrı tutar kızını
Bu iki göz böyle gördü birini...

HİTABÎ'yim yok da dilin kirası,
Satırları bağlamanın sırası
Soyka çıksın böyle zengin parası
Bu iki göz böyle gördü birini...
(1978)

161.SEVGİLİ MAHZUNİ'YE (AĞIT)

Turan Bey'den aldım acı haberi,
Sen böyle yapmazdın bu ne Mahzunî?
Güzel Anadolu'n ağıt yakıyor,
Halkın acılarda yine Mahzunî!

Koca Ozan bugün sustu diyorlar,
Sazını duvara astı diyorlar.
Çağın Pir Sultan'ı küstü diyorlar
Küsmek yakışır mı sana Mahzunî!

Demek aramızdan savuştun he mi?
Hakk'ın rahmetine kavuştun he mi?
Kanlı yaşlar aldı iki didemi
Dé gel ki yaşlarım dine Mahzunî!

Berçenek'ten Binboğa'ya çıkardın,
Adım adım Anadolu kokardın...
İklim iklim ağıt türkü yakardın
Kerem gibi yana yana Mahzunî.

Yorulmuş vücudun fena mı düştü?
Bükülmez bileğin yana mı düştü?
Şimdi ağıt yakmak bana mı düştü?
Eğdirdin başımız öne Mahzunî.

Sana ağlasam da bana ağdım,
Nolur bize şaka yapma yığidim...
Emanetin bende şimdi ne édim?
Yüreğimde gizli mânâ Mahzunî.

Ateşin esiyor gönül damımda,
Eriyorum feryadımda gamımda...
Böyle mi köşemde-programımda
Konuk olacaktın bana Mahzunî!

Bu yurdun bu halkın gerçek ozanı,
Üç binli yıllara temel kazanı...
Her zaman savundun eşit düzeni
Düşmeden öfkeye kine Mahzunî.

Hakk deyip halk ile varlık istedin,
Öze yöneldikçe birlik istedin...
Bu ülkede huzur dirlik istedin
Âlem tanık oldu buna Mahzunî.

Kötüye dur dedin, çirkini yerdin,
Atını güzelden tarafa sürdün...
Özgürlük yolunda savaşlar verdin
Sevgi içtin kana kana Mahzunî

Yanık sesin ile vurdun tellere,
Sevdalar ilettin küs gönüllere...
Değişlerin dem dem oldu dillere
Canlar konuk ettin cana Mahzunî.

Mümkün müdür sana gitti diyelim,
Sensiz bir muhabbet eylemeyelim.
Hangi bir türkünü söylemeyelim
Türküler girer mi kına Mahzunî?

Sen bir düşüncesin sen bir ekolsün,
Gönülden gönüle yol almış yolsun.
İnsanlık dersleri veren okulsun
Barıştan dostluktan yana Mahzunî.

Bu halkın kulağı, gözü, nefesi,
Sonsuzadır gerçek âşığın sesi...
Ancak gönüllerde ola türbesi,
İstedığı yere kona Mahzunî.

Birfâni'yim dünya kimseye kalmaz,
Lâkin bildiğimi demesem olmaz.
Boşlar ölür gider dolular ölmez
Sinmiş halkın sinesine Mahzunî.

(17 Mayıs 2002)

162. AŞK ÜSTÜNE DERTLEŞME*
(Ozan Avşarı'ye)

Dert yollayıp beni deli eyleme,
 Gül dikensiz derilmiyor Avşarî.
 Ya denize girme, ya imdat deme,
 Dosta kolay erilmiyor Avşarî.

Çileyle örülen gün, hafta, ay, yıl,
 Gönül sahibine kötü dert değil.
 Servetini bil de özüne eğil
 Her âşığa verilmiyor Avşarî.

Boş gösterip yüce gönül köşkünü,
 Ne kendini aldat ne bu düşkünü.
 Éle ver de yele verme aşkını
 Himsiz duvar örülmüyor Avşarî.

Hasret köprüsünden kul geçmeyince,
 Ateşler içinden yol geçmeyince..
 Mecnun olup sahra çöl geçmeyince
 Bir menzile varılmıyor Avşarî.

Âşık isen değme yansın bedenini,
 Verisiyen varsa gelecek senin.
 Sevgi serpmeyince Sev Bahçesi'nin
 Meyveleri irilmiyor Avşarî.

Aslı suretlere karıştı diye,
 Gözdeki telâşı demeyiz niye?
 Nice engel yığsa yol BİRFÂNÎ'ye
 Seven gönül yorulmuyor Avşarî.

(2000)

* Birfâni bu şiiri 20.03. 2000 tarihinde Âşık Avşarı'ye göndermiştir.

163. ALIN ÇİZGİLERİ

Aynadan akseden kabahat gibi
Alın çizgileri yüz çizgileri
Toprağa çekilmiş kaba hat gibi
Alın çizgileri yüz çizgileri

Kederli yılları beri getirir
Beni benden alır geri getirir
Aklıma hep zalimleri getirir
Alın çizgileri yüz çizgileri

Kırbaç kırbaç vuruklara benziyor
Derin derin yarıklara benziyor
Suyu bitmiş harıklara benziyor
Alın çizgileri yüz çizgileri

BİRFÂNÎ'yim netmiş hakikatimi
Değiştirmiş bile tabiatımı
Gayri belirlemiş nihayetimi
Alın çizgileri yüz çizgileri

(1991)

164. DÜNYADAN BİR FÂNİ GEÇTİ

Saza başlayıp da kırkından sonra
Hangi âşık hangi ummanı geçti
Karadır kaşların deyip de yâre
Ferman yollamanın devranı geçti

Yalan ömür doldu ağlaya güle
Ancak bakıp geçtik bülbüle güle
Muhabbet dağının ceylanı ile
Gönül eğlemenin zamanı geçti

Arı oldu amma bal alamadan
Dostun bahçesinden gül alamadan
Arpa boyu bile yol alamadan
Şu yalan dünyadan BİRFÂNİ geçti
(1995)

165. BİR FIRTINA ESTİ

Bir fırtına esti gönül bağında
 Gonca güllerimi har etti gitti
 Hayatın başında gençlik çağında
 Dünyamı başıma dar etti gitti

Bülbül idim gül dalında şakıyan
 Gül aşkına bin bir kelâm okuyan
 Bir vefasız oldu canıma kıyan
 Bana yaşamayı zor etti gitti

Unutturdu eğlenmeyi gülmeyi
 Unutturdu gözyaşımı silmeyi
 Unutturdu bana adam olmayı
 Aklımı fikrimi kör etti gitti

BİRFÂNÎ'yim gayri giydim karalar
 Söndü aşk evimde yanan çiralar
 Bu dert beni iflah etmez yaralar
 Kısacık ömrümü çürüttü gitti

(1971)

166. YAŞAMAYA BAK

Dünyanın derdini dert etme canım,
 Üzüntüyü bırak, yaşamaya bak!
 Kadere küsülmez sevdiğim benim,
 Üzüntüyü bırak, yaşamaya bak!

Düşünüp dertleri bitiremezsin,
 Giden ömrü geri getiremezsin...
 Dünya malın alıp götüremezsin,
 Üzüntüyü bırak, yaşamaya bak!

Dertler ortasında kalmışsın ada,
 Ömrünü kahıra eyleme feda...
 Boş ver de üç günlük yalan dünyada
 Üzüntüyü bırak, yaşamaya bak!

BİRFÂNÎ der akma seller misali,
 Güzel yüzün gülsün güller misali...
 Şu gezip eğlenen éller misali
 Üzüntüyü bırak, yaşamaya bak!

(1995)

167. N'OLACAK

Bu dert beni iflah etmez öldürmez
 Sen değilsin çeken benim n'olacak
 Yüreğimi oyar yüzüm güldürmez
 Çekildi benzimden kanım n'olacak

Ferhat oldum dağlar eştim duymadın
 Mecnun oldum çöle düştüm duymadın
 Kerem oldum yandım koştum duymadın
 Kavuşmadı sana ünüm n'olacak

Bağrıma yasladın yerli bir kaya
 Mecâl bırakmadın kıpırdamaya
 Düşmez olayıdım ben bu sevdaya
 Zıندانlara döndü günüm n'olacak

Bu aşkın zerresi yok imiş sende
 Meğer BİRFÂNÎ'ye kanmışım ben de
 Kıyamet kopuyor ince bedende
 Ölürsen yaklaşma sinim n'olacak

(1971)

168. GÜLE KAPTIRDIK

Yüce dağ başına kara giderken
 Olanca akılı yele kaptırdık.
 Yetmiş bin âlemi sevelim derken
 Gönlümüzü bir güzele kaptırdık.

Yine yola düşüp bir sabah erken,
 Kavuşalım dedik güller açarken
 Yarı canlı bir köprüden geçerken
 Aşkın kitabını sele kaptırdık.

Sam yelleri yaktı dillerimizi
 İstemedен döktük ballarımızı
 Siz gayri hoş görün hâllerimizi
 Bütün inceliği güle kaptırdık.

Hoş diye bakın da bahçeye, bağa;
 Umut bağlamayın dalda yaprağa.
 Kimler yâr olmadı kara toprağa
 ÂŞIK BİRFÂNİ'yi bile kaptırdık.

(1996)

169. VALİMİZ ATILLA VURAL'A

Sevgili Valimiz Atilla Vural,
Sizleri ziyaret etmeye geldik.
Devletin ilgisi âşığa moral,
Kültür aşkınızdan tatmaya geldik.

Düştünüz eğitim, kültür peşine,
El attınız dernek, vakıf işine...
Sevgi bahçenizin renk cümbüşüne
Bir damlacık reyha katmaya geldik.

Övgüden kaçınır asl olan âşık,
Geceye gece der, ışığa ışık...
Malatya bir gönül, biz de sarmaşık
Vatandaşlık sözü tutmaya geldik.

BİRFÂNÎ der bu toplumun sesiyiz,
Nice âşıklardan ikicesiyiz.
Bu halkın duygusu, öz nefesiyiz
Hâl beyan eyleyip gitmeye geldik.

(31.07.1998)

170. GEL

Madem deli gönlüm seni anıyor
 Çağırırım yâr sesimi duy da gel
 Garip düşmüş hasretinle yanıyor
 Dön yüzünü inadından cay da gel

Gel ki güzel, ay ışıya gün ile
 Yalan dünya gerçek ola sen ile
 Eğer gönülllenmiş isen gönüle
 Sen de benim hatırlımı say da gel

Sevdasız bir ömür beş kuruş etmez
 Gül koku salmazsa bülbül de ötmez
 Tatlı dil güler yüz nemize yetmez
 Dertlerini bir kenara koy da gel

Niye geldik şu dünyanın yüzüne
 Doymayınca baharına yazına
 Kulak asma BİRFÂNÎ'nin sözüne
 Yine kendi yüreğine uy da gel
 (1999)

171. BÜLBÜL

Bu ne gam kasavet ne çile böyle
 N'oldu dillerine bu sene bülbül
 Meramın var ise var güle söyle
 Dokunma sümbüle süsene bülbül

Sensiz cümle âlem sevdasız kalır
 Ses ver gönülleri şad eyle n'olur
 Bağrı bahar olan böyle mi olur
 Böyle mi girilir nisana bülbül

Hiç mi ders almadın sevda işinden
 Sen bırak da kendi gelsin peşinden
 Ancak yâr ola da dünya dışından
 Verdiği cefadan usana bülbül

BİRFÂNÎ düşmekten ise bu yasa
 Kapısına var da o cevri hasa
 Ey sevgili bu aşk bende olmasa
 Seni kim neylerdi desene bülbül

(1997)

172. CAYARSIN GÖNÜL*

Hani dönüş yoktu aşına yoldan
 Niye kararından cayarsın gönül
 Anlayan yok derken derun-i dilden
 Neden el sözüne uyarsın gönül

Hani ne söyledin aşkın dilinden
 Ne döküldü sazın ince telinden
 Éller gül getirir canan elinden
 Sen kendini yolda koyarsın gönül

Serinde sarhoşluk düşünde ağır
 Doğrun yanlış çıkar yanlışın doğru
 İnsanlığın yolu güzele doğru
 Çirkinlikten ne haz duyarsın gönül

Karıncayı nallar hana sürersin
 Yeri göğü sallar geri durursun
 Öğrencelik gözle nasıl görürsün
 Gökteki yıldızı sayarsın gönül

Gün gelir atarsın ÂŞIK ÖZER'i
 Ezanın okunur kuşluk üzeri
 Ak giysi içinde sağ yan üzeri
 Teni kara yere dayarsın gönül

(1998)

* Âşık Birfâni'nin Leb-değmez tarzında yazdığı şiirlerindendir.

173. YİNE AKŞAM OLDU

Eyvah... edemeden iki çift sözü
Yine akşam oldu gördün mü sevdam
Bugün de kaçırdık koca gündüzü
Yine akşam oldu gördün mü sevdam

O türküyü söylemeden çalmadan
Depreşen duygular dile gelmeden
Bir tenhada can cananı bulmadan
Yine akşam oldu gördün mü sevdam

Hüzün gölgeledi kalem kaşları
Yine önümüze eğdik başları
Göz göze gelmeden sevda kuşları
Yine akşam oldu gördün mü sevdam

Ellere yansıttık güzel yüzleri
Muhabbete salamadık gözleri
Dudağa inmeden sevgi sözleri
Yine akşam oldu gördün mü sevdam

Ne bir şiir düştük ne de bir anı
BİRFÂNÎ eyledik canı cananı
Gevrek ekmek gibi yedik zamanı
Yine akşam oldu gördün mü sevdam

174. MALATYAM

Sen zengin bir kapı, engin bir eşik,
Sen doğuda derin mânâ Malatyam.
Medeniyetlere olmuşsun beşik,
Nice kavimlere ana Malatyam!

Ulu Cami'n hüner estetik yapı,
Kervansarayların geçmişe kapı...
Surların ayakta en canlı tapu
Tarihine örnek bina Malatyam.

Nice uygarlıklar sana dayanmış,
Nice uygarlıklar sende uyanmış...
Nice ok, gürz, kalkan kana boyanmış,
Nice kılıç girmiş kına Malatyam.

Battalgazi, Ahmet Turan otağı,
Evliyalar, enbiyalar yatağı...
Gönül dostlarının muhabbet bağı
Olmuşsun ne mutlu sana Malatyam!

Cumhuriyet kurulandan bu yanı
Yetiştirdin başbakanı, bakanı.
Yine sende iki cumhurbaşkanı,
Şu ilime, bak şu fene Malatyam!

Gönül pınarısın engin ve derin,
Tanınmış çok sima senin eserin...
Sanatçın, ozanın, yazar-çizerin,
Folklorun ün katar üne Malatyam.

Türkülere girmiş Beydağı, Kernek,
Sürmekte gelenek dayanak-dernek.
İçme suyun Türkiye'de tek örnek
Tohma, Sürgü bir hazine Malatyam!

Yeşil bir denizdir bahçe bağların,
Üretimde ovaların, dağların...
Geçmişini inkâr etmez sağların
Rahmet okur döne döne Malatyam!

Kayısın var meyvelerin meyvesi,
Her derde devadır her bir tanesi...
Şu koca cihana duyurdun sesi
İngiliz, Fransız, Çin'e Malatyam!

Bir barajın var ki iklimi yendi,
Yüzüne gemiler, kayıklar indi.
Susuz araziler cennete döndü
Bir düne bak bir bugüne Malatyam!

Sanayi merkezi oldun doğunun,
Dertlerine çare buldun çoğunun...
Sensin baş geçidi yollar ağının
Kucak açtın dört bir yana Malatyam!

Sığmadın bendine çevrene doldun,
Hatırı sayılır bir nüfus oldun...
Büyük şehir olma sözünü aldın
Olmalısın sen bu sene Malatyam!

Örnek hamlelerin her gün ileri,
Modern yapılaşma teknik mimarî...
İmrendirir oldun komşu illeri
Geliştikçe günden güne Malatyam!

BİRFÂNİ anlatır seni övgüyle,
Kaynağın özünden gelen sevgiyle...
Çok gezdim dolaştım, gördüğüm böyle
Şehirler içinde yine Malatyam!

(1997)

175. ELİNDE KALDIM

Tükendi mecalim gayri el aman
 Bir dudu dillinin elinde kaldım
 Yığıldı dertlerim hâllerim yaman
 Hakk'ın hâlden bilmez kulunda kaldım

Gözümün yaşından yerler delindi
 Umutlarım bulut oldu silindi
 Damağım kurudu dilim alındı
 Bir garip sevdanın çölünde kaldım

BİRFÂNÎ âşığım hâl öyle hâl ki
 Yaralarım merhem bula dé gel ki
 Beddua edenim olmuş herhâl ki
 Muradımın yarı yolunda kaldım

(1981)

176. SULTANIM

Gönül arz ediyor seni görmeyi
 Gelirim de yolum bağı sultanım
 Gül den nazik hatırını sormayı
 Bilirim de dilim bağı sultanım

Çık maz mısın seyrangâha dergâha
 Doya doya seyredeyim bir daha
 Kim garanti verebilir sabaha
 Yakamızda ölüm bağı sultanım

BİRFÂNÎ'yim çekilmişim odama
 Çaresiz âşığım düşmüşüm gama
 Seni kimselere vermezdim amma
 Elim bağı kolum bağı sultanım

177. ONDAN ÇALARIM

Derler ki bu sazı niye çalarsın
 Karalar bağlamış ondan çalarım
 Çektiğim ızdırap çile ayrılık
 Sinemi dağlamış ondan çalarım

Kaç gündür unuttum ekmeği aşı
 Taştan taşa vurdum ben bu dertli başı
 Durmadan akıyor gözümün yaşı
 Sel gibi çağlamış ondan çalarım

Kanadım kırıldı kaldım yollarda
 Teselli ararım ben bu tellerde
 Ekmek paras(1) için gurbet ellerde
 Anamız ağlamış ondan çalarım

Dertlerin alayı sardı bedeni
 Garip bencileyin söyletir beni
 Bir kırık saz ile şurda BİRFÂNİ
 Gönlünü eğlemiş ondan çalarım

(1973)

178. BİR DE BEN VARIM

Merhaba ey ettiğini çekenler,
 Bu ateşe yanan bir de ben varım.
 Gelir diye yâr yoluna bakanlar,
 Sevdiğim var sanan bir de ben varım.

Bir sabah koyulup yollara erken,
 Goncayı arzeden, güller açarken...
 Bu hasretlik yetti, kavuştum derken
 Dikene dağlanan bir de ben varım.

Gönül kayıp, sevda kayıp, yâr kayıp,
 Yeter ola BİRFÂNÎ'ye bu ayıp...
 Varlık deryasında kâr bulamayıp
 Yokluğunu sunan bir de ben varım.
 (1982)

179. SÖZ EDEMEDİM

Nasıl ısınayım dünya ben sana
Türlü hâllarından haz edemedim
Âlemin yükünü yükledin bana
Artırdın derdimi az edemedim

Acı verdin ekmeğini aşını
Dindirmedin gözlerimin yaşını
Bir gün olsun hayatımın kışını
Bahar edemedim yaz edemedim

Başına çal dolarını markını
Baykuşa mal barakanı barkını
Neyleyim ki terse dönen çarkını
Kırıp yüreğimi buz edemedim

BİRFÂNÎ'yim dedim kalırım saydın
Başımı bağladın bağrımı oydun
Yüreğime sansür kelepçe koydun
Kendi âlemimden söz edemedim

(2000)

180. BİTİREMEDİM

Ben derdimi az sanırdım dostlarım,
Yazdım yazdım hâlâ bitiremedim,
Otuz beş senedir kalem elimde,
Meramımı dile getiremedim.

Uyku sersemyim, şaşkınım şaşkın,
Ne kelâm edecek ben gibi düşkün...
Sevdamın bağrıma ektiği aşkın
Bahçesinde bir dal yetiremedim.

BİRFÂNÎ'yle tanış oldum olalı,
Bedenim kavgada, başım çileli.
Gönül sarayımı bildim bileli
Girip de içinde oturamadım.

(1997)

181. OZAN DAĞI

Başından ırayıp saldılar sana,
Hemen Ozan Dağı kapına geldim.
Bir umut ışığı kerem et bana
Aman Ozan Dağı kapına geldim.

Güldü, güldü.... Akar iken göz yaşım,
Yol gösterip geri döndü yoldaşım
Senin başın gibi benim de başım
Duman Ozan Dağı kapına geldim.

Düşündükçe yerim yurdum dar oldu,
Derdimin içinde derdim var oldu.
BİRFÂNÎ'yi kökten yadırgar oldu
Zaman Ozan Dağı kapına geldim.
(1990)

182. BENİM GÜZELİM

Gönül gezdirene sevmek yakışır,
Bir beş değil bende benim güzelim.
Cümle âlem sev sev diye bakışır,
Hazaran bedende benim güzelim.

Özüm insan ise önce insanda,
Gönlüme konuşan her tatlı canda...
Bir ceylan da yakar beni bir anda
Aşk eder cerende benim güzelim.

Ezelden âşığım kırmızı güle,
Sarılmam ondandır dikene bile...
Dertleşirim nergis, menekşe ile
Sümbülde, süsende benim güzelim.

Ana kucağında çocuk halinde,
Sanırım sanatın ince dilinde.
Suyun köpüğünde, zeytin dalında,
Yolumu kesende benim güzelim.

Kuşta, kelebekte nakış örendir,
BİRFÂNÎ sureti aslı görendir.
Beni benden alan bir nokta bendir
Gitme güzel, sende benim güzelim.

(2000)

183. HALDE DEĞİLİM

Değmeyin sazımı dillendireyim
 Duvara asacak hâlde değilim
 Cehaletten çekinecek korkacak
 Pusacak susacak hâlde değilim

Yola getiremem n'etsem nafile
 Yanıma kâr kalır çektiğim çile
 Cahilin verdiği gözdağı ile
 Ömrümü kısacak hâlde değilim

Üstüme üstüme estirmem yeli
 Temelime doğru çağırmam seli
 İnadında ısrar eden cahili
 Bağrıma basacak hâlde değilim

BİRFÂNÎ halimi beyan ederim
 Avucum içinde yarı kaderim
 Bundan böyle bildiğimce giderim
 Kadere küsecek hâlde değilim
 (1996)

184. YETİMİM

Yarım avlu bir sekinin başında
 Ellerim koynumda kaldı yetimim
 Arzuhalim gözlerimin yaşında
 Gül benzim sarardı soldu yetimim

Kar mı yağdı sana yüce dağlarım
 Gülmem artık karaları bağlarım
 Dokunmayın hüngür hüngür ağlarım
 Anam öldü babam öldü yetimim

Çekil kara duman çekil yolumdan
 Kaçmayınan kim kurtulmuş ölümden
 Altı aylık nur topumu elimden
 Çekti kara toprak aldı yetimim

Ben bir bülbül idim ey arkadaşlar
 Nice gül suvardı bu kanlı yaşlar
 Dadandı yuvama alıcı kuşlar
 Kırdı kanadımı yoldu yetimim

BİRFÂNÎ'yi eller aldı götürdü
 Pabucunu seller aldı götürdü
 Mızrabını yeller aldı götürdü
 Sazını rüzgârlar çaldı yetimim

(1988)

185. ALINDI

Bir güzele “güzel” dedim alındı
 Arılar sokaydı dilimi benim
 Nasıl selâm verdik nasıl alındı
 Havada bıraktı elimi benim

Bir güzele gönül verdim alaydı
 Alaydı da taştan taş çalaydı
 Kırk parça eyleyip geri salaydı
 Ucuz görmeyeydi malımı benim

Bir güzele “sevdim” dedim “hak” dedi
 Bir tas su istedim “n’olacak?” dedi
 “Yanıyorum” dedim “olacak” dedi
 Serinden seyretti halımı benim

Bir güzele baktım sevaptır diye
 Dedi “hatalara düşersin niye?
 Güzel arıyorsan var BİRFÂNÎ’ye
 Boşuna çevirme yolumu benim”

(1995)

186. HALLERİM BENİM

Dost dost deyip beni deli eyleme
 Bilmem ısıtır mı dillerim benim
 Dost yoluna akan ırmağım amma
 Korkarım götüre sellerim benim

Bağrıma saplanan ateşten oktur
 Güllerin dibinde gözyaşım çoktur
 Aldığım pahalı sermayem yoktur
 Ucuza gidiyor mallarım benim

Konuşurken çok hatalar ederim
 Dalıp dalıp ötelere giderim
 Yanlışlar içinden bir doğru derim
 Seni üzmüş olur hallarım benim

Başım zındarlarda gözlerim darda
 Gönlüm ummanlarda görüntüm burda
 Bedenimden alev ayrılmıyor da
 Karakış elinde dallarım benim

Kayalar devrilir yolum üstüne
 Odlar düşer durur dilim üstüne
 Gelme gülüm gelme külüm üstüne
 Sana yorgan olur küllerim benim

METİN BİRFÂNÎ'yim aman dost aman
 Gözlerimde yağmur başımda duman
 Sazımı elime aldığım zaman
 Dost dost diye inler tellerim benim

(1983)

187. ÇAYLAR

Alıp götürdünüz benim nazlımı
 Çaylar sizden alacağım var benim
 Geri vermediniz kara gözlümü
 Çaylar sizden alacağım var benim

Bağımı bahçemi söküp geçtiniz
 Yurdumu yuvamı yıkıp geçtiniz
 Vurdunuz vurgunu çekip geçtiniz
 Çaylar sizden alacağım var benim

Aç susuz uykusuz yollara çıktım
 Bakınıp bakınıp boynumu büktüm
 Başınızda dönüp az mı yaş döktüm
 Çaylar sizden alacağım var benim

BİRFÂNÎ ah eder çaylar yanında
 Akan sular durur Hakk divanında
 Elim yakanızda mahşer gününde
 Çaylar sizden alacağım var benim

(1976)

188. ÖĞRETMENİM*

Duygularım kabarsa da bu günde,
Sana şiir yazmak zor öğretmenim.
İlim pınarının gözesi sende
Susadım bir yudum ver öğretmenim.

Cehaletle savaş, dostluk ve barış,
İlimde, irfanda, bilgide yarış;
Rehberlik, önderlik, ileri görüş
Hepisi de sende var öğretmenim.

Okul bahçesine duvar örerdin,
Önümüze düşüp ekin dererdin.
Zilin çalmasıyla derse girerdin
Sızardı alnından ter öğretmenim.

Kimse dolduramaz senin yerini,
Hakk boşa salmasın alın terini.
Bilgi demetinden mücevherini
Getir şu meydana ser öğretmenim.

Bugünden yarına meş'ale tutan,
Bir odada beş sınıfı okutan...
Yorgun argın düşüp uykusuz yatan
Gecesi gündüzü zâr öğretmenim.

Kilomu kaydedip boyumu ölçtün,
Yakamı düzelttin, kalemim açtın.
İlminden beynime bilgiler saçtın
Teşekkür edeyim dur öğretmenim.

Gökteki bulutun oluşmasını,
Lokomotiflerin çalışmasını,
Toprakta bitkinin gelişmesini
Hafızama göre der öğretmenim.

Sen ana-babası, çocuğun kendim,
Falakalı dersi almıyor bendim.
Körebe oynarken düştüm efendim
Yarama bir merhem sür öğretmenim.

Paşayı, bakanı sen yetiştirdin,
Göklere çıkanı sen yetiştirdin.
Ayşe'yi, Okan'ı sen yetiştirdin
Gel de meyveleri gör öğretmenim.

Tarihlere Cumhuriyet yazansın
Bu vatani adım adım gezersin
Türkü istiyoruz sen bir ozansın
Sazın tellerine vur öğretmenim.

Hece verdin dilsizlerin diline,
Kitap verdin âmâların eline,
Can feda olmaz mı senin yoluna
Bütün insanlığa yâr öğretmenim.

Ürüyamda gördüm perşembe günü,
Öptün, kucakladın, okşadın beni...
Bahar yağmuruna benzettim seni
Kör cahile yağsın kar öğretmenim.

Çocuk olmak gelir hâlâ içimden,
Yüreğimde derin iz etmişsin sen...
“Bir harf öğretmenin kölesiyim” ben
Daha öğret, daha sor öğretmenim.

24 Kasım'da senden uzakta,
Gözlerimin yaşı hep çağlamakta...
İçim parça parça kan ağlamakta
Yüreğimin başı nâr öğretmenim.

Işığını saçtın yerdiler seni,
Bir yerden bir yere sürdüler seni.
Görevin başında vurdular seni
Yürekli fedakâr er öğretmenim.

Feryadım ulaşmaz sana ne fayda,
Sınır dâhilinde, en ücra köyde.
Doğuda, batıda, kuzey-güneyde
Yıkılmaz bir kale, sur öğretmenim.

Kılıçtan keskini tutarken elin,
Çocuk yetiştirmek aydın emelin.
Mustafa Kemal mi senin temelin
Kalemi, kâğıdı hür öğretmenim.

Bu koca vatanın bacası sensin,
Göklere uzandın yücesi sensin...
Madem BİRFÂNÎ'nin hocası sensin
Öpeyim elini ver öğretmenim.

* Bu şiir, 1987 yılında Ankara'da Kültür Bakanlığı desteğiyle Ankara Halk Ozanları Kültür Derneği'nin düzenlediği “Okul ve Öğretmen” konulu, Halk Ozanları Arası Şiir Yarışması'nda birincilik ödülünü almıştır.

189. ÇOCUKLUK GÜNLERİM

Gözümün önünde canlanır durur
Çocukluk günlerim, güzel günlerim.
Karun hazinesin önüme serir
Çocukluk günlerim, güzel günlerim.

Boynumda boncuğum vardı çirtikli,
Tarife gelmiyor renkleri-şekli.
Nazarlığım vardı yanı kertikli
Çocukluk günlerim güzel günlerim.

Az at koşturmazdım kavak dalından,
Pınara inerdim dere yolundan,
Yolup kaçır idim horoz gülünden
Çocukluk günlerim güzel günlerim.

Oyuncağım vardı çamurdan- kilden,
Taştan, tenekeden, tahtadan, telden...
Dünyam bihaberdi paradan puldan
Çocukluk günlerim, güzel günlerim.

BİRFÂNÎ dünyada hayalsiz gezmem,
O tatlı yılları ben nasıl yazmam.
O güllü zıbınım, kırmızı çizmem...
Çocukluk günlerim, güzel günlerim.

(1983)

190. AĞLAR GEZERİM

Dünyada biricik dostum kalmadı
 Garip bülbül gibi ağlar gezerim
 Ta ezelden beri yüzüm gülmedi
 Coşkun çaylar gibi çağlar gezerim

Bir sevda uğruna gül benzim soldu
 Gönül bahçesine figanlar doldu
 Bağrıma gizlenen gül diken oldu
 Sinemi nârına dağlar gezerim

Rüzgârlara verdim gönül kârımı
 Göklere gönderdim ahu zârımı
 Kimseler sarmasın yaralarımı
 Açılır açılır bağlar gezerim

Bir insafsız yaktı yıktı binamı
 METİN güvendiğin dalların hanı
 Hasret köprüsünden çevirdim canı
 Gurbette gönlümü eğler gezerim

(1971 - Sivas)

191. ÖMÜR İSTERİM

Yüce Rabbim demelerim bitmedi
 Bir şiirlik ömür daha isterim
 Dert dökmeye az zamanım yetmedi
 Bir şiirlik ömür daha isterim

Aşkın gömleğini ben de giyince
 Bağlandım özüme ömür boyunca
 Her şiirin son harfini koyunca
 Bir şiirlik ömür daha isterim

BİRFÂNÎ'yim yaralarım kökleşti
 Yalan ömrüm yolun sonu yaklaştı
 Gönül ile muhabbetim sıklaştı
 Bir şiirlik ömür daha isterim
 (1995)

192. CAN DİRDİNDEYİM

Var git güzel var git, neyleyim seni,
 Bugün benden öte ben derdindeyim.
 Yarama dokunup söyletme beni,
 Sana kim söyledi sen derdindeyim.

Gönlümün bağında hoş değil durum,
 Fırtına eline düştü gururum.
 Kurtaracak bir yol arar dururum
 Şaşırdım kiblemi, yön derdindeyim.

Sevdanı sevdama eyledin yama,
 Yurdumu yuvamı boyadın gama...
 Bir çingı bıraktın ömür tarlama,
 Yanmakta yüreğim hön derdindeyim.

BİRFÂNÎ varlığım elinde kader,
 Dünyaya gelenler böyle mi gider?
 Gözlerin gözümde pazarlık eder,
 Mal kimin aklında can derdindeyim.

(1983)

193. ZAM YEMEKTEYİM

Hasret kaldım gardaş gülümsemeye,
 Gam yemezdim amma gam yemekteyim!
 Fırsat mı kalıyor ekmek yemeye
 Sabah, öğlen, akşam zam yemekteyim!

Bir hayır görmedim alın terimden,
 Yanlış ders almışım herhâl pirimden...
 Beyler kahvaltıda, ben sinirimden
 Bardağı kemirip cam yemekteyim!

Acı poyraz ıvga verir telime,
 Acılar seğırtir tatlı dilime...
 Ömrümün sonunda bak şu halime
 Gönül meyvesini ham yemekteyim!

BİRFÂNÎ'yim kaldım dilden-dilekten,
 Savuşamaz oldum yoldan-yolaktan...
 Gâhi feleklerden, gâhi felekten
 Yediğim silleyi tam yemekteyim!

(2000)

194. GÜLLERDE BULDUM

Aradım aradım dostun izini,
Bizim köye giden yollarda buldum.
Yollarda-bellerde, esen yellerde,
Seherde salınan dallarda buldum.

Sanırdım saz - santır çaredir derde,
Meğer bahçem imiş tel ile perde...
Babamın ektiği menekşelerde,
Diktiği kırmızı güllerde buldum.

Kokusu, reyhası, rengi her şeyin,
Ben yaprak diyeyim, siz toprak deyin...
Gâhi bülbül gâhi Hasan Hüseyin
Dostu türlü türlü hallerde buldum.

Gel ey deli gönül boşa aldanma,
Kuru hayal ile avundum sanma.
BİRFÂNÎ'nin yurdu buralar amma
Yuvasını yaban éllerde buldum.

(2000)

195. BAŞLANGIÇ BULDUM

Yürüdüm menzile bir sevda ile,
Vardığım sonucu başlangıç buldum.
Dağlar taşlar bile gelince dile
Vardığım sonucu başlangıç buldum.

Doğuya yürüdüm, batıya aktı;
Baktığımın sağı soluma baktı...
Biri bire böldüm yine bir çıktı
Vardığım sonucu başlangıç buldum.

Erenler bağında bağlar bağladım,
Bağların bağına gönül bağladım...
Damla yol istedi bağa bağladım;
Vardığım sonucu başlangıç buldum.

Sınadım hayali, oldu zahiri,
Anda gördüm Zühre ile Tahir'i;
Zikredip dururlar evvel ahiri,
Vardığım sonucu başlangıç buldum.

BİRFÂNÎ özümün ikrarı vardır,
Her nereye baksam gördüğüm BİR'dir...
Her nereyi gezsem hep aynı yerdir;
Vardığım sonucu başlangıç buldum.

(2001)

196. AİLE VE TOPLUM *

Bir toplumun temel taşı aile,
Aile olmadan olamaz toplum.
Hem birlikteliğin başı aile,
Yoksa bir araya gelemes toplum.

Aileden gelir anlaşma birlik,
Paylaşma, eşitlik, düzen ve dirlik.
Orda başlar eğitim ve özgürlük
Bunlarsız mesafe alamaz toplum.

İşler aileden başlamayınca,
Mutlu bir gelecek düşlemeyince...
Koyduğu kurallar işlemeyince
Yıkılır ayakta kalamaz toplum.

Bir aile sağlam, sağlıklı fertler
Verirse toplumda yığılmaz dertler.
Amaçlı, plânlı yuvalar yurtlar
Kurmadıkça sızlar, gülemez toplum.

Her kapı ayrı bir baş çeker ise
Ortalık boğulur dumana, sise...
Ehliyetsiz eller girer meclise
Nasıl edeceğin bilemez toplum.

Kişi menfaati öne çıkarsa,
Kimi yiyip kimi bel bel bakarsa...
Kimi yapıp kimi yakar, yıkarsa

Dertlerine düğüm çalamaz toplum.

Adım atmak için uygar bir çağa,
İhtiyacı vardır kopmaz bir bağa.
Temiz toplum diler, temiz bir doğa
Bünyesinde paslar dilemez toplum.

Madem bir değeriz öteden beri;
Öyleyse bugün de dökmeli teri...
Gözetmezse çocukları, gençleri
Yarına dal budak salamaz toplum.

Köklü bir eğitim yerleşmedikçe,
Sesler bir çırpıda gürleşmedikçe...
Ortak değerlerde birleşmedikçe
Kendi kimliğini bulamaz toplum.

Sevgi ile, hoşgörüyle bakmadan,
Bir oluşun bayrağını dikmeden...
Kendi kültürüne sahip çıkmadan
Yırtıp karanlığı delemes toplum.

BİRFÂNÎ toplumun olabilmişsem,
Onunla ağlayıp gülebilmişsem...
Dört kişi yanında ölebilmişsem
Gönül defterinden silemez toplum.

(1994)

* 1994 yılında Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı'nın düzenlediği, Halk Şairleri Arası "Aile ve Toplum" Konulu Şiir Yarışması'nda ikincilik ödülü alan şiiirdir

197. TV'DE BİR OZAN

Aman! Değiştirme bu kanal kalsın,
Fırsatı kaçırmak ziyandır yavrum!
Sözünü söylesin, sazını çalsın
Ozan gerçekleri diyendir yavrum!

Ozan bir mevsimlik eser üretmez,
Kimliği belirsiz kültür türetmez.
Yarından ümitsiz gençlik yaratmaz
Kendi kültürüne uyandır yavrum!

Düşünceleriyle, kaygılarıyla,
Gücünü kullanır olan varıyla.
Toplumun derdini duygularıyla
Yoğurup ortaya koyandır yavrum!

Zulme uğrayanlar âh eder iken,
Bir çaresiz kendi kendin yer iken;
Bir başka vatandaş “Yandım!” der iken
Onu yüreğinde duyandır yavrum!

Ozan âşık bilmez benlik gütmeyi,
Aklından geçirmez taraf tutmayı.
Bütün insanlara hizmet etmeyi
Kutsal bir vazife sayandır yavrum!

Duygu pınarıdır engine akar,
Her varlığa gönül gözüyle bakar.
Yedi asır sonra meydana çıkar
Çağları delmeye şayandır yavrum!

Yarınlara türkü yazanlar ölmez,
Gönülden gönüle gezenler ölmez.
Çoklar ölür gider ozanlar ölmez
Bu söz ululardan beyandır yavrum!

BİRFÂNÎ dünyanın derdiyle yanıp,
Bu ateşin gözyaşıyla ıslanıp;
Ay gibi feleğin çarkında dönüp
Aldığı ışığı yayandır yavrum!

(1990)

198. EY DOSTUM

Dost olan bağlanır dosta özünden
İkrar verir ikrar alır ey dostum
Lezzet alır sohbetinden sözünden
Gıdalanır deva bulur ey dostum

Sadık dost dostundan göziün ayırmaz
Dostu koyup başkasını kayırmaz
Cevrinden usanıp yaka sıyırmaz
Dost dostun halinden bilir ey dostum

BİRFÂNÎ köleyim dostun yolunda
Değmen yol olayım dostun yolunda
Ölürsem öleyim dostun yolunda
Sen ne dersen öyle olur ey dostum
(1995)

199. DİVANE GÖNLÜM

Gül ekdim diyorsun kimse görmedi
Gösterdiğin yerde ot güvermedi
Hiçbir oluruna aklım ermedi
Gizline saklına divane gönlüm

Bilmiyorsun uzak ile yakını
Kulağın duymuyor dilindekini
Arayıp durursun elindekini
Şaşayım aklına divane gönlüm

Salma BİRFÂNÎ'yi yokluk iline
Biri al ikiye alma diline
Aldanma maddenin varlık haline
Rengine şekline divane gönlüm
(1995)

200. DERTLER SARARKEN

Gönül hanesini dertler sararken
 Kalkıp da kapıyı açmak bir ölüm
 Gül yüzlü dostlarım saki dururken
 Zalimin elinden içmek bir ölüm

Gözümden gönlüme bir pınar akar
 Düşünce öldürür gam yere sokar
 Zemheri kavurur nâr beni yakar
 Ak ile karayı seçmek bir ölüm

Acıları petek petek bal ettim
 Topladım feleğe arzuhal ettim
 Aldım aşkı bu sineye mal ettim
 Alıştım sevdaya geçmek bir ölüm

BİRFÂNÎ'yim itibarım ayasam
 Dertlerime zam getirdi piyasam
 Başım alıp bir diyara dayasam
 Gitmek kolay amma kaçmak bir ölüm
 (1991)

201. ONDANDIR GÜLÜM

Hizmeti hak bildik Hakk'a yürürüz,
Yollara düşmemiz ondandır gülüm.
İnsanı görünce selâm verimiz,
Bizim selâmımız candandır gülüm.

Dolular içmişiz kerem nehrinden,
Öyle kurtulmuşuz dünya kahrından.
Doğrulup geliriz aşkın şehrinden
Ne hamamdan ne de handandır gülüm.

BİRFÂNÎ d r yandık,  z m z g yner,
Nerde güzel görsek aklımız oynar.
Bütün insanlara kanımız kaynar,
O da damardaki kandandır gülüm.

(1996)

202. PINARIZ GÜLÜM

Ne demişsek sözümüzün eriyiz,
Sanma sözümüzden döneriz gülüm!
Gönül ehli, gönül seferberiyiz
Biz dostu her zaman anarız gülüm!

Sevdiğim, gül yüzlüm, sultanım deriz,
Çünkü güzel dostum insan överiz...
Doğuştan bu yana insanseveriz
Kin, nefret yurdundan kenarız gülüm!

Bu halde yaratmış Yaradan bizi,
Ulu bir ocaktan almışız közü...
Deniz bile yutsa bedenimizi
Yanarız... Yine de yanarız gülüm!

Söyle diye bize emreder Hüdâ,
Çıkarız dağlara veririz seda...
Deseler ki bir gül açmış ovada
Sulara karışır ineriz gülüm!

Güzel düşündükçe güzele erip,
Öze bağlanmışız gerçeği görüp...
Kısacık ömürün farkına varıp
Ayakta kalmayı deneriz gülüm.

Sevmek için varız yalan dünyada,
Güzel sevenindir, verilmez yâd'a...
Bir kez dost demişsek bin kez kovsa da
Yine o kapıya döneriz gülüm!

Duygular hep yüce, hisler tertemiz,
Gönülden gönüle bırakırız iz...
Güle gül verilmez, ancak dostu biz
Bir şiir demeti sunarız gülüm!

Karacaoğlan'dan gelir soyumuz,
Güzeli sevmektir kötü huyumuz...
Nice BİRFÂNÎ'ye demdir suyumuz
Güldür güldür akan pınarız gülüm!

(1996)

203. GÜL YÜZLÜM*

Ne diyecek isen söz ile söyle
Gözlerime bakıp durma gül yüzlüm
Beni can evimden vurup da öyle
Öldürüp kanıma girme gül yüzlüm

Seyredersin pul pul olup dağılsam
Kurtarmazsın gözlerinde boğulsam
Merhaba demeye lâayık değilsen
Hakk'ın selâmını verme gül yüzlüm

Öldürmeden evvel kabrimi kazıp
Geriye çekilme baş taşım yazıp
Çarksız bıçaklarla derimi yüzüp
Temmuz sıcağına serme gül yüzlüm

Dirilmez mi BİRFÂNİ dost öldüyse
Yaşamaz mı maksudunu bulduysa
Zulmetmeye kalbin karar kıldıysa
Açtığın yarayı sarma gül yüzlüm

* Bu şiir Bîrfânî'nin müziklendirdiğı eserlerindendir. Bu şiiri kasete okuyan sanatçılar: Ali Sezer, Hamit Çavuş ve Canan Özacar'dır.

204. Ayna Ayna

Ayna ayna senin ne hünerin var,
 Suya bakar yine kendim(i) görürüm.
 Güneş'e bakacak güçte değilim,
 Ay'a bakar yine kendim(i) görürüm.

Hizmet edeceksen göster beynimi,
 Özümü sergile yar da koynumu.
 Boşuna yansıtma sarhoş aynımı
 Meşe bakar yine kendim görürüm.

İçimde gezeni bulur bakarım,
 Kendimi karşıma alır bakarım.
 Bir güzele âşık olur bakarım
 Hû-ya bakar yine kendim görürüm.

BİRFÂNÎ der yüzler aynaya benzer
 Yapraktaki damla gel bana bak der.
 Kısacası beni benden alan her
 Şeye bakar yine kendim(i) görürüm.

(1988)

205. HEKİMİHAN

Yıllar yılı hep yerinde sayarsın,
Bir murada eremedin Hekimhan...
Sen aslında altınlarla ayarsın,
Mihenk taşı vuramadın Hekimhan...

Dertleri toplayıp doldurdun hurca,
Emeğin emek de kazancın zorca...
Sömürölüp durdun amma yıllarca
Mücadele veremedin Hekimhan...

Hâlâ üretimde onlarca dağın,
Türlü cevherlerin var yığın yığın...
Varlıklar içinde soyka yokluğun
Defterini düremedin Hekimhan...

Zurbahan'la Yücekaya tahtında
Şıpşıpı kurudu kara bahtında...
Gafla Gediği'ne kadar baktın da
Ötesini göremedin Hekimhan...

Taşhan'ın kıymetsiz bir yapı kaldı,
Git bak Kuruçay'ın ne hale geldi...
Türkülerin dört bir yana dağıldı
Sahip çıkıp aramadın Hekimhan...

Kucağında doğdum canım gülüm "Han",
Âşığının amma derdim kocaman...
Cesaret alıp da "Hekim" adından
Yarama em süremedin Hekimhan...

Der BİRFÂNÎ halkın nefesi ise,
Bu hastane yarım, yetmez bu lise...
Vekil verdin, bakan verdin meclise
Bir işletme kuramadın Hekimhan...

(1996)

206. YALAN

Geldim şu âleme can olmuş gibi
 Ağladığım yalan güldüğüm yalan
 Ancak kanat çırpıp geçtim kuş gibi
 Dünyada bir nefes kaldığım yalan

Ömür dedikleri daldaki yaprak
 Sen yaprağa bakma akibete bak
 Az yaşa çok yaşa sonumuz toprak
 Yeşerdiğim yalan solduğum yalan

Aynada sureti varlık eyledim
 Hayal dünyasında gönöl eğledim
 Kapıldım yanıldım yanlış söyledim
 Öğrendiğim yalan bildiğim yalan

Amansız yapışmış dert BİRFÂNİ'ye
 Bilmem yana yana söyleriz niye
 Nice türkü yaksam dost diye diye
 Aradığım yalan bulduğum yalan
 (1999)

207. ELİNDEN AMAN

Hangi taşa çalsam dertli başımı
Bir hâlden bilmezsin elinden aman
Zehir ettim ekmeğimi aşımı
Bir hâlden bilmezsin elinden aman

Ben de bilmiyorum nasıl edeyim
Karmaşık karmaşık düşüncedeyim
Gidilmiyor başım alıp gideyim
Bir hâlden bilmezsin elinden aman

BİRFÂNÎ'yim taşırmışım bendimi
Çok söz verdim çok çiğnedim andımı
Hakk affetmez idam etsem kendimi
Bir hâlden bilmezsin elinden aman
(1990)

208. HOŞGÖRÜ OLDUĞU ZAMAN*

İnsanız, insana gönül verilir,
Alınır hoşgörü olduğu zaman.
Cennet bahçesinden güller derilir
Yolunur hoşgörü olduğu zaman.

Canlar yaklaşınca her şey hallolur,
Nefretin yerini duygular alır.
Ne öfke kabarır, ne de kin kalır
Silinir hoşgörü olduğu zaman.

Gönüllerle haldaş, canlar ile can
Olmak için yürek çarpmalı her an.
Çağdaş bir karakter, engin bir insan
Olunur hoşgörü olduğu zaman.

İnsan iz bırakır, yapraklar gazel,
İnsanla beriye çekilir ezel.
İnsanın değeri bir başka güzel
Bilinir hoşgörü olduğu zaman.

Nice keramet var Hakk'ın kulunda,
Börtü böcek selâm durur yolunda.
Taş bile yumuşar insan elinde
Bölünür hoşgörü olduğu zaman.

Dikenli bahçeye güle gidilir,
Yaban arısına bala gidilir.
Ateşler üstüne bile gidilir
Gelinir hoşgörü olduğu zaman.

Koparılmış olsa bile tüm bağlar,
Yol verir mayınlar, yırtılır ağlar.
Çevirse yolları demirden dağlar
Delinir hoşgörü olduğu zaman.

Hoşgörü şiddetin hızını kırar,
Tatlı bir havayla insanı sarar.
Kavgalar tükenir, barışta karar
Kılınır hoşgörü olduğu zaman.

Kaderine küsmüş harap yapılar,
Her halinden bizi sorumlu kılar.
Bir ayak sesine muhtaç kapılar
Çalınır hoşgörü olduğu zaman.

Mutluluk yeşerir düzen dirlikte,
Kader paylaşılır yokluk, varlıkta.
Birlikte ağlanır yine birlikte
Gülünür hoşgörü olduğu zaman.

Ne olursa olsun mezhebi soyu,
İnsanım diyorsa o benden iyi.
Bir putperest ile bir ömür boyu
Kalınır hoşgörü olduğu zaman.

Gönül güzel arar çirkinini neyler
Deyip de geçenler yarımca söyler.
Çirkin olanda da güzel bir şeyler
Bulunur hoşgörü olduğu zaman.

Hoşgörü yerleşe, hoşnut oluna,
Gönülden gönüle gidip geline...
Mesajımız vardır üç bin yılına
Salınır hoşgörü olduğu zaman.

BİRFÂNÎ'yim geldim insan olarak,
Gidiyorum enginlere dalarak.
Bütün insanlığa selâm salarak
Ölünür hoşgörü olduğu zaman.

(1995)

* Bu şiir Kültür Bakanlığı'nın yayınladığı 1994-1995 Yılları Halk Şairleri Arası "Aile ve Toplum", "Hoşgörü" Konulu Şiir Yarışmaları adlı eserin 111. ve 111. sayfalarında yayınlanmıştır.

209. İZİNİ YAKALA

Gönül baktığına ayna diye bak
Yüzünü yakala hâl istiyorsan
Bakışın bir bakış getirir mutlak
Gözünü yakala dil istiyorsan

Farkına var yuka ile derinin
Kudretine sarıl kendi varının
Penceresi geniş bilge birinin
Özünü yakala bal istiyorsan

Gönül ne ararsan özünde ara
Yara sende ise sendedir çare
BİRFÂNÎ'yim diye çıkma kenara
İzini yakala yol istiyorsan

(2001)

210. ÂŞIK VEYSEL *

Âşık Veysel bu toprağın sesidir,
Düşündüren, düşünen ve üreten...
Âşık Veysel Türk'ün öz nefesidir,
Onun dünyasında yer almaz sen-ben...

Dünden bakıp bugünleri gören O,
Türk'ün türküsüne ömür veren O,
Dostu bulup maksuduna eren O,
Uzun ince bir yol sürüp giderken...

Bugün; Çankaya'da ozanlar ile,
O'nu görmektedir BİRFÂNÎ bile...
Oysa ölmezliği getirmiş dile
“Sadık yârim kara topraktır” derken.

* Âşık Bîrfanî, bu şiirini 21 Mart 1988 tarihinde Çankaya Köşkü'nde yazıp 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e vermiştir.

211. SENİN GİBİ BİR GÜZELİ GÖRMEDEN*

Can da cananımı buldum demesin
Senin gibi bir güzeli görmeden
Hiç kimse yaşadım güldüm demesin
Senin gibi bir güzeli görmeden

Aşk elinden yandım diye gezenler
Yüreğini kalem edip yazanlar
Boşa türkü yakmış bütün ozanlar
Senin gibi bir güzeli görmeden

BİRFÂNÎ der övün güzelim deyi
Hak bildim güzele hizmet etmeyi
Kim ister dünyadan göçüp gitmeyi
Senin gibi bir güzeli görmeden
(1996)

* Bu şiiri Türk sanat müziği sanatçılarından Cahit Deniz, Düyek makamında bestelemiştir.

212. SOLDURMAYASIN

Şiirler yazmışsın madem bu kadar,
Besle, geliştir ki soldurmayasın.
Emmimoğlu sana ricalarım var
Sakın okuyanı yıldırmayasın.

Kalemi eline alınca coşup,
Pişman olmayasın hataya düşüp...
Süslemeler ile fazla uğraşıp
Kıymetli zamanın öldürme yesin.

Efsaneye girme gerçeği koyup,
Alıntılar yapma ellerden duyup...
Ölçü arar iken parmağın sayıp
Görenleri sana güldürme yesin.

Zorda kalma derinlere girip de,
Yazam gitsin deme basit görüp de...
Köşe, duvar taşlarını örüp de
Araya toz, gubar doldurmayasın!

Beynin emreylesin, kalemin yazsın,
Gönül âleminde inciler dizesin...
Ellerde, dillerde, tellerde gezsın
Eser yazıp rafa kaldırmayasın!

BİRFÂNÎ der, âlemlerle barışık
Bir şair olasın saçasın ışık...
Zaten vatandaşın aklı karışık
Bilmeceli sözler bildirmeyesin!

(1993)

213. HANGİ DAMARIMDAN

El atma yaraya hemşire kızım,
 Hangi bir yarama em olacaksın...
 Derildi baharım, kış oldu yazım,
 Bozulmuş bahçede ne bulacaksın...

Tuttun bileğimi donmuş elimi,
 Göz attın yüzüme, gördün halimi...
 Delik deşik ettin iki kolumu
 Çektiğim acıyı ne bileceksin

Gözümün önünde kobra engerek,
 Bunu bilmen için ben olman gerek...
 Yediğim içtiğim zehir zemberek
 Bütçemi söylesem üzüleceksin...

Vurgun yemiş candan hayır gelir mi?
 Kemer sıkırandan hekim olur mu?
 Soğrulmuş damarda damla kalır mı?
 Hangi damarımdan kan alacaksın?

BİRFÂNÎ'yim işte böyle vaziyet,
 Gayri insan olmak ince meziyet...
 Bırak da gideyim verme eziyet
 Derdimin üstüne dert salacaksın...

(2000)

214. YÂR BULAMAZSIN

Uzak düşme gönül sevda yurdundan,
Sermayesiz işte kâr bulamazsın.
Her kapı bir sürgü sürer ardından
Varıp eğlenecek yer bulamazsın.

Cahil arıyorsan kendinden başla,
İn yazı yabandan bahçeni işle...
Meyve alacaksan varını taşla
Yâd éllerde bahçe-bar bulamazsın.

Korkular içinde bekleyip hayrı,
Kısacık ömürü eyleme sayrı...
Varlık âleminde düşersen ayrı
Yokluk çağırırsın var bulamazsın.

Yoklayıver akıl var ise serde,
Özüne talip ol açılın perde.
Suç özür arama hiç kimselerde,
Senden sağır, senden kör bulamazsın.

BİRFÂNİ, sanma ki bu dünya boştur,
Gerçeğe varınca her varlık hoştur.
Toprak olmadıkça taş yine taştır,
Sevdasız bedende yâr bulamazsın.

(2000)

215. KİTABINI GÖRDÜM

N'ettimse gönlünü hoş edemedim,
Engine akmazmış suyu cahilin.
Bir ömür uğraştım baş edemedim
Değişmez huy imiş huyu cahilin.

Kendi bildiğinden öte gitmiyor,
Yurdunda varlığım para etmiyor.
Yüz yüze gelmeye gücüm yetmiyor
Boyumdan çok uzun boyu cahilin.

Bin kusur eylese bir kez utanmaz,
Ölür de gerçeğin adını anmaz.
Çirkini sayıklar, güzele kanmaz
Kıyamete kadar soyu cahilin.

Dolaşır âlemi Hakk'ı gezemez
İçindeki kini, kiri ezemez.
Bir harfini bin BİRFÂNÎ çözemez
Kitabını gördüm koyu cahilin.

(1993)

216. NE BİLSİN?

Gafil gezme gönül kendini tanı,
 Gafiller erkânı-yolu ne bilsin?
 Eğil de özünü bulmaya çalış,
 Kendini bilmeyen éli ne bilsin?

Gurura kapılan, benliği güden;
 Yanılır nefesine itaat eden...
 Dik yürüyüp dere-tepe düz giden
 Uçurumu, sağı-solu ne bilsin?

BİRFÂNÎ olaydım özümü bulan,
 Gerçeğe yönelir kendini bilen...
 Karıştırır durur renk körü olan
 Zavallı yeşili-alı ne bilsin?

(1990)

217. TERS ÖĞÜT

Doğru yürüyenin peşinden gitme,
İyilik yapana iyilik etme...
Bir garip düşerse elinden tutma,
Bir tekme de sen vur yerle bir olsun.

Meydanda oyalan, yollarda bekleş,
İki kişi konuşurken sen yaklaş;
Araya bir fitne koyver uzaklaş
Vuruşsunlar ayırması zor olsun...

Yoldan geçenlere köpeği hırlat,
Çör çöp neyin varsa sokağa fırlat...
Canın sağ oldukça çevreyi kirlet,
Çöpçünün alnında kanlı ter olsun...

Küflü küflü küfür çıksın dilinden
Konu komşu bîzar olsun elinden...
Tutup getireyim déme kolundan
Senin çocuk biraz daha hür olsun...

Rüşvetsiz iş yapma işin rast gelmez,
Namussuzluk eyle kimseler bilmez...
Kul hakkı ye, insan hatasız olmaz,
Ayıp görenlere yazıklar olsun...

Şahitlik yaparken yüzün dön söyle,
Yetimi sızılata, yoksulu payla...
Girdiğin bahçeyi tarumar eyle,
Güller per perişan, bülbül zâr olsun.

Sakal ağartanın bakma sözüne,
Baban olsa bile düşme izine...
Gerçekleri seyreden yüzüne
Bir avuç toprak serp gözü kör olsun.

Hısım akrabayı at bir kenara,
Atayı yoklama düşmezsen dara...
Dünyayı avradın koynunda ara
Kavim kardeş seni düşte gör olsun.

Helâl kazanandan bekleme hayır,
Elinden geldikçe hırsız kayır...
Zalim ile düş kalk, vurguncuyla vur
Mazlumun kârında hakkın var olsun.

Şu kısa ömürde edeceksen mal,
Tuğladan, demirden, çimentodan çal
Alana eksik tart, satandan çok al,
Diktiğin elbise gayet dar olsun...

Atadan dededen ününü kullan,
Biraz da politik yönünü kullan...
Sermayen yavansa dinini kullan
Radyo televizyon seni der olsun.

Devlet yapsın, sen yık, kaybetsin kasa,
Düşman bayram etsin,dost girsin yasa
Ey BİRFÂNÎ nasihatın bunlarsa
Mekânın cehennem olsun nâr olsun!

(1987)

218. ÖZÜNE ÂŞIĞIM

Her sohbeti nağme her sözü şiir
Sözüne âşığım o nazlı dostun
Siması gülistan gül yüzlü şiir
Yüzüne âşığım o nazlı dostun

Beni alıp deryalarda yüzdüren
Dünya dünya âlemleri gezdiren
Umutlar dağıtıp hayatlar veren
Gözüne âşığım o nazlı dostun

Bahar olur çiçek çiçek açılır
Bade olur yudum yudum içilir
Güzünü kışını kendisi bilir
Yazına âşığım o nazlı dostun

BİRFÂNÎ gönlümde bıraktı bir iz
Gönlü ulu kapı kalbi tertemiz
Aynalardan saydam aydan lekesiz
Özüne âşığım o nazlı dostun

(1983)

219. DÜŞTE GÖRÜRSÜN

Uyan âdem uyan sen seni yokla,
Sen beni hayalde düşte görürsün.
Kimi yaraladın attığın okla
Karacayı yavru kuşta görürsün.

Ne gücen gardaşım, ne bana darıl,
Nice bulansan da sen yine durul...
Yeter ki Hakk deyi sıdk ile sarıl
İstersen bir kara taşta görürsün.

Yönel de bak hele kendi özüne,
Özün uyacak mı tek bir sözüne.
Çekersin perdeyi Hakk'ın gözüne,
Mânâyı kirpikte kaşta görürsün.

BİRFÂNÎ dün etti sabanı-oku,
Senin attığın ok yokluğun oku.
Çekil de köşene bir şeyler oku;
Herhâl sen kendini boşta görürsün.

(2002)

220. YAN KEREMİM

Bağrında alevler başında duman
Yan Kerem'in yanabildiğın kadar
Dermanın olamam ne diyem aman
Yan Kerem'in yanabildiğın kadar

Ey olmaz bu aşkın çoruna düşen
Beyhude çırpınır toruna düşen
Hiç iflâh olur mu nârına düşen
Yan Kerem'in yanabildiğın kadar

BİRFÂNÎ başını dertlere salan
Yüreğinde derin yaralar olan
Yanmaz da ne yapar ateşler alan
Yan Kerem'in yanabildiğın kadar

(1983)

221. TÜRKÜLER DOĞAR

Sevdiğim sultanım sen bu gönüle
Doldukça daha çok türküler doğar
Aşkınla duygular yürekten dile
Geldikçe daha çok türküler doğar

Özlem duyulunca dost dillerine
Bülbüller inermiş saz tellerine
Bir ozan kendini aşk illerine
Saldıkça daha çok türküler doğar

Gel otur yanıma kurbanın olam
Bir kitap yazayım okusun âlem
Senin kaşın benim yüreğim kalem
Oldukça daha çok türküler doğar

BİRFÂNÎ yolcuyum öteden beri
Yürüyorum adım adım ileri
Bu fakir sendeki hazineleri
Buldukça daha çok türküler doğar
(1996)

222. BAŞKASI ÇIKAR

Duydun mu güzel dost başa geleni;
 Sen diye koşarım, başkası çıkar!
 Meydanda bir mecnun ettin sen beni,
 Sen diye koşarım, başkası çıkar!

Nere gitsem sevdan keser önümü,
 Değiştirir kararımı, yönümü...
 Hangi dost arasa telefonumu
 Sen diye koşarım, başkası çıkar!

Hangi bir gidenin izini sürsem,
 Hangi bir güzelin yüzünü görsem...
 Almaz BİRFÂNÎ'yi hediye versem
 Sen diye koşarım, başkası çıkar!

223. TURNALAR

Bugün Hekimhan'dan turnalar geçti
Sinemi doğrayıp biçti turnalar
Dertliler içinde bir beni seçti
Derdime dert katıp geçti turnalar

Turnamın kanadı yeşilli allı
Uçuşu sıralı sesi yaralı
Avunmuştum yâr yaramı saralı
Kapanan yaramı açtı turnalar

Sivas ellerine doğru yol alın
Benden dertlisini orada bulun
O gelene kadar yanında kalın
Kanadını süzüp uçtu turnalar

Turnam o gideli seneler oldu
Ne bir haber aldım ne mektup geldi
BİRFÂNÎ derdiyle sarardı soldu
Kanımı kurutup içti turnalar.

(1967)

224. BU CANLAR

Onsekizbin âlem içinden gelip
Toprakta çimlene bite bu canlar.
Havva'nın kolunda selamet bulup
Adem'in yolunu tuta bu canlar...

Gönül ağacını ham salladıkça,
Sevdiği kapıya dert yolladıkça...
Üç günlük dünyayı yurt belledikçe
Nice kabuklanıp ata bu canlar...

Akıl ile gönlü kardaş tutmaya,
Nefsinden gayrıya hizmet etmeye
Toprağın yüzünden öte gitmeye
Uzanıp üstüne yata bu canlar...

Öğrencelik gözle kaldıktan sonra,
Hazır sofrada bulduktan sonra...
Bu boğaz, bu karın olduktan sonra
Nice birbirini ite bu canlar...

Kurulan kazanlar, coşan alevler,
İçinde cüceler, dışında devler...
Oyuncak paralar, yalandan evler
Nice alıp nice sata bu canlar...

Havaya kanarak, suya kanarak,
Deryada çırpınıp günde yanarak
Ektim-biçtim, hayvan kestim sanarak
Toprak avuçlayıp yuta bu canlar...

Bir demden süzülüp geldiği halde,
Gördüğüne tanık olduğu halde,
Yarın öleceğin(i) bildiği halde
Hakikate hile kata bu canlar...

BİRFÂNÎ okudu deli yapraktan,
Asıl hazineden, nesil topraktan,
Cümle yüreklere ses gelir HAKK'tan
Can olma sırrına yete bu canlar.

(2001)

225. ÂŞIKLAR

Kaderde, kıvançta, bayram gününde
Gönülden gönüle yoldur âşıklar.
Dünümü getirir bugüne verir,
Yarınlara kokan güldür âşıklar.

Dem vurur dünyanın binbir halinden,
Ders alınır mızrabından, telinden.
Bal dökülür dudağından, dilinden,
Şekerdir, şerbettir, baldır âşıklar.

Benim dertlerimi sana anlatır,
Cümlelerin derdini bana anlatır...
Kerem gibi yana yana anlatır
Kor ateşi sönmez küldür âşıklar.

Ariftir cahilin ardından koşmaz,
Birliği savunur, gerçekten şaşmaz.
Güzel görmediği yerde eğleşmez
Sevdiği kapıda kuldur âşıklar.

Taşlara başvurup yarmıştır başı,
Sevda çöllerine dökmüştür yaşı...
Mekânı sırtında gezen bir kişi,
Dünyada bir garip haldir âşıklar.

Aşk atına biner âlemi gezer,
Duyguya kapılır destanlar yazar.
Âşığın bağrında sunalar yüzer,
Deryadır, denizdir, göldür âşıklar.

BİRFÂNÎ meydana boşalttım hurcum,
İnsanlığa hizmet etmektir borcum.
Kızılırmak gibi coşarsa Gürcüm,
Sanki boz bulanık seldir âşıklar.

(1986)

226. BEN DOSTA YANARIM

Dertli sazım, sen bu işe ne dersin?
Ben dosta yanarım, dost éle yanar.
Sen kime yanarsın, kime inlersin?
Ben dosta yanarım, dost éle yanar.

Kapılıp uğruna canım verirken,
Bastığı yerlere yüzüm sürerken...
Derdi ile günden güne erirken,
Ben dosta yanarım, dost éle yanar.

BİRFÂNÎ, gördüğüm herhâl düş imiş,
Sevda dedikleri oyun iş imiş...
Âşıklık-maşıklık hepsi boş imiş,
Ben dosta yanarım, dost éle yanar.
(1996)

227. YÂR BENİ KURTAR

Gül yüzlü cananım hasretindeyim
 Ahvalinden haber ver beni kurtar
 Gönüle ne deyim sana ne deyim
 Perişan hâllerim gör beni kurtar

Ben de bir âşığım sevdim özümden
 Kanlı yaşlar akıp durur gözümden
 Gönül tutsağımı senin yüzünden
 Bu gönül elinden yâr beni kurtar

Gül hasreti çeken garip bülbülüm
 Ayrılık derdinden ey imiş ölüm
 İster selâm yolla istersen gülüm
 Aşkın éllerinden sür beni kurtar

BİRFÂNÎ ah eder yalan dünyada
 Ölürüm de seni bırakmam yâda
 Sözünden döndüysen ya ölür ya da
 Kolum kanadımı kır beni kurtar

(1983)

228. SEYREDER

Çok şükür Yaradan iki göz vermiş
 Biri sağı biri solu seyreder
 Kâinatı gözler önüne sermiş
 İki göz engin bir yolu seyreder

Ayılıp kendine geldi mi diye
 Kendinden haberi oldu mu diye
 Tablodan bir lezzet aldı mı diye
 Sırların sahibi kulu seyreder

Yaprağı meyveyi hesaba alıp
 En uç noktaları özünden bilip
 Akıl almaz bir düzenle yol bulup
 Gıda veren gövde dalı seyreder

Gafil gezen göz kıymetin(i) bilemez
 Yarım bakan insan menzil alamaz
 Bir göz ağlar iken bir göz gülemez
 BİRFÂNÎ bu ibret hâli seyreder
 Bağrında birleşen seli seyreder

(1995)

229. YAKTILAR

Her yıl soframızdan bir kaşık düşer,
Uğrun uğrun çektiler haa... Çektiler!
Helâl ekmek-aşımızın başına
Bağdaş kurup çöktüler haa... Çöktüler!

Sihirbaz çoğaldı, bir sürü hırsız,
Sayısız yüz­süz var, sayısız arsız...
Köşeyi döndüler emeksiz-tersiz
Belimizi büktüler haa.. Büktüler!

Baktılar ki sessiz-sedasız kaldık,
Ne bittin huylandık, ne uyku böldük...
Tırmanması kolay merdiven olduk
Tepemize çıktılar haa... Çıktılar!

Sırtımıza binen oldu bir boğa,
Beniz-bet kalmadı döndük hortlağa...
Kuvvetlenip yapıştılar gırtlığa
Fırsat bilip sıktılar haa.. Sıktılar!

Tanınamaz olduk, kalmadı kaş-göz,
Yine de demedik hayvan mıyız biz?
Paslı paslı çivileri tertemiz
Beynimize çaktılar haa... Çaktılar!

BİRFÂNİ der gayri sabrımız bitti,
Uyanalım artık yetti be yetti!
Yonga yonga onca malımız gitti,
Canımızı yaktılar haa... Yaktılar!

(1994)

230. KENDİME YETER

Görmez misin gardaş ne hâldeyim ben
 Benim aklım yetse kendime yeter
 Aklın varsa akıl isteme benden
 Benim aklım yetse kendime yeter

Önce seni öğren éli bekleme
 Çalıştır kafayı kabre saklama
 Varlığını yokla beni yoklama
 Benim aklım yetse kendime yeter

Meyve vermiş bahçe miyim bağ mıyım
 Dışı yalan içi talan dağ mıyım
 Bilmiyorum ölü müyüm sağ mıyım
 Benim aklım yetse kendime yeter

BİRFÂNÎ almışım koynuma nârım
 Elde olan kârım ancak zararım
 Yitirmişim ben kendimi ararım
 Benim aklım yetse kendime yeter.

(1989)

231. SEHER YELİ*

Seher yeli yâre arzuhal götür
 Deli gönül hasrettedir, yastadır.
 Al yanağın kokusunu çal getir
 Can hanesi çare gözler hastadır

Şu yollardan sultan geçti, kul geçti
 Nice güzel geçti lâkin el geçti
 Gün geçti, ay geçti, onca yıl geçti
 Göz yolda yoruldu, kulak sestedir

Dertlerin koyusu dert ortağına
 Hüznün gözyaşları gönül dağına
 Sadakat yurdunun han otağına
 Kul götüren dostun yolu dostadır

GÜZELYURTLU ÖZER sözünü derle
 Azdıkça yaralar üstünü körle
 Gâhi turnalarla gâhi seherle
 Aşk ateşi cana canan istedir
 (1998)

* Âşık Bîrfânî'nin Leb-değmez tarzında yazdığı şiirlerindendir.

232. GÖRDÜĞÜM BU GÜNÜM

Rüzgâr gibi gelip geçti seneler
Gördüğüm bu günüm anım bu andır
Kuşun kanadında uçtu seneler
Gördüğüm bu günüm anım bu andır

Ne kutlu kişidir dününü bilen
Elinde avcunda bir şeyler kalan
Uzun bir rüyaymış gerisi yalan
Gördüğüm bu günüm anım bu andır

BİRFÂNÎ'yim selâm verdim giderim
Dünyada bir nefes durdum giderim
Bakar körler gibi gördüm giderim
Gördüğüm bu günüm anım bu andır

(1995)

233. VARDIR

Unutma ey yolcu sen bir âdemsin
 Yola çıkıp yollar almak da vardır
 Bugün varsın yarın sırra kademsin
 Bu yolda yığılıp kalmak da vardır

Neler olmaz insan yola düşünce
 Kimi hayalince kimi düşünce
 Kuş misali aklı yoklar düşünce
 Yakalamak da var salmak da vardır

İki âşık gördüm aşk yediyorlar
 Dünyanın derdini dert ediyorlar
 Hasret ile vuslat kardeş diyorlar
 Ayrılık sazını çalmak da vardır

Yürü ey BİRFÂNÎ gönlü şen isen
 Yolu yordamınca yol süren isen
 Yolda suç arama yolcu sen isen
 Ayık ol divane dalmak da vardır

(2002)

234. ASLI DOLAŞIR

Yolum düşer oldu sevda yurduna
Kimi toyda kimi yaslı dolaşır
Göz attım engine dağlar ardına
Kimi seste kimi sesli dolaşır

Bezenmiş ağaçlar otlar göcekler
Âlemin derdinde börtü böcekler
Kuşlar kelebekler çiğdem çiçekler
Türlü donlar giymiş süslü dolaşır

Seyrimde bir derviş yoluma çıktı
Dikildi karşıma yüzüme baktı
Oynattı dudağın(ı) inciye döktü
Dedi deliler var uslu dolaşır

Ay denize düşmüş toprak tavadır
Gül gizlenir durur bülbül avdadır
Dedim derviş baba bu ne sevdadır
Dedi bende yüz bin misli dolaşır

Dedim derviş baba çok cahilim ben
N'olur BÎRFÂNÎ'yi irşad eylesen
Dedi ey divane bilmez misin sen
Suretler içinde aslı dolaşır

(2001)

235. GÜZELDİR**(Ozan Cansever'e)**

Dost dostun yoluna canını adar,
 Dost ile muhabbet etmek güzeldir.
 İnci gibi sözler söylemek kadar
 Verilen bir sözü tutmak güzeldir.

Suyu çorak yere kuyu kazmaktan,
 Kararsız yollarda gezip tozmaktan,
 Ucuz kalem ile kitap yazmaktan
 Gönüllere imza atmak güzeldir.

Okuyup yazmalı aşkın ilinde,
 Kendini tanıyan varlık halinde.
 Gerçeği çağıran ilim yolunda
 Geceyi gündüze katmak güzeldir.

Kendini bilmeyen varını över,
 Ancak son nefeste dizini döver.
 BİRFÂNÎ'ysek şu dünyada Cansever
 Can olup sevgiyi tatmak güzeldir.

(2000)

236. GELMİŞTİR

Sen gelmeden önce bizim éllere
İsmin de cismin de bana gelmiştir.
Ben ayakta gezen bir ölü idim
Vücudum o anda cana gelmiştir

Gözüm yoktur yalan ile haramda
Bir rüyadır Yaradan'la aramda
Büyük bir sır saklıyorum şuramda
Ayan oldu ise sana gelmiştir

Kimse bilmez kalbim beynim ne yazar
Akan gözyaşlarım ne yana sızar
Bir damlayım gönlüm deryada yüzer
Zerrem ummanlarda yuna gelmiştir

BİRFÂNÎ âşığım gönül teliyim
Yaradan'ın divane bir kuluyum
Dağılıp toplanmış Kerem külüyüm
Özüm yine şu meydana gelmiştir

(1982)

237. ALASIN SESİMİ

Bağrımı dayadım yüce dağlara
Olmuyor sevdiğim sensiz olmuyor
Sarılarım sararım açılır yara
Olmuyor sevdiğim sensiz olmuyor

Unut demesinler âşık olana
Aşk odunu sinesine salana
Dolaşsam dünyayı zındandır bana
Olmuyor sevdiğim sensiz olmuyor

Yollar diken oldu varlığım çile
Şaşırdım geceyi gündüzü bile
Alasın sesimi rüzgârlar ile
Olmuyor sevdiğim sensiz olmuyor

İçmez olayıdım aşk şerbetini
BİRFÂNÎ eyleyip geçtim METİN'i
İstemem éllerin muhabbetini
Olmuyor sevdiğim sensiz olmuyor

(1970 - Sivas)

238. NE OLUR

Yareleme derdim ile durayım
 Nazlım kaşlarını yıkma ne olur
 Bırak da cezamı kendim vereyim
 Alingan alingan bakma ne olur

Hatır yıkma inadına uyup da
 Âşığın bağrını kaya sayıp da
 Zor günümde beni darda koyup da
 Çekilip kenara çıkma ne olur

Dertli BİRFÂNÎ'de dert yığın yığın
 Kitaba uyar mı senin yaptığın
 Ellerin yurdunda sevdasızlığın
 İpini boynuma takma ne olur

239. NASIL ETSEK

Derindedir âşıkların yarası
Nasıl etsek, nere gitsek ey olur?
Dertli gönlüm dertleşmenin sırası
Nasıl etsek nere gitsek ey olur

Yine bozuk sazımızın düzeni
El dinlemez saz çalmayan ozanı
Gören kaçır dert sırtlayıp gezeni
Nasıl etsek nere gitsek ey olur

Güzel bulduk işvesi yok nazı yok
Yâran bulduk yarenlikte gözü yok
BİRFÂNÎ'yim bize rahat yüzü yok
Nasıl etsek nere gitsek ey olur
(1990)

240. FEHMI GÜR İÇİN

Açtım kitabını şehrine girdim
Postunu engine yaymış Fehmi Gür
Çekildim kenara seyrine durdum
Özünü ortaya koymuş Fehmi Gür

Çiçek gözlerini almış üzülmüş
Savaş olmuş kıtlık olmuş üzülmüş
Ana, baba, evlat ölmüş üzülmüş
Hak'dan gelen emre uymuş Fehmi Gür

Kadere feleğe sitemler ile
Demeler söyletmiş çektiği çile
Lakin incitmemiş bir kuşu bile
Ne de karıncaya kıymış Fehmi Gür

Fidanlar indirmiş kara toprağa
Hayran hayran bakmış yeşil yaprağa
Sevgiyle yaklaşmış bahçeye bağa
Ancak üretince doymuş Fehmi Gür

İnsan ve doğadan almış esini
Çevresinin sesi bilmiş sesini
Halkın çilesini, endişesini
Kendi yüreğinde duymuş Fehmi Gür

Her âşığa zordur bu aşkı gütmek
Aşk ile doğrulup aşk ile yatmak
Adam kârı değil çıkarıp atmak
Ateşten gömleği giymiş Fehmi Gür

Sırtlamış derdini yollardan aşmış
Yürekte kor diyar diyar dolaşmış
Dört kapı kırk makam demiş ulaşmış
İkilik yurdundan caymış Fehmi Gür

Fehmi Gür'e hizmet eden hocalar
Var olsun siz gibi gönlü yüceler
Onu anlatmaya yetmez heceler
Ne bu kadar ne de buymuş Fehmi Gür

Rahmetli gönlünü güzele vermiş
Güzel düşündükçe güzele ermiş
BİRFÂNÎ suretin aslına ermiş
Yaradanı kulda saymış Fehmi Gür

(1999)

241.ÖZGÜRLÜK VE DEMOKRASİ*

Okudum, öğrendim, başladım söze,
Okul demokrasi dil özgürlüktür
Ey benim canlarım, derim ki size,
Akıl demokrasi, yol özgürlüktür.

Halkın oyu ile yapılır seçim,
Ulusun elinde olur denetim.
En ülküsel, en gelişkin yönetim,
Şekil demokrasi, hal özgürlüktür.

İnsan haklarına saygı duyulur,
Hakça kadın-erkek eşit sayılır.
Kurtla kuzu bir arada yayılır
Vekil demokrasi, rol özgürlüktür.

Özgürce yaşamak hep bir arada,
Özgürce düşünmek akta karada.
Sınıf farkı gözetilmez burada
Ekol demokrasi, kol özgürlüktür.

Milli iradeye heyecan veren,
Millet Meclisiyle şeref şan veren,
Cumhuriyet binasına yön veren
Çekül demokrasi, el özgürlüktür.

Göz konunca bu milletin malına,
Kan akıttık demokrasi yoluna.
Kına ol da bebelerin eline
Yakıl demokrasi, al özgürlüktür.

Vatan ve ulus der kandaki akış,
Özgür ufuklara Kemâlce bakış.
Bu kutsal halıya sen motif, nakış
Dökül demokrasi, gül özgürlüktür.

Özgürlük olmayan bir memlekette,
Ölüm vardır, çöküş vardır elbette
Sen ebedi sultan, biz de nöbette
Dikil demokrasi, kal özgürlüktür.

Kurtuluş temelin, toplum bedeninin,
Niceler sevdalın, âşığın senin.
Özgür gönderine koca evrenin
Çekil demokrasi, şal özgürlüktür.

Özgürlüktür gönüllerin sunası,
Gelişme ve kurtuluşun anası.
Bir kiracı aldı gönül binası,
Nakil demokrasi, mal özgürlüktür.

Âlem her meyvende bir lezzet bulur,
Kuşlar uçar döner gölgene gelir.
Gönüller seninle şaduman olur
Ekil demokrasi, dal özgürlüktür.

METİN ne kula kul, ne de hükümdar,
Lâkin bu toprakta alın terim var.
Seni çiğneyenin beynine kadar
Çakıl demokrasi, sal özgürlüktür.

* Bu şiir 1988 yılında Halk Ozanları Kültür Derneği'nin düzenlemiş olduğu "Özgürlük ve Demokrasi" konulu "Halk Ozanları Arası Şiir Yarışması"nda üçüncülük almıştır. Şiir çift ayaklıdır.

242. NE EKERSEN ONU BİÇERSİN

Neslimiz bir kökten, gel olma rakip;
İkiliğe kapı açarsın gardaş!
İnsanları birbirine bırakıp
Niye ötelere kaçarsın gardaş!

O yüce Yaradan söyler şunları:
Boşa yaratmadım bunca canları.
İnsan olarak gör tüm insanları
Neden ayrı gayrı seçersin gardaş!

Sözüm var diyorsan yarasın eme,
Gönül incitecek mânâyı déme!
Sarmısak dikip de sümbül bekleme,
Ne ekersen onu biçersin gardaş!

BİRFÂNÎ ömürlü bir gönül eri
Demiştir ki; eden bulur ahiri!
Dost görünüp sunacağın zehiri
Yanılıp da kendin içersin gardaş!

(1988)

243. GERİ DUR

Geri dur sevdiğim her yanım alev
 Yangınlarda malın var ise yaklaş
 İçerden dışardan tutuştu bu ev
 Dayanacak halin var ise yaklaş

Ateşlere verdim olan varımı
 İşte görüyorsun ahu zârımı
 İçerime akan gözyaşlarımı
 Silecek mendilin var ise yaklaş

BİRFÂNÎ'ye teslim ettim sözümü
 Meydana bıraktım gönül sazımı
 Güzel ona diyem ala közümü
 Uzatacak elin var ise yaklaş
 (1983)

244. SÖZ İLE DOLAŞ

Ayak senin, gövde senin, kol senin,
İster yavaş, ister hız ile dolaş!
Gönül senin, ömür senin, yol senin,
İster çamur, ister toz ile dolaş!

Arı güle, sinek çöplüğe konar,
Bu dünya böyle bir düzenle döner...
Kurşun kan akıtır, teller gül sunar.
İster tüfek, ister saz ile dolaş!

Gözlerin hakkını veremiyorsan,
Yol alıp bir yere varamıyorsan,
Bakıp gerçekleri göremiyorsan
İstersen yirmi çift göz ile dolaş!

Doğru söyleyene haklısın derler,
Sözünü bilenî takdir ederler...
Sahibine tez iade ederler,
İster isen kötü söz ile dolaş!

Yine boş bulundun BİRFÂNÎ yine,
Ettiğin hatalar vardı yüz bine...
İğneyi batır da önce kendine
Ondan sonra çuvaldız ile dolaş!

(1988)

245. ÂŞIK DEDİĞİN

Kerem gibi olur âşık dediğin,
Kuru sevdalara kafa yormamış.
Aslı demiş bir gerçeğin adına,
Suretler peşinde koşup durmamış.

Âşık ona derim gire ateşe,
Dost dedikçe alev alev tutuşa...
BİRFÂNÎ'nin gücü ne ki yetişse
Yaradan ölmezlik suyu vermemiş.
(1995)

246. DEDİM-DEDİ

Bugün bir güzele güzelsin dedim
 Dedi: Güzelliğim sana mı kalmış
 Dedim: Gördüğüm bu çok söylemedim
 Dedi: Gözlerini hileler almış

Dedim: Güzel, kirpik kaşa degecek
 Dedi: Belâ mısın gözün degecek
 Dedim: Ne var bunda yüzün eğecek
 Dedi: Yüz mü verem ortada kalmış

Dedim: Güzel, güzelliğin ziyade
 Dedi: Var git şurdan aklı piyade
 Dedim: Bakışın hoş dillerin sade
 Dedi: Hangi bakış neyini çalmış

Dedim: Çaldığındır aklımla gönlüm
 Dedi: Sevinsene ey delikanlım
 Dedim: Sevinirsem olursun kanlım
 Dedi: Aşk kim aramış kim bulmuş

Dedim: Bir ok vurdun çekmek m'istersin
 Dedi: Avcı olan hüner göstereceğin
 Dedim: Sevdiğimiz bir ikrar versin
 Dedi: Şu da sanki BİRFÂNÎ olmuş

247. NASİHAT*

Adınıza bakın beni okuyun,
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış,
Kanı kanla değil su ile yuyun
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

Bugünün, yarının ışığı olun,
Bendeki sevdanın beşiği olun.
Bu güzel vatanın âşığı olun
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

Kardeş kavgasını bitiresiniz,
Selâm alıp selâm getiresiniz.
Her tarafta güller yetiresiniz
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

Dünyaya geldiniz, dünya var olsun,
Tüm insanlık gönlünüze yâr olsun.
Size hain bakan gözler kör olsun
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

İnsanlığa hizmet edin, yılmayın,
Hep yapıcı olun yıkar olmayın.
Kemal Atatürk'ten geri kalmayın
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

Kini okşamayın, nefreti kovun,
Büyükleri sayın, küçüğü sevin.
Hayvanı koruyun, toprağı dövün
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

Bağışlayın amma ödün vermeyin,
Özgür düşünceye zincir vurmayın.
Çiçek çiğnemeyin, fidan kırmayın
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

Nice türkü yakın sevgi, barışa,
Umutlarım menziline erişe.
Uygarlık yolunda girin yarışa
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

Okuyun, çalışın yarına varın,
Bugünden bakınca görünsün yarın.
Boz dumanı kovun, şafağı yarın
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

İyi, güzeli, doğruyu bulun,
Hizmet eyleyene hizmetçi olun.
Ölmezliğe eser verip de ölün
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

Bağnaz düşünceyi yıkmalısınız,
Barış bayrağını dikmelisiniz.
Sevgi tohumları ekmelisiniz
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

Sevgisiz bir toplum çöl misalidir,
Kardeş kanı sunan göl misalidir.
Sevgi kucak kucak gül misalidir
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

Dostlukla tanınmış yüce milletiz
Kaderde kıvançta el eleyiz biz
Altmış üç yaşında Cumhuriyetiz
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

Şunu biliniz ki savaş cinayet,
Mecbur kalınırsa müstesna şayet.
Sizi bağlamasın başka rivayet
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

İkiliğe meydan verecekseniz,
Gerçeklerden uzak duracaksanız,
Olmaz olun adam vuracaksanız
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

Malatya'lı olun, Konya'lı olun,
Afrika'lı olun, Kenya'lı olun...
Sevgide barışta dünyalı olun
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

BİRFÂNİ yarına özlemle koşar,
Barışla mutludur, sevgiyle yaşar.
Bitmez bir sevdıyla kaynayıp coşar
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.

* Bu şiir 1986 yılında Ankara Halk Ozanları Kültür Derneği'nin açmış olduğu "Sevgi ve Barış" konulu Halk Ozanları Arası Şiir Yarışması'nda ikincilik ödülünü almıştır. Bîrfânî bu şiiri kendi çocuklarının şahsında tüm Türk çocuklarına yazmıştır.

248. İNSAN ÇİĞNEMİŞ

Şuraya bak yolcu, geçme saf gene,
Duygusuzun biri insan çiğnemiş!
Dün gibi bugün de ölen var yine
Uykusuzun biri insan çiğnemiş!

Mezbaha misali yollar hep kanda,
Seni de bekliyor bu son her anda!
Nasıl olsa yatıp çıkar on günde
Kaygısızın biri insan çiğnemiş!

Bu telef ne Çin'de ne Japonya'da,
Başı çeker olduk koca dünyada!
Ya kafadan üşük, ya sarhoş, ya da
Gönlü yozun biri insan çiğnemiş!

BİRFÂNÎ d r kurban mıyım ben neyim!
Ne kadar ucuzuz baksana beyim!
Allah'ından bulsun başka ne deyim,
Saygısızın biri insan çiğnemiş!

(1983)

249. SEN SENSİN

Gel gardaş boşuna yorulmayalım,
 Sen sensin, ben benim, doğrusu da bu!
 Zorla güzelliğe sarılmayalım
 Sen sensin, ben benim, doğrusu da bu!

İki ayrı dilden konuşmak olmaz,
 Gönülsüze gönül danışmak olmaz.
 Bundan daha güzel tanışmak olmaz
 Sen sensin, ben benim, doğrusu da bu!

Hakikat suyunda yüzemiyorsak,
 İnciyi ipliğe dizemiyorsak...
 Hakkı düğüm edip çözemiyorsak
 Sen sensin, ben benim, doğrusu da bu!

Seninle olunca bahçem küsüyor,
 Gönül ırgalayan yeller esiyor.
 BİRFÂNÎ'nin aklı bunu kesiyor
 Sen sensin, ben benim, doğrusu da bu!

(2002)

250. ÖTME BÜLBÜL

Ötme bülbül ötme gayrı dinlemem
 Bağıma bastığım gül diken oldu
 Olmaz olayıdı aşkı sevdası
 Elimi attığım dal diken oldu

Ötme bülbül ötme yandı yüreğim
 Sarsıldı yıkıldı gönül sarayım
 Derdime dermana kime varayım
 Yaramı saracak el diken oldu

Ötme bülbül ötme kurbanım sana
 Yârin ettikleri kâr etti cana
 Bin kere yalvarsa gel diye bana
 Gidemem gözüme yol diken oldu

Ötme bülbül ötme yufka özüme
 Kanlı yaşlar iner oldu yüzüme
 BİRFÂNÎ'yim uyku girmez gözüme
 Yorgan yastık döşek çul diken oldu
 (1971)

251. MEKTUP*

Kırk ayaklı şiir yazmak zor değil,
 Vereyim postaya al emmimoğlu!
 Mektubum renklidir amma mor değil,
 İçi ala, dışı al emmimoğlu...

Nasihatım çoktur bu dizelerde,
 Dikeni de düşün gül olan yerde...
 Bu mektup yarenlik; ne hile-hurda,
 Ne de düzen-dolap, al emmimoğlu!

Bismillah demişken sorayım bari;
 Yazmışsın ki; “Beni yaktı bir peri”
 Onca gelinleri itti de geri
 Sana mı dadandı al emmimoğlu!

Tatlı dil koymadı dilde bu zaman,
 Sabır ile oku aman ha aman!
 Ben gibi çabucak tellenme hemen
 Şekere keserse bal emmimoğlu...

Mektubuna sevda ile girmişsin,
 Çulun dört uçunu suya sermişsin...
 “İstanbul Gülü”ne gönül vermişsin
 Gurbete dayama bel emmimoğlu!

Vurulmuşsun amma endama-boya,
 Gördüğün herhalde kötü bir rüya...
 Seni aldatmasın bir avuç boya,
 Kiraz dudak, ince bel emmimoğlu!

Çalışmaya gittin köy de inandı,
 Âlem seni orda bahçevan sandı.
 Desene sen yandın, bahçe de yandı
 Noldu kazma, kürek, bel emmimoğlu?

Yâr dediğin ahu, şehir ceylanı
 Götürüp bir yardan atmaya seni!
 Doğruyu diyem de kötü gör beni
 İster isen düşman bil emmimoğlu!

* Bu şiir, 101 ayak, 100 dörtlük, 400 mısradır. Ayak alfabetik sıra izler. Şiirin tamamında 40 tane eş sesli kelime, 40 tane eş anlamlı kelime, 40 tane de yöresel sözler vardır. Şiirde 6+5 durak yapısına tam olarak uyulmuştur.

Bil ki tereciye tere satılmaz,
Eşiklik önünde rahat yatılmaz.
Élin taksisiyle hava atılmaz
Bizim burda hava bol emmimoğlu!

Yollar çatallaşır iz süremezsen,
Dost kapıya gelmez dost aramazsan...
Sözlerimden anlam çıkaramazsan
Sıfırı sıfıra böl emmimoğlu!

Bir yitiğin vardı; buldum, katladım;
Hemi seni, hemi beni kutladım.
Her dörtlüğe şifre şifre kitledim
Onu da sen ara bul emmimoğlu!

Köprü ortaklığı neyine gerek!
Bu yaştasın sana akıl mı vermek?
Ne lotoya yatır tutar diyerek,
Ne de göle maya çal emmimoğlu!

Dert satın alıp da çekme cefayı,
Hastaysan doktorda ara şifayı...
Éllerin aklıyla gezen kafayı
Götür de bir taşla çal emmimoğlu!

Aradıklarını, bulduklarını,
Gönül defterinden sildiklerini...
Bir torbaya doldur bildiklerini
Ağzına bir düğüm çal emmimoğlu!

Mamoş bir mağaza açmış İzmit'te,
Selâmımı söyle ziyaret ét de...
Bir akşam Yakubun Yeri'ne git de
Felekten bir gece çal emmimoğlu!

Bir bağlama saldım bulursa seni,
Yamacına as da hatırla beni...
Oynatayım déme perdelerini
Andıkça sılayı çal emmimoğlu!

Siyasi dergiler salmışsın boy boy,
Sana ait olsun vereceğin oy!
Ne beynini götür él avcuna koy,
Ne élin aklını çel emmimoğlu!

Sazın yanı sıra bir koli verdim,
İçine bahçemden meyveler serdim...
Yüz ağartmaz diye çok göndermedim
Bu sene kaysılar çil emmimoğlu!

Paramızla aldık otu-samanı,
Geçen yılki bolluk bereket hanı?
Yağmur düştü amma kaysı zamanı
Susuz araziler çöl emmimoğlu!

Halıları satıp eşşeğe verdik,
Semerini atıp bir palan vurduk...
Avludan toplayıp içeri serdik
İki minder, iki çul emmimoğlu...

Daldan dala kondum; köyden, şehirden...
Yazıp duruyorum bağdan bayırdan.
Kazmadan, kürekten; ottan, çayırdan
Hayalden hayale dal emmimoğlu!

Yazarım yazarım sözüm bitmedi,
Diyeceğim daha çeyrek etmedi...
Kalemim dayandı, kâğıt yetmedi
Defterden kopardım dal emmimoğlu...

Alıcı olursa sözler ulaşır,
Gardaşın gardaşa huyu bulaşır...
Kırk pare olsa da dönüp dolaşır
Bir gövdeye iner dal emmimoğlu...

Bir insan nereye ne kadar baksa
Hiçbir şey göremez gör aşkı yoksa...
Şair der ki "Gayen inci bulmaksa
Denizin dibine dal" emmimoğlu!

Şehir görünsen de köydür sendeki
Gelmek istiyorsan uzaklık ne ki!
Gurbet ile sıla arasındaki
Hicran perdesini del emmimoğlu!

Hastayım demişsin, bazen kalp tekler,
Bende bir kitap var böyle açıklar;
Ateşli hallerde dudak uçuklar,
Kabarcıklar atar dil emmimoğlu...

Baş ağrısı için tarifi böyle;
Bir patates al da dört dilim eyle,
Bir béze döşeyip başına bağla,
Dilersen bir daha dil emmimoğlu!

Dayanma gurbete üstüne siner,
Düşlerin eşşekten düşmüşe döner
Ne yana çekersen o yana süner
Türkçemiz ne ilginç dil emmimoğlu!

Hayırsever biri bu ay başında,
 Bir eser bıraktı elli yaşında...
 Seninki her zaman çeşme başında
 Gel de helkesine dol emmimoğlu!

Pınarın böğründe keçiler bağlı,
 Birisi sütlü de birisi yağlı.
 Biri çift doğurdu karalı, ağılı,
 Birisi tutmamış döl emmimoğlu!

Bu keçiler kimin dersen Nuru'nun,
 Bir yılda ardını aldı sürünün...
 Evinde görmüşler Sarı Hürü'nün
 Zaten ikisi de dul emmimoğlu...

Aklıma Hürü'nün emmisi geldi,
 Yabası, dirgeni zenaat oldu.
 Üç kollu saz yapıp oğluna saldı
 Öpülmez mi böyle el emmimoğlu!

Arılık yapıyor, kovan yapıyor,
 Saban, boyunduruk, düven yapıyor...
 Dişbudağı oyup havan yapıyor,
 Şimşir ağacından el emmimoğlu...

Saz çalmak da Ali Gül'e vergili,
 Bizim köyde amma aslı Sürgü'lü...
 İnlettikçe teli akıtır seli,
 Derdini ne bilsin el emmimoğlu...

İbili kayıptı, dolaşıp gelmiş,
 Kahvede gördüm de bir tevir olmuş...
 Eline bir deste isgambil almış
 Okuyup duruyor fal emmimoğlu!

"İsterseniz sorun" diyor Cemil'e,
 "Doğru" dedi köyün hocası bile...
 Bir yerde görmüş de hortumu ile
 Ekin biçiyormuş fil emmimoğlu!

Dediğine göre bir tavuk varmış;
 Horozdan iriymiş, hindi kadarmış...
 İkinci zamanı çift yumurtlarmış
 Altında olmadan fol emmimoğlu...

Gönüllendi amma Fadime Bacı,
 O peşe bir konak kondurdu Hacı.
 Kıyısında iğde incir ağacı,
 Önü leylak, fûlda, fûl emmimoğlu...

Geçenler Musa'yı garda görmüşsün,
Yanında Hacı'ya karış vermişsin.
Adamın kalbini kötü kırmışsın
Toparlan kendine gel emmimoğlu!

Gelin getirecek Miyase Kadın,
Muradı yaklaştı yetim Murad'ın.
Askere giderken uğurlamadın
Düğününe olsun gel emmimoğlu!

Kayalık, göl dedik söz orda kaldı,
Düşüneyim derken misafir geldi.
Şu anda kahveden bir ses yükseldi
Herhalde atıldı gol emmimoğlu!

Hasan, kayalığa çok para döktü,
Dinamitler atıp kayalar söktü...
Bu yıl da koynuna dört koyun çekti
Kayadibi'ndeki göl emmimoğlu...

Gelen misafirim Yama Dağı'ndan,
Ali Kirvem merttir, eydir çoğundan...
Özen ile dermiş gönül bağından
Getirmiş bir deste gül emmioğlu...

Kazaya uğramış ordan geliyor...
Oturdu da şimdi nefes alıyor.
Sanki hem ağlıyor, hem de gülüyor,
Okudukça sen de gül emmimoğlu!

Bir kahve içmeye karar verildi,
Verildi de gene kapı vuruldu...
Girer girmez ablan ile sarıldı
Kocaman kız olmuş Gül emmimoğlu!

Kirvem ilçedeyken kuşluk üzeri,
Pırtıcıda görmüş Yaşar Gezer'i...
Ucuzlukmuş amma buğda pazarı
Ateş pahasıymış hâl emmimoğlu!

Hayvan pazarında bir niza olmuş,
Sanırsam birisi kalp para almış...
Araya girenler belâda kalmış
Böyleymiş vaziyet hal emmimoğlu...

Kirvem de getirdi lafın sonunu,
Boşalttı buğdayı, öğüttü unu...
Ara yerden boğmuş Le salonunu
Bir tarafı etmiş hâl emmimoğlu

Tütünü doladı, biraz bekledi,
 Kayda değer bir söz daha ekledi:
 “Bunca diyar gezdim görmedim” dedi
 “Malatya’dan güzel il” emmimoğlu!

Ayakçak önünde dolaşır kuzu,
 Köye de bağlayan bağlamış bizi...
 Ne şehiri unut, ne ilçemizi,
 Ne de köyden ayrı kal emmimoğlu

Dışarı baktım da her taraf güzel...
 Bahanemiz olmuş rüzgâr ile sel.
 Ne Eşe’imiz güdük, ne Kel Mahmut kel;
 Karşiki tepeler kel emmimoğlu!

Lakap takmak hüner görüşü darda,
 Cahil çamur atar kalınca zorda,
 Boynuz – kuyruk koçta, karasığırda,
 Keçinin sırtında kıl emmimoğlu!

Post geldi aklıma üstteki sözden,
 Biraz da söz edek namaz-niyazdan,
 Belki razı olur Yaradan bizden,
 Cumaları olsun kıl emmimoğlu!

Bu âlem insandan insanlık ister
 Hakk diyerek aksın akacaksa ter.
 Saygıyı sen önce kendine göster,
 Sevgiyi muteber kıl emmimoğlu!

Bizim İmam Şakir düşünüp durdu,
 Zavallı Bekir’e kabala verdi.
 Tarlanın altına bir kuyu vurdu,
 Suyu çorak taban kil emmimoğlu...

Bekir’i o kuyu bitirmedi mi?
 Sağ kolunu orda yitirmedi mi...
 Sağ olsun bibimin Ali Nedim’i
 Yaptırdı bir takma kol emmimoğlu...

Merdivenden düşüp yere serildi
 Hacı Mustafa’nın beli kırıldı
 Kol Köyü’nden bayak sınıkçı geldi
 Akçadağ’ın köyü Kol emmimoğlu

Pencerenin kolu, kapının kolu
 Saymak ile bitmez her yerde dolu
 Çardağa sarılmış asmanın dalı
 Sarmaşık da atar kol emmimoğlu

İşte böyle sana dörtlükler dizdim
Kâh mizahi, kâhi destanî yazdım
Mısralarla seni şenelttim – üzdüm
Hatasız olmazmış kul emmimoğlu

Demek ki derman var hâlâ bu dizde,
Devam ediyoruz güzel bir izde...
Emanet eylemiş ateşi bizde
Kerem olsa bile kül emmimoğlu...

Gün olur ki böyle cuşa geliriz,
Durmada şakıyan bülbül oluruz.
Gün olur günlerce sessiz kalırız,
Görenler zanneder lal emmimoğlu...

Bir bilen demiş ki; 'sözünü aya,
Söz yapayım derken düşme hataya.'
Bazı söz zümrüttür, bazı söz kaya,
Söz var yakut; söz var l'âl emmimoğlu!

Geçen gün radyoyu düşürüp kırdım,
Tamirciye verip geri yaptırdım.
Köprüden geçerken suya kaptırdım
Canın yongasıymış mal emmimoğlu!

İnip suya girdim su beni yutar,
İflahım söküldü bulana kadar...
Vardığım kıyıda bir çayırılık var,
Girmiş yayılıyor mal emmimoğlu...

Radyo parçalanmış tel tele binmiş,
Çark kırılmış, ibre ipinden inmiş...
Kömür parçalanmış, kanca ters dönmüş,
Motoru bırakmış mil emmimoğlu!

Çayırılığı geçip bir tümsek buldum,
Oturdum hayalden hayale daldım.
Topladım çıkını elime aldım,
Lastik çamur, çorap mil emmimoğlu!

Bulut gölgelemiş Sarıcasay'ı,
Görmüş gibi oldum İnceyayla'yı...
Mecnun olan yine görür Leyla'yı
Çekseler gözüne mil emmimoğlu!

Karşıda biz çocuk ata biniyor,
Karın bağı kopmuş, palan dönüyor,
Tırnak parçalanmış, mih sallanıyor,
Tenekeye dönmüş nal emmimoğlu...

Déme “yarenlikle yola varılmaz,
 Palan görülür de nal-mıh görülmez’
 Belle ki, âşığa Bağdat sorulmaz
 Mısır’da değil mi Nil emmimoğlu!

Gün olur uzağı yabana atmam,
 Gün olur kendimden öteye gitmem.
 Beni aldatırım, seni aldatmam
 Sen bundan kayıtsız ol emmimoğlu!

Yürürüm söylerim, halime şaşma,
 Yeter ki cahilin izine düşme...
 Çirkin sana ömür verse yaklaşma,
 Güzelin yolunda öl emmimoğlu!

Yolu tüketmeden bir şey bulmalı;
 Bulduğum beynime ışık salmalı...
 Yolcunun birinden düşmüş olmalı
 Ayağıma değen pil emmimoğlu!

Çabucak toplandım olsam da bir hâl,
 Aklıma Edison seğırtti derhâl.
 Bundan daha mutlu olmazdım herhâl
 Balsa idim para pul emmimoğlu!

Geçmiş olmalı ki cahil eline,
 Bir mektup dolaşmış payam dalına...
 Üzülerək baktım zarfın haline,
 Ağlıyor üstünde pul emmimoğlu...

Köye girdim güneş gediğe varmış,
 Eve vardım kızlar sofrayı sermiş.
 Dayımoğlu taze balık göndermiş
 İçi kılçık, dışı pul emmimoğlu!

Sofradan çekildik, kız kahve tuttu,
 Haberler başladı, cereyan gitti!
 Bir gerçeği daha aşikâr etti
 Pilin oynadığı rol emmimoğlu!

Yekineyim derken kahveyi döktüm,
 Çakmak çaka çaka dışarı çıktım...
 Bir elde tabaka sekiye çöktüm,
 Sekinin taşları sal emmimoğlu...

Aydınlık aydında, karanlık körde,
 Yakabilirlerse umut fenerde...
 Yassı taş sanırdım şu sekilerde
 Suda da yüzermiş sal emmimoğlu...

Dört gece, üç gündüz geçti aradan,
Bugünü de nasip etti Yaradan...
Mektup yarın yola çıkar buradan,
Cevabını tezce sal emmimoğlu!

Sabahtan açtım da televizyonu,
Düşündürdü beni acı bir konu.
Takvime göz attım Temmuzun 10'u,
Bir yerde can almış sel emmimoğlu!

Oturdum, bu hale bir ağıt yakam,
Sel sellik eylemiş ben engin akam...
Nettim neyledimse tutmuyor makam,
Yazıp yazıp geri sil emmimoğlu!

Nere gidem ben bu sevda elinden,
Kurtulamam ateş ile selinden.
Éller ne bilecek âşık halinden,
Sen hemen sararıp sol emmimoğlu!

Saz kursuna gittim üç hafta önce,
Gayret verem dedim bir-iki gence...
Öğrendiğim iki notadır anca,
Kaldı do-re-mi-fa-sol emmimoğlu!

Bunca söz gereksiz anlatı bilsem,
Keşke varlığımdan haberli olsam...
Kardeşimle bile yüz yüze gelsem
Sağıma düşüyor sol emmimoğlu!

Kapının önüne bohçacı geldi,
Avrat, uşak, gelin başına doldu...
Çaresiz olanlar dikilip kaldı,
Alanın sırtında şal emmimoğlu!

Uzun Emmi sanki her gün uzuyor,
Cüzdanı çıkarmış para bozuyor...
Bir torunu olmuş onu yazıyor
Bana okuttuğu tel emmimoğlu...

Uzun Emmi bağda kendini yormuş,
Haymayı alıcın dibine kurmuş.
Üç günden beri de çit çekiyormuş,
Az gelmiş bir kelep tel emmimoğlu...

İt ürüyor, daha burda bohçacı,
Baş ucunda bir tek Zahide Bacı...
Karar verdi, yere koydu bakracı,
Aldı üç-dört metre tül emmimoğlu...

İt kuşluktan beri bir şey yemedi,
Doldurdum çanağı, itelemedi
Nefsini körledi, yavan demedi
Herle yanığıydı yal emmimoğlu...

Efsaneye yeldin dedim gönüle,
Bahaneler buldun güle bülbüle...
Sen olsun aldanma kendine bile,
Gerçeğin peşinden yel emmimoğlu!

Yine akşam oldu sustu cızılar,
İçeriye doldu körpe kuzular...
Omuzum, kuluncum, kolum sızılar,
Yerleşmiş bedene yel emmimoğlu!

Seher ile kalktım sular çağlıyor,
Güller oynuyor, bülbül ağlıyor...
Bir daldan bir dala köprü bağlıyor
İlgıt ılgıt esen yel emmimoğlu...

Hatam çoktur hoş gör, âşıklık hali,
Hoşçakal sevgiyle güzel sevdalı...
Bugün 13 Temmuz, günlerden salı,
Dokuz yüz yetmiş beş yıl emmimoğlu...

Dünyanın dertleri dilime geldi,
Kırk dedin yüz yama bir bohça oldu.
Âlemler elimden usandı yıldı,
Biraz da sen usan yıl emmimoğlu...

Ehmetler oğlana kız bitirmişler,
Başlık parasını dün götürmüşler.
Bir çocuğa verir gibi vermişler
Emmiye-dayıya yol emmimoğlu!

Bu üç gün boyunca hep seni andım,
Senin ile aktım, seninle yandım...
Diyeceğim bitti, kalkıp yollandım,
İnişli-yokuşlu yol emmimoğlu...

Bahçevan olmuştun bahçeni besle,
Sevgi ile yoğur sevgiyle süsle.
Dikene dönüşen dalı makasla,
Kökteki ayrığı yol emmimoğlu!

Oldur ey bahçevan hamını oldur,
İkilik yolunu ortadan kaldır.
Kul nice yol bilse ne güzel yoldur
Hakk'ın emrettiği yol emmimoğlu!

Gel gardaş gurbette ömür arama,
Ananı-babanı gözden ırma...
Rüstemoğlu var mı bilen yok amma
Rüstem'i yaşatan Zal emmimoğlu!

BİRFÂNÎ mektubu postaya verir,
İstanbul'a ancak üç günde varır...
Bir postacı gelir kapını vurur
Takmış olmasan da zil emmimoğlu!

(1975)

252. ÇEVRENİ TEMİZ TUT, DOĞAYI KORU

Arkadaş, mademki bir insansın sen,
Çevreni temiz tut, doğayı koru
Akıl, fikir, mantık sahibi isen
Çevreni temiz tut, doğayı koru

Çevre insanlığın, insan çevrenin
Bu beden doğanın, doğa bedeninin
Bu toprak, bu evren hepsi de senin
Çevreni temiz tut, doğayı koru

Varlığını bilen güzellik özler
Güzeli görmeye lâayık bu gözler
Çevre güzel ise güzeldir yüzler
Çevreni temiz tut, doğayı koru

Varlık âlemine saygı duyarak
Özde temizliği ilke sayarak
İnsanlık adına imza koyarak
Çevreni temiz tut, doğayı koru

Kim ola sevmeye ağacı, kuşu
Pak havayı, suyu, toprağı, taşı
Kirlletme peyzajı, kurutma yaşı
Çevreni temiz tut, doğayı koru

Nolur hor bakıp da bahçeye, bağa
Bizi hasret koyma yeşil yaprağa
İhanet eyleme cömert toprağa
Çevreni temiz tut, doğayı koru

Yere tükürölmez kusura bakma
Çör-çöpü, atığı sokağa dökme
Piknik yapam derken yeşili yakma
Çevreni temiz tut, doğayı koru

Çevre pak değilse yürek pak değil
Doğa gülmüyorsa kan sıcak değil
Kirlili ortamlarda yüzler ak değil
Çevreni temiz tut, doğayı koru

Gel de değerlendir bu son fırsatı
Pisliğe batmasın insanlık adı
İki bin yılının uygar evladı
Çevreni temiz tut, doğayı koru

BİRFÂNİ doğadan alır esini
Havayı, güneşini, her tür besini
Biliyorsan evi süpürmesini
Çevreni temiz tut, doğayı koru

(1997)

253. HOŞGÖRÜ*

Huzur için, hizmet için, Hakk için
Varacak bir kapı arar hoşgörü.
Üç günlük dünyada barınmak için
Hepimizde olsa birer hoşgörü.

Benlik kibir kalsın güler biçilsin,
Bir huzur içinde gelip geçilsin...
Yeter ki tohumu güzel saçılsın
Atıldığı yerde ürer hoşgörü.

Tatlı bir tebessüm, bir eda gibi.
Yücelerden gelen bir seda gibi,
Kalpleri besleyen bir gıda gibi
İnsana ne güzel yarar hoşgörü.

Nefret ile kinin üstüne gider,
Katı yürekleri yumuşak eder.
Hizmet Hakk içindir borcunu öder
Sermayeden etmez zarar hoşgörü.

İnsanı en güzel hazine sayar,
Bu aşkla sevgiyi-şefkati yayar.
Gönüllere imza defteri koyar
Nifak defterini dürer hoşgörü.

Sen-ben davasından alır bizleri,
Siler kalplerdeki kara izleri.
Yol alır eritmek için buzları
Kutuptan kutuba erer hoşgörü.

Yokuşu düz eder, karanlığı ak,
Dağları bağ eder, taşları toprak...
Kuruyan dallarda yeşertir yaprak,
Dikenler gül açar, derer hoşgörü.

Kopmaz parçasıdır iyi niyetin,
Adını koymuştur insaniyetin.
Duygu, sevgi, saygı, samimiyetin
Girdiği her yere girer hoşgörü.

Her yanlışı yüze vurmaz anında,
Mahcup etmez başkasının yanında
Öfkeli zamanda, bir hırs sonunda
Verilen en güzel karar hoşgörü.

Hatasız kul olmaz, atamız Âdem,
Affetmek ululuk, insanız madem
İplerden kurtarır verseler idam
Yağlı sicimleri kırar hoşgörü.

Hoşgöründen yoksun olan insanlar
Ne Hakk'ı düşünür, ne halden anlar
Bir gönül yapmayla can olur canlar
Dünyayı yeniden kurar hoşgörü.

Hacı Bektaş Veli, Yunus hoş gördü
Hazreti Mevlâna bu yolda erdi.
Veysel'in yüzünde, sözünde vardı.
Elbet bizlerde de sürer hoşgörü

Her nesnenin vardır güzel bir yanı
Bu göz ile görmek gerek insanı.
Kendini keşfeden incitmez canı
Kâbe duvarları örer hoşgörü.

BİRFÂNİ d r dünya kimseye kalmaz
İkilik, ayırım yakışık almaz.
İrk, mezhep g tmeyle insanlık olmaz
Dilerim dünyayı sarar hoşgörü.

(1995)

* Bu şiir Kültür Bakanlığı'nın yayınladığı 1994-1995 Yılları Halk Şairleri Arası "Aile ve Toplum", "Hoşgörü" Konulu Şiir Yarışmaları adlı eserin 113. ve 114. sayfalarında yayınlanmıştır.

254. DELİ GÖNLÜM OY

Aldırmadın dar günüme yaşıma
Oy benim divane deli gönlüm oy
Dert üstüne dertler sardın başıma
Oy benim divane deli gönlüm oy

Varlığıma tuzak kuran sen oldun
Düşünceme kilit vuran sen oldun
Ben üstünde sefa süren sen oldun
Oy benim divane deli gönlüm oy

Ayırdın yurdumdan yuvamdan ettin
Bağımdan dağımdan ovamdan ettin
Yüce Yaradan'a duamdan ettin
Oy benim divane deli gönlüm oy

Seni ateşlere yakasım gelir
Yakıp da seyrine bakasım gelir
Hallerine türkü yakasım gelir
Oy benim divane deli gönlüm oy

Aldın BİRFÂNİ'yi kâr mı eyledin
Dünyayı yeniden var mı eyledin
Yoksa iki gönlü bir mi eyledin
Oy benim divane deli gönlüm oy

(1996)

255. BİR ELİM UZANIR BİR ELİM KOMAZ

Dost beni bırakıp seyrana çıkmış
 Bir elim uzanır bir elim komaz
 Aşkın kitabını koynuna sokmuş
 Bir elim uzanır bir elim komaz

Bir mendil bırakmış yolum üstüne
 Türkü yazar gibi halim üstüne
 Sanki vuranlar var elim üstüne
 Bir elim uzanır bir elim komaz

BİRFÂNÎ bu işin yoktur kolayı
 Toplanıp bir oldu derdin alayı
 Gönüm diyor taşta tut şu feleği
 Bir elim uzanır bir elim komaz

(1983)

256. YAZ YAVRUM YAZ!**(75. Yıl Nedeniyle)**

Atatürk'tür bu toplumu var eden,
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz!
Onun ülkesinde yaşıyorsun sen
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz!

Yakıp yıkıyordu düşman her yanı,
Tehlikede idi ulusun canı,
Topladı orduyu kovdu düşmanı
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz!

Dev bir yenilikçi, ulu bir önder,
Üstün dehasıyla emsali ender.
Gelmemiş dünyaya böyle bir lider
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz!

Öyle bir lider ki kadrosu kendi,
O Türklüğe, Türklük O'na güvendi.
Yılmaz bir azimle düşmanı yendi
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz!

Ulustaki gizli gücü gören O,
Kongreler yaparak karar veren O,
Başta meclis varken meclis kuran O
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz!

Halka lâıyk görüp hâkimiyeti,
Egemen kılmıştır yüce milleti...
Kurup ilan etti Cumhuriyeti
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz!

Önce vatan dedi koydu başını,
Bırakmadı hiçbir işin peşini...
Halka verdi halkın inancını
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz!

Çağdaş uygarlığı hedef almıştır,
Attığı her adım sağlam olmuştur.
Lâikliği Türk'e lâıyk bulmuştur
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz!

Ulusun özünden aldığı ferle,
Girdiği savaştan çıktı zaferle...
Türk'ün öz diliyle, yeni harflerle
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz!

Her olabiliri imbikten süzmüş,
Bugün olacağı o günden sezmiş...
Ve "Türk Gençliğine Hitabe" yazmış
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz!

Yetmiş beşinci yıl bu kutlu sene,
Yaz yavrum "Ne mutlu Türk'üm Diyene!"
"Yurtta sulh, cihanda sulh"u yaz yine
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz!

BİRFÂNÎ d r onu  vsek ne kadar,
Yeridir be oğul sevsek ne kadar...
Bizde emeği çok, emaneti var
Yaz deftere yavrum, beynine de yaz!
(1998)

257. DOĞRU YAZ

Havai yazıp da boşa yorulma,
 Dayan kalem, kenar gitme, doğru yaz.
 Dalgalanıp dalgalanıp durulma
 Dayan kalem, kenar gitme, doğru yaz.

Masalıcı, hayalci, ne de falcı ol,
 Gönül sarayında arzuhalci ol.
 Etrafını gözetleyen yolcu ol,
 Dayan kalem, kenar gitme, doğru yaz.

Yığın yığın dertler bana dağ olur,
 Taşıyamam bu yük bana çoğ olur.
 Sen yazarsan bahçe olur, bağ olur
 Dayan kalem, kenar gitme, doğru yaz.

Tabiatın cümbüşüne doyamam,
 Bin bir çiçek... Koklamaya kıyamam.
 Hiçbir şeyi sensiz tanımlayamam
 Dayan kalem, kenar gitme, doğru yaz.

Affeyleme hak yiyeni, soyanı,
 Hak diyeni bir kenara koyanı...
 Ortaya koy BİRFÂNÎ'den boyanı
 Dayan kalem, kenar gitme, doğru yaz.

(1977)

258. DELİ KIZ

Bana doğru işmar edip el édip
 Pencereden niye baktın Deli Kız
 Kaşın ile gözün ile gel édip
 Yüreğime çelme taktın Deli Kız

Duldalanmaz mısın saçın tararken
 Ak gerdana gonca güller sürerken
 Ben kendi derdime derman ararken
 Sen nerden karşıma çıktın Deli Kız

Selâm verip girdim senin odaya
 Kırmızı gülleri verdim hediye
 Sevdalı değilsen madem ne diye
 Eletip koynuna soktun Deli Kız

Unutturdun kara gözlü sunamı
 Yaylım ateşine verdin sinemi
 Viran éttin otağımı hanemi
 Ocağıma incir diktin Deli Kız

Çarptı beni pervanenle şelâlen
 Sarhoşum kendimde değilim halen
 Bileğimi bükemezdi sülâlen
 Beni tora alıp yıktın Deli Kız

BİRFÂNİ der çok deşmedim yaramı
 Söyledim türkümü savdım sıramı
 Fitiline kömür düşmüş çıramı
 Bir kere de sen mi yaktın Deli Kız

(1983)

ON DÖRT HECELİ ŞİİRLER:**259. ŞARKI**

Niye sustun sevgilim, niye mahzunsun öyle,
Oynat gül dudakları, bana bir şarkı söyle.
Üzme seni seveni, ne olur kırma beni,
O güzel sesin ile âşığı mest eyle...

Şarkında güle yer ver, bahtsız bülbüle yer ver,
Bilirsin bülbül gülü sonsuz bir aşkla sever.
Oynat gül dudakları, bana bir şarkı söyle.
O güzel sesin ile âşığı mest eyle...

(1996)

260. ATOM

Bir atom modelini gözün önüne getir,
Çekirdek etrafında elektron dönmektedir...
Hareket eden bir şey biliriz ki canlıdır,
Öyleyse atom canlı; benim varışım budur.

Atomlar kaynaşarak molekül oluşturur,
Moleküller birleşir maddeler vücut bulur.
Madde taşır, topraktır, madde havadır, sudur...
Öyleyse madde canlı; düşün bir doğru mudur?

Bir teli ısıtırsan uzadığı görülür,
Kış günü direktteki akım teli gerilir...
Nedeni, atomların hızlı-yavaş eylemi,
Öyleyse tel de canlı; düşün hele öyle mi?

Güneş'i çekirdek say, etrafında Plüton,
Dünya, Merkür, Jüpiter... hepsi birer elektron
Başka güneşler de var bizim sistemden uzak...
Hepsi birer Mevlevî; şu aşka sevdaya bak...

Güneşler de dönmeli bir gerçeğin aşkıyla;
Öyleyse tüm kâinat dönüyor bir coşkuyla...
Şu aşka bak ki canım; hidrojenle oksijen
Sevişince su olmuş; hadi gel de ayır sen...

Bütün Kâinat âşık; yakıyor ve yanıyor...
Bütün Kâinat canlı, bütün âlem dönüyor...
Uzun sözün kısası meramımı anlayın,
BİRFÂNÎ eksik söyler, lütfedip tamamlayın.

(1995)

ON BEŞ HECELİ ŞİİRLER:**261. YARAMA**

Gel ey gönlüm, dostu götür ayva ile narını,
 Dostu gözden, dostu dilden, dostu candan ırama.
 Sureti HAKK kapısı bil, ASLI'ndan al nârını,
 Odu odun sanacaksan çırak durma Kerem'e.

Her bahçevan zor uzlaşır meyvesi kekre bağla,
 Ağlar isen sana ağla, suyu hargına bağla!
 Çağlar isen engin çağla, gayreti öze bağla,
 Gönülsüzün gözyaşında derin mânâ arama.

Sıla nedir öğrenmeden çıkma gurbet éline,
 Gül bahçesi gülmez olur düşünce yoz eline.
 Kendi başın(ı) tanımadan tarak alma eline,
 Aşk yurduna ısınmadan yâr saçını tarama.

Ayık ol ki yol alasın hayalince, düşünce,
 Hakikate köprü ola akıl, fikir, düşünce.
 Can bedenden sıyrılrsa da kalk ayağa düşünce
 BİRFÂNÎ'nin sevdasını merhem eyle yarama.

(2003)

262. ŞARABI SUNAN DA YOK

Gel ey gönül, mânâ düşün, muteber kıl varını,
 Mânâ yoksa âlem de yok, dert de yok, derman da yok.
 Gün görmeyen buz deryası bugün bilmez yarını
 Varlığını duymayanda can da yok canan da yok.

Öz yurdunu bulmayınca kızıl gül vermez öbek,
 Kudretten el almayınca kabuğu kırmaz dibek.
 Göz göz olup görmeyene ne mum var ne kelebek,
 Hakikate ermeyene yakan yok, yanan da yok.

Nefes alıp veren beden aşk soluyan körüktür,
 Körük nice dert gizlese ağzı burnu yarıktır...
 BİRFÂNÎ'yi öldürmeden çarpan yürek buruktur,
 Aşk kadehi kırılınca şarabı sunan da yok.

(2003)

263. HAK EYLE GEL

Gel ey gönül hakikatten özge kılma özünü,
 Nedeni hak, bedeni hak, sen seni hak eyle gel!
 Âşık isen aşk yurdundan öte dönme yüzünü,
 Seni senden, teni candan edeni hak eyle gel!

Odsuz ocak dert bilmez ki derde derman araya,
 Varlığına göz atmadan gelen gider araya...
 Deryasında âlem bulan balık vurmaz karaya
 Soluklanıp gelmek için gideni hak eyle gel!

Ey BİRFÂNÎ, dert ehline demdir dostun cefası,
 HAKK demişsen çık çileden, çal duvara kafesi...
 Gel kendine, bul gaydanı, nefes eyle nefesi,
 Gül elinden bülbül isen gülşeni hak eyle gel!
 (2003)

TEK DÖRTLÜKTEN OLUŞAN ŞİİRLER:**264. UCUZLUK**

Feleğe kahretme, esnafa kızma,
 Ayakta uyuyup bakar kör gezme!
 Ne ararsan her şey çok piyasada,
 İnsandan ucuz şey yok piyasada!
 (1993)

265. İZ BIRAKANDA

Bil ki şu yeyimle içimli handa,
 BİR FÂNÎ yolcuyuz aynı zamanda...
 Yolları yol yapan izlerdir amma,
 Hüner izde değil; iz bırakanda.
 (1995)

266. KOLAY ZORUN ALTINDA

Hafta günde, yıl ayda;
 Anlatamam ne fayda...
 Söz söylemek kolay da,
 Kolay zorun altında.
 (1995)

267. YÂRA SÖYLE

Bülbül aşkın(ı) yâra söyle,
 Bağrın(ı) yara yara söyle.
 Feryadın kandırmaz beni
 Yüreğinden yara söyle.
 (1971)

268. BİR SANATÇIYA

Kimdir söyleten seni,
 Kurbanım dillerine.
 Alıp götürdün beni
 Yine aşk illerine...
 (1993)

269. BEYİN TARLASI

Yeniçağ yakın çağ dünlerde kaldı,
 Ne ağanın ne de beyin tarlası...
 Bilgi çağı bütün evreni aldı,
 Üretimde artık beyin tarlası...
 (2000)

270. AKIL TAŞI

Kafan var; akıl taşı,
 Topla zümrüt-l'âl taşı...
 Aklı taşıyamazsan
 Topla dur çakıltaşı.
 (1985)

271. YAZAR BENİ

Gün gelir bir yazar beni
 Kalem alır yazar beni
 Fikrimi yâre söyledim
 Yok yurduna yazar beni
 (1983)

272. KİMİ ?

İkimizdik bir arada oturan,
 İkimizdik güzel hülyalar kuran...
 Ben seni yaşadım; sen seninkini,
 Beni kim yaşadı, seninki kimi?

273. YAZIK

Oturup da tekerleme dizenin,
 Üstü tozlanacak kitap yazanın;
 Yarınlara seslenmeyen ozanın
 Kalemine yazık, diline yazık...
 (1984)

274. HABERİM YOK

Ben doğruyu arar iken,
 Eğilmişim haberim yok.
 Kendimi METİN sanırdım
 Değilmişim haberim yok.
 (1978)

275. GÜLSEM

Çiçekleri sen topla,
Beni bekleme Gülse'm!
Ben kendimi toplardım
Toplayabilsem...

(1996)

276. BE GARDAŞIM

Benim doğrum sana eğri,
Senin eğrin bana doğru.
Bu ne gidiş eğri büğrü
Bu ne haldir be gardaşım

(1988)

277. MÜCADELEM VAR

Olsa olsa kendimedir zararım
Derim; amma, hakkımı da ararım.
Haklının yanında bağdaş kurarım,
Haksız ile mücadele var benim.

(1979)

278. SÖYLEMEZ MİYİM?

BİRFÂNÎ damlayım Kerem gölünden,
Suretlere düştüm aslı elinden...
Bundan başka bir şey bilmiyorum ben,
Bilsem ötesini söylemez miyim...

(1996)

279. DARA DÜŞTÜM

Evvel başta akıl varken
Yine dardan dara düştüm;
Éllerde hata ararken
Nice hatalara düştüm.

(1995)

280. ŞİİRLER OKURUM

Şiirler okurum; bir torba yalan,
 Şiirler okurum; gönlüme dolan...
 Şiirler okurum; doğarken ölmüş,
 Şiirler okurum; ölümsüz olan...
 (2002)

281. DAĞIN

Bu böğürtlen, bu dağın,
 İkisi de bu dağın.
 Ne sevdada ey doğa,
 Senin dalın budağın...
 (1991)

282. EL EYLEMESİN

Seher yeli dosta haber ver n olur,
 Uzaktan uzağa el eylesin!
 Dostun dosta yönü böyle mi olur?
 Küstürüp küstürüp gel eylesin!
 (1983)

283. KİRLETEN SENSİN

Bana “Kahpe Felek” deme boş yere,
 Kendin bulacaksın kendine çare...
 Ne tilki, ne çakal, ne kurt, ne fare;
 Tertemiz bağrımı kirleten sensin!
 (2002)

284. LEYLA GÖRÜNDÜN

Bakışım ne aldı güzelliğinden,
 Hemen site mlere naza büründün!
 Nasıl bakmayayım deli misin sen,
 Mecnun'un gözüne Leyla göründün!
 (1996)

285. BİR GÜN

Taşın uyandığına,
 Suyun da yandığına;
 Güneşin döndüğüne
 İmza atılır bir gün.
 (1991)

286. DA YANMAK

Nice dertlere dayandım
 Buna dayanmak mı denir
 Nice ateşlere yandım
 Buna da yanmak mı denir
 (1997)

287. ÇOCUK VE GÜL

Güzeli güzelde öven
 Gerçeği övmüş demektir
 Çocuğu ve gülü seven
 Âlemi sevmiş demektir.
 (1983)

288. ÉL İCAT ETMİŞ

Sanırım sevdiğim varlığın bende.
 Uzağı yakını él icat etmiş.
 Varlığını görmek için gülşende
 Bülbül bahaneden gül icat etmiş...
 (1999)

289. BİRFÂNÎ’NİN AŞKINDAN

Şu dünyanın sarayından,
 Köşkünden de köşk m’olurmuş...
 BİRFÂNÎ’nin bir fâniye
 Aşkından da aşk m’olurmuş.
 (1996)

290. SEVMEK YAKIŞIR

Gönül gezdirene sevmek yakışır,
 Cümle âlem “sev sev” diye bakışır.
 Her varlıkta bir dil, bir sevda ıştır
 Yeter ki yaklaşsın bir insanoğlu...
 (2001)

BEYİTLER HALİNDE SÖYLENEN ŞİİRLER:**291. IŞIĞINI BALKITA**

Âşık ona diyeyim, kend'özünü yol tuta.
O âşığın ağzında farklıca bir dil yata.

Diye bir harf bildiyse, arayıp ne bulduysa,
Élden şeker aldıysa kend'özünden bal kata.

Gelmiş ise gitmeden, ömrü ziyan etmeden,
Doğmuş ise batmadan ışığını balkita.

Kendisiyle tanışa, kendisiyle konuşa,
Kendisine danışa eyledikçe bol hata.

Karar kılıp sevgide, sevda yurduna gide
Gönlünü dükkân éde, inci, gevher, l'âl sata.

Sözüm bana dönüktür, özüm buna tanıktır
Can bedende konuktur anda altmış yıl bite.

Gün seğirte "ben"ime, el sallayam inime
Gör kaçınıcı sinime sevenlerim gül ata.

Dostu ana BİRFÂNİ, öldüm sana BİRFÂNİ
Yana yana BİRFÂNİ isterim birhâl tüte.

(2002)

292. AŞK

Aşk; karşıya duyulan; yüce-kutsal sayılan,
Aşk; yüreğe koyulan koskoca bir volkandır.

Kavuşma arzusudur, tutkunun tutkusudur,
Sevgi okyanusudur, sınırsız bir ummandır.

Yeşermektir-solmaktır, yaşamaktır-ölmektir,
Canda canan bulmaktır, yâr elinde fermanıdır.

Duygu fırtınasıdır, sevda kasırgasıdır,
Bir gönül davasıdır, kalpten kalbe akandır.

Hırsızlıktır, çalmaktır; kaybetmektir, bulmaktır.
Hem vermek hem almaktır; hem dost hem de düşmandır.

Esrarlı bir yol tutmak, ölümsüzlüğü tatmak;
Aşk; yaşayıp yaşatmak; yaşayan-yaşatandır.

O ki ferman bilmeyen, zaman-mekân bilmeyen,
Dur durağan bilmeyen, evrende devirandır.

Saygının doruğunda, duygunun doruğunda,
Kaygının doruğunda, korkudur heyecandır.

Umuda çağrıdır aşk, sevenin bağıdır aşk;
Tatlı bir ağrıdır aşk; hem yara hem dermandır.

Gülde gizem sesidir, bülbülün nefesidir;
Saklambaç ülkesidir, anda yakan-yanandır.

Mecnun'a ateş salan, serabı Leyla kılan,
Ulaştıkça kaybolan çölde bir damla kandır.

BİRFÂNÎ'de en büyük, taşıdığı kutsal yük;
Tarifine imkân yok, tarifi olmayandır.

(1996)

293. GÖYÜNÜK DURUR

Sevdasız beden cana yük durur,
Oysa tende can teberrük durur.

Aşkî farzeden, dostu arzeden ,
Bu yolu güden giyinik durur.

Giydiği nârdır, ten tarumardır,
Bildiği vardır, boyn(u) eğik durur

Bu yol âşığı, can sarmaşığı,
Verir ışığı söyünük durur.

Her iki gözü, yur durur yüzü
Âşığın özü göyünük durur

Kıy-ı kal'inden, benlik halinden,
Dünya malından soyunuk durur.

Kabından taşar, her derde koşar,
Ne küçük düşer, ne büyük durur.

Hâl-i hâl ile dil olur dile,
Viranda bile üveyik durur.

Hakk yapısında, aşk tapusunda,
Dost kapısında körkütük durur.

Sağlara şaşar, bağlardan aşar,
Dağlara düşer, dağınık durur.

Şaşırır yurdu, kuş eder kurdu,
Yıgılır derdi bir höyük durur.

BİRFÂNÎ olur, gerçeği bulur,
Ölmeden ölür, eğinik durur.

(2002)

294. ŞAIRLİĞİM GELİŞSİN

Şiir gibi görün ki; şairliğim gelişsin.
Yüz bin güzel içinde gözüm sana ilişsin.

Sen bahçe ol, gül ol ki; bülbül sana alışsın.
Sayende bir bahçevan var olmaya çalışsın.

Sen engin ol, su ol ki; derya senden oluşsun.
Bin varlığı bir eden şehre Yunus doluşsun.

BİRFÂNÎ'ye yaklaş ki; bir can ile buluşsun.
İçindeki sevdayı senin ile bölüşsün.
(2000)

DİĞER ŞİİRLER:**295. DERT DEDIĞİN BİR OLMALI**

Marazata dert deme can,
 Dert dediğın bir olmalı.
 Yanarsan bir ateşe yan
 Dert dediğın bir olmalı,
 O da dilde sır olmalı

Sayarsan dertlerin bitmez,
 Toplasan bir yara etmez.
 Ötesine aklım yetmez
 Dert dediğın bir olmalı,
 O da dilde sır olmalı.

BİRFÂNÎ'yiz, ne var bunda,
 Dert sendeyse çare sende.
 Şükreyle ki can bedende
 Dert dediğın bir olmalı,
 O da dilde sır olmalı

(1993)

296. ÖYLE Mİ?

Sana gülüm diyeyim,
 Sen bana kokmayasın;
 Bağıma köz koyayım,
 Kaydımı çekmeyesin
 Öyle mi?

Tutmayım ellerini,
 Sormayım hallerini...
 O tatlı dillerini
 Sen bana dökmeyesin
 Öyle mi?

Seni uzaktan görem,
 Boynumu eğip duram...
 Ömrümü sana verem,
 Sen beni takmayasın
 Öyle mi?

BİRFÂNÎ ben olayım,
 Hasretinle öleyim ...
 Seni canım bileyim,
 Sen bana bakmayasın
 Öyle mi?

(1971)

297. AĞLADIM*

Açmaz olayıdım televizyonu,
 Ağladım, bu sabah yine ağladım...
 Bir sarsıntı sardı yetmiş milyonu,
 Ağladım, bu sabah yine ağladım,
 Akyazı'da kara güne ağladım.

Şad olmam yurdumda acılar varken,
 Canlar gitti kan uykuda yatarken,
 İkibin yılına adım atarken
 Ağladım, bu sabah yine ağladım,
 Sakarya'nın talihine ağladım.

Zalimin yaptığı çürük yapılar,
 Mazluma sin oldu ucuz tapular...
 Yere batmış pencereler-kapılar
 Ağladım, bu sabah yine ağladım,
 Bugünü getiren düne ağladım.

Toprağı yarmış da bir el konuşur,
 Mahkemenin yargıcına dönüşür...
 Acı gelir acı ile tanışır
 Ağladım, bu sabah yine ağladım,
 Can evimden yana yana ağladım.

Ölenleri bedenimden sayarak,
 BİRFÂNİ adımdan utanç duyarak;
 Ne yapam adını kader koyarak
 Ağladım, bu sabah yine ağladım,
 Başucumda döne döne ağladım.

(1999)

* 17 Ağustos 1999 Sakarya-İzmit depreminden duyduğu üzüntü ile söylenmiştir.

298. SUÇLU BENİM

Karanlığı itemeyen
Yurda ışık tutamayan
Öğretip eğitemeyen
Yurdumda bir öğretmenim
Aramayın suçlu benim.

Geldim gittim yavan yavan
Veremedim ümit güven
Hiç övmesin beni öven
Yurdumda bir öğretmenim
Aramayın suçlu benim.

Yarınları düşlemedim
Sevgi barış işlemedim
Bir sanat aşılamadım
Yurdumda bir öğretmenim
Aramayın suçlu benim.

İşledim de birçok konu
Tarif edemedim canı
Sevdiremedim insanı
Yurdumda bir öğretmenim
Aramayın suçlu benim.

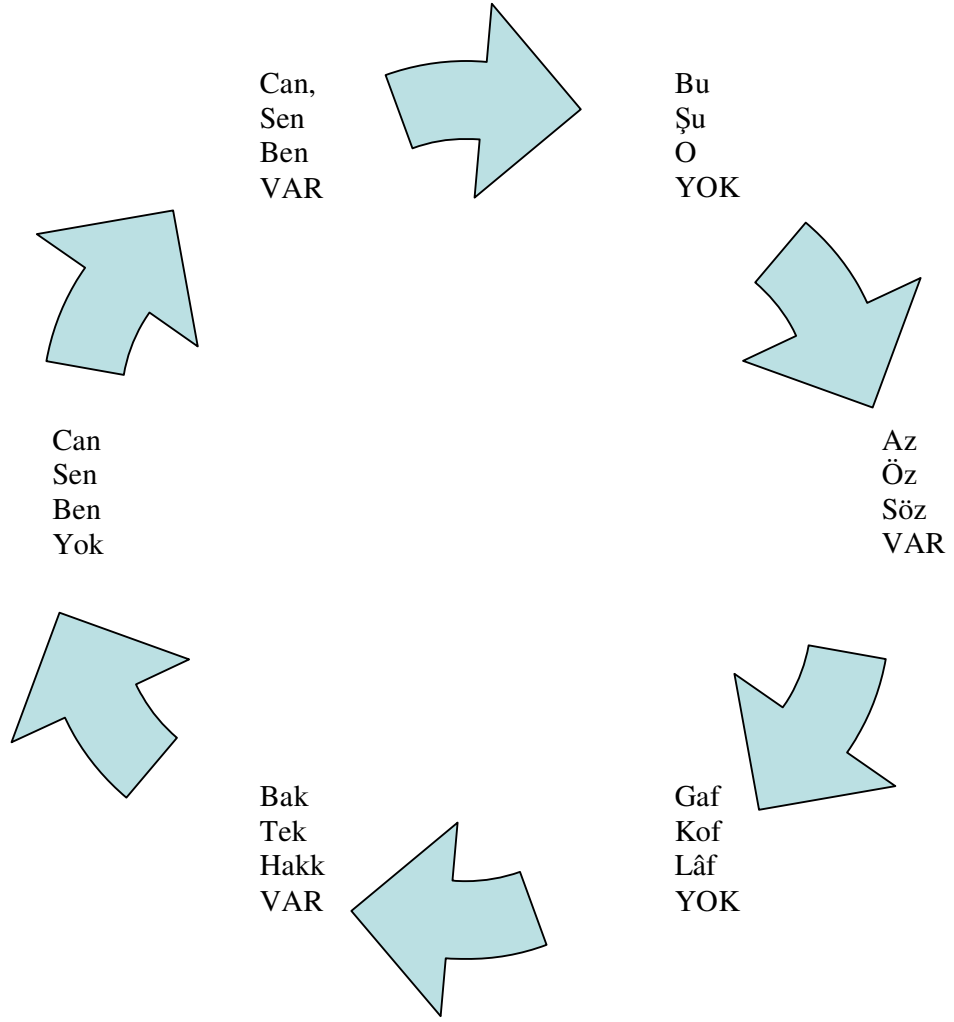
Çiçek verdim diken sundu
Vardı bir hazıra kondu
Yetiştirdim köşe döndü
Yurdumda bir öğretmenim
Aramayın suçlu benim.

Kalem verdim fidan kırdı
Kitap verdim defter dürdü
Varıp öğretmen öldürdü
Yurdumda bir öğretmenim
Aramayın suçlu benim.

Köy taradı yuva yıktı
Bebelere kurşun sıktı
Yazar vurdu ozan yaktı
Yurdumda bir öğretmenim
Aramayın suçlu benim.

Çok düşündüm kafa yordum
Suçu BİRFÂNÎ'de gördüm
Vicdan duydum karar verdim
Yurdumda bir öğretmenim
Aramayın suçlu benim.

299. VAR-YOK

300. HIRSIZ BEY

Çıkmışsın merdivene,
Kolay gelsin Hırsız Bey
Ben iyiyim bu sene
Sen nasılsın Hırsız Bey?

Bu fakiri tanırsın,
Yine de sızlanırsın...
Daha çok kazanırsın
Sağlık olsun Hırsız Bey

Merdiven sağlam Ahmet,
Devam et sana zahmet...
(1994)

SONUÇ

Âşıklık geleneğinin canlı olduğu Malatya, halk kültürü açısından oldukça zengin bir ilimizdir. Niyazi Mısrî, Sadık Baba, Kul Sevindik, Esirî ve Derviş Muhammet gibi birçok usta âşık Malatya’da doğmuştur. Bugün Sivas yöresindeki âşıklar üzerinde hâlâ etkili olan Ruhsatî’nin ustası da Malatyalı Kusurî’dir. 17. yüzyıldan itibaren pek çok âşık yetiştiren Malatya’da günümüzde de bu geleneği sürdüren önemli isimler bulunmaktadır.

Âşıklık geleneği içerisinde çeşitli yönleriyle inceleme fırsatı bulduğumuz Bîrfânî, saz ve söz meclislerinde Cansever, Âşık Mutsuz ve Sefîl Selimî gibi üstatlardan yol, erkân, töre ve âşıklık geleneği öğrenmiş usta âşıklardandır. Bîrfânî, sevgi ve hoşgörü yüklü şiirleriyle bütün insanlığa seslenmiştir. Âşığımızın bütün insanlığı sevgi etrafında toplanmaya çağırmasında gençlik yıllarından itibaren okuduğu ve derinden etkilendiği; Yunus Emre, Mevlâna ve Ahmed Yesevî’nin etkileri vardır.

Âşık Bîrfânî, sanat anlayışını “saz, söz, sevgi” diye özetler ve âşıklar için “doğa sözcüleri” tabirini kullanır. Ona göre halkın sözcüsü olan âşık, etrafına gönül gözüyle bakarak sevgi tohumları eker. Âşıkların taşıdıkları gönüle “sev yurdu” diyen Bîrfânî, âşığın gönlünü iki cihandan ayrı, alabildiğine zengin üçüncü bir dünya olarak görür. İnsanlığa sev yurdundan seslenen âşığımız, şiirlerinde iyilikten, doğruluktan ve sevgiden bahseden hemen her konuyu işlemiştir.

17. yüzyıldan günümüze kadar pek çok âşık yetiştirmiş olan Malatya âşıklık geleneği içerisinde Bîrfânî’yi değerlendirdiğimizde onun hemen her yönüyle âşıklık geleneğine uyduğunu söyleyebiliriz.

Âşıklar, şiirlerini hece vezniyle ve dörtlük esasına göre söylerler. Bîrfânî’nin şiirlerindeki dörtlük sayısı genellikle üç ile beş arasında değişmektedir. İncelediğimiz 300 şiirden 208’i üç ile beş dörtlük arasında değişirken 27 şiir tek dörtlükten oluşmaktadır. Bunların dışında kalan şiirlerinde dörtlük sayısı altı ile 18 arasında değişir. Âşığımızın “Mektup” adlı şiiri ise 100 dörtlükten oluşmaktadır. Bîrfânî, şiirlerinde genellikle sekizli ve on birli hece ölçüsünü kullanır. İncelediğimiz 300 şiirinden 268’ini sekizli ve on birli hece ölçüleriyle söylemiştir.

Âşıkların şiirlerinde görülen kafiye çogunlukla yarım kafiyelerdir. Âşıklık geleneğinin güçlü temsilcilerinden olan Bîrfânî, şiirlerinde yarım kafiye ağırlıklı olarak kullanmış, bunun yanında diğer kafiye çeşitlerini de kullanarak ahenk unsurlarından başarıyla yararlanmıştır. Onun şiirlerinde ses benzerliklerine dayalı

problemlere çok az rastlanır. Âşığımız, 76 şiirinde gelenekte çok başvurulan ilk dörtlüğün ikinci ve dördüncü mısralarında kullandığı mısra halinde redifleri her dörtlüğün sonunda aynen tekrarlamıştır.

Âşıklığın önemli bir unsuru olan rüya görme olayı Birfâni’de gerçekleşmiştir. O, 1967 yılında gördüğü rüyada, üç niyetle üç avuç su içmiş ve bu rüyadan sonra geleneksel halk şiiri tarzına yönelmiştir. Âşığımız, şiirlerinde birkaç mahlas kullanmıştır. Şiirlerini önceleri; Metin, Metinî ve Hitabî mahlaslarıyla söyleyen âşığımız, daha sonraki şiirlerinin tamamını Birfânî mahlasıyla söylemiştir. İncelediğimiz 300 şiirin 255’inde Birfânî mahlasını kullanan âşığımız, leb-değmez tarzında söylediği şiirlerinde ise Güzelyurtlu Özer ve Âşık Özer gibi mahlaslar kullanmıştır.

Âşıklar, şiirlerini saz eşliğinde söylerler. Herhangi bir saz eğitimi almayan Birfâni, kendi gayretleriyle ve ağabeyinin desteğiyle saz çalmayı öğrenmiştir. O, âşıklık geleneğinde önemli bir unsur olan sazı, ilham kaynağı olarak görmekte ve bazı şiirlerini saz eşliğinde dile getirmektedir. Birfâni, hem saz çalan hem de şiir söyleyen âşıklardandır. Bundan dolayı “Okuma yazma bilen âşıklar” grubunda yer alır.

Birfâni’nin şiirlerindeki konu çeşitliliği onu diğer âşıklar arasında öne çıkaran en önemli özelliklerdendir. Onun şiirlerinde: aşk, tasavvuf, öğüt, yakınma, özlem, sağlık, trafik vb. pek çok konu ele alınmıştır. Âşığımız, farklı konuları ele alırken bile iyilik, sevgi ve doğruluk paydasında buluşmayı başarıp Asl olana yani Yaradan’a yolculuk yapmıştır. Birfâni, taşlamalarında da yumuşak bir üslup kullanmış ve yaşadığı çağın aksayan, bozulan, yozlaşan değerlerini kırıncı olmayan bir dille yermiştir.

Âşıkların dili, açık ve sadedir. Âşık Birfâni’nin şiirlerinde de herkesin anlayabileceği yapmacıktan uzak, sade bir dil kullanılmıştır. Bunun yanı sıra mahallî kelimelere, deyimlere, atasözü ve vecizelere sık sık yer verilmiştir. Ayrıca âşığımızın kendisine ait veciz sözler de azımsanmayacak kadar çoktur. Onu farklı kılan yerel ve özgün söyleyişlerle yaptığı sentezdir.

Birfâni, şiirlerinde başta benzetmeler olmak üzere telmih, teşhis, mübalağa, tezat vb. gibi birçok edebî sanata yer vererek duygu ve düşüncelerini canlı bir şekilde dile getirmiştir. O, bazı kalem şairlerinin yaptığı gibi sanatlı şiirler söylemeye çalışmamış, ama şiirlerinin tabîî akıcılığı içerisinde edebî sanatlara ustaca yer vermiştir.

Âşığımızın şiirlerinde tarih bildirme geleneğine rastlarız. Birfâni, daha çok hayatını derinden etkileyen olayları tarih bildirerek mısralara aktarmış, bunun yanı sıra toplumu derinden etkileyen olayların kendisinde bıraktığı izleri aktarmak için de bu

gelenekten yararlanmıştır. Bîrfânî'nin leb-değmez tarzında söylediği altı şiiri vardır. O, âşıklar arasında önem verilen geleneklerden biri olan leb-değmez tarzındaki şiirlerini atışmalarda söylememiştir.

İlk örneğini Divanü Lugatî't Türk'te gördüğümüz “dedim-dedi”li şiir söylemek âşıklar arasında bir gelenek haline gelmiştir. Birçok usta âşıktaki görülen dedim-dedi tarzı söyleyiş Bîrfânî’de de görülür. Onun dedim-dedili şiirleri bu tarzın güzel örneklerindendir.

Günümüzde Malatyalı âşıklar arasında irticalen şiir söylemeye yönelik çalışmalar yapılmamaktadır. İrticalen söyleme açısından Malatya’da uygun ortam bulamayan âşığımız, gerekli hazırlıklıktan yaptıktan sonra irticalen şiir söyleyebileceğini dile getirmektedir. Geçmişteki usta – çırak ilişkisini günümüzde görmek imkânsızdır. Günümüzde farklı bir şekil alan bu gelenek, bazı âşıkların üslubunu beğenip onları örnek almak şeklinde yaşatılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, ağabeyi Âşık Mutsuz, Âşık Cansever ve çağın usta âşıklarından Sefil Selimî ile sık sık görüşen ve onları örnek alan Bîrfânî’de usta – çırak ilişkisi görülür.

Âşıklar tarafından benimsenen nazire söyleme geleneğine Bîrfânî’de rastlanmaz. Zaten kendisi de başka âşıklardan etkilenmemek için onların şiirlerini okumamış ve özgün şiirler ortaya koymaya çalışmıştır.

Bîrfânî’nin şiirleri, tıpkı etkilendiği Yunus Emre’nin, Karacaoğlan’ın ve Âşık Veysel’in şiirleri gibi toplumun her kesiminden insanların severek okuyacakları ve kendilerinden bir şeyler bulacakları türdendir.

Çok yönlü bir insan olan Bîrfânî; eğitimci, yazar, âşık, gazeteci ve araştırmacı kimlikleriyle tanınır. Kültür Bakanlığı’na kayıtlı âşıklardan olan Bîrfânî, Malatya’da birçok şiir sevdalısına ustalık yapmış ve televizyon programlarıyla halk kültürünü yaşatmaya çalışmıştır. O, âşıklığı tam anlamıyla yaşayan ve âşıklık geleneğinde önemli yeri olan bir birisidir.

Bu çalışmamızla Malatya halkının duygusunu, düşüncesini, özlemini, sevincini kısaca yaşamını sözüyle, sesiyle dile getiren, âşıklık geleneğinde önemli bir yeri olan Bîrfânî’yi edebiyat dünyasına tanıtmaya ve araştırmacıların bilgisine sunmaya çalıştık. Kültür mirasımızın taşıyıcılarından olan Bîrfânî’nin tanınması, tanıtılması ve âşıklık geleneğinde hak ettiği yeri alması edebiyatımız için önemli bir kazanç olacaktır.

ŞİİRLERİN İNDEKSİ

{ Âşığımızın defterlerinde kayıtlı olan 666 şiirinden 300'ünü inceledik. Şiirlerin indeksini oluştururken incelediğimiz 300 şiiri önce kullanılan ölçüye göre beşli, yedili, sekizli, on birli, on dördü ve on beşli daha sonra da tek dördlükten oluşan şiirler, beyitler halinde söylenen şiirler ve diğer şiirler (hanelerindeki mısra sayısı beş veya daha değişik olanlar) diye ayırdık. Ayırdığımız bu şiirleri ilk hanelerinin son harflerine göre alfabetik bir şekilde sıraladık. Mısraların başındaki sayılar çalışmamızdaki şiirlerin numarasıdır. }

BEŞ HECELİ ŞİİRLER

SAYFA

1. Duyan olmadı.....190
2. Merağım benim.....191

YEDİ HECELİ ŞİİRLER

3. Eşe dosta yârana.....192
4. Şehirde, bu şehirde.....193
5. Eşşek de gidip geldi.....194
6. Yerleştiği yer güzel.....195
7. Hataya düşer insan.....196
8. Dayan eşşeğim dayan.....197
9. Bir dost arıyorum ben.....198
10. Almalı Yunuslayın.....199
11. Kitaplar geç kalıyor.....200
12. Her geçen bir taş vurur.....201
13. Düşünüp söyle gardaş.....202
14. Saymak sana yakışmaz.....203

SEKİZ HECELİ ŞİİRLER

15. Kâr görmedim bu dünyada.....204

16.	Açtım on yedi yaşında.....	205
17.	Dünümüz ocak başında.....	206
18.	Ağlama nazlım ağlama.....	207
19.	“He” diyorum değme bana.....	208
20.	Eli sağlam olmayana.....	209
21.	Gönül yasına yasına.....	210
22.	Dağlar başına başına.....	211
23.	Köylüm tarlaya tarlaya.....	212
24.	Ezdi rûhumu bu gece.....	213
25.	Gönül gönül gezesice.....	214
26.	Çalı tanımadan önce.....	215
27.	İki elli yüz içinde.....	216
28.	Başka gelip geçenler de.....	217
29.	Vardır bülbül zâr eyleme.....	218
30.	Öven insandan çekinme.....	219
31.	Yoz bağından nar getirme.....	220
32.	Çiçek ezme gül incitme.....	221
33.	Nere gönül nere nere.....	222
34.	Sunalım dost diye diye.....	223
35.	Er-geç onu bulur diye.....	224
36.	Yazıma bakan olmadı.....	225
37.	Hazıra konan kazandı.....	226
38.	Gül uzatan olmasaydı.....	227
39.	Sokar adamı adamı.....	228
40.	Gözledin ki soyuna mı.....	229
41.	Senden yüce varlık var mı.....	230
42.	Seni seven yaşamaz mı.....	231
43.	Gönül yarası yarası.....	232
44.	Bulalım diye yarattı.....	233
45.	Yollarımız ayrı gibi.....	234
46.	Katır beni tepeledi.....	235
47.	Bir çift ala göze dérdi.....	236
48.	Yeşermeden solan sevgi.....	237

49.	Bu dünya da dünya mı ki.....	238
50.	Elim bir fâninin eli.....	239
51.	Gönlünde çirkin eğler mi.....	240
52.	Nefsim feylim karnım beni.....	241
53.	Seviyorum güzel seni.....	242
54.	Aslı suret ilişkisi.....	243
55.	Derin bir âh çektim gitti.....	244
56.	Gözyaşını silene bak.....	245
57.	Kanlı zalimlere bir bak.....	246
58.	Bir avuç kor sürse gerek.....	247
59.	Bileceğim, bilmem gerek.....	248
60.	Bir kararda durası yok.....	249
61.	Tütemedim daha güzel.....	250
62.	Esir ettin aşka güzel.....	251
63.	Seni yaşamak ne güzel.....	252
64.	Güzele gidelim güzel.....	253
65.	Ömür doksan-yüz değil.....	254
66.	Sev yurdundan aş gönlü.....	255
67.	Gerçeğe saydı bu gönül.....	256
68.	Önce kendimi tanısam.....	257
69.	Neydem dağlar neydem neydem.....	258
70.	Dermesem rahat edemem.....	259
71.	Yol alınsa ben alırdım.....	260
72.	Sormazsam neye yararım.....	261
73.	Bir kötünün hanındayım.....	262
74.	Yak gülüm, yak ki yanayım.....	263
75.	Nasıl âşık olmayayım.....	264
76.	Dertli sazım gönül sazım.....	265
77.	Yalnızım gurban yalnızım.....	266
78.	Özledim gülüm özledim.....	267
79.	Altmış beş milyonu sevdim.....	268
80.	Dala güvenme sevdiğim.....	269
81.	Bendesin bensin sevdiğim.....	270

82.	Zamana bir göz edelim.....	271
83.	Sen cahilsin, ben cahilim.....	272
84.	Doğruya doğru giderim.....	273
85.	Bu kitabın içindeyim.....	274
86.	Dertliyim gurban dertliyim.....	275
87.	Yaradan'ı arıyorum.....	276
88.	Cana doğru gidiyorum.....	277
89.	Sana baktım beni gördüm.....	278
90.	Çürüdüm dostlar çürüdüm.....	279
91.	Bilelim gel deli gönlüm.....	280
92.	Kuş olmadın deli gönlüm.....	281
93.	Sen de bir fânisin gülüm.....	282
94.	Bir şiirdir benim köyüm.....	283
95.	Gönül olmak istiyorsan.....	284
96.	Dağla ne gelir elimden.....	285
97.	Yanarım bir aşk elinden.....	286
98.	Bırak Allah'ın seversen.....	287
99.	Çobanını bulamadın.....	288
100.	Teli nasıl tanıyasın.....	289
101.	Bir nefes feryadım kalsın.....	290
102.	Bir sen misin ki ağlarsın.....	291
103.	Akrabadan kız almayın.....	292
104.	Yüzüne bak BİRFÂNÎ'nin.....	293
105.	Diller n olur haber verin.....	294
106.	Hatip kutup kâtip sensin.....	295
107.	Bir derdini yüz edersin.....	296
108.	Yakarsın Gönüllü Coşkun.....	297
109.	Ağaçlarla dolu olsun.....	298
110.	Bir yurttaş var gelin görün.....	299
111.	Altmış beş günümüz ağlar.....	300
112.	Benim derdim âlâ dağlar.....	301
113.	Bende günah bol sandılar.....	302
114.	Dizdiğim doğrudur canlar.....	303

115.	Solumuzu bağlamışlar.....	304
116.	Yorgun düşe düşe gider.....	305
117.	Var bahçeni belle yeter.....	306
118.	Yazmayınan dert mi biter.....	307
119.	Aslı benim kalbimdedir.....	308
120.	Arta kalan kül benimdir.....	309
121.	Yâr elinde ola şiir.....	310
122.	Mânâyı berbat gösterir.....	311
123.	Suyum beni yazdırıyor.....	312
124.	Ağaç diksek kötü m' olur.....	313
125.	Aklını çelenler olur.....	314
126.	Ben kokusu gelir durur.....	315
127.	Dilini bil, feni oku.....	316
128.	Hoş değilsin insanoğlu.....	317
129.	Dedim herhal gece yazmış.....	318

ON BİR HECELİ ŞİİRLER

130.	Varlığın ne ola, varın ne ola.....	319
131.	İnanma sevdiğim bana inanma.....	320
132.	Yâr dediğin yâr oldu mu yarana.....	321
133.	Derdini aldığım ne oldu sana.....	322
134.	Serinliği kendi serinde ara.....	323
135.	Varlığına nazar kıldıktan sonra.....	324
136.	Kalpten kalbe giden yolun olmasa.....	325
137.	Köylü fakir, köylü yetim, köylü aç.....	326
138.	Neler alıp neler sattığını dé.....	327
139.	Yitip gitmeyelim hanlar içinde.....	328
140.	Yüce ulus olduk Cumhuriyetle.....	329
141.	Nefsin(i) hor gör onu bunu hor görme.....	330
142.	Dedi: Al bir bez çit; dik giy üç kere.....	331
143.	Hayata gülmeyi dene bir kere.....	332
144.	Tadına erelim dost diye diye.....	333

145.	Aldığı karardan dönmesin diye.....	334
146.	Yolunda yürüyen ben gibi kaldı.....	335
147.	Hayallerim umutlarım düş kaldı.....	336
148.	Malı müşteriye arzımız farklı.....	337
149.	Bulmazsam varlığım neye yarar ki.....	338
150.	Düşün hele batıranlar nereli.....	339
151.	Taydaşım mı, oynaşım mı, yârım mi.....	340
152.	Eğmeli kazancın kârı döner mi.....	341
153.	Balı'nın balına bandırdı beni.....	342
154.	Hallere düşürdün yâr beni beni.....	343
155.	Çirkinler yurduna sürmeyin beni.....	344
156.	Bilmez, beş paralık ederler beni.....	345
157.	Ya öldür sevdiğim ya güldür beni.....	346
158.	Yarım yarım yaralama dost beni.....	347
159.	Bütün güzellere dağıttım seni.....	348
160.	Bu iki göz böyle gördü birini.....	349
161.	Halkın acılarda yine Mahzunî.....	350
162.	Dosta kolay erilmiyor Avşarî.....	351
163.	Alın çizgileri yüz çizgileri.....	352
164.	Ferman yollamanın zamanı geçti.....	353
165.	Dünyamı başıma dar etti gitti.....	354
166.	Üzüntüyü bırak, yaşamaya bak.....	355
167.	Çekildi benzimden kanım n'olacak.....	356
168.	Gönlümüzü bir güzele kaptırdık.....	357
169.	Kültür aşkıınızdan tatmaya geldik.....	358
170.	Dön yüzünü inadından cay da gel.....	359
171.	Dokunma sümbüle süsene bülbül.....	360
172.	Neden el sözüne uyarsın gönül.....	361
173.	Yine akşam oldu gördün mü sevdam.....	362
174.	Nice kavimlere ana Malatyam.....	363
175.	Hakk'ın hâlden bilmez kulunda kaldım.....	364
176.	Bilirim de dilim bağlı sultanım.....	365
177.	Sinemi dağlamış ondan çalarım.....	366

178.	Sevdiğim var sanan bir de ben varım.....	367
179.	Artırdın derdimi az edemedim.....	368
180.	Meramımı dile getiremedim.....	369
181.	Aman Ozan Dağı kapına geldim.....	370
182.	Hazaran bedende benim güzelim.....	371
183.	Pusacak susacak hâlde değilim.....	372
184.	Gül benzim sarardı soldu yetimim.....	373
185.	Havada bıraktı elimi benim.....	374
186.	Korkarım götüre sellerim benim.....	375
187.	Çaylar sizden alacağım var benim.....	376
188.	Susadım bir yudum ver öğretmenim.....	377
189.	Çocukluk günlerim, güzel günlerim.....	378
190.	Coşkun çaylar gibi çağlar gezerim.....	379
191.	Bir şiirlik ömür daha isterim.....	380
192.	Sana kim söyledi sen derdindeyim.....	381
193.	Sabah, öğlen, akşam zam yemekteyim.....	382
194.	Seherde salınan dallarda buldum.....	383
195.	Vardığım sonucu başlangıç buldum.....	384
196.	Yoksa bir araya gelemes toplum.....	385
197.	Ozan gerçekleri diyendir yavrum.....	386
198.	Gıdalanır deva bulur ey dostum.....	387
199.	Gizline saklına divane gönlüm.....	388
200.	Zalimin elinden içmek bir ölüm.....	389
201.	Bizim selâmımız candandır gülüm.....	390
202.	Biz dostu her zaman anarız gülüm.....	391
203.	Öldürüp kanıma girme gül yüzlüm.....	392
204.	Ay'a bakar yine kendim(i) görürüm.....	393
205.	Mihenk taşı vuramadın Hekimhan.....	394
206.	Dünyada bir nefes kaldığım yalan.....	395
207.	Bir hâlden bilmezin elinden aman.....	396
208.	Yolunur hoşgörü olduğu zaman.....	397
209.	Gözünü yakala dil istiyorsan.....	398
210.	Onun dünyasında yer almaz sen-ben.....	399

211.	Senin gibi bir güzeli görmeden.....	400
212.	Sakın okuyanı yıldırmasın.....	401
213.	Bozulmuş bahçede ne bulacaksın.....	402
214.	Varıp eğlenecek yer bulamazsın.....	403
215.	Değişmez huy imiş huyu cahilin.....	404
216.	Kendini bilmeyen éli ne bilsin.....	405
217.	Bir tekme de sen vur yerle bir olsun.....	406
218.	Yüzüne âşığım o nazlı dostun.....	407
219.	Karacayı yavru kuşta görürsün.....	408
220.	Yan Kerem'in yanabildiğin kadar.....	409
221.	Geldikçe daha çok türküler doğar.....	410
222.	Sen diye koşarım, başkası çıkar.....	411
223.	Derdime dert katıp geçti turnalar.....	412
224.	Adem'in yolunu tuta bu canlar.....	413
225.	Yarınlara kokan güldür âşıklar.....	414
226.	Ben dosta yanarım, dost éle yanar.....	415
227.	Perişan hâllerim gör beni kurtar.....	416
228.	İki göz engin bir yolu seyreder.....	417
229.	Bağdaş kurup çöktüler haa... Çöktüler.....	418
230.	Benim aklım yetse kendime yeter.....	419
231.	Can hanesi çare gözler hastadır.....	420
232.	Gördüğüm bu günüm anım bu andır.....	421
233.	Bu yolda yığılıp kalmak da vardır.....	422
234.	Kimi seste kimi sesli dolaşır.....	423
235.	Verilen bir sözü tutmak güzeldir.....	424
236.	Vücudum o anda cana gelmiştir.....	425
237.	Olmuyor sevdiğim sensiz olmuyor.....	426
238.	Alıngan alıngan bakma ne olur.....	427
239.	Nasıl etsek nere gitsek ey olur.....	428
240.	Özünü ortaya koymuş Fehmi Gür.....	429
241.	Akıl demokrasi, yol özgürlüktür.....	430
242.	Niye ötelere kaçarsın gardaş.....	431
243.	Dayanacak halin var ise yaklaş.....	432

244.	İster çamur, ister toz ile dolaş.....	433
245.	Suretler peşinde koşup durmamış.....	434
246.	Dedi: Gözlerini hileler almış.....	435
247.	Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.....	436
248.	Uykusuzun biri insan çiğnemiş.....	437
249.	Sen sensin, ben benim, doğrusu da bu.....	438
250.	Elimi attığım dal diken oldu.....	439
251.	İçi ala, dışı al emmimoğlu.....	440
252.	Çevreni temiz tut, doğayı koru.....	451
253.	Hepimizde olsa birer hoşgörü.....	452
254.	Oy benim deli divane gönlüm oy.....	453
255.	Bir elim uzanır bir elim komaz.....	454
256.	Yaz deftere yavrum, beynine de yaz.....	455
257.	Dayan kalem, kenar gitme, doğru yaz.....	456
258.	Yüreğime çelme taktın Deli Kız.....	457

ON DÖRT HECELİ ŞİİRLER

259.	O güzel sesin ile âşığı mest eyle.....	458
260.	Öyleyse atom canlı; benim varışım budur.....	459

ON BEŞ HECELİ ŞİİRLER

261.	Odu odun sanacaksın çırak durma Kerem'e.....	460
262.	Varlığını duymayanda can da yok canan da yok.....	461
263.	Seni senden, tane candan edeni hak eyle gel.....	462

TEK DÖRTLÜKTEN OLUŞAN ŞİİRLER

264.	İnsandan ucuz şey yok piyasada.....	463
265.	Hüner izde değil; iz bırakında.....	463
266.	Kolay zorun altında.....	463
267.	Yüreğinden yara söyle.....	463

268.	Yine aşk illerine.....	463
269.	Üretimde artık beyin tarlası.....	464
270.	Topla dur çakıltaşı.....	464
271.	Yok yurduna yazar beni.....	464
272.	Beni kim yaşadı, seninki kimi.....	464
273.	Kalemin yazık, diline yazık.....	464
274.	Değilmişim haberim yok.....	464
275.	Toplayabilsem.....	465
276.	Bu ne haldir be gardaşım.....	465
277.	Haksız ile mücadelem var benim.....	465
278.	Bilsem ötesini söylemez miyim.....	465
279.	Nice hatalara düştüm.....	465
280.	Şiirler okurum; ölümsüz olan.....	466
281.	Senin dalın budağın.....	466
282.	Küstürüp küstürüp gel eylesin.....	466
283.	Tertemiz bağrımı kirleten sensin.....	466
284.	Mecnun'un gözüne Leyla göründün.....	466
285.	İmza atılır bir gün.....	467
286.	Buna da yanmak mı denir.....	467
287.	Âlemi sevmiş demektir.....	467
288.	Bülbül bahaneden gül icat etmiş.....	467
289.	Aşkından da aşk m'olurmuş.....	467
290.	Yeter ki yaklaşsın bir insanoğlu.....	467

BEYİTLER HALİNDE SÖYLENEN ŞİİRLER

291.	O âşğın ağzında farklı bir dil yata.....	468
292.	Aşk; yüreğe koyulan koskoca bir volkandır.....	469
293.	Oysa tende can teberrük durur.....	470
294.	Yüz bin güzel içinde gözüm sana ilişsin.....	471

DİĞER ŞİİRLER

295.	O da dilde sır olmalı.....	472
296.	Öyle mi?.....	473
297.	Akyazı'da kara güne ağladım.....	474
298.	Aramayın suçlu benim.....	475
299.	VAR.....	476
300.	Sen nasılsın Hırsız Bey.....	477

SÖZLÜK⁸

-A-

Ağ	: Ak, beyaz (251 / 30: 3)
Ağnamak (hlk.)	: Eşeğin kül ve yumuşak toprağa yatarak debelenmesi (5 / 6: 2)
Ağu	: Zehir (38 / 3: 2)
Ahir	: Son, en son, nihayet (242 / 4: 2)
Ahu	: Ceylan, karaca, meral (251 / 8: 1)
Ahu zâr (Ah û zâr)	: Ağlayıp inleme (105 / 4: 2)
Ahvâl	: Durumlar, vaziyetler (39 / 2: 2)
Al	: Hile, aldatma, düzen (112 / 3: 4)
Al (karısı)	: Halk inanışına göre loğusa kadınlara düşman bir cin (251 / 3: 4)
Ala	: Karışık renkli (251 / 1: 4)
Anda	: O anda, hemen (195 / 4: 2)
Arz	: Sunma, huzura çıkarma (148 / 1: 4)
Aslı	: Yaradan, Allah (35 / 3: 4)
Aş	: Pişirilerek hazırlanan yemek (229 / 1: 3)
Aşikâr	: Açık, meydanda, belli (251 / 76: 3)
Aşina	: Bildik, tanıdık (172 / 1: 1)
Atom (fiz. ter.)	: Bir cismin kimyevî bakımdan özelliklerini saklamak şartlarıyla, artık bölünemez kabul edilen ve birleşiklere giren en küçük parçası (260 / 1: 4)
Ayak (hlk. ed.)	: Türk halk edebiyatında kafiye'nin yerine kullanılan terim (251 / 1: 1)
Ayakçak	: Merdiven (251 / 50: 1)
Ayamak (hlk.)	: Koruyabilmek, himayesi altında tutabilmek (200 / 4: 1)

-B-

Bade (hlk. Ed.)	: İçecek; sevgilinin sunduğu içecek, rüyada âşığa sunulan aşk dolusu (101 / 2: 3)
------------------------	---

⁸ Açıklamaların sonunda verdiğimiz parantez içindeki rakamlar sırasıyla; şiirin numarası, dörtlük numarası ve mısra numarasıdır.

Bağnaz	: Kendi fikir ve inanışları dışında hiçbir fikre, inanışa saygı duymayan (247 / 11: 1)
Bağrı başlı (dey.)	: Yetimleri koruyan (10 / 12: 2)
Bahçevan	: Bahçıvan (294 / 2: 2)
Bakraç	: Ekseriya bakırdan yapılan, kulplu, küçük su kabı (251 / 88: 3)
Balkıta	: Yansıtı, yansıtın (291 / 3: 2)
Baş gıltı (dey.)	: Yanı başında, çok yakınında (5 / 2: 2)
Baş olmadın (hlk.)	: Beni dinlemedin (92 / 2: 2)
Baş vurur (dey.)	: Rahat ettirmez (12 / 4: 4)
Bencileyin	: Benim gibi (7 / 1: 3)
Bel	: Belen. Dağ sırtlarında geçit veren çukur yer. (105 / 6: 4)
Bet beniz	: Çehre, yüz (229 / 4: 2)
Beyhude	: Boş, faydasız, nafile (220 / 2: 2)
Bibi	: Babanın kız kardeşi, hala (251 / 56: 3)
Biçare (Bîçare)	: Çaresiz (37 / 3: 3)
Bite	: Bitsin, yetişsin (224 / 1: 2)
Böğür	: Yan taraf (12 / 1: 1)
Buğda (hlk.)	: Buğday (47 / 5: 1)
Bula	: Bulsun (175 / 3: 2)

-C-

Caymak	: Sözünden dönmek, vazgeçmek (240 / 7: 4)
Cehl	: Bilgisizlik, cehalet (12 / 1: 3)
Çekirdek	: Hücrenin merkez kısmı (260 / 4: 1)
Cemâl	: Güzellik, yüz güzelliği (143 / 1: 3)
Cevhersiz	: Cevheri olmayan, özünde kıymet bulunmayan (28 / 5: 3)
Cumaları	: Cuma namazları (251 / 53: 4)
Cümle	: Herkes (125 / 3: 2)

-Ç-

Çalab	: Yaratıcı, Allah (10 / 6: 3)
--------------	-------------------------------

Çekül	: Yer çekiminin doğrultusunu belirtmek için kullanılan, ucuna ağırlık bağlanmış bir ipten meydana gelen alet (241 / 5: 4)
Çeşm	: Göz (21 / 2: 1)
Çıkın	: Küçük bohça (251 / 66: 3)
Çıngı (hlk.)	: Ateş kıvılcımı (192 / 3: 3)
Çil	: Leke (251 / 18: 4)
Çir (hlk.)	: Erik, kayısı gibi meyvelerin kurusuna verilen ad (31 / 4: 2)
Çoğ	: Çok (257 / 3: 2)
Çor (hlk.)	: Hastalık, dert (147 / 1: 1)
Cuşa gelmek	: Fazla heyecana kapılmak, coşmak (251 / 61: 1)

-D-

Dağın	: Bir meyve türü (281 / 1: 1)
Dayoğlu	: Dayıoğlu (4 / 6: 3)
Değmen	: Dokunmayın, ilişmeyin (198 / 3: 2)
Dér	: Söyler (63 / 3: 1)
Dest	: El (57 / 3: 1)
Dide	: Göz (161 / 3: 3)
Dil	: Gönül (42 / 3: 1)
Dilmek	: Bölmek (251 / 27: 4)
Dirgen	: Harmanda sapları yaymaya yarayan uzun çatallı alet(251 / 32: 2)
Dine	: Dinsin (161 / 3: 4)
Divane	: Deli, budala (199 / 1: 4)
Dolu	: Şarap ve benzeri ile dolu bardak (16 / 2: 1)
Don	: Giyilen şey, elbise (60 / 2: 2)
Donu bozuk (dey.)	: Karaktersiz, şahsiyetsiz (46 / 8: 3)
Dört kapı	: Bektaşilikte “şeriat, tarikat, marifet, hakikat kapıları” (240 / 7: 3)
Dudu dilli	: İyi, tatlı dilli, çok konuşan kadın (175 / 1: 2)
Dulda (hlk.)	: Kuytu yer (110 / 1: 3)
Duldalanmak(hlk.)	: Etrafı gözetlemek, yarı gizlenmek (47 / 2: 3)
Düven	: Harmanda ekinlerin sap ve tanelerini ayırmak için kullanılan, at veya öküzle çekilen, altı çakmak taşlı tahta (251 / 33: 2)

-E-

Edenece	: Edene kadar (111 / 4: 3)
Efkâr	: Düşünme, tasa, üzüntü (18 / 2: 2)
Él	: Yabancı (19 / 3: 1)
Eletmek	: İletmek, götürmek (258 / 3: 4)
Elektron (fiz. ter.)	: Negatif elektrik atomu (260 / 1: 2)
Em	: İlâç, deva, çare (3 / 5: 4)
Eğinik	: Bir şeyi candan sevip ona yönelen (293 / 12: 2)
Emmi	: Amca (4 / 6: 3)
Endam	: Boy (251 / 6: 1)
Esin	: İlham (240 / 5: 1)
Esrar	: Sırlar (39 / 1: 1)
Ey (hlk.)	: İyi (238 / 1: 2)

-F-

Fâni	: Ölümlü, gelip geçici (50 / 1: 2)
Firak	: Ayrılık, ayrılış (142 / 5: 1)
Fûl	: Mısırdaki yetişen, küçük taneli bir çeşit bakla (251 / 38: 4)

-G-

Gafil	: Gerçekleri görmeyen, bilgisiz, dalgın (216 / 1: 1)
Gafle Gediği (y. a.)	: Önceleri Kafile Gediği olarak anılan Hekimhan'ın 2 km. güneydoğusunda yer alan bir yükseltinin adı (205 / 4: 3)
Gani gani	: Bol bol, çok çok (116 / 11: 2)
Gayar (hlk.)	: Eskiyeenin onarılması (46 / 6: 1)
Gayda (hlk.)	: Zurnaya benzeyen tiz sesli ve tulumlu nefesli çalgı (263 / 3: 3)
Gazel	: Sonbaharda kuruyup dökülen ağaç yaprağı (14 / 4: 1)
Gerdan	: Boyun (258 / 2: 2)
Gevher	: Maddenin özü, aslı; cevher (291 / 5: 2)
Gezmeyinen	: Gezme ile (118 / 1: 2)

Gönüllenmek	: Gücenmek, alınmak (251 / 38: 1)
Göyünmek (hlk.)	: Yanmak, dertlenmek (293 / 5: 2)
Gözüne mil çekmek (dey.)	: Birinin gözlerini kızdırılmış mil ile kör etmek (251/67: 4)
Gubar	: Toz ,toprak, ince toprak (212 / 4: 4)
Gurban	: Kurban (77 / 2: 1)
Gülistan	: Gül bahçesi (218 / 1: 3)

-H-

Hâr	: Diken (130 / 3: 4)
Harık	: Tarla veya bostanları sulamak için toprağı kazarak açılan yol, oluk (163 / 3: 3)
Hasbelkader	: Tesâdüf eseri olarak, tesâdüfen (103 / 5: 3)
Hayma (hlk.)	: Çardak (251 / 87: 2)
Hazaran	: Binlerce (182 / 1: 4)
Hedik	: Kaynatılmış buğday, mısır vb. şeyler (147 / 3: 3)
Helke	: Bir çeşit kova (251 / 29: 4)
Herhâl	: Muhakkak (45 / 1: 3)
Herle (hlk.)	: Undan yapılan bir yemek (251 / 89: 4)
Hicran	: Ayrılık (24 / 3: 2)
Hingilemek	: Katırın gazap ile çıkardığı ses (46 / 5: 3)
Hôl	: Büyük salon, sofa (251 / 48: 4)
Hôn	: Hasat, ürün (192 / 3: 4)
Hüdâ (Huda)	: Allah (202 / 4: 1)
Hurç	: Büyük heybe veya torba (205 / 2: 1)
Hürü (k. a.)	: Huri (251 / 31: 3)

-I-

Ivga	: Etki, tesir (193 / 3: 1)
Iramak	: Uzaklaştırmak (251 / 99: 2)
Irgalanmak	: Sarsılmak, sallanmak (100 / 5: 3)
Isıcak (hlk.)	: Sıcak (147 / 3: 3)

-İ-

İmbik	: Damıtma için kullanılan cihaz (256 / 10: 1)
İreng (hlk.)	: Renk (73 / 3: 2)
İrşat	: Doğru yolu gösterme, doğru yola yöneltme (234 / 5: 2)
İsgambil (hlk.)	: İskambil (251 / 35: 3)
İşmar (hlk.)	: El, göz, kaş ve yüzle yapılan işaret (258 / 1: 1)
İyne	: İğne (142 / 2: 1)

-K-

Kabala	: Toptan, götürü (251 / 55: 2)
Kalp para	: Sahte para (251 / 47: 2)
Kâr	: İş (31 / 2: 4)
Kâr etmek (dey.)	: İşlemek, kötü tesir yapmak (250 / 3: 2)
Katar katar	: Dizi dizi, katar gibi dizilmiş (76 / 2: 1)
Kâtip	: Yazıcı, yazı işleriyle uğraşan (106 / 1: 2)
Katre	: Damla (108 / 2: 3)
Keleşmek (hlk.)	: Duyarlılığını kaybetmek (147 / 2: 1)
Kekre (hlk.)	: Tadı ekşimsi, buruk olan (261 / 2: 1)
Kelâm	: Söz, lâkırdı (106 / 2: 1)
Kelep (hlk.)	: Çile halinde sarılmış iplik (251 / 87: 4)
Kend'özünü	: Kendi özünü (291 / 1: 1)
Kertik	: Kertilmiş yer; çentik, nişan (189 / 2: 3)
Kıy-ı kal (kîl û kal)	: Dedikodu, söylenti (293 / 6: 1)
Kof	: Kuruyarak veya çürüyerek içi boşalmış olan (80 / 1: 3)
Kömbe (hlk.)	: Malatya yöresine has börek türü (17 / 4: 3)
Körük	: Ateşi canlandırmak için kullanılan deriden yapılmış, açılır kapanır alet (261 / 3: 2)
Kutup	: Allah dostu, yeryüzünün halifesi (106 / 4: 4)
Külleme (hlk.)	: Hekimhan yöresinde kızgın küle gömülerek pişirilen yağlı, keteye benzer bir ekmek türü (17 / 4: 3)

-L-

Lal	: Dilsiz (251 / 61: 4)
L'âl	: Yakuta benzeyen kırmızı renkte kıymetli bir taş (251 / 62: 4)
Leb-değmez (hlk. ed.)	: İçinde (B,P,M,V,F) dudak ve diş-dudak seslerinin bulunmadığı şiirler söyleme işi.
Libas	: Elbise (61 / 5: 2)

-M-

Mahzun	: Tasalı, kaygılı, dertli (259 / 1: 1)
Maksud	: Kast olunan, niyet edilen (210 / 2: 3)
Mal	: İnek, manda gibi büyük baş hayvanlara verilen ortak isim, davar (251 / 64: 4)
Maral	: Dişi geyik, ceylan (36 / 3: 1)
Marazat	: Hastalık, illet (295 / 1: 1)
Mecal	: Güç, kuvvet, takat (175 / 1: 1)
Menzil	: Hedef, varılmak istenen nokta (26 / 3: 2)
Meram	: İstek, maksat, gaye (180 / 1: 4)
Meyil vermek (dey.)	: Gönül vermek, sevmek (56 / 2: 1)
Mızrap	: Bazı telli çalgıların tellerine vurmaya yarayan, yassıca ve esnek kemik, boynuz parçası, tezene (125 / 2: 2)
Miyat olmak (dey.)	: Mukayyet olmak (46 / 9: 3)
Molekül (fiz. ter.)	: Bir veya birden çok atomdan meydana gelen yapı (260 / 2: 1)
Muteber	: İtibarlı, hatırı sayılır (41 / 5: 3)
Mürşit	: Doğru yolu gösteren, kılavuz (127 / 4: 1)

-N-

Nadan	: Bilgisiz, Cahil (100 / 2: 2)
Nâr	: Ateş (113 / 2: 1)
Nere	: Nereye (62 / 2: 1)
Nevruz	: Bir bitki türü, baharda açan bir çiçek (136 / 5: 1)

Niza	: Kavga, ekişme (251 / 47: 1)
Nolur	: Ne olur(105 / 1: 2)
Nüve	: Çekirdek, tohum (117 / 2: 1)

-O-

Oba	: Oymak, boy, kabile (28 / 2: 2)
Od	: Ateş (19 / 3: 2)
Oldurmak	: Olgunlaştırmak, yetiştirmek (251 / 98: 1)
Onmak	: Tedavi etmek (96 / 2: 2)
Otağ	: Geniş, yüksek, etekli ve süslü adır (231 / 3: 3)

-Ö-

Özge	: Başka, diğeri (262 / 1: 1)
-------------	------------------------------

-P-

Pare	: Parça, kısım (251 / 23: 3)
Payam	: Badem (251 / 74: 2)
Peğ (hlk.)	: Ev enkazı, yıkıntı (251 / 38: 2)
Peyzaj	: Manzara (252 / 5: 3)
Pir-i fani	: İhtiyar, çok yaşlı (16 / 4: 1)

-S-

Saki	: İki dağıtın kimse, iki sunan (200 / 1: 3)
Sayrı	: Hasta (10 / 9: 1)
Saz - santır (hlk.)	: Saz vb. şeyler (194 / 2: 1)
Seğirtmek	: Gelmek (251 / 73: 2)
Seki	: Evlerin önüne oturmak için taş veya çamurdan yapılan set (251 / 77: 4)
Sev ateşi	: Aşk ateşi (42 / 3: 1)

Sev yurdu	: Gönül yurdu (15 / 3: 1)
Seyrana çıkmak	: Gezmeye, gezintiye çıkmak (255 / 1: 1)
Seyrangâh	: Seyir yeri, mesire (176 / 2: 1)
Sıdk	: Doğruluk, dürüstlük (219 / 2: 3)
Sıla	: Memleket (251 / 25: 3)
Sındı (hlk.)	: Makas (142 / 2: 1)
Sınıkçı	: Kırık çıkı işleriyle uğraşan kimse, kırıkçı (251 / 57: 3)
Sırra kadem (basmak):	Ortadan yok olmak, ortalıkta görünmemek (233 / 1: 3)
Sicim	: Keten, kenevir gibi bitkilerin liflerinden yapılan ince ip (253 / 10: 4)
Sin	: Mezar (107 / 4: 2)
Sine (mec.)	: Gönül (70 / 2: 3)
Sitemkâr	: Zulüm ve haksızlık eden, zalim (19 / 4: 1)
Soğrulmak	: Gözlerinin feri azalmak, solmak (213 / 4: 3)
Soyka (hlk.)	: Bir beddua sözü (160 / 4: 3)
Söyünmek (hlk.)	: İyileşmek, geçmek (40 / 3: 4)
Suna	: Erkek ördek (92 / 2: 1)
Suret	: İslâm felsefesinde varlığın görünen yanına, beş duyu ile algılanan yönüne verilen; maddî varlık, beden (30 / 4: 3)
Sücut	: secde etme, secdeye varma (106 / 4: 1)
Sükût	: Susma, konuşmama (26 / 5: 3)
Sünmek (mec.)	: Çeşitli manalara çekilebilir özellikte olmak (251 / 28: 3)
Süsen	: Yaprakları kılıç biçiminde çiçekleri iri ve mor renkte ve kokulu, çok yıllık bir süs bitkisi (171 / 1: 4)

-Ş-

Şad	: Sevinçli, neşeli, mutlu (171 / 2: 2)
Şaduman	: Sevinçli, neşeli, memnun (241 / 11: 3)
Şayan	: Layık, münasip (196 / 6: 4)
Şeneltmek	: Şen bir hale getirmek, şenlenmesini sağlamak (251 / 59: 3)

-T-

Tap (hlk.)	: Kuluncun orta yeri (5 / 5: 2)
Tarumar	: Dağınık, karışık, perişan (217 / 6: 3)
Taydaş	: Yaşıt, akran (151 / 1: 2)
Teberrük	: Emaneten (293 / 1: 2)
Tel	: Telgraf (151 / 86: 1)
Toy	: Şenlik, eğlence, düğün (234 / 1: 2)
Turap	: Toprak (95 / 4: 2)

-U-

Umman	: Büyük deniz, okyanus (86 / 4: 1)
--------------	------------------------------------

-Ü-

Üveyik	: Korularda yaşayan, eti için avlanan, güvercine benzer bir kuş (293 / 8: 2)
---------------	---

-V-

Varak	: Yaprak (2 / 5: 4)
Varsıl	: Zengin (10 / 4: 3)
Verek	: Verelim (251 / 12: 2)
Viran	: Yıkık, yıkılmış (23 / 7: 3)
Vuruk	: At veya sığırın bacağına aşağı kısmında meydana gelen yaralı veya yarasız eziklik (163 / 3: 1)
Vuslat	: Sevgiliye kavuşma, birleşme (233 / 1: 3)

-Y-

Yaba	: Kuru ot veya samanı toplayıp atmaya veya harman savurmaya yarayan, çatal şeklinde tahtadan kürek (251 / 32: 2)
Yâd	: Yabancı, başka (109 / 3: 3)

Yağır (hlk.)	: Yara bere içinde (8 / 2: 2)
Yal	: Köpek yiyeceği (251 / 89: 4)
Yar	: Uçurum (251 / 8: 1)
Yâran	: Dost, arkadaş (3 / 1: 3)
Yare	: Yara (238 / 1: 1)
Yaren (yâren)	: Yaran, dost (239 / 3: 2)
Yâr saçı	: Yârin saçı (261 / 3: 4)
Yekinmek	: Ayağa kalkmak, sıçramak (251 / 77: 1)
Yel	: Romatizma ağrısı (251 / 91: 4)
Yitik	: Kaybolmuş, kayıp, zayi (251 / 11: 1)
Yordam	: Kaide, usul, kural (233 / 4: 2)
Yoz (mec.)	: Soysuz, yozlaşmış, bozuk (248 / 3: 4)
Yufka (mec.)	: Çabuk kırılan, çabuk incinen (250 / 4: 1)
Yuka (hlk.)	: Çok derin olmayan, derinliği az (209 / 2: 1)
Yunmak (hlk.)	: Yıkanmak, yıkanıp temizlenmek (236 / 3: 4)
Yur durur (hlk.)	: Yıkayıp durur (293 / 5: 1)

-Z-

Zâr	: Ağlayan, inleyen (4 / 5: 1)
Zây	: Zâyi, elden çıkan, yok olan (146 / 1: 1)
Zemheri	: Kışın en şiddetli zamanı, kara kış (200 / 2: 3)
Zeval	: Yok olma, ortadan kalkma (139 / 4: 3)

BİBLİYOGRAFYA

- ACAR, Nuray (2001), **Âşık Cansever (Nevzat Topal) Hayatı – Sanatı - Şiirleri**, İnönü Üniv. Eğitim Fak. Türk Dili ve Ed. Eğitimi Böl. Bitirme Tezi, Malatya.
- AKSOY, Ömer Asım (1988), **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, I - II**, İnkılâp Kitapevi, İstanbul.
- ALPTEKİN, Ali Berat (1993), **Âşık Hacı Karakılçık, Hayatı, Sanatı, Şiirlerinden Örnekler**, Kültür Ofset Basımevi, Antakya.
- ALPTEKİN, Ali Berat - Saim Sakaoğlu (2007), **Türk Saz Şiiri Antolojisi**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ARTUN, Erman (1995), **Ozandan Âşığa Halk Şiiri Geleneğinin Kültür Kaynakları**, İçel Kültürü, İçel.
- ARTUN, Erman (1996), **Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Feymani**, Adana Valiliği, İl Kültür Müdürlüğü Yayını, Adana.
- ARTUN, Erman (2001), **Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ARTUN, Erman (2002), “*Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*”, **Türkler Ansiklopedisi**, C.II, Ankara, s. 593-604.
- ARTUN, Erman (2004), **Türk Halk Edebiyatına Giriş**, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- ASLAN, Ensar (1993), **Çıldırli Âşık Şenlik Hayatı – Şiirleri – Karşılaşmaları - Hikâyeleri**, DÜ Eğitim Fak. Yayınları, Diyarbakır.
- ÂŞIK Sefil Selimî, (1978), **Yalınkat Şiirler**, Emek Matbaası, Sivas.
- ATILGAN, Halil (1997), **Ceyhanlı Âşık Ferrâhi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- BAŞGÖZ, İlhan (1979), **Âşık Ali İzzet Özkan**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.
- BEYATLI, Yahya Kemâl (1984), **Edebiyata Dair**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul.
- BEZİRCİ, Asım (1984), **Türk Halk Şiiri Tarihçesi, Kaynakları, Şairleri ve Seçme Şiirleri I-II**, Say Yayınları, Ankara.
- BEZİRCİ, Asım – Kemal Özen (2002), **Dünden Bugüne Türk Halk Şiiri**, C.I, İstanbul.
- BİLGEGİL, M. Kaya (1989), **Edebiyat Bilgi ve Teorileri**, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- ÇİFTLİKÇİ, Ramazan (2000), **Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür Hayatı – Sanatı - Bütün Şiirleri**, Malatya.

- ÇOBANOĞLU, Özkul (1999), **Halk Bilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- DALKILIÇ, Semra (2000), **Âşık Bîrfânî ve Malatya Âşıklık Geleneği İçerisindeki Yeri**, FÜ Fen- Ed. Fak. Türk Dili ve Ed. Böl. Yüksek Lisans Semineri, Elazığ.
- DEMİR, Sıdık (1993), **Afşinli Derdiçok, Hayatı, Edebi Kişiliği - Şiirleri**, Ankara.
- DİLÇİN, CEM, (1995) **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, TDK Yayınları, Ankara.
- EKER, Gülin vd. (2003), **Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar**, Milli Folklor Yayınları, Ankara.
- ELÇİN, Şükrü (1984), **Halk Edebiyatı Araştırmaları I-II**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- EMİR, Sevim (2005), **Baba Ocağı**, Rektur Reklâm Matbaası, Malatya.
- ERDOĞAN, Ata (2002), **Şiir Derman Dediler**, Gayret Matbaası, Malatya.
- ERGİN, Muharrem (1994), **Dede Korkut Kitabı I / Giriş- Metin- Faksimile**, TDK Yayınları, Ankara.
- ERGÜN, Saadettin Nüzhet (1936), **Âşık Ömer Hayatı ve Şiirleri**, Semih Lutfi Matbaası, İstanbul.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki (1969), **100 Soruda Tasavvuf**, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- GÖRKEM, İsmail (2001), **Türk Edebiyatında Ağıtlar Çukurova Ağıtları Metin - İnceleme**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- GÖZÜKIZIL, Ömer - Mukadder KÜREN (1992), **Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- GÜLSEREN M.- A. Şentürk (1993), **Malatyalı Şairler Antolojisi – 3**, Yenimalatya Gazetesi Ofset Tesisleri, Malatya.
- GÜLSEREN Mehmet, **Malatyalı Unutulmayanlar ve Unutulmayacaklar**, Uğurel Matbaası, Malatya.
- GÜNAY, Umay (1993), **Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- GÜNAY, Turhan (2007), *“Arguvan Türkü Festivali”*, **Cumhuriyet Gazetesi**, (922), İstanbul, s. 22,
- GÜNEY, Cem Eflatun (1971), **Folklor ve Halk Edebiyatı**, İstanbul.
- GÜRBÜZ, Habil (2001), **Âşık Bîrfânî’nin Hayatı, Sanatı ve Şiirleri**, İnönü Üniv. Eğitim Fak. Türk Dili ve Ed. Eğitimi Böl. Bitirme Tezi, Malatya.
- GÜZEL, Abdurrahman (2007), **Ahmet Yesevî’nin Fark-Nâme’si Üzerine Bir İnceleme**, Öncü Kitap, Ankara.

- HALICI, Feyzi (1982), **Âşık Şem'i, Hayatı ve Şiirleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- HALICI, Feyzi (1992), **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- Halk Ozanları Kültür Derneği (1983), **1. ve 2. Ankara Halk Ozanları Şiir Yarışması**, Doğuş Matbaası, Ankara.
- İVGİN, Hayrettin - Mehmet YARDIMCI (1996), **Zileli Âşık Ceyhuni, Hayatı, Sanatı, Şiirleri ve Diğer Ceyhuniler**, Ürün Yayınları, Ankara.
- KAÇAR, Burhan (2000), **Âşık Püryani**, Tokat Belediyesi Kültür Yayınları, Tokat.
- KALKAN, Emir (1991), **XX. Yüzyıl Türk Halk Şairleri Antolojisi**, Ankara.
- KARADAĞ, Metin (1996), **Erzurumlu Emrah Yaşamı Sanatı Şiirleri**, Ayyıldız Yayınları, İstanbul.
- KAVRUK, Hasan - Metin ÖZER (2006), **Geçmişten Günümüze Malatya Şairleri**, Malatya Belediyesi Kültür Yayınları, Malatya.
- KAVRUK, Hasan (2007), "*Şairin Harman Olduğu Yer: Malatya*", **Evrensel Gazetesi**, **Evrensel Kent Eki Malatya**, 2 (31), Haziran, İstanbul, s. 14.
- KAYA, Doğan (1984), **Âşık İsmetî, Hayatı ve Deyişleri**, Esnaf Matbaası, Sivas.
- KAYA, Doğan (1990), **Şairnameler**, HAGEM Yayınları, Ankara.
- KAYA, Doğan (1991), **Türk Halk Kültürü Araştırmaları**, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, C. 2, Ankara.
- KAYA, Doğan (1994), **Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatî**, CÜ Yayınları, Sivas.
- KAYA, Doğan (1998), **Sivas'ta Âşıklık Geleneği**, CÜ Yayınları, Sivas.
- KAYA, Doğan (2000), **Âşık Edebiyat Araştırmaları**, Kitapevi Yayınları, İstanbul.
- KAYA, Doğan (2004), **Âşık Veysel**, Doğan Gazetecilik Yayınları, Sivas.
- KAYA, Doğan (2007), **Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- KAZANCI, Osman – Mehmet YARDIMCI (1993), **Hekimhan Folkloru ve Hekimhanlı Halk Şairleri**, Malatya.
- KILIÇ, Hasan Basri (2004), **Arguvanlı Ozanlar – II**, Yorum Matbaa, Ankara.
- KIŞLAL, Rahime - Ali YEŞİLYURT (1999), **Dede Kargın (Şiirler)**, Can Matbaası, Mersin.
- KİPER, V. Servet (1972), **Apapgirli Şairler Şiir Antolojisi**, Ankara.

- KOCATÜRK, Vasfi Mahir (1968), **Tekke Şiiri Antolojisi**, Buluş Kitabevi, Ankara.
- KOLUAÇIK, Hıdır (1985), **Gönülden Sesler**, Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- KÖPRÜLÜ, Fuat (2004), **Türk Saz Şairleri I-V**, Millî Kültür Yayınları, Ankara.
- KÖPRÜLÜ, Fuat (1965), **Türk Saz Şairleri / XIX. Asır Sazşâirleri - Erzurumlu Emrah - Âşık Dertli**, Ankara.
- KÖPRÜLÜ, Fuat (2004), **Edebiyat Araştırmaları**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- KUTLU, Şemseddin (1988), **Dertlî**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Kültür Bakanlığı (1997), **1994–1995 Yılları Halk Şairleri Arası “Aile ve Toplum” İle “Hoşgörü” Konulu Şiir Yarışmaları**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Mamak Belediyesi (1997), **Mamak ve Çevre, Halk Şairleri Şiir Yarışması**, Mamak Belediye Başkanlığı Eğitim Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Meydan Larousse**, (1973), C.V, İstanbul.
- NAÇARÎ Ozan(1995), **Halk Kültürü ve Ozanlarımız**, Fon Matbaası, Ankara.
- ONAY, Ahmet Talat (1996), **Türk Halk Şiirinin Şekil ve Nev’i**, (hızl. Cemal Kurnaz), Akçağ Yayınları, Ankara.
- OĞUZ, M. Öcal (1994), **Yozgat’ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ÖZBEY, Cemâl (1957), **Sadık Baba, Hayatı ve Deyişleri**, Emek Yayınları, Ankara.
- ÖZER, Metin (1987), “Öğretmenim”, **Öğretmen**, Malatya Millî Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü, 1 (3), Kasım, Malatya, s. 48.
- ÖZER, Metin (1993), “Âşıklar”, **Halk Ozanlarımızın Sesi**, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2 (5), Aralık, Ankara, s. 78.
- ÖZER, Metin (1993), “Sormayın Beni”, “Ne Ekersen Onu Biçersin”, **Anadolu Şiir Aylık Kültür ve Sanat**, 1 (1), Nisan, Malatya, s. 27.
- ÖZER, Metin (1999), “Bütün Güzellere Dağıttım Seni”, **Anadolu Şiir Aylık Kültür ve Sanat**, 1 (2), Temmuz, Malatya, s. 29.
- ÖZER, Metin (1999), “Hoşgörülü Olduğun Zaman”, **Anadolu Şiir Aylık Kültür ve Sanat**, 1 (3), Kasım, Malatya, s. 23.
- ÖZER, Metin (1999), “Öğretmenim”, **Iğdır Valiliği Millî Eğitim Bülteni**, 1 (9), Kasım, Iğdır, s. 6.
- ÖZER, Metin (2000), “Yalan”, “Yer Edebilsem”, **Anadolu Şiir Aylık Kültür ve Sanat**, 2 (3), Mayıs, Malatya, s. 12.

- ÖZER, Metin (2000), “Sen Cahilsin Ben Cahilim”, **Yorum Kültür ve Sanat**, 1 (2), Ağustos, Malatya, s. 4.
- ÖZER, Metin (2001), “Sağlam Olmayana”, **Umudun Sesi**, 4 (40), Şubat, Malatya, s. 12.
- ÖZER, Metin (2002), “*Doğa Sözcüleri*”, **MAKSAD Kültür ve Sanat**, 1 (1), Mayıs, Malatya, s. 20.
- ÖZHAN Mevlüt vd. (1992), **Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ÖZARSLAN, Metin (2001), **Erzurum Âşıklık Geleneği**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ÖZEROL, Süleyman (2000), “*Ozan Birfâni*”, **Yorum Kültür ve Sanat**, 1 (1), Haziran, Malatya, s. 9 – 11.
- ÖZKIRIMLI, Atilla (1982), **Türk Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.I-IV, İstanbul.
- ÖZTELLİ, Cahit (1956), **Halk Şiiri XIX. Yüzyıl**, İstanbul.
- RAYMAN, Hayrettin (1996), **Karacaoğlan’ın Şiirlerinde Ahenk**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- SAKAOĞLU, Saim (1987), **Ercişli Emrah**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- SAKAOĞLU, Saim (1987), **Senin Aşkınla, Kadırlili Âşık Halil Karabulut**, Nur Matbaası, Konya.
- SAKAOĞLU, Saim (1988), **Bayburtlu Zihni**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- SAKAOĞLU, Saim (1998), **Türk Saz Şiiri**, Türk Dünyası El Kitabı, 3. Baskı, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- SEÇMEN, Hüseyin (1983), **Karacaoğlan, Yaşamı – Sanatı - Şiirleri**, Deniz Yayınları, İstanbul.
- SİNEMÎ, (Ozan) vd. (2003), **Ozanlar Vakfı Şiir Antolojisi**, Ozanlar Vakfı Kültür Serisi- 5, Ankara.
- ŞENTÜRK, Ahmet- Mehmet GÜLSEREN (1990), **Malatyalı Şairler Antolojisi I-II-III**, Malatya.
- SÜMER, Ender (2005), **Doğanşehir Şairleri (Antolojisi)**, Malatya.
- ŞİMŞEK, Esmâ (1989), “*Âşıklık Geleneğinde Âşık Ferrahi’nin Yeri*”, 12 (140), **Erciyes**, Ağustos, Kayseri, s. 18 – 20.

- ŞİŞMAN, Bekir (2001), “*Tarihsel Süreçte Değişen ve Değişmeyenleriyle Türk Halk Şiiri*”, Sayı: 53 – 54 – 55, **Hece, Türk Şiiri Özel Sayısı**, Ankara.
- TEKİN, Talat (1986), **İslâm Öncesi Türk Şiiri**, Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı (Eski Türk Şiiri), TDK Yayınları, Ankara.
- TURAN, Metin (1996), **Ozanlık Gelenekleri ve Türk Saz Şiiri Tarihi**, Armoni Matbaacılık, Ankara.
- TÜRKMEN, Fikret (1995), **Âşık Garip Hikâyesi İnceleme - Metin**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ULU, Şükrü Erdoğan (1950), **Darende Şairleri Antolojisi**, Ankara.
- UYGUNER, Muzaffer (2000), **Âşık Veysel, Yaşamı – Sanatı - Şiirlerinden Seçmeler**, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- YARDIMCI Mehmet (1993), **Halkbilim ve Edebiyat Yazıları**, Açıksöz Yayınları, Malatya.
- YARDIMCI, Mehmet (1998), **Başlangıcından Günümüze Türk Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri**, Ürün Yayınları, Ankara.
- YARDIMCI, Mehmet (1997), **Âşıklık Geleneği ve Âşık Esirî**, FÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Elazığ.
- YARDIMCI, Mehmet (2000), **Hekimhanlı Esirî**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- YAZICI, Rıfki (1992), **Âşık Efkarî, Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Şiirleri**, Konya.
- YILDIRIM, Ali (1994), **Pir Sultan Abdal, Yaşamı – Sanatı - Şiirleri**, Ayyıldız Yayınları, Ankara.

KAYNAK KİŞİLER

- K. 1.** Yılmaz Özer, 64, Güzelyurt, Emekli, Üniversite, Malatya.
- K. 2.** Ali Seydi Otlı, 50, Hekimhan, Emekli, Lise, Malatya.
- K. 3.** Nevzat Topal, 70, Arapgir, Emekli, Lise, Malatya.
- K.4.** Bahri Çavuşoğlu, 49, Güzelyurt, Yeşilyurt Halk Eğitim Müdürü, Lise, Malatya.
- K. 5.** Sevim Emir, 62, Malatya, Ev hanımı, İlkokul, Malatya.
- K. 6.** Engin Uğurlu, 30, Arguvan, Televizyon programcılığı, Üniversite, Malatya.

ÖZ GEÇMİŞ

1975 yılında Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Ergani'de tamamlayan Ercil, 1998 yılında İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü'nü bitirdi. Aynı yıl Türkçe öğretmeni olarak göreve başlayan Ercil, 2005 yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans öğrenimine başladı. Halen Malatya Beydağı Abdülkadir Eriş Anadolu Lisesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Evli olan Ercil'in, Zeynep ve Rana adlarında iki kız çocuğu vardır.

EKLER

Resim 1: Sivas'ta okuduğu yıllarda katıldığı sosyal bir etkinlikten.

Resim 2: Soldan sağa; Birfâni ve Âşık Mutsuz (Birfâni'nin ağabeyi).

Resim 3: : Soldan sağı; Bîrfânî, Ramazan Çiftlikçi, Âşık Mutsuz, Cansever, Sefil Selimî, Âşık Yalınayak ve İnönü Üniversitesi öğrencileri.

Resim 4: Âşık Bîrfânî (Âşığımızın çeşitli yarışmalarda aldığı ödülleri.)

GÜL YÜZLÜM

Ne diyecek isen söz ile söyle
Gözlerime bakıp durma gül yüzlüm
Beni can evimden vurup da öyle
Öldürüp kanuma girme gül yüzlüm

Seyredersin pul pul olup dağılsam
Kurtarmazsın gözlerinde boğulsam
Merhaba demeye lâyık değilsem
İttak'ın selâmını verme gül yüzlüm

Öldürmeden evvel kabrimi kazıp
Geride çekilme baş taşım yazıp
Çarşız bıcaqlarla derimi yüzüp
Temmuz sıcağına serme gül yüzlüm

Dirilmez mi Bîrfani dost öldüyse
Yaşamaz mı maksudunu bulduysa
Zulmetmeye kalbin karar kıldıysa
Açtığı yarayı sarma gül yüzlüm

Aşık Bîrfani
(Metin Özer)

7/5/2017